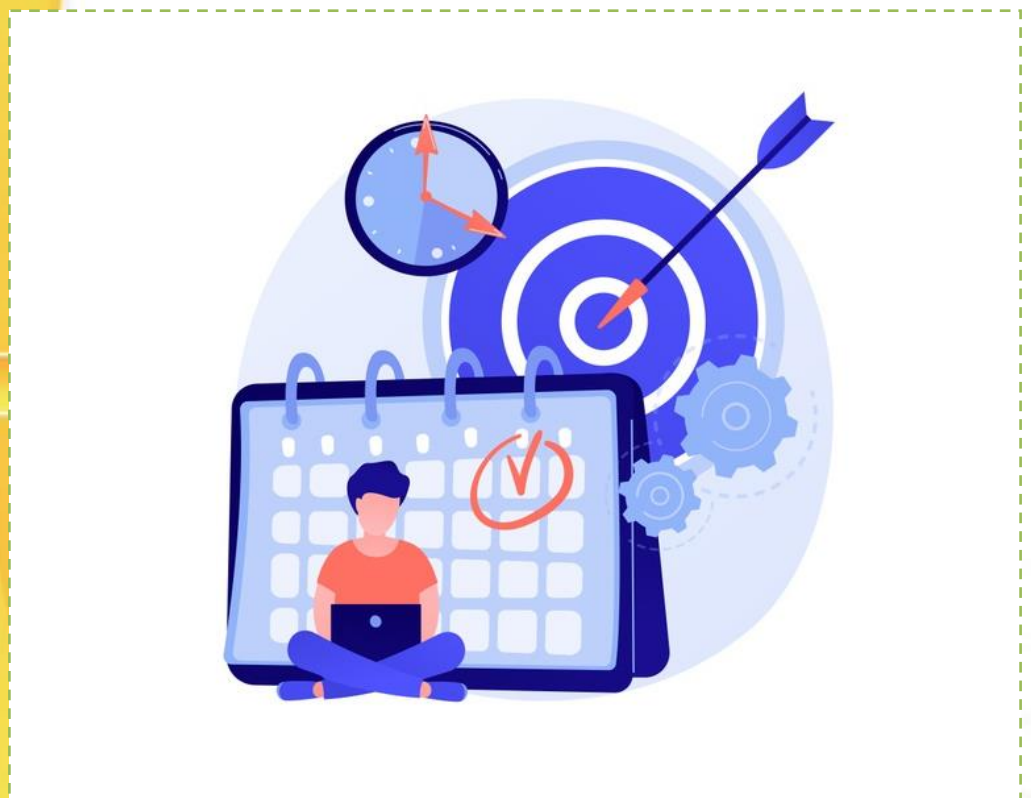

Sociološki pogledi na življenje v družbi s perspektive študentov

Bi želeli objaviti strokovni članek?
Iščemo pisce in recenzente za naslednjo številko.
Pišite nam na: zalozba.perfectus@gmail.com
www.andrejaspor.com

Kontakti revije

Poštni naslov

Uredništvo revije Perfectus PRO
Svetovanje in izobraževanje, dr. Andrej Raspor, s. p.
Dolga Poljana 57
5271 Vipava
Slovenija

Glavni kontakt

Andrej Raspor
E-pošta: zalozba.perfectus@gmail.com

Glavni urednik

Andrej Raspor

Odgovorna urednika

Metka Nežič
Bojan Macuh

Uredniški odbor revije

Andrej Raspor
Metka Nežič
Bojan Macuh
Janez Žezlina
Darko Lacmanović

Jezikovni pregled

Lejla Kolman Batagelj
Bojan Macuh

Fotografije

Slika na naslovni strani: freepik,
https://www.freepik.com/free-vector/discipline-abstract-concept_12084808.htm#page=1&query=infographic%20student&position=49
Slika na hrbtani strani: FKPV

Arhiv revij

http://www.andrejrasspor.com/perfectus_zalozba

Mednarodna standardna serijska številka
(on line) ISSN 2591-1813

Perfectus PRO

Področje in opis revije

Revija Perfectus PRO je interdisciplinarna strokovna revija, ki objavlja prispevke s področja kadrov, odprtih inovacij, organizacije in menedžmenta v povezavi z industrijo 4.0. Vsebina ni omejena zgolj na navedene tematske sklope, ampak smo za vaše predloge odprti. Še posebej želimo objavljati prispevke, ki obravnavajo nove in aktualne teme in predstavljajo dosežke v razvoju ter njihovo uvajanje in uporabo v praksi. Zato vas vabimo, da se nam pridružite.

Pogostost izhajanja

Revija Perfectus PRO izhaja dvakrat letno.

Politika za prosti dostop

Revija Perfectus PRO omogoča odprt dostop do svojih vsebin, ki temelji na načelu odprtih inovacij, po katerem bi prosto dostopni rezultati javnosti omogočile večjo globalno izmenjavo znanja.

Navodila avtorjem

V reviji Perfectus PRO objavljamo strokovne članke, rezultate raziskovalnega dela avtorjev. Prispevki so napisani v slovenskem jeziku. Objavljamo tudi dela, ki so že bila objavljena v znanstveni obliki v kakšni drugi reviji ali zborniku. Tu pa naj bodo bralcem predstavljena na bolj poljuden način. Avtorji so odgovorni za vse morebitne kršitve avtorskih pravic. Prispevki niso honorirani. Besedilo naj bo oblikovano po navodilih (interesenti nam pišite, da vam posredujemo predlogo z bolj podrobnimi navodili). Na začetku prispevka, takoj za naslovom naj bo povzetek dolžine 3–5 vrstic z do 4 ključnimi besedami. Članek naj obsega do 6 strani. Predložite tudi sliko in kratek strokovni življenjepis vsakega od avtorjev (2–3 vrstice). Članki morajo biti pred objavo lektorirani. Ne uporabljajte opomb v besedilu. Eventualne opombe, ki naj bodo kratke, navedite na dnu besedila skupaj z literaturo. Seznam citirane literature oblikujte po APA-standardu. Navedeni viri in opombe so v besedilu navedeni kot opomba z malimi rimskimi številkami. Na koncu prispevka so navedeni po vrstnem redu.

Predložene prispevke pregledata in ocenita najmanj dva recenzenta. Na osnovi mnenj in predlogov recenzentov uredniški odbor ali urednik sprejmeta prispevek, zahtevata manjše ali večje popravke in dopolnitve ali ga zavrne. Če urednik oziroma recenzenti predlagajo večje popravke, se dopolnjeni prispevek praviloma pošlje v ponovno recenzijo.

Iz tekoče vsebine**stran**

Pismo urednika	4
<i>SELMA DELIĆ</i>	5
KOMUNICIRANJE V POSLOVNEM SVETU	5
<i>MATIC GAVEZ</i>	13
SPOLNO NASILJE NA DELOVNEM MESTU	13
<i>GREGOR KLAUT</i>	22
DRUŽBENO – EKONOMSKA KRIZA V SLOVENSKI DRUŽBI	22
<i>NATAŠA KOREN</i>	30
NASILJE V DRUŽINI	30
<i>LARA MUMLEK</i>	39
KOMUNIKACIJA – PREDPOGOJ DOBREGA PARTNERSKEGA ODNOSA	39
<i>NIKOLETA MURENC</i>	43
NASILJE NAD ŽENSKAMI	43
<i>ALJAŽ PAJNTAR</i>	51
DELO IN PROSTI ČAS	51
<i>LORA STEFANOVA</i>	58
KATEREMU OD STARŠEV MLADOSTNIKI BOLJ ZAUPAJO?	58
<i>MAJDA STUBELJ</i>	66
<i>VESNA KOVAČEVIĆ</i>	66
MOBING NA DELOVNEM MESTU	66
<i>MIA TOMINEC</i>	73
GLOBALIZACIJA IN MIGRACIJE	73
<i>NIKI TOROŠ</i>	80
NASILJE NAD OTROKI IN STAREJŠIMI – TIŠINA NASILJA	80
<i>ŽIGA VOLK</i>	87
IZOBRAŽEVANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE	87
PODJETJA SE PREDSTAVLJAJO	95

Pismo urednika

Sociologija kot znanstvena veda je zelo kompleksna, zato je tudi interes za obiskovanje tega predmeta za študentke in študente vedno zelo aktualen. Srečanja so zanimiva, debate pestre in polne prepletanja aktualnih vsebin iz osebnega življenja, dela na delovnem mestu, kakor tudi razčlenjevanje trenutnih kulturnih, gospodarskih in družbenih tem.

V študijskem letu 2020/2021 smo se s študenti 2. in 3. letnika študijskega programa Komerciala 1 Fakultete za poslovne in komercialne vede v Celju pri izbirnem predmetu Sociologija v okviru študijskih obveznosti odločili za pisanje strokovnega članka. Za vse slušatelje je bilo to prvo srečanje s tovrstnim načinom dela. Vprašanj je bilo veliko, seveda tudi nejasnosti, a smo na koncu s skupnimi močmi opravili zahtevno delo.

Študentkam in študentom sem razdelil teme. Na osnovi le-teh so si izbrali področje, ki jim je bilo najbolj blizu. Naredili so si načrt dela in se lotili dela. Največ časa jim je vzelo iskanje literature, hkrati pa tudi urejanje vsebine strokovnega članka po vnaprej pripravljeni predlogi revije Perfectus PRO.

Z opravljenim delom so bili zadovoljni pripravljavci člankov, sam pa jim moram za njihovo pilotsko opravljeno delo, navkljub težavam, s katerimi so se soočali, čestitati. Potrditev je bila opravljena obveznost oz. pristop h končnemu izpitu, nagrada pa revija, ki je pred vami, bralci, ki boste presodili, ali so se slušatelji lotili dela odgovorno in zavzeto.

doc. dr. Bojan Macuh

SELMA DELIČ / rojena 29. 9. 1999. Vpisana sem v 3. letnik fakultete komercialnih in poslovnih ved na smeri komerciala. Trenutno delam kot računovodja. V prostem času pa se najraje ukvarjam s športom. Sem preprosta, delovna in polna pozitivne energije.

Povzetek: V današnjem besedilu boste spoznali, kaj je komunikacija, v čem se razlikuje komunikacija v vsakdanjem življenju in poslovnem svetu ter kako moramo pravilno komunicirati. Komunikacija je tudi tista, ki nam lahko po koncu sestanka prinese uspeh. Ustrezne komunikacije se dandanes lahko tudi naučimo, saj se za ta namen izvajajo različni tečaji in seminarji, s katerimi lahko izboljšamo svoje komunikacijske veščine.

Ključne besede: poslovno komuniciranje, komunikacijske oblike, komunikacija.

KOMUNICIRANJE V POSLOVNEM SVETU

Vsi vemo, da je komunikacija zelo pomembna. Ker smo ljudje že v osnovi družabna bitja in je komunikacija del našega vsakdanjega življenja, samega procesa komunikacije ne moremo izključiti. Ljudje začnemo komunicirati že v prvih letih življenja. Skozi leta se spreminja samo način komunikacije, ki jo uporabljamo. Je najzahtevnejša človekova dejavnost, v katero je vključeno ne samo govorjenje, ampak celotno človekovo telo ter fizični, psihični in čustveni potencial. Z leti in z različnimi izkušnjami, ki jih pridobivamo, postajamo na tem področju vse bolj uspešni.

In kaj sploh je komuniciranje?

Beseda »komunicirati« izhaja iz latinske besede *communicare* in pomeni sodelovati, posvetovati se, razpravljatiⁱ. V teoriji bi lahko rekli, da gre za dvosmerni proces, kjer sporočilo potuje od oddajnika do prejemnika preko različnih kanalov. Drugače bi lahko povedali, da komunikacija predstavlja interakcijo med oddajnikom in prejemnikom. Človek pa ni samo socialno bitje, ampak je tudi simbolno. Nenehno nekaj označuje, presoja, ocenjuje in razumeva. Vse to bi bilo brez obširnih sistemov socialno utrjenih simbolnih redov in načinov »kodiranja« sporočil nemogoče, kar predstavlja temeljno značilnost komuniciranjaⁱⁱ. Ljudje so že v prazgodovini komunicirali. V tedanjih časih so se sporazumevali z njihovim govorom in poslikavami v jamah in stenah. Kasneje, ko se je razvijal govor, se je z njim razvijala tudi pisava. Egipčani so tako razvili prvo pisavo - hieroglifⁱⁱⁱ.

Slika 1. Egipčanska pisava HIEROGLIFI^{iv}

Kasneje so se začele razvijati tudi druge pisave. Za pošiljanje različnih sporočil na daljavo so ljudje začeli uporabljati telegrame, kasneje pa smo dobili tudi prve telefone, televizije in računalnike. Danes si življenja brez tehnologije enostavno ne predstavljamo. Ljudje to potrebujemo, saj na tak način komuniciramo z družino in prijatelji, s katerimi fizični stik ni mogoč. Pravzaprav smo se naučili živeti na tak način, zaradi katerega ne cenimo in ne poznamo več, kako je živeti brez napredne tehnologije. Kljub vsemu smo lahko veseli, saj lahko komuniciramo tudi z ljudmi, ki živijo na drugem koncu sveta.

Vrste komunikacije

Ker ne komuniciramo samo z besedami, ločimo dve vrsti komunikacije, in sicer verbalno in neverbalno. Komunikaciji si nista nasprotujoči, ampak se med seboj dopolnjujeta. To lahko potrdimo z dejstvom, da pri govorjenju uporabljamo tudi svoja čustva, mimiko za potrditev svojih besed. Tako lahko tudi ugotovimo, ali nam oseba laže ali je z nami iskrena.

Pri verbalni komunikaciji uporabljamo za sporazumevanje besede. Te so lahko zapisane ali izgovorjene. Verbalna komunikacija predstavlja 7 % celotnega komuniciranja.

Neverbalna, torej nebesedna komunikacija pa predstavlja kar 93 % celotnega komunikacijskega procesa. Ljudje torej veliko več komuniciramo neverbalno kot z besedami. To so mimika telesa in obraza, višina, barva in ton glasu, drža, očesni stik, obleka, prostor.

Slika 2. Sestavine celotnega sporočila oziroma vsebine^v

Na sliki 2 lahko vidimo, da je neverbalna komunikacija sestavljena iz barve glasu in govornice telesa.

V spodnji tabeli si pogledjmo razlike med verbalno in neverbalno komunikacijo:

Tabela 1

Primerjava med verbalno in neverbalno komunikacijo^{vi}

	Verbalna komunikacija	Neverbalna komunikacija
Pomen	Komunikacija, v kateri pošiljatelj uporablja besede za pošiljanje sporočila prejemniku, je znana kot verbalna komunikacija.	Komunikacija, ki poteka med pošiljateljem in prejemnikom z uporabo znakov, je znana kot neverbalna komunikacija.
Vrste	Formalno in neformalno	Kronemika, vokalika, haptiki, kineziki, proksemiki, artefakti
Zamudno	Ne	Da
Možnosti prenosa napačnega sporočila	Redko se zgodi.	To se večinoma dogaja
Dokumentarni dokazi	Da, v primeru pisnega sporočila.	Ne
Prednosti	Sporočilo je lahko razumljivo in takojšnje povratne informacije so možne.	Pomaga pri razumevanju čustev, statusa, načina življenja in občutkov pošiljatelja.
Slabosti	Sporočilo se lahko prenaša preko pisem, telefonskih klicev itd., zato osebna prisotnost strank ne spremeni.	Osebna prisotnost obeh strank v komunikaciji je nujna.

Vrste neverbalne komunikacije ločimo na^{vi}:

- **Kronemika:** Opisuje uporabo časa pri komuniciranju, primer sta točnost in hitrost govora.
- **Vokalika:** Predstavlja glasnost, ton, barvo glasu govornika, na primer nizek ton glasu.
- **Haptika:** Predstavlja uporabo dotika pri komunikaciji.
- **Kinezika:** Predstavlja gibanje telesa pri komunikaciji, kot so gibanje in drža telesa, izrazi obraza.
- **Proksemika:** Predstavlja razdaljo, ki jo uporablja sogovornik do sogovorca v času komunikacije. Ta razdalja je lahko intimna, osebna, družbena in javna^{vi}.
- **Artefakti:** Predstavlja videz osebe in njegove osebnosti, kot so obleka, nakit, življenjski slog. Z drugo besedo lahko rečemo artefaktom tudi umetniška komunikacija.

Slika 3. Vrste razdalj med posameznikoma^{vii}

Na sliki 3 lahko vidimo, da je najkrajša distanca, ki jo lahko imamo do sogovornika, intimna distanca. Na tej razdalji se pogovarjamo z osebami, na katere smo emotivno vezani. Na osebni razdalji se pogovarjamo s prijatelji. Socialna razdalja predstavlja razdaljo med govorcem in osebo, ki ga ta ne pozna najbolje. Najdaljša je javna razdalja, ki jo običajno uporabljamo na javnih površinah.

Iz zgornje tabele lahko vidimo nekatere bistvene razlike med obema vrstama komunikacije. Če izpostavim nekatere glavne prednosti oziroma slabosti:

- Neverbalna komunikacija je lahko zelo zamudna, saj velikokrat ne vemo, kaj nam sogovorec z svojo mimiko in kretnjami želi sporočiti. Lahko pride tudi do tega, da si prejeto sporočilo napačno interpretiramo. Pri verbalni komunikaciji do tega težje pride, saj ljudje z besedo lahko točno napišemo, o čem bi radi sogovorca obvestili, mu predlagali, povedali.
- Napisana sporočila lahko kopiramo, shranimo in jih imamo kot dokaz, da smo nekaj zares naredili, storili. Pri izrečenih besedah pa to ni moč.
- Pri neverbalni komunikaciji drži, da je osebna prisotnost obeh strank nujna. Le v enem primeru, to pravilo ne drži in sicer pri intrapersonalni komunikaciji, kjer človek komunicira s samim seboj^{vi}.

Vrste komuniciranja:

Komunikacijo lahko razdelimo po različnih kriterijih, in sicer^{viii}:

1. Glede na razdaljo med udeleženci

- Neposredno oziroma direktno – neposredno komuniciranje poteka takrat, ko si govorca gledata v oči. Primer takega komuniciranja so različni sestanki, pogovori.
- Posredno oziroma indirektno – pri posrednem pa poteka komunikacija na daljavo preko različnih telekomunikacijskih pripomočkov, kot so telefon, računalnik.

2. Glede na število udeležencev

- Intrapersonalno oziroma osebno – o osebni komunikaciji govorimo takrat, ko se oseba pogovarja s samim seboj. Takemu pogovoru rečemo notranji pogovor.
- Interpersonalno oziroma medosebno – čisto nasprotje osebne komunikacije predstavlja medosebna komunikacija. Zanj je značilno to, da komunikacija poteka med dvema ali več osebami.

3. Glede na smer

- Enosmerno – pri taki vrsti komunikacije ne dobimo povratne informacije oziroma odgovora. Torej oddajnik preko izbranega komunikacijskega kanala posreduje svoje sporočilo prejemniku, ta pa prejeto sporočilo zgolj interpretira. Taka komunikacija je hitrejša.

- Dvosmerno – pri dvosmerni komunikaciji pa oddajnik sporočila prejme odgovor na sporočilo, ki ga je poslal. Tak način komunikacije je sicer počasnejši, a dosti bolj učinkovit.

4. Formalno in neformalno

- Formalno – formalne oblike uporabljamo v komuniciranju z uradnimi osebami. Tak način komunikacije uporabljamo z dobavitelji, kupci, z zaposlenimi, na poslovnih sestankih.
- Neformalno – neformalne oblike pa uporabljamo pri komuniciranju z bližnjimi osebami, kot so družina, prijatelji, znanci.

5. Vertikalno in horizontalno

- Vertikalno – vertikalna komunikacija predstavlja komunikacijo med dvema različnima družbenima skupinama. Ta lahko poteka navzgor ali navzdol. Pri komunikaciji navzdol sporočilo potuje od višjih k spodnjim ravnam organizacijske hierarhije. Pri komunikaciji navzgor pa sporočilo potuje od podrejenih k nadrejenim.
- Horizontalno – horizontalna komunikacija pa poteka znotraj ene družbene skupine, oz. med zaposlenimi, ki so na istem hierarhičnem položaju^x.

Kako poteka komunikacija v poslovnem svetu?

Če hoče sodoben človek živeti, je prisiljen sodelovati z drugimi. Človek sam opravi zelo malo, z drugimi pa vse. Vse to seveda velja tudi za poslovneže. Če želi poslovnež sodelovati z drugimi poslovneži, mora z njimi komunicirati in se sporazumevati. Poslovno komuniciranje je v današnjem času stalna in vseobsegajoča dejavnost, zato predstavlja komunikacija bistven pomen^x.

Poslovna komunikacija lahko poteka navzven, torej izven organizacije, na primer, ko podjetje komunicira s svojimi odjemalci, in znotraj organizacije, na primer, ko gre za poslovni sestanek zaposlenih v določenem podjetju^{xi}. Zato si vsako podjetje prizadeva ustvariti nek pozitiven odnos z ljudmi, s katerimi posluje. Na tak način lahko podjetje raste, hitreje pride na boljši glas in izpolni svoje cilje.

V poslovnem svetu se lahko srečamo z naslednjimi oblikami komunikacije^{xii}:

- z osebnim stikom,
- preko telefonskega pogovora,
- s pisno komunikacijo in
- preko videokonferenc.

Osebni stik

O osebnih stikih največkrat govorimo takrat, ko imamo poslovni sestanek. Ta lahko poteka bodisi z zaposlenimi v podjetju, poslovnimi partnerji ali vodstvom. Torej takrat, ko pogovoru prisostvujeta najmanj dve osebi in je tema pogovora vezana na posel, lahko rečemo, da gre za poslovni sestanek. Sestanek je lahko uspešen ali neuspešen. Da bi naš sestanek bil uspešen, moramo za to prevzeti nekatere korake že pred samim začetkom sestanka. Pomembno je, da si zapišemo:

- dnevni red,
- cilje, ki jih želimo doseči.

Poleg tega je potrebno določiti tudi zapisnikarja, torej osebo, ki bo zapisovala sprejete predloge ter na koncu naredila sam povzetek poslovnega sestanka, vodjo, udeležence ter časovne in krajevne lastnosti sestanka. Na poslovnih sestankih moramo paziti, da^{xiii}:

- na začetku in koncu sestanka se ročujemo.
- Ne zamudimo.
- Smo primerno oblečeni.
- Ne vpadamo v besedo.
- Ne gledamo na uro.
- Smo spoštljivi do govorcev.
- Vzpostavimo očesni stik^{xiv}.
- Utišamo telefon.
- Govorimo razločno in pravilno slovensko.

Slika 2. Napake pri poslovnem sestanku^{xv}

Telefonski pogovor

Druga najpogostejša oblika komuniciranja v poslovnem svetu predstavlja telefonski razgovor. Lahko rečemo, da je telefonski razgovor nadomestek oziroma substitut za osebne poslovne sestanke in pisno komuniciranje. Kljub temu, da se s sogovornikom ne vidimo, si lahko ustvarimo nekakšno svojo sliko na podlagi barve, višine in tona glasu. Zato je zelo pomembno, kako govorimo. Pomembno je, da naš ton ni previsok ne prenizek, in da smo pozitivno naravnani. Tudi tukaj obstaja poslovni bonton, ki se ga moramo držati in ga upoštevati^{xvi}:

- Kličemo ob primernih urah, torej znotraj urnika delovnega časa.
- Preden začnemo s pogovorom se najprej predstavimo.
- Če klica ne moremo sprejeti, vklopimo odzivnik.
- Sogovorniku ne vpadamo v besedo, ga spoštujemo in pazljivo poslušamo.
- Pogovor vedno zaključimo s kratkim slovesom.
- Med telefoniranjem ne opravljamo drugih opravil.
- Biti moramo sproščeni in nasmejani.
- Morebitne potrebne pripomočke, kot so pisalo in papir, imamo na dosegu.
- Telefonski pogovor naj bo kratek in jedrnat.
- Ob koncu pogovora povzamemo ključne zadeve.

Slika 3. Telefonski pogovor^{xvii}

Pisna komunikacija

V poslovnem svetu brez pisne komunikacije žal ne gre. Poleg poslovnih sestankov in telefonskih pogovorov, je ta oblika komunikacije najpogostejša. Pri pisni komunikaciji je nosilec sporočila pisava, tako imenovani grafični zapis govorce, ki je lahko poslan neposredno ali posredno, preko različnih telekomunikacijskih naprav, kot so to fax, družbena omrežja in elektronska pošta^{xviii}. Pri pisnem komuniciranju naš prejemnik vidi samo našo verbalno komunikacijo, neverbalne pa ne vidi, saj ni z nami v neposrednem fizičnem stiku. V pisni obliki, najpogosteje pošiljamo: različna vabila, obvestila, poslovne dopise, elektronsko pošto in podobno. V današnjih časih se najpogosteje uporablja elektronska pošta, saj so sporočila poslana takoj v tistem trenutku, ko ga pošljemo, in prejeta hitreje, ne glede na to, kje je naš naslovnik. Ker gre za napisano sporočilo moramo vedeti, da prav tako obstajajo neka pravila, kako napisati dopis. Ta pravila moramo dosledno upoštevati, saj bomo le tako lahko bili formalni, naslovnik pa ne bo dobil občutka neznanja z naše strani. Pri pisanju e-pošte moramo biti pazljivi na^{xix}:

- biti moramo vljudni in spoštljivi.
- Besedilo delimo z odstavki.
- Zadevo moramo obvezno napisati, kjer opredelimo kratek namen sporočila.
- Ne uporabljamo VELIKIH ČRK, saj izgleda, kot da kričimo na naslovnika.
- Ne uporabljamo kratic in smeškov.
- Uporabljamo primerne pozdrave (Pozdravljeni, Želim vam lepe pozdrave ...).
- Smo pozorni pri funkcijah »kp« ter Odgovori in Odgovori vsem.
- Zaželeno je, da se ne podpisemo samo z imenom in priimkom, ampak da dodamo poleg tudi kontaktno številko.

Slika 4. Prednosti in slabosti pisnega komuniciranja^{xx}

Slika 4 predstavlja glavne prednosti pisnega komuniciranja:

- Za pisanje katerega koli dopisa si lahko vzamemo čas in ga natančno napišemo.
- Za vsak poslan dopis lahko naredimo kopijo in imamo kot dokaz v arhivu, da smo sporočilo zares poslali. V današnjih časih se precej uporablja elektronska pošta. Glavna prednost elektronske pošte je ta, da imaš vse informacije shranjene trajno.

Pisna komunikacija ima tudi svoje slabosti, kot so:

- Sam komunikacijski proces poteka počasneje.
- Za sestavljanje in pisanje dopisa potrebujemo več časa.
- Ne dobimo takoj povratne informacije.

Pri pošiljanju dopisov, bodisi preko telekomunikacijskih omrežij ali kako drugače, moramo preden pošljemo dopis ponovno prebrati ter preveriti naslove prejemnika. Na ta način lahko preverimo, da ne napišemo česa, kar bi lahko imelo negativne posledice. Ko sporočilo enkrat pošljemo, ga ne moremo več spreminjati.

Videokonference

Videokonferenca združuje obliki poslovnega sestanka in telefonskega pogovora. Taka oblika je dosti bolj učinkovita od telefonskega pogovora, saj osebo lahko tudi vidimo. Kot vemo, nam slika pove dosti več o osebi. Smiselno je implementirati videokonference v poslovanje zaradi^{xxi}:

- znižanja potnih stroškov,
- večje učinkovitosti in produktivnosti,
- manj utrujajočih potovanj,
- časovni prihranek,
- učinkovitejša koordinacija,
- hitrejšega tehnološkega napredka in
- ekologije.

Slika 5. Virtualni poslovni sestanek^{xxii}

Poslovno komuniciranje v času koronavirusa

Pred dobrim letom si nismo predstavljali, kaj nas bo doletelo. Vse je obratovalo po urnikih, ljudje smo se prosto gibali ob katerihkoli urah in uživali življenje. Nato pa pride virus, ki je spremenil celotno delovanje države. Temu je sledilo zaprtje nekaterih dejavnosti, omejitev gibanja, uvedba policijske ure in podobno. Nastopilo je obdobje «kriznega komuniciranja». Zaradi stalnih spreminjanj in nesigurnosti, kaj nam bo prinesel naslednji dan, so podjetja bila primorana začeti digitalno poslovati. Največji preobrat so doživeli pri izvedbi poslovnih

sestankov. Zaradi omejitve gibanja, ljudje nismo mogli potovati po državi, prav tako tudi po svetu ne. Uveljavile so se aplikacije kot so Zoom in Teams. To so aplikacije, preko katerih lahko komuniciramo z ljudmi s celega sveta in se pri tem tudi vidimo. Ti aplikaciji sta še zlasti v uporabi v izobraževalnih ustanovah. S pomočjo teh aplikacij so podjetja lahko izvajala razne sestanke in konference, ki jih fizično ni bilo moč izvesti. Kljub temu, da korona ni imela dobrega vpliva na državo, je za nekatere stvari bila poučna. Mislim, da bo podjetje tak način izvajanja poslovnih sestankov ohranilo tudi v prihodnosti.

Zaključek

Če povzamem, ima komunikacija bistveno vlogo v našem življenju. Ta se začne že v prvem letu, ko skušamo staršem povedati, kako se počutimo, brez da bi govorili. Tako, kot se z leti razvija naš govor, se razvijajo tudi naše komunikacijske sposobnosti. V šolah se učimo nekaterih osnov, z katerimi lahko izboljšamo svojo komunikacijo. Zavedati se moramo, da dejanja pomenijo in govorijo veliko več kot besede. To moramo upoštevati tudi v poslovnem svetu, od katerega je odvisen naš uspeh. Paziti moramo, kaj in kako govorimo, da smo spoštljivi in strpni, da govorimo pravilno slovensko. Na tak način bo oseba na drugi strani imela spoštovanje do nas. Zgodi se tudi, da ljudje naletimo na kakšno oviro ali problem. Pomembno je, da se tega ne ustrašimo, temveč problem poskušamo rešiti s pogovorom ter iskanjem in sklepanjem kompromisov. Vse večji poudarek je na komunikaciji, zato različne ustanove in organizacije organizirajo tečaje, seminarje in predavanja, s katerimi lahko izboljšamo in nadgradimo svoje komunikacijske sposobnosti. Za konec bi rada spodbudila vse, da komunicirajo med seboj in nimajo nobenih zadržkov, saj lahko s tem preprečijo mnoge nevšečnosti v prijateljskih, družinskih, partnerskih ali poslovnih odnosih.

Viri, literatura in opombe

ⁱ Komuniciranje. (2019). *Wikipedia*. Pridobljeno s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Komuniciranje>

ⁱⁱ Ule, M. (2009). *Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

ⁱⁱⁱ Bubola, L. *Komunikacija skozi čas*. Pridobljeno s <https://sites.google.com/site/komunikacijaskozicas/home/zgodovina-komunikacije>

^{iv} Petelin, R. *Hieroglifi*. Pridobljeno s http://www2.arnes.si/~ssmbtek5/splet_strani/petelin/hieroglifi.html

^v ZIK Černomelj. (b. d.). *E-gradivo za usposabljanje svetovalcev za delo z ranljivimi skupinami: Razvoj modelov svetovanja za ranljive skupine*. Pridobljeno s <http://gradiva.zik-crnomelj.eu/gradivo-szrs/index.html>

^{vi} Gadget-info.com. (2019). *Razlika med verbalno in neverbalno komunikacijo*. Pridobljeno s <https://sl.gadget-info.com/difference-between-verbal>

^{vii} B. Cohen, S. (2013). *Proxemics & Personal Space: Global Citizens What is your Comfort Zone?* Pridobljeno s <http://mycareermanager.blogspot.com/2013/09/proxemics-personal-space-global.html>

^{viii} Mihaljčič, Z. (2006). *Poslovno komuniciranje*. Ljubljana: JUTRO.

^{ix} Ožbolt, K. (2011). *Komunikacija in medosebni odnosi*. Pridobljeno s https://bb.si/doc/diplome/Ozbolt_Katja.pdf

^x Mihaljčič, Z. (2006). *Poslovno komuniciranje*. Ljubljana: JUTRO.

^{xi} Hribar, B. (2009). *Poslovno komuniciranje in vodenje*. Ljubljana: Zavod IRC.

^{xii} Burzić, A. (2019). *Pasti komunikacije v poslovnem svetu*. Pridobljeno s http://bb.si/sites/default/files/uploads/files/diplome/burzik_arnela_-_diplomska_naloga.pdf

^{xiii} Šimunič, P. (2011). *Poslovni bonton*. Pridobljeno s https://bb.si/doc/diplome/Simunic_Petra-Poslovni_bonton.pdf

^{xiv} Zaposlen.com (2014-2017). *10 osnovnih pravil bontona*. Pridobljeno s <http://www.zaposlen.com/10-osnovnih-pravil-poslovnega-bontona.html>

^{xv} Lean Way, D. *Vodenje sestankov*. Pridobljeno s <https://demetra-leanway.com/tpm-akademija/vodenje-sestankov/>

^{xvi} Leila d. o. o. *Telefonsko komuniciranje*. Pridobljeno s https://www.leila.si/dokumenti/kom_ppt_tel_kom.pdf

^{xvii} Beare, K. (2019). *Telephone Business Conversation Role-Play*. Pridobljeno s <https://www.thoughtco.com/telephone-conversations-1210222>

^{xviii} Fortič, H. (2011). *Besedno in nebesedno komuniciranje*. Pridobljeno s <https://pt.slideshare.net/multinet123/2-besedno-innebesednopoloslovnokomuniciranje/7>

^{xix} Mladi podjetnik. (2019). *15 nasvetov za pisanje boljših elektronskih sporočil*. Pridobljeno s <https://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/15-nasvetov-za-pisanje-boljsih-elektronskih-sporocil>

^{xx} Fortič, H. (2011). *Besedno in nebesedno komuniciranje*. Pridobljeno s <https://pt.slideshare.net/multinet123/2-besedno-innebesednopoloslovnokomuniciranje/7>

^{xxi} VERACOMP. (2016). *Zakaj videokonference?* Pridobljeno s <https://veracompadria.com/sl/zakaj-videokonference/>

^{xxii} Trueman, C. (2020). *Zoom explained: Understanding (and using) the popular video chat app*. Pridobljeno s <https://www.computerworld.com/article/3570623/the-zoom-meeting-app-explained-understanding-and-using-the-popular-video-chat-software.html>

MATIC GAVEZ / ekonomski tehnik, košarkarski trener, košarkarski igralec. Od leta 2020 zaposlen kot igralec in trener košarke v klubu KK Nova Gorica Mladi, izkušnje delo z otroki. V Italiji, v sosednji Gorici sem si pridobil izkušnje tako kot igralec kot tudi trener.

Povzetek: Obravnaval sem tematiko spolno nasilje na delovnem mestu, ker marsikomu, ki je žrtev spolnega nasilja, je zelo težko spregovoriti v javnosti. Opisano je, kaj sploh spolno nasilje na delovnem mestu je, kakšne oblike spolnega nasilja poznamo, dejavniki, posledice, kaj lahko naredimo, kakšne so reakcije žrtev na spolno nasilje na delovnem mestu in kakšna so kazniva dejanja za storilce.

Ključne besede: ekonomski tehnik, košarkarski igralec, spolno nasilje na delovnem mestu, žrtev.

SPOLNO NASILJE NA DELOVNEM MESTU

Uvod

V prispevku bom predstavil temo spolnega nasilja na delovnem mestu.

Spolno nasilje, nadlegovanje na delovnem mestu je tema, o kateri je marsikomu še vedno zelo težko govoriti, vedenje o razsežnostih, oblikah, posledicah oz. možnemu ukrepanju pa je skoraj neopazno.

Časi, ko naj bi bile ženske doma in delale gospodinjska dela, moški pa delali in finančno podpirali družino, so že zdavnaj mimo. S tem, ko ženske vstopajo na trg delovne sile, se pojavlja tudi problem spolnega nasilja na delovnem mestu.

To nikakor ne pomeni, da moški ne morejo postati žrtve spolnega nasilja na delovnem mestu.

Spolno nasilje lahko opredelimo kot obliko spolnega vedenja spolne narave.

Običajno gre za izkoriščanje moči, povezane z nadrejenim položajem. To je vsako vsiljeno dejanje, temelječe na spolnosti, ki nadlegovano osebo spravlja v neprijeten in poniževalen položaj. Oseba je zaradi tega prizadeta, prestrašena in se počuti ogroženo.

Spolno nasilje na delovnem mestu vsekakor ni nedolžen pojav in prav je, da se podjetja začnejo resnejše ukvarjati s preprečevanjem tega problema.

Glavni cilj mojega članka je razčlenitev samega problema, se pravi spolnega nasilja na delovnem mestu in opredelitev percepcije spolnega nasilja na delovnem mestu.

Spolno nasilje na delovnem mestu

Tavčar, P.ⁱ meni, da je delovno mesto za večino ljudi tudi drugi dom, saj tam preživijo večji del dneva in normalno je, da se med njimi vzpostavijo različni odnosi. Tako kot v zasebnem življenju tudi na delovnem mestu prihaja do spogledovanja, dotikov, privlačnosti ... Dokler osebi takšno vedenje vzbuja prijetne občutke je vse prav.

Problem se pojavi, ko posamezniku takšno vedenje oz. početje postane nadležno in nezaželeno, takrat ima kdorkoli pravico, da opozori na problem. Vse kakršne koli organizacije morajo svoje zaposlene zavarovati pred tovrstnim nasiljem.

Podane so različne definicije samega pojava, tako zakonske tako kot teoretične.

Zaviršek, D.ⁱⁱ opisuje, da je spolno nasilje na delovnem mestu oblika spolne diskriminacije. Vsebuje naslednje elemente:

- spolno nasilje je izkazovanje osebne moči s pomočjo seksualnosti.
- Ni enkratno dejanje, temveč se ponavlja v nekakšnem daljšem obdobju.
- Ob začetku nasilja žrtev poskuša to dejanje spregledati oz. pozabiti.
- Spolno nasilje na delovnem mestu se pojavlja v kontekstu spolne neenakosti, nanj pa učinkujejo druga hierarhična razmerja.

Jogan, M.ⁱⁱⁱ za pojav spolnega nasilja na delovnem mestu pravi, da gre za obliko spolnega obnašanja, kadar:

- takšno obnašanje ustvarja zastrašujoče, sovražno ali ponižujoče delovno okolje za nadlegovano osebo.
- Je za nadlegovano osebo (žrtev) nezaželeno, nesprejemljivo in žaljivo.
- Se pozitiven ali negativen odnos nadlegovane osebe uporablja kot sredstvo za določanje zaposlitve in napredovanja na delovnem mestu.

Okvirno lahko povzamem, da je spolno nasilje na delovnem mestu vedenje spolne narave, ki temelji na spolu in ogroža ženske in moške na delovnem mestu. Ni mogoče vnaprej določiti, kdaj je katero izmed dejanj prepovedano, saj je pri tem odločujoča tudi subjektivna ocena osebe, ali ji to ravnanje ugaja ali ne.

Oblike spolnega nasilja

Robnik, S.^{iv} meni, da ko govorimo o spolnem nasilju na delovnem mestu, imamo v mislih nezaželena ravnanja spolne narave, ki vključuje različna ravnanja:

FIZIČNO RAVNANJE:

- Objemanje, poljubljanje
- Spolni napadi
- Ščipanje
- Dotikanje, trepljanje
- Dotikanje oblačil, las, telesa

VERBALNO RAVNANJE:

- Namigovanja
- Spreminjanje poslovnih tem v spolne
- Zgodbe, šale povezane s spolno vsebino
- Komentarji, ki se navezujejo na oblačenje, telo, videz sodelavke/sodelavca
- Osvajanje
- Bahanje s spolnimi podvigi
- Predlogi v zvezi s spolnostjo ali siljenje k spolni dejavnosti

NEVERBALNO RAVNANJE:

- Kazanje pornografskih in spolnih besedil, slik in vsebin
- Pošiljanje elektronskih sporočil, pisem in drugih materialov s spolno vsebino
- Pohotni pogledi, žaljivo spogledovanje
- Tesno približevanje sodelavki/sodelavcu, kadar govorimo

EKONOMSKO NASLIJE:

- Neplačevanje nadur
- Povečan obseg dela
- Zmanjševanje kadrov
- Slabo vrednotenje dela
- Prevzemanje finančnega bremena nekoga drugega
- Grožnje z odpuščanjem

DRUGO NA SPOLU TEMELJEČE RAVNANJE:

- Zastrasovanje, posmehovanje, poniževanje
- Fizična napadalnost
- Žaljenje zaradi spola
- Pripovedovanje laži ali razširjanje govoric o spolnem življenju

Dejavniki spolnega nasilja

Poznamo več vrst dejavnikov, ki vplivajo na spolno nasilje na delovnem mestu^v:

Družbena moč

Družbena moč je v zahodni civilizaciji že od nekdaj neenakomerno porazdeljena v korist moških. Uspeh posameznih žensk zanemarljivo vpliva na družbeni položaj ženskega spola. Družbena moč je zelo pomemben dejavnik nasilja nad ženskami. Spolno nasilje nad delovnem mestu se bo bolj verjetno pojavilo, ko imajo ženske manj družbene moči in so družbeno izolirane. Različna stopnja družbene moči se kaže tudi v majhnem številu prijavljenih primerov spolnega nasilja na delovnem mestu. Ženske z bolj razvitimi podpornimi sistemi bolj verjetno ukrepajo in nadlegovanje prijavijo. Tisti, ki ne ukrepajo po formalni poti, s svojo nedejavnostjo prispevajo k prepričanju, da ni mogoče nič narediti, ali da bodo deležni maščevanja, če se bodo pritožili.

Kultura

"Naša" kultura naj bi naučila moške, da pridobivajo in izvajajo moč in nasilje nad drugimi in so ponosni na svoj uspeh. V času, ko so bile ženske doma in opravljale gospodinjska dela, je bila njihova vloga za delovanje vsake družbe zelo pomembna. S tem pa se je opravičevala njihova družbena nemoč izven doma in izključenost iz celotne javne sfere.

Socializacija

Moški v času socializacije dobijo lastnosti, ki jih družba ocenjuje kot pozitivne, ženske pa dobijo lastnosti z negativnim predznakom in niso nagrajevane. Možnost, da ženska doživlja nasilje je večja kot pri moških.

Organizacijski dejavniki

Organizacijski dejavniki so pomembni, ker način komunikacije v sodobnih organizacijah ustvari občutek povezanosti zaposlenih, organizacijski pripadnosti podjetja in občutek moči. Izjemen pomen pri organizacijskih dejavnikih ima organizacijska klima (strpnost do spolnega nadlegovanja, izvajanje politike in postopkov proti spolnemu nadlegovanju). Socialna povezanost, strukturirano razlikovanje, decentralizirano obnašanje in formalizacija zmanjšujejo obseg nadlegovanja, saj se zaposleni v takšnem podjetju/organizaciji čutijo bolj varni, dovolj močni in zavezani k ščitenu drug drugega in sebe pred spolnim nasiljem, hkrati pa čutijo nekakšno odgovornost, da sami spolno ne nadlegujejo drugih. Za preprečevanje in omejevanje spolnega nasilja je pomembna organizacijska moč zaposlenih in nadrejenih.

Osebnostni dejavniki

Osebnostne dejavnike delimo na zunanje in notranje dejavnike.

Zunanje dejavnike delimo na:

- spol (kjer so ženske v manjšini je večja možnost nadlegovanja s strani moških, večja je tudi družbena spremenljivost spolnega nasilja);
- starost (najpogostejša starost je med 35 in 44 let, nadlegovalec je starejši);
- rasa (med žrtvami spolnega nasilja na delovnem mestu so pogostejše manjše manjšine).

Notranje dejavnike delimo na samonadzor sebe.

Posledice spolnega nasilja

Spolno nasilje povzroča škodo tako žrtvi kot organizaciji, kjer se spolno nasilje dogaja. Posledice, ki jih občutijo žrtve spolnega nasilja se preslikavajo na podjetje – organizacijo, na njeno učinkovitost in uspešnost.

Posledice za žrtve

Spolno nasilje na delovnem mestu zastruplja delovno okolje in lahko ima uničujoče posledice za zdravje, zaupanje, delovno motivacijo. Pogosto se prizadeti, zaradi strahu v zvezi s spolnim nasiljem na delovnem mestu, zatekajo k bolniškemu dopustu, so manj skoncentrirani in učinkoviti pri svojem delu ali iščejo novo službo. Zaposleni pogosto prenašajo dvojno breme – tako zaradi škodljivih posledic samega nasilja kot zaradi kariere. Spolno nasilje na delovnem mestu povzroča žrtvam nižjo moralo, zmanjšuje zadovoljstvo z delom, škoduje medsebojnim odnosom, nekatere žrtve pa so prisiljene pustiti delo ali pa ga izgubijo.

Bolj sistematičen pregled posledic spolnega nasilja na delovnem mestu ponujata Petrocelli, W. in Repa B. K.^{vi}, ki povzameta ugotovitve ameriškega Psihološkega združenja, ki deli posledice na:

- Psihološke reakcije: depresija, zaskrbljenost, šok, zanikanje; jeza, strah, razočaranje, razdražljivost; negotovost, zadrega, občutki izdanosti; zmedenost, občutki nemoči; sram, zadrega, nizko samospoštovanje; krivda, samoobtoževanje, osamitev;
- Telesne reakcije: glavoboli, zaspanost, prebavne motnje, dermatološke reakcije, nihanje telesne teže, motnje spanja, nočne more, fobije, napadi panike, spolne težave;
- Učinki, povezani s kariero: zmanjšano zadovoljstvo z delom, neugodne ocene dela, izguba službe ali onemogočeno napredovanje, upad delovne storilnosti, odsotnost z dela, opustitev dela ali šolanja, spremenjeni karierni cilji.

Žrtev se začne počutiti odgovorno za dogodek, ki se je zgodil. Pogosti napadi prav tako vplivajo na posameznikovo samozavest in zaupanje v zmožnosti opravljanja vsakodnevnih delovnih nalog.

Posledice spolnega nasilja se ne ustavijo pri žrtvi temveč se razširijo na celotno organizacijo^{vii}.

Slika 1. Spolno nasilje, posledice za žrtve^{viii}

Posledice za delodajalce

Spolno nasilje na delovnem mestu ima za delodajalce posledice na stroške dela, kar se kaže pri:

- zmanjševanju delovne storilnosti zaposlenih,
- povečanju izostajanja z dela,
- bolniški odsotnosti,
- potrebi po menjavanju kadrov,
- stroških za ozaveščanje in usposabljanju zaposlenih,
- stroških dela in
- drugih finančnih težavah.

Spolno nasilje na delovnem mestu kratkoročno in dolgoročno vpliva na delovno okolje, izvajanje nalog, delovno učinkovitost in zadovoljstvo zaposlenih^{ix}.

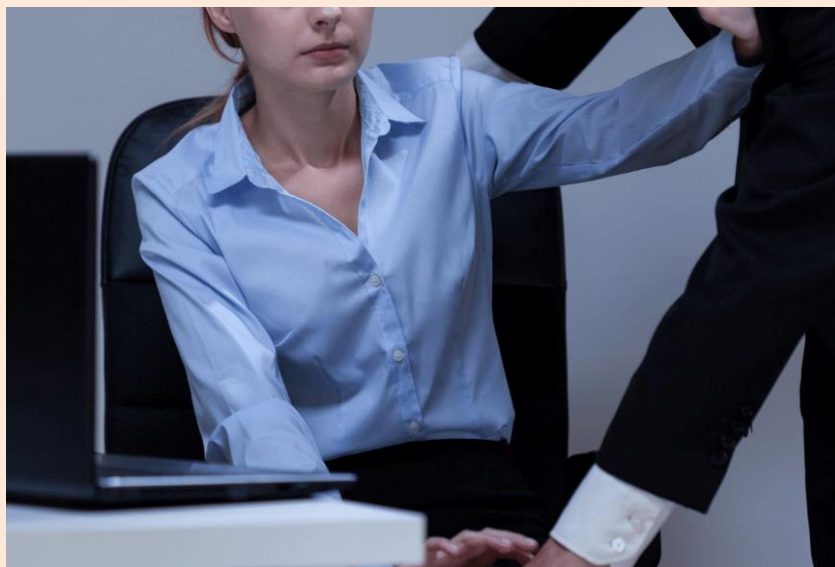
Slika 2. Spolno nasilje, posledice za delodajalce^x

Posledice za sodelavce

Spolno nasilje na delovnem mestu ima lahko tudi velik vpliv na sodelavce, ki so v neposrednem stiku z žrtvijo.

Pri njih se posledice kažejo kot:

- občutek krivde – ali zaradi tega, ker žrtvi nasilja niso upali ali niso znali pomagati, se pojavi občutek krivde pri sodelavcih.
- Strah pred posledicami, če pomagajo žrtvi – sodelavci občutijo strah, da jih lahko močno paralizira na takšen način, da žrtvi niso pripravljeni pomagati.
- Strah, da bi tudi sami postali žrtev spolnega nasilja – če se v delovnem okolju izvaja spolno nasilje nad enim izmed sodelavcev, so sodelavci v negotovem položaju, saj jim vest po eni strani narekuje, da je žrtvi potrebno pomagati, po drugi strani pa pride do občutka strahu, da ne bi še sami postali žrtev spolnega nasilja.
- Zmanjšana aktivnost v delovni skupini^{xi}.

Slika 3. Spolno nasilje, posledice za sodelavce^{xii}

Kaj lahko naredimo

Če smo žrtev spolnega nasilja na delovnem mestu, naredimo slednje:

- pri blažjih oblikah rečem NE.

- Zaupam sindikalni zaupnici ali zaupniku, nadrejenemu ali sodelavki oz. sodelavcu – nekemu, ki mu zaupam oz. osebi zadolženi za obravnavo tovrstnih zadev, skupaj z njimi premislim o vseh možnih rešitvah (prijava na policijo, pravna pomoč, če je dogajanje neskladno z zakonom o delovnih razmerjih ali drugimi pravnimi akti, možnost zagovorništva, svetovalne podpore).
- Če na delovnem mestu ni osebe, ki bi ji lahko zaupala, se obrnem na eno izmed organizacij, ki deluje na področju preprečevanja in ustavljanja nasilja.
- Vodim dnevnik z natančnim opisom nasilnih dejanj, kraja, časa, vpletenih oseb ter lastnih občutij po dogodku (pazim, da je na mestu, kjer ga povzročitelj ali kakšna druga oseba ne mora najti).
- Shranjujem dokaze, ki vsebujejo zapisnike sestankov, zdravniške evidence, pisne izjave ljudi, ki so bili priča nasilju na delovnem mestu, lastne občutke in opažanja nasilja ter druge dokumente, ki opisujejo nevarno okolje.
- Poskrbim zase – prosti čas poskušam nameniti dejavnostim, ki me sproščajo in veselijo, počnem tisto ob čemer se počutim prijetno in družim se s tistimi, ob katerih se počutim varno in sprejeto.
- Obvestiti policijo – v primeru zelo hudega nasilja oz. kaznivega dejanja (posilstvo, napad ...) ^{xiii}.

Slika 4. Stop nasilju na delovnem mestu ^{xiv}

Rekcije na spolno nasilje na delovne mestu

Jogan, M. ^{xv} pravi, da žrtve spolnega nasilja reagirajo na različne načine na spolno nadlegovanje na delovnem mestu. Razvrstimo jih v naslednje glavne tipe:

- izogibanje,
- odstranjevanje,
- pogajanje,
- soočanje.

Izogibanje

Najbolj blag, popustljiv in najmanj samozavesten tip reakcije je izogibanje, ki se izraža na tri različne načine:

- nepriznavanje obstoja samega nadlegovanja pri prizadeti osebi,
- preprečevanje možnosti za nadlegovanje in
- samopremestitev.

Najpogostejše gre za pasivno odzivanje na spolno nasilje na delovnem mestu (preziranje in izogibanje), redkeje za zapuščanje delovnega mesta ali premestitev.

Odstranjevanje

Odstranjevanje je na višji stopnji aktivnega odnosa prizadetega (žrtve) in se kaže v naslednjih reakcijah:

- maskiranje, pretvarjanje, prikrivanje;
- iskanje družbene podpore (iskanje nasveta pri solidarnih sodelavcih, pridobivanje podpore pri solidarnih kolegi, prijateljih ali družinskih članih zunaj delovnega mesta).

Če izogibanje ni učinkovito in je poganjanje videti preveč tvegano, prizadeti z iskanjem podpornih mrež spodbuja izpovedovanje strahu in napetosti prizadetih in s tem omogoča bodisi, da se prizadeti/žrtev še naprej pretvarja, bodisi da zmanjšuje možnost stopnjevanja nasilja na delovne mestu, po drugi strani podporna mreža oskrbi prizadetega/prizadeto s predlogi ali strategijami za ravnanje z nadlegovalcem.

Pogajanje

Pogajanje je bolj aktivna oblika odnosa prizadetih/žrtve do nadlegovalca. Kaže pa se v naslednjih reakcijah:

- neposredne zahteve (žrtev zahteva od nadlegovalca, da preneha) in
- strokovno poklicno nadlegovanje (iskanje zakonitega nasveta, svetovanje ...).

S pogajanjem prizadeta oseba premakne središče interakcije k svojim potrebam, vendar je v tem skrita nevarnost (prizadeta oseba tvega maščevanje ali izolacijo). Ker je pogajanje tvegano, prizadeti redko išče strokovno pomoč zunaj delovnega mesta/okolja (navadno šele, ko izogibanje in odstranjevanje ne pomagata).

Soočenje

Soočenje je najbolj aktivna, dejavna oblika odziva na spolno nasilje na delovnem mestu in vključuje:

- odločne, napadalne osebne odgovore (uporabljanje odločnega jezika, grožnja s formalno dejavnostjo, fizična zaustavitev);
- organizacijsko strukturno pomoč (pritožba preko kanalov, iskanje formalnega nasveta ali pomoči v organizaciji).

Soočenje nastopi, ko vse ostale oblike odpovejo (izogibanje, odstranjevanje, pogajanje) in je nadlegovanje že tako moteče, da zahteva oster odziv, ali ko se spolno nasilje na delovnem mestu odvija v delovnih okoljih, v katerih organizacijska hierarhija razume spolno nasilje kot upravičeno vprašanje delovnega mesta.

Kazniva dejanja kot hujša oblika spolnega nasilja

Kozmik^{xvi} meni, da kadar gre za zelo huda dejanja (npr. napad ali vsiljen spolni odnos), gre lahko za kaznivo dejanje.

V 19. poglavju kazenskega zakonika KZ-1 so opredeljena kazniva dejanja zoper spolne nedotakljivosti, in sicer gre za naslednja kazniva dejanja^{xvii}:

- spolno nasilje,
- spolna zloraba slabotne osebe,
- spolni napad nad osebo, mlajšo od petnajst let,
- pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene,
- kršitve spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja,
- zloraba prostitucije in prikazovanje,
- izdelava in posredovanje pornografskega gradiva.

Pri spolnem nasilju na delovnem mestu bi iz navedenega poglavja kaznivih dejanj lahko prišla v poštev predvsem naslednja kazniva dejanja.

Posilstvo 180. člen

- 1) Kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnemu občevanju, tako da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo, se kaznuje z zaporem od enega do desetih let.

- 2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno na grozovit ali posebno poniževalen način, ali če je dejanje storilo več oseb zaporedoma, ali nad obsojenci, ki prestajajo kazen zapora v zaprtih ali polodprtih zavodih za prestajanje kazni zapora, se storilca kaznuje z zapornom najmanj treh let.
- 3) Kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnemu občevanju tako, da ji zagrozi, da bo o njej ali njenih bližnjih odkril, kar bi škodovalo njeni ali njihovi časti ali dobremu imenu, ali da bo o njej ali njenim bližnjim povzročil veliko premoženjsko škodo, se kaznuje z zapornom od šestih mesecev do petih let.
- 4) Če sta bili dejanji iz prvega ali tretjega odstavka tega člena storjeni proti osebi, s katero storilec živi v zakonski ali zunajzakonski skupnosti, se pregon začne na predlog.

Spolno nasilje 171. člen

- 1) Kdor uporabi silo ali zagrozi osebi drugega ali istega spola z neposrednim napadom na življenje ali telo in jo tako prisili, da stori ali utрпи kakšno spolno dejanje, ki ni zajeto v prejšnjem členu, se kaznuje z zapornom od šestih mesecev do desetih let.
- 2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno grozovito ali posebno poniževalno, ali če je dejanje storilo več oseb zaporedoma ali nad obsojenci ali drugimi osebami, ki jim je vzeta prostost, se kaznuje z zapornom od treh do petnajstih let.
- 3) Kdor osebo drugega ali istega spola prisili, da stori ali utрпи kakšno spolno dejanje iz prvega odstavka tega člena tako, da ji zagrozi, da bo o njej ali njenih bližnjih odkril, kar bi škodovalo njeni ali njihovi časti ali dobremu imenu, ali da bo njej ali njenim bližnjim povzročil veliko premoženjsko škodo, se kaznuje z zapornom do petih let.
- 4) Če sta bili dejanji iz prvega ali tretjega odstavka tega člena storjeni proti osebi, s katero storilec ali storilka živi v zakonski, zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni partnerski skupnosti, se pregon začne na predlog.

Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja 174. člen

1. Kdor zlorabi svoj položaj in tako pripravi osebo drugega ali istega spola, ki mu je podrejena ali od njega odvisna, k spolnemu občevanju, ali da stori oziroma trpi kakšno drugo spolno dejanje, se kaznuje z zapornom do petih let.
2. Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, staro nad petnajst let, ki mu je zaupan v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zapornom od enega do osmih let^{xviii}.

Slika 5. Kazniva dejanja za spolno nasilje na delovnem mestu^{xix}

Zaključek

Spolno nasilje na delovnem mestu se je dogajalo v preteklosti in se dogaja tudi danes, le z veliko razliko, da je danes mnogo bolj razširjeno. Eden od vzrokov je, da ženske vstopajo na trg dela. Spolno nasilje je tema, ki marsikateremu predstavlja strah. Vedenje o njenih razsežnostih, oblikah, posledicah oz. možnem ukrepanju pa je skoraj nepoznano.

Za osebo, ki se znajde v vlogi žrtve spolnega nasilja na delovnem mestu, predstavlja to velik in težek problem, ki ji onemogoča normalno življenje oz. delo v podjetju/organizaciji. Celotna sama družba naredi premalo za odpravo oz. omejitev tega problema.

Sam problem nastane že pri sami podlagi, ki spolno nasilje na delovnem mestu ne opredeljuje dovolj natančno, kar seveda vodi do tega, da ga ne poznamo. Če pa ga ne poznamo, seveda ne pomeni, da ne obstaja. Tudi to, da ljudje o problemu raje molčijo, ne prispeva k uspešnim rešitvam.

Zaradi tega se je treba nujno zavedati, da je spolno nasilje na delovnem mestu oblika nasilja, o kateri je treba govoriti, da bi ga prepoznali, ga priznali in da bi lahko našli učinkovite oblike ukrepanja zoper njega.

Dokler bomo sprejemali spolno nasilje na delovnem mestu kot del našega vsakdanja, je mogoče, da ga bomo tudi doživljali.

Viri, literatura in opombe

- ⁱ Tavčar, P. (2009). *Spolno nadlegovanje na delovnem mestu*. (Diplomsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- ⁱⁱ Zaviršek, D. (1998). *Diskurzi o nasilju in pomoči*. Pridobljeno s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Diskurzi_URN_NBN_SI_DOC-MFXPWGXX.pdf/2019042417454467/
- ⁱⁱⁱ Jogan, M. (2000). *Spolno nadlegovanje na delovnem mestu*. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20004Jogan.PDF>
- ^{iv} Robnik, S. (2006). *Spolno nadlegovanje na delovnem mestu kot mnogo plasti družbeni konstrukt*. (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- ^v Spolno nadlegovanje na delovnem mestu. (9. 4. 2019). *Wikipedija*. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Spolno_nadlegovanje_na_delovnem_mestu
- ^{vi} Petrocelli, W. in Repa, B. K. (1999). *Sexual Harassment on the job: What it is and how to stop it: Learn how to Protect Your Job and Your Legal rights*. USA: Nolo.
- ^{vii} Robnik, S. (2009). *(Ne)razumljeni ne?! Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu. Posledice za žrtve*. Ljubljana.
- ^{viii} Drozg, I. (2016). *6 stopenj spolnega nadlegovanja*. Pridobljeno s <https://www.mojedelo.com/karierni-nasveti/6-stopenj-spolnega-nadlegovanja-3359>
- ^{ix} Robnik, S. (2009). *(Ne)razumljeni ne?! Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu. Posledice za delodajalce*. Ljubljana.
- ^x Bezenšek, T. (2016). *Mobing, čustveno nasilje na delovnem mestu*. Pridobljeno s <https://old.delo.si/znanje/potrosnik/pravo-za-vse-mobing-custveno-nasilje-na-delovnem-mestu.html>
- ^{xi} Nasilje na delovnem mestu. (17. 3. 2021). *Wikipedija*. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Nasilje_na_delovnem_mestu
- ^{xii} Brečko, D. (2021). *Kako prepoznati spolno nadlegovanje na delovnem mestu in kako ukrepati*. Pridobljeno s <https://www.planetgv.si/clanki/kako-prepoznati-spolno-nadlegovanje-na-delovnem-mestu-in-kako-ukrepati/>
- ^{xiii} Delovni odbor za feminizem društva Iskra. (2020). *SPOLNO NASILJE NA DELOVNEM MESTU: KAJ STORITI?*. Pridobljeno s https://www.mladiplus.si/wp-content/uploads/2020/03/brosura_8_marec_posebej_strani2-1.pdf
- ^{xiv} Voler, J. (2020). *V mnogih primerih je prav oditi veliko težje in začeti znova. A vedno je pot naprej*. Pridobljeno s <https://www.zadovoljna.si/nasilje-nad-zenskami/veronika-podgorsek-v-mnogih-primerih-je-prav-oditi-veliko-tezje-in-zaceti-znova-a-vedno-je-pot-naprej.html>
- ^{xv} Jogan, M. (2000). *Spolno nadlegovanje na delovnem mestu*. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20004Jogan.PDF>
- ^{xvi} Kozmik, V. (1999). *Kako se spopasti s spolnim nadlegovanjem na delovnem mestu. Zakonodaja in dolžnosti delodajalca*. Ljubljana.
- ^{xvii} Kazenski zakonik (KZ-1-NPB4). (1994). *Uradni list RS, (50/12)*. Pridobljeno s <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1>
- ^{xviii} Robnik, S. (2009). *(Ne)razumljeni ne?! Spolno nadlegovanje in nadlegovanje zaradi spola na delovnem mestu. Pravna ureditev področja v Sloveniji*. Ljubljana.
- ^{xix} Zupan, Š. (2020). *Klofutanje, brcanje, ožiganje kože. Nasilje, ki ga doživljajo ženske v Sloveniji*. Pridobljeno s <https://www.zadovoljna.si/nasilje-nad-zenskami/nasilje-nad-zenskami-zenska-nasilne-zrtev-pomoc.html>

GREGOR KLAUT / Zaposlen v družinskem podjetju Klaut Egon d.o.o., ki se ukvarja z izvajanjem in organizacijo transportnih storitev. Prav tako ima podjetje v lasti Kafetino bar v katerem imam vlogo vodje. Poleg službe študiram tudi na Fakulteti za Komericalne in Poslovne vede, smer komerciala, pred tem pa sem zaključil šolanje v Šolskem Centru v Novi Gorici, kjer sem obiskoval smer Logistični tehnik.

Povzetek: Tematika, o kateri bom pisal v nadaljevanju, je povezana z družbeno-ekonomsko krizo v slovenski družbi. Problematike sem se lotil z izčrpavanjem statističnih podatkov iz raznih spletnih strani, kot je Statistični urad Republike Slovenije, COVID-19 Sledilnik itd. Glavni rezultati članka so: povečanje umrljivosti med virusom COVID-19; zelo velik upad bruto domačega proizvoda, povečanje brezposelnosti, upad turističnih in poslovnih potovanj zaradi ukrepov, ki so veljali v času epidemije. Vsi ti rezultati so pokazatelji, da ekonomska kriza je prisotna in bo potrebno še veliko časa, do izboljšanja razmer. Prav tako velja tudi za družbeno krizo, le da bo ta imela na ljudeh še večje in dalj časa trajajoče posledice kot ekonomska kriza.

Ključne besede: ekonomska kriza, družbena kriza, COVID-19, družba.

DRUŽBENO – EKONOMSKA KRIZA V SLOVENSKI DRUŽBI

Zaradi virusa COVID-19 smo bili v Sloveniji in po svetu priča zelo veliki krizi, ki je bila prisotna tako na družbeni kot tudi na ekonomski strani. Na eni strani smo imeli redka podjetja, ki so obdobje izkoristila in naredila enormne zasluge, na drugi strani pa veliko podjetij, ki se ukvarjajo s turističnimi in gostinskimi dejavnostmi, pa tudi drugimi dejavnostmi, ki so naredila takšne izgube, da so bila primorana zaustaviti poslovanje in prodati vse imetje zato, da so lahko te izgube pokrili. Poleg ekonomije je COVID-19 pustil opustošenje tudi na družbeni ravni. Življenje ljudi se je popolnoma spremenilo. Veliko jih živi v še večji revščini, kot so živeli prej. Virus je terjal tudi veliko smrtnih žrtev, poleg tega pa bo posledice nosilo še več prihodnjih generacij, ki bodo v prvi vrsti imele probleme s socializacijo.

V marcu leta 2020 je bil v Sloveniji potrjen prvi primer okužbe z novim virusom, tako imenovanim Sars-CoV-19 ali koronavirusom, s katerim se je začela družbena in ekonomska kriza. Družbena kriza je najverjetneje še večja od ekonomske, vendar se o tem ne veliko govori, saj se podjetniki, lastniki, direktorji in drugi z višjih položajev v podjetjih veliko več pritožujejo nad situacijo kot pa osebe, ki dejansko trpijo za družbeno krizo. V nadaljevanju bom predstavil tako ekonomsko plat krize kot tudi družbeno.

Ekonomska kriza

Roubiniⁱ je povedal, da po lanskoletni najhujši gospodarski recesiji zadnjega desetletja so napovedi za prihodnja leta obetavnejša. Vprašanja so, v kakšni smeri se bo ta gospodarska rast odvijala. Možnosti so:

- V obliki črke V – odboj z ogromno gospodarsko rastjo;
- V obliki črke U – lažja oblika različice črke V;
- V obliki črke W – kriza, ki ima dvojno dno.

Ker je v veliko državah še vedno prisoten virus COVID-19 obstaja možnost, da bo zaradi novih sevov še veliko ciklov, kot smo jih že videli – zapiranja in odpiranja, sploh zaradi prezgodnjih odpiranj in navideznih okrevanj. Najhujši scenarij je pojav seva virusa COVID-19, ki je odporen na cepivo in lahko spet prizadene gospodarstvoⁱ.

Bruto domači proizvod v Sloveniji

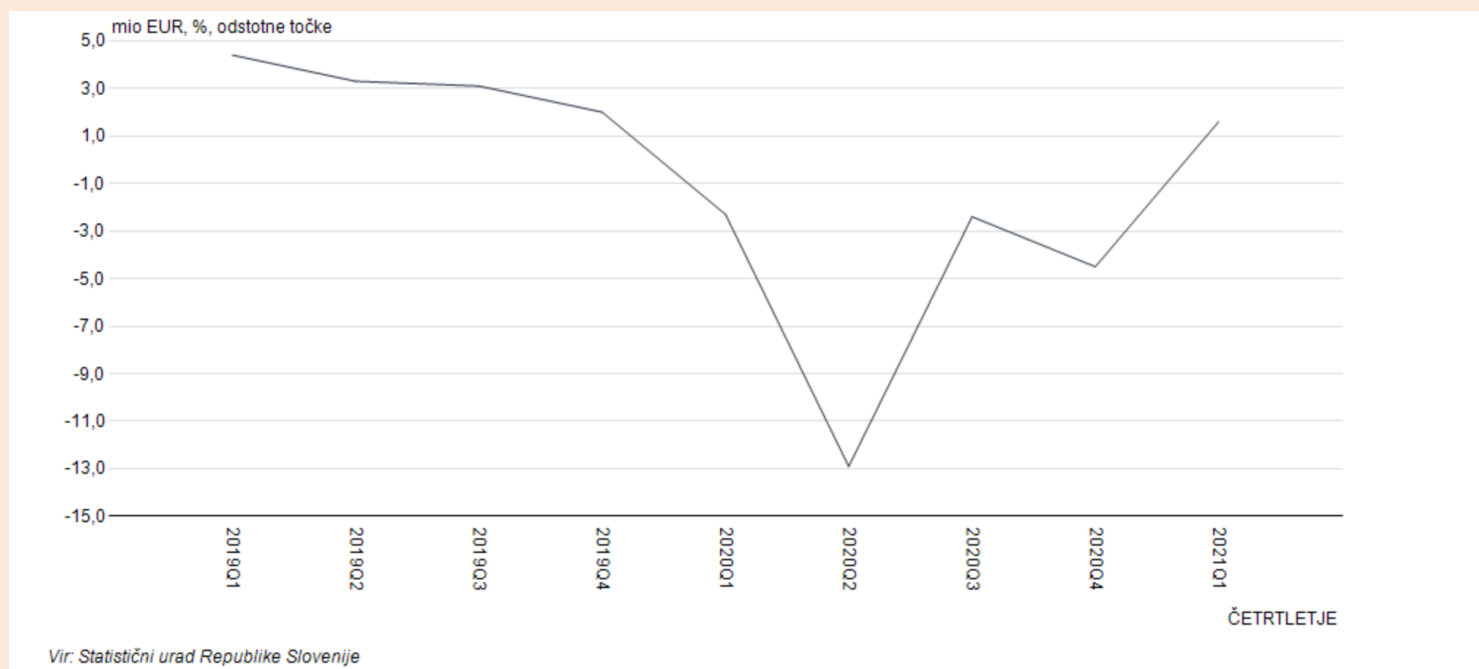
»Bruto domači proizvod je številčni podatek, ki izraža, kolikšna je vrednost vseh končnih proizvodov in storitev, ustvarjenih na ekonomskem ozemlju posamezne države običajno v enem letu.«ⁱⁱ

V povprečju je bil bruto domači proizvod v letu 2020 kar 6 % nižji kot v letu 2019, ki je bilo še "normalno", če pa primerjamo drugo četrletje leta 2020 z drugim četrletjem predhodnega leta, torej leta 2019, vidimo, da je bil padec bruto domačega proizvoda kar 12,9-odstoten. Na srečo, so bili ravno ob pisanju članka objavljeni tudi podatki bruto domačega proizvoda za prvo četrletje leta 2021, ki je bilo prav tako polno ukrepov, vendar so ukrepi vključevali veliko izjem, ki so omogočale vsaj delno poslovanje. Podatke o bruto domačem proizvodu sem pridobil iz Statističnega urada Republike Slovenije^{iv}. Uporabljeni so bili naslednji kriteriji: Stopnja rasti obsega glede na enako četrletje predhodnega leta, originalni podatki in obdobje od prvega četrletja 2019 do prvega četrletja leta 2021ⁱⁱⁱ.

U. Vrečarⁱⁱⁱ je podala nekaj primerov izjem, ki so omogočale podjetjem delno poslovanje:

- nakup tehničnih materialov za pravne osebe fizično v trgovinah,
- namesto zaprtja trgovin z oblačili kot v letu 2020 so v letu 2021 omogočili določeno število oseb na kvadrato prostora v trgovinah ter potrebno razkuževanje pomejenih oblačil,
- lokali so v prvem četrletju leta 2021 lahko prodajali brezalkoholne pijače po principu prevzema na prevzemnem mestu, kar jim je omogočalo vsaj delno pokritje stroškov,
- odprte trafike, kioskiⁱⁱⁱ.

To je razvidno tudi iz slike 1. V prvem četrletju leta 2021, je bil bruto domači proizvod za 1,6 odstotka višji v primerjavi s podatki iz zadnjega četrletja prejšnjega leta, torej leta 2020, kar pomeni, da je kljub veliko večjim številom okužb v letu 2021 bruto domači proizvod vseeno napredoval. V nadaljevanju je priložen graf bruto domačega proizvoda, ki je prikazan za leto 2019, 2020 in za prvo četrletje leta 2021. Podatki so iz Statističnega urada Republike Slovenije^{iv}.

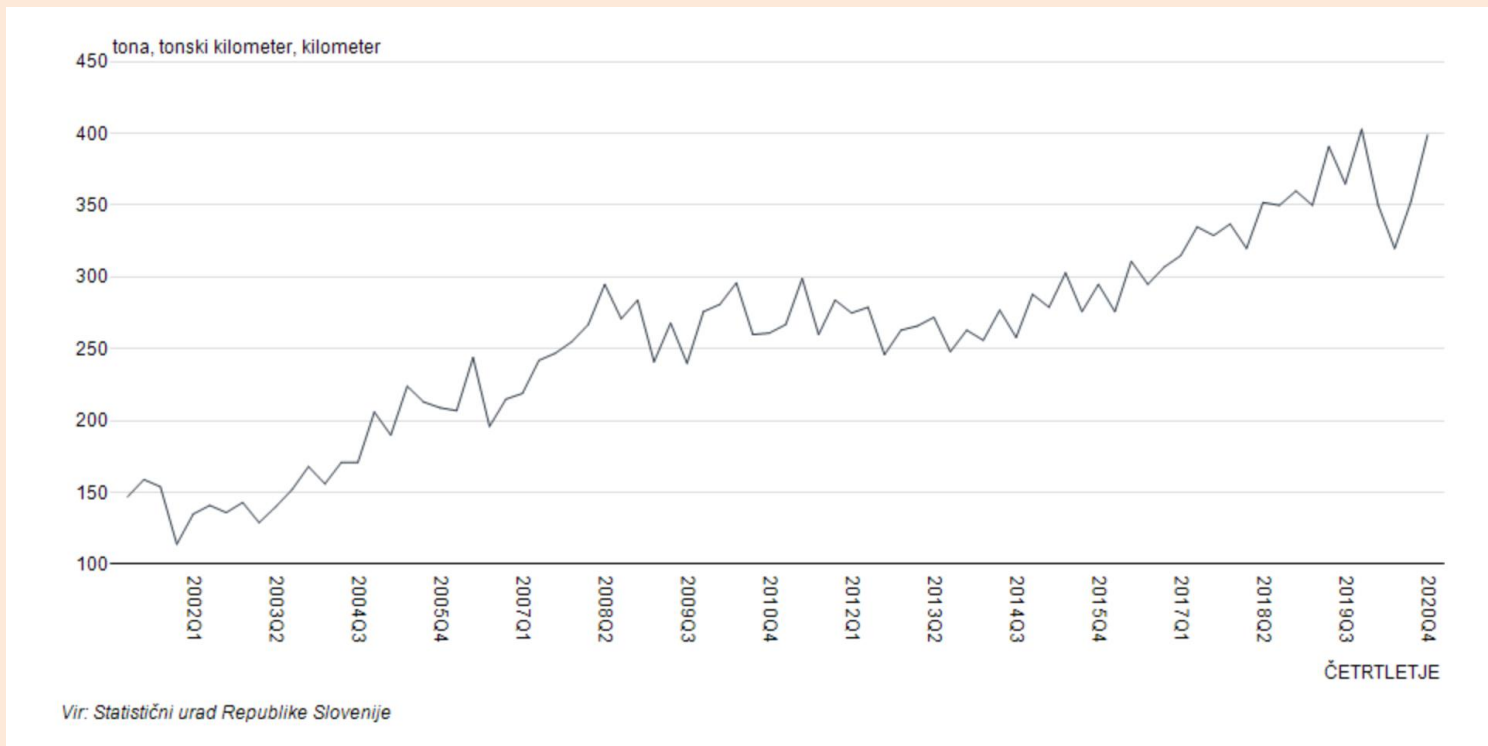

Slika 1. Bruto domači proizvod Slovenije^v

Vpliv virusa na stanje transporta, turizma in gostinstva

Glede na to, da sem sam zaposlen v dveh panogah, ki sta si bili v tem času zelo nasprotni, to sta transport in logistika ter gostinstvo, bi se zelo rad osredotočil tudi na ti dve panogi in predstavil številke. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2021) je razvidno, da je dejavnost v zadnjem četrletju leta 2020 skoraj dosegala rekord celotnega časa. Rezultati slike številka 2 prikazujejo, da je bilo v zadnjem četrletju leta 2020 prevoženih 399,3 milijona naloženih kilometrov, kar je le 3,9 milijona kilometrov manj kot v zadnjem četrletju leta 2019, ko je bil rekord celotnega časa v prevoženih kilometrih. Spremenljivke, ki sem jih izbral za izpis grafa so bile:

- vsa tovorna vozila nosilnosti nad 2 toni,
- vsa tovorna vozila registrirana v Republiki Sloveniji,
- vsa tovorna vozila, ki so izvajala notranji in mednarodni prevoz^{vi}.

Slika 2. Prevoženi natovorjeni kilometri^{vi}

N. Koražija^{vii} je ugotovila, da je bil transport oziroma promet po drugih delih sveta v prvem valu virusa COVID–19 zelo v upadu. Med samim virusom je bil v Parizu 96,8-odstotni upad prometa, prav tako je bil 96 % upad prometa tudi v Madridu in Bordeauxu, v Berlinu pa 72,2-odstoten. Po njenih podatkih za Slovenijo je bil tovorni cestni promet res v porastu, na primer na števnem mestu Šmarje Sap je bil porast težkih tovornih vozil kar 3-odstoten^{vii}.

Kot že omenjeno, je gostinstvo in turizem, pa tudi marsikatera druga panoga, v času korona krize zelo trpela. Gostinska in turistična dejavnost je bila ena tistih gospodarskih panog, ki jih je epidemija najbolj prizadela, saj je bila v letu 2020 zaprta od marca pa do maja. Turizem je v Sloveniji zaradi pandemije doživel najhujšo krizo v zgodovini. Turizem v Sloveniji prispeva v bruto domači proizvod kar 9,9 odstotka in zaposluje kar 6,5 odstotka delovno aktivnega prebivalstva. V Sloveniji se je v letu 2020 število prihodov turistov zmanjšalo za 51 odstotkov, število nočitev pa za več kot 42 odstotkov^{viii}.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo število oseb, ki niso šli niti na službeno niti na zasebno potovanje v zadnjem četrletju leta 2020, skoraj 1.680.000, kar predstavlja 94 % prebivalstva Slovenije, ki so starejši od 15 let. V istem četrletju leta 2019 je potovalo kar 78 odstotkov prebivalstva več. Kot glavni razlog, da se ljudje niso odpravili na potovanje, so navedli epidemijo COVID–19^{ix}. Koprivnikar Šušteršič M.^x je navedla, da se je vpliv na turizem, zaradi zaostritve ukrepov, še bolj povečal. Zelo velik vpliv na turizem tujih in slovenskih gostov so imeli naslednji ukrepi:

- prepoved večjega zbiranja ljudi,
- zaprtje mej,
- zaprtje vseh lokalov in ne nujnih dejavnosti,
- zaprtje gostinskih, nastanitvenih in velnes obratov,
- zaprtje športno-rekreacijskih in kulturnih ustanov,
- zaprtje železniškega in letalskega prometa^x.

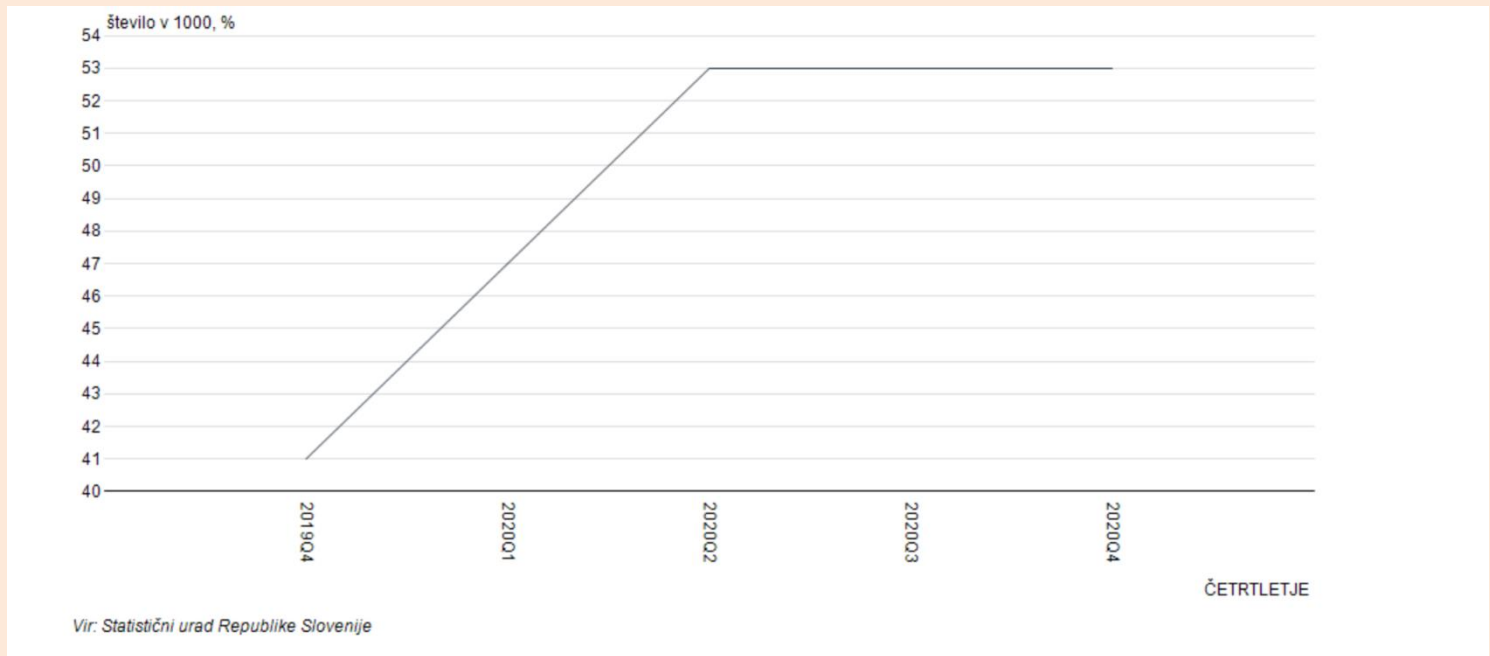
Od marca 2020 so se zaprle skoraj vse dejavnosti, ki spadajo v gostinstvo. Pred tem je v letu 2019 bila zabeležena 8-odstotna rast prihodkov v primerjavi z letom 2018. Rast je bila prisotna tudi še v začetnih mesecih leta 2020, nato pa je bil marca 2020 zabeležen največji padec prihodkov v gostinstvu in to kar 53,1 odstotkov nižji od prihodkov v marcu 2019^{xi}.

Brezposelnost

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2021) se je brezposelnost v času korona krize zelo povečala. Kot je razvidno iz slike številka 3 je brezposelnost v prvem četrletju znašala 41.000 oseb. V prvem četrletju leta 2020 se je brezposelnost povzpela na 47.000

oseb, kar pomeni, da se je brezposelnost v enem četrtnetu povečala za 14,5 odstotka, v drugem četrtnetu leta 2020 pa se je število brezposelnih oseb povečalo na 53.000, kar pomeni, da se je brezposelnost v drugem četrtnetu povečala za 11,2 odstotka v primerjavi s prvim četrtnetjem leta 2020 in za 29 odstotkov v primerjavi z zadnjim četrtnetjem leta 2019. Brezposelnost je v drugem, tretjem in četrtem četrtnetu leta 2020 stagnirala in znašala 53.000.

Za oblikovanje grafa so bile zajete vse starostne skupine, moški in ženski spol ter vse regije Republike Slovenije^{xii}.

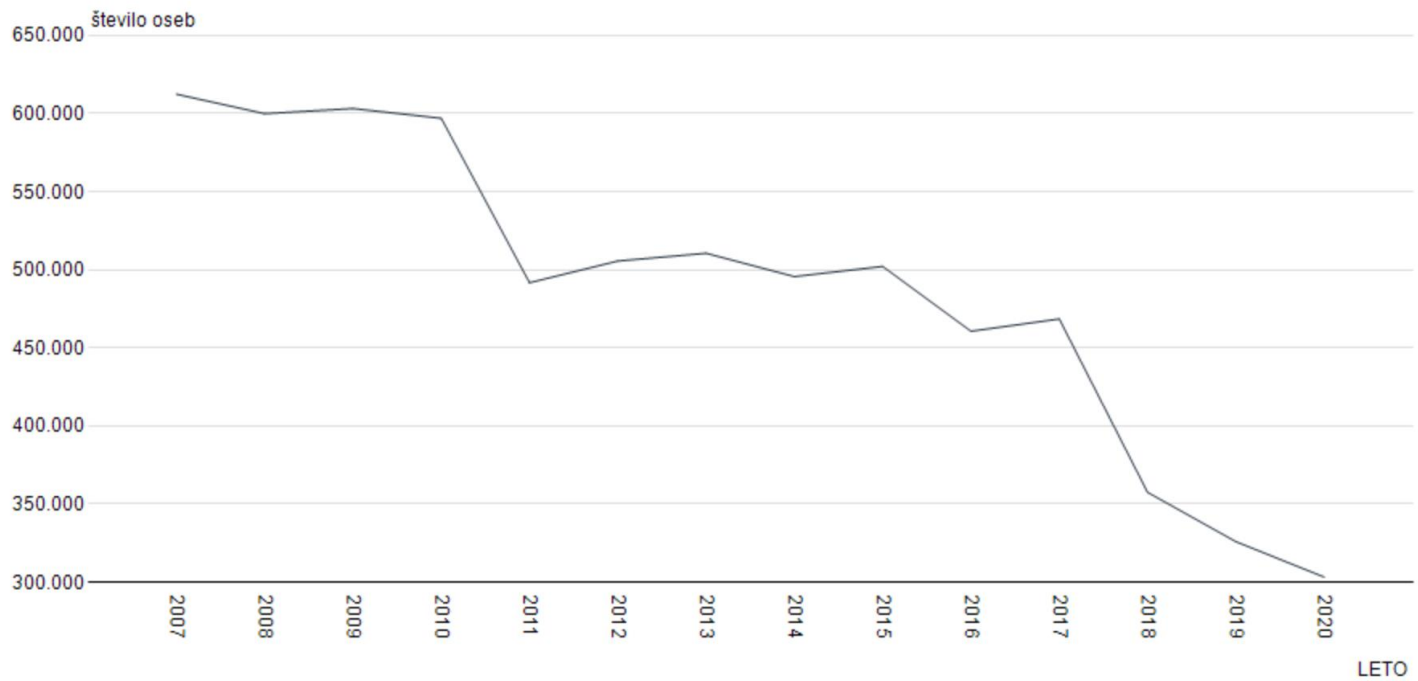
Slika 3. Brezposelnost oseb^{xii}

Tomažič^{xiii} je zapisal, da je problem za brezposelnost tudi vedno večja učinkovitost proizvodnje, zaradi katere se potreba po delovni sili zmanjšuje. Vodilni v podjetjih raje delovno silo odpuščajo kot pa da jim uredijo skrajšan delovni čas, saj je ta oblika veliko dražja, in tako se brezposelnost večja. Brezposelnost ima velik vpliv na kupno moč, ki se zaradi odpuščanj zmanjšuje, in tako privede tudi do zmanjšane potrošnje. Z zmanjšano potrošnjo se zmanjšuje proizvodnja in z zmanjšano potrošnjo spet sledijo nova odpuščanja, kar privede do sklenjenega začaranega kroga^{xiii}.

Spletna prodaja in spletni nakupi

Pozitivna stran korona krize je bil prehod na spletno prodajo. Podjetja so se morala soočiti s tehnologijo in posodobitvijo informacijskega sistema, če so želela ostati konkurenčna oziroma, če so želela vsaj delno poslovati v času korona krize^{xiv}. Zelo zanimiv je pogled na statistične podatke Statističnega urada Republike Slovenije^v, ki so razvidni na sliki 4. V letu 2007 je bilo kar 612.386 oseb, ki še nikoli niso naročili preko spleta. Po zadnjih podatkih iz leta 2020 je ta številka kupcev, ki še niso naročili preko spleta upadla na 303.354 oseb, kar pomeni, da se je število kupcev, ki še niso naročili v 13 letih več kot razpolovilo^{xv}.

Pogostost spletnega nakupovanja pri posameznikih po: LETO. E-kupci – še nikoli, Število posameznikov – SKUPAJ.

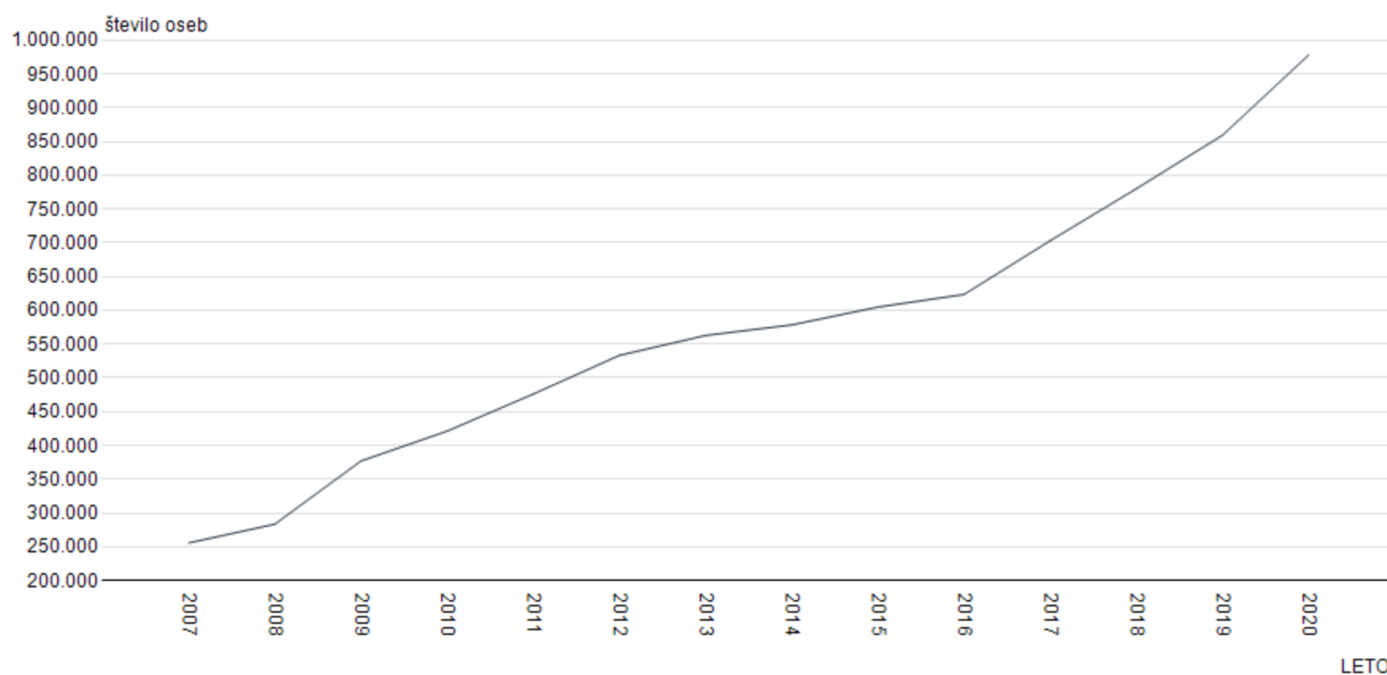

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 4. Število oseb, ki ni še opravilo spletnega nakupa^{xv}

Drugi podatek iz Statistične urada Republike Slovenije^v je število oseb, ki so opravile nakup v zadnjih 12 mesecih. Iz slike 5 je razvidno, da je v letu 2007 spletni nakup v zadnjih 12 mesecih opravilo 255.710 oseb, v letu 2020, ko so spletni nakupi postali še bolj popularni, pa se je številka povečala na kar 978.170 oseb, ki so kupovale v zadnjih 12 mesecih, ali drugače povedano – nakup je opravil skoraj vsak drugi Slovenec^{vi}.

Pogostost spletnega nakupovanja pri posameznikih po: LETO. ..E-kupci v zadnjih 12 mesecih, Število posameznikov – SKUPAJ.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 5. Število kupcev, ki je nakupovalo preko spleta v zadnjih 12 mesecih^{xvi}

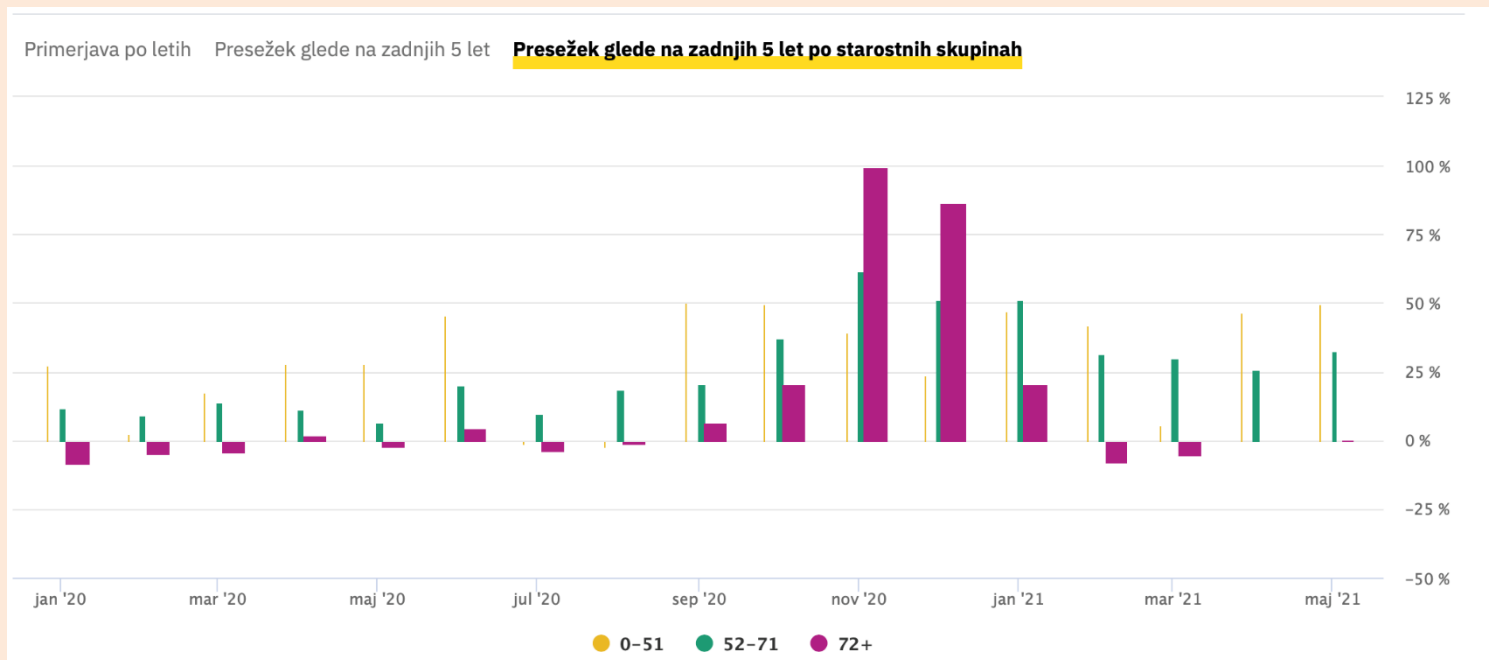
Družbena kriza

Epidemija COVID-19 ima neposreden vpliv na ljudi. Slovenija je tako kot tudi večina drugih držav za upočasnitev širjenja bolezni in zaježitev njenih posledic sprejela omejitvene ukrepe, kot sta socialna distanca in omejitev gibanja. Ljudem so ukrepi popolnoma spremenili življenje. Šolanje je potekalo na daljavo, delo je bilo od doma, bila je socialna izolacija in omejitev gibanja. Veliko ljudi se je obremenjevalo zaradi zaposlitve in dohodka, velik problem pa so predstavljale tudi okrnjene možnosti za zdrav življenjski slog. Pri otrocih in mladostnikih lahko socialna izolacija trajno vpliva na njihovo duševno zdravje. Strah pred okužbo, dolgčas, izgube stika z vrstniki in drugimi odraslimi, dolgotrajna izolacija, vse to so dejavniki, ki so povečali stres pri otrocih in mladostnikih. Med epidemijo so bili ljudje omejeni na osebne stike s člani gospodinjstva, kar je lahko pripeljalo do izboljšanja odnosov med njimi, tisti pa, ki so imeli že prej neurejene družinske odnose, jih je ta epidemija še bolj poslabšala. Dodatno poslabšanje odnosov med ljudmi so povzročili dolgotrajni ukrepi, negotovost glede zaposlitve in morebitna izguba dohodka, zaradi česar nastane veliko stresnih situacij, kot je na primer, kako preživeti iz meseca v mesec. Nekateri ljudje pa so bili na delu zaradi epidemije COVID-19 še bolj obremenjeni in so s tem še težje usklajevali družinsko in poklicno življenje. Zaradi prepovedi obiskovanja družinskih članov in prijateljev iz drugega gospodinjstva se je v času epidemije povečala uporaba digitalne tehnologije, ki poskrbi za zmanjšanje osamljenosti. Tu so predvsem izpostavljeni starejši ljudje, ki živijo sami. Starejši ljudje so v času epidemije ohranjali stike s svojimi svojci ali prijatelji najpogosteje prek telefonskih klicev, sms sporočil in elektronskih sporočil. V primerjavi z obdobjem pred virusom COVID-19 se je povečala uporaba aplikacij z neposredno komunikacijo in video klici. Vlade organizacije so vzpostavile tudi veliko telefonskih linij, ki so osamljenim ljudem omogočile pomoč in nastanek novih socialnih vezi^{xvii}. Nacionalni inštitut za javno zdravje je v sodelovanju z STA klubom maja 2021 pripravil spletni pogovor, kjer je M. Anderluh povedala, da je bilo v letu 2020 v primerjavi z letom 2019 v Pediatrični kliniki v Ljubljani zdravljenih za skoraj 50 odstotkov več mladostnikov po poskusu samomora in 50 odstotkov več mladostnikov zaradi motenj hranjenja, ta številka v letošnjem letu še narašča^{xviii}.

Pozitivna plat virusa COVID-19 je, da kot je razvidno iz Statističnega urada Republike Slovenije, je v šolsko leto 2020/2021 bilo vpisanih več dijakov in študentov kot predhodno obdobje, in to 1,5 odstotka več dijakov in kar 8 odstotkov več študentov. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da bo v prihodnjih letih tudi nekaj več izobraženega kadra, ki bi lahko pomagal Sloveniji dosegati višje rezultate^{xix}.

Poleg vseh zgoraj naštetih dejavnikov družbene krize, je omembe vredno tudi število preseženih smrtnih žrtev v času virusa COVID-19, saj je tudi to razlog za večjo družbeno krizo, ker je v tem obdobju veliko ljudi izgubilo svoje svojce, znance, prijatelje, sorodnike. Na sliki številka

6, ki je s spletne strani COVID-19 Sledilnik, vidimo število preseženih smrti v letu 2020 in v letu 2021 v primerjavi z zadnjimi 5 leti po starostnih skupinah^{xx}.

Slika 6. Število preseženih smrti^{xx}

Iz slike 6 je razvidno, da je bilo maksimalno število preseženih smrti v novembru 2020. Po starostnih skupinah je v novembru:

- starejših od 72 let umrlo 99,3 odstotka oziroma kar 2621 oseb,
- starejših od 52 let do 71. leta umrlo 61,4 odstotka oziroma 502 osebi,
- in kar 39,2 odstotka je bilo preseženo število smrti od 0-51. leta starosti oziroma 81 oseb.

Skupno je v letu 2020 bilo preseženo število smrtni za več kot 3600 nad slovenskim povprečjem^{xx}.

Zaključek

V kateri smeri se bo odvijala družbena in ekonomska kriza v prihodnosti lahko le ugibamo, saj je to zelo težko napovedati. Leto 2020 in leto 2021, sta prinesli družbi in gospodarstvu veliko novih sprememb, ki so ob pravilnem izvajanju prinesle podjetjem lahko zelo velike dobičke. Prehod iz klasične na spletno prodajo je podjetjem odprl nova tržišča. Sedaj, ko so trgovine in podjetja odprla tudi njihove fizične poslovalnice, lahko prodajajo izdelke po spletu, kar je zelo priljubljeno med mlajšimi generacijami, in fizično v trgovinah, kar je priljubljeno med starejšimi generacijami. Dejavnosti, ki so med pandemijo najbolj trpele so tudi avtomobilska industrija, frizerski in kozmetični saloni, turizem, gostinstvo ipd. Te dejavnosti so bile zelo izpostavljene tudi zato, ker jih ni bilo mogoče med zaprtjem izvajati na daljavo in preko spleta, kot so to počele razne trgovine. Družbena kriza je po mojem mnenju komaj v samem začetku, saj bodo posledice virusa COVID-19, pandemije in vladnih odlokov o popolnem zaprtju države nosile še naslednje generacije. Otroci, ki so sedaj v fazah primarne socializacije in v začetku sekundarne socializacije, bodo imeli probleme z vključevanjem v družbo, s komuniciranjem in podobne težave. Poleg socialnih težav obstaja možnost, da bodo ti otroci imeli tudi razne zdravstvene težave, kot so prekomerna teža (v šolah so organizirani zdravi obroki v skladu s smernicami, ki jih določa država), slabše motorične sposobnosti zaradi zmanjšanega obsega gibanja (v šolah imajo otroci na urniku športno vzgojo nekajkrat tedensko, katere preko spleta ni bilo mogoče izvajati). Za tretje četrtletje leta 2021 lahko zagotovo trdimo, da bo potekalo normalno, saj je trend okužb padajoč, prav tako se iz dneva v dan povečuje precepljenost prebivalstva. Predvidevam, da bo do konca leta 2021 cepljena večina prebivalstva Slovenije, ne le zaradi strahu pred virusom temveč tudi zaradi želje po svobodi, s čimer mislim predvsem na potovanja in na nepotrebna testiranja vsakih 7 dni ali še pogostejše za določene potrebe. Trdimo lahko, da bodo poostreni higienski ukrepi ostali v veljavi še več let ali celo desetletje in to ne samo zaradi vladnih odlokov temveč tudi zaradi strahu po letu 2020, ki bo vseeno ostal prisoten med ljudmi.

Zaradi vseh zgoraj naštetih razlogov lahko predvidevamo, da bo leto 2022 tako za gospodarstvo kot tudi za prebivalstvo veliko lažje. Zavedati se je potrebno, da vsakodnevno spreminjanje ukrepov in izvajanje pritiskov nad ljudmi zelo slabo vpliva na mentalno zdravje in

gospodarsko rast države, saj lahko le zdravi, zadovoljni in optimistični državljani prinesejo državi večje rezultate, kar pomeni, da sta si tako ekonomska kot družbena tematika »z roko v roki«.

Viri, literatura in opombe

- ⁱ Roubini N. (27. 5. 2021). Okrevanje po pandemiji – kdo je kje?. *Finance*, 101(56016), 9. Pridobljeno s <https://www.finance.si/8975630/Okrevanje-po-pandemiji-kdo-je-kje?cctest&src=rss>
- ⁱⁱ Stražišar, N., Strnad, B. in Štemberger, P. (2015). *Nacionalni računi o gospodarski krizi v Sloveniji*. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.stat.si/dokument/8669/nacionalni%20racuni%20o%20gospodarski%20krizi-internet.pdf>
- ⁱⁱⁱ Vrečar, U. (2021). *Popolno zaprtje s (pre)številnimi izjemami*. 24ur.com. Pridobljeno s <https://www.24ur.com/novice/korona/smiselnost-ukrepov.html>
- ^{iv} Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/5671>
- ^v Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/5739>
- ^{vi} Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/sq/5756>
- ^{vii} Koražija, N. (26. 5. 2020). *Analiza: kako je korona zarezala v prometne tokove*. Finance.si. Pridobljeno s <https://tl.finance.si/8962106/Analiza-kako-je-korona-zarezala-v-prometne-tokove>
- ^{viii} I feel Slovenia. (1. 2. 2021). *Turistično leto, ki ga je zaznamovala pandemija Covid-19*. Pridobljeno s <https://www.slovenia.info/sl/novinarsko-sredisce/sporocila-za-javnost/15084-turistico-leto-ki-ga-je-zaznamovala-pandemija-covid-19>
- ^{ix} Černuta, L. (26. 3. 2021). *V 4. četrtletju 2020 za 78% manj zasebnih potovanj kot v istem obdobju 2019*. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9438>
- ^x Koprivnikar Šušteršič, M. (2020). *Vpliv epidemije COVID-19 na turistično dejavnost*. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Vpliv_epidemije_COVID-19_na_turisticno_dejavnost_MKoprivnikar/Vpliv_epidemije_COVID-19_na_turisticno_dejavnost.pdf
- ^{xi} Šarič, M. (11. 6. 2020). *Pandemija ohromila gostinstvo*. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8891>
- ^{xii} Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/5673>
- ^{xiii} Tomažič, S. (2017). *Brezposelnost*. V M. Drev (ur.). *Imagine*, Neprofitna družba: utopija ali nujnost. Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani.
- ^{xiv} Dernovšek, I. (6. 11. 2020). *Spletna prodaja med epidemijo cveti*. Dnevnik. Pridobljeno s <https://www.dnevnik.si/1042942717>
- ^{xv} Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/sq/5762>
- ^{xvi} Statistični urad Republike Slovenije. (2021). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/sq/5763>
- ^{xvii} Sodja, U. (2020). *Vplivi Covid-19 na nekatere vidike kakovosti življenja in družbene blaginje*. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Vplivi_Covid-19_na_zivljenje_Sodja/Vplivi_Covid-19_na_nekatere_vidike_kakovosti_zivljenja_in_druzbene_blaginje1.pdf
- ^{xviii} Nacionalni inštitut za javno zdravje. (14. 5. 2021). *Vpliv epidemije Covid-19 na duševno zdravje*. Pridobljeno s <https://www.nijz.si/sl/vpliv-epidemije-covid-19-na-dusevno-zdravje>
- ^{xix} Novak, A. (28. 5. 2021). *V šolskem letu 2020/21 vpisanih spet nekoliko več dijakov*. Statistični urad republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9588>
- ^{xx} COVID-19 Sledilnik (12. 2. 2021). *Presežena umrljivost v letu 2020*. Pridobljeno s <https://medium.com/sledilnik/prese%C5%BEna-smrtnost-v-letu-2020-99840508e337>

NATAŠA KOREN / Zaključila sem šolanje na Srednji ekonomski in trgovski šoli v Novi Gorici, kjer sem pridobila izobrazbo ekonomske tehnice. Po končani srednji šoli sem delala preko študentskega servisa pri podjetju Mlinotest Živilska industrija, d. d. kot delavka v proizvodnji. Nato sem delala vzporedno pri podjetjih Metal design d. o. o. v proizvodnji in v podjetju PAMI Proizvodno in trgovsko podjetje, d. o. o. kot prodajalka obutve.

Povzetek: Vsi smo del neke družine, ki naj bi nas podpirala brezpogojno. Ker obstaja zgolj majhen odstotek družin, ki imajo popolno družinsko sliko, sem mnenja, da bi se moralo bolj govoriti o ostalem odstotku družin, v katerih nastopa nasilje.

Ključne besede: nasilje, družina, napadalec, žrtev, dejavniki nasilja, družba.

NASILJE V DRUŽINI

Uvod

Malokdo še ni slišal za nasilje. Večina ljudi pozna zgolj psihično in fizično nasilje. Mnogi so tudi menja, da je psihično nasilje hujše kot fizično. Včasih je veljalo, da pri otrocih mora nastopati vzgojna kazen. Na primer, ko je otrok izrekel kakšno grdo besedo, je dobil klofuto po ustih (skušati priučiti, da se grdi besed ne sme govoriti). Če je zanalašč vrgel na tla hrano, je otrok dobil po prstih (skušati priučiti, da se hrano spoštuje). Nekako je postala tanka meja med vzgojno kaznijo in fizičnim oziroma psihičnim nasiljem. Država je prepovedala izvajanje kakršnega koli nasilja nad otroki, ampak mnogi še vedno trdijo, da vzgojna kazen mora biti, saj ni mišljena kot da se starš spravlja nad otroka, ampak je mišljena kot neka hitra poučitev otroka, kaj lahko in česa ne sme. Živimo pa v času, ko se družine oziroma partnerja držita bolj zase. Vedno manj se potrebuje pomoči sosedov, saj smo postali bolj mobilni in skoraj za vsakim vogalom stoji neka trgovina. Ker postajamo družba, ki se drži bolj zase, se ne zanimamo več, kaj se dogaja pri sosedih, vedno manj je interakcije s soljudmi. Zato tukaj nastane problem, da ljudje, ki živijo poleg nas, ne vedo, kaj se dogaja za zidovi, in lahko reagirajo šele, ko zaslišijo jasne samopomoči potrebne glasove, pok pištole oziroma agresivnost, ki jo napadalec izkazuje žrtvi.

Namen članka je predvsem predstaviti nasilje v družini in kako lahko pomagamo žrtvam nasilja prek raznih organizacij. Predstaviti želim tudi, kako lahko travme iz otroštva zaradi nasilja postanejo glavni zaviralec uspeha v odrasli dobi.

Nasilje in družina

Družina/-e - skupnost enega ali obeh staršev z otrokom, otrokiⁱ

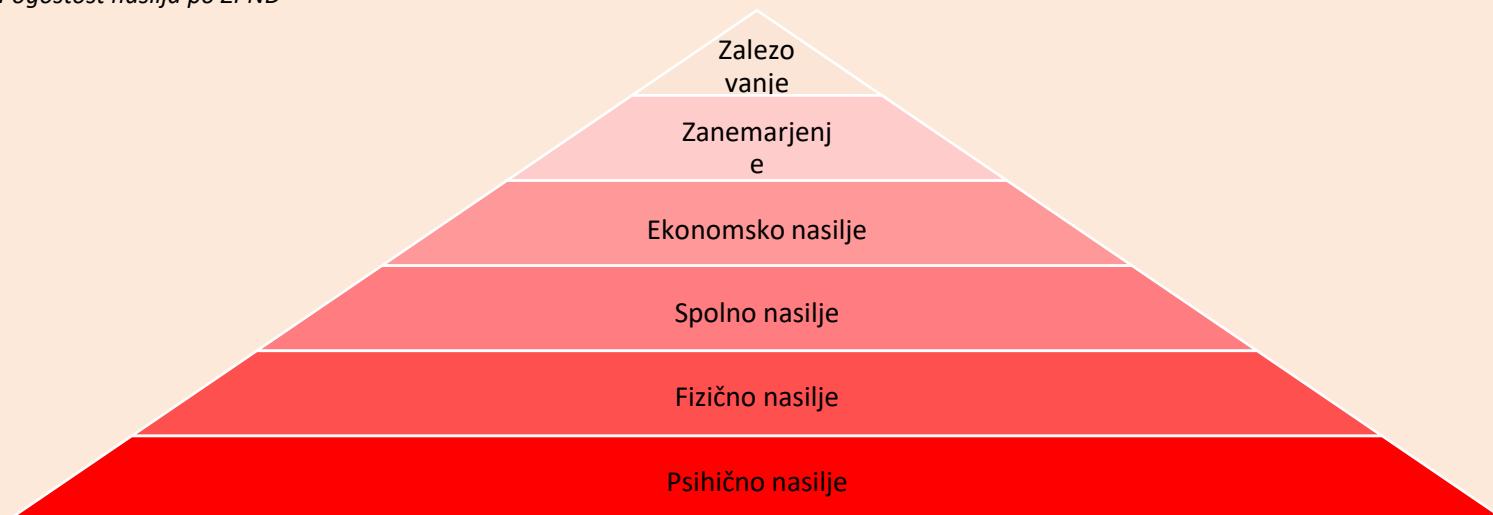
Nasilje/-a - dejavni odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiskaⁱⁱ

Kriminologija in viktimologija sta v zadnjih desetletjih bistveno povečali poznavanje nasilja v družini; oblikovane so posebne teorije, »odkrite« so nove oblike, kot npr. nasilje nad starejšimi družinskimi člani, nasilje nad moškimi, nasilje v homoseksualnih življenjskih skupnostihⁱⁱⁱ.

Nasilje v družini – ZPND v 2. odstavku 3. člena vrste nasilja v družini opredeljuje kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana nad drugim družinskim članom oziroma zanemarjanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebo okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja. Otrok je žrtev nasilja tudi, če je navzoč pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja^{iv}.

Poznamo več vrst nasilij. Zakon o preprečenju nasilja v družini govori o šestih oblikah nasilja, kot prikazuje Graf 1.

Graf 1
Pogostost nasilja po ZPND^{iv}

O **psihičnem nasilju** govorimo takrat, ko osebek prek besed, delovanj ali pa prek vedenja, zmerja družinske člane, jih žali, ponižuje ter se jim posmehuje glede osebnih prepričanj. To vrsto nasilja je težje prepoznati kot fizično nasilje, saj gre za brezkontaktno komunikacijo (zmerjanje, poniževanje, kritiziranje, grožnje, izsiljevanje, negativizem, nadzorovanje, vpitje, podcenjevanje, zbujanje občutkov krivde). Žrtve, ki so deležne takšnega nasilja so v večini primerov zaprte same vase, zmedene, manjvredne oziroma ponižane. Psihično nasilje se pojavi tudi pri drugih zlorabah.

Ko žrtev kaže znake telesnih poškodb, modrice ipd. je to znak, da je deležna **fizičnega nasilja**. Pri takšnem nasilju, so vidne posledice na žrtvi. O fizičnem nasilju govorimo takrat, ko napadalec prek fizične moči izraža svoje mnenje (klofute, brce, davljenje, razni napadi s predmeti, cukanje las, praskanje, pohabljanje delov telesa ter umor). V ZPND je fizično nasilje opredeljeno kot vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti, ali da kaj trpi ali ji omejuje gibanje oziroma komuniciranje in ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe.

ZPND definira **spolno nasilje** kot ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena, grožnje z uporabo spolnega nasilja, ter javna objava spolnih vsebin o žrtvi. Tipična dejanja za spolno nasilje so, ko žrtev ne privoli k slačenju, otipavanju, poljubljanje in gledanje pornografije proti svoji volji. Cilj spolnega nasilja je predvsem v prevladanju moči nad žrtvijo oziroma napadalec želi dokazati, da lahko žrtev brez problema obvladuje.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) **ekonomsko nasilje** opredeljuje kot neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana ali članice pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član ali članica samostojno razpolaga oziroma upravlja, ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Pri takšni vrsti nasilja gre za prikrajšanje nujnih dobrin, ki so potrebne za normalno fizično in psihično rast.

Zalezovanje je naklepno ponavljajoče se neželeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba, ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve.

Dejavniki nasilja

Večini ljudi se zdi, da je nasilje nepotrebno, da bi bilo življenje brez nasilja na splošno bolj prijetno. Neglede na vrsto družbe, je nasilje nedopustno, saj zmanjšuje samopodobo in spoštovanje do samega sebe. Ampak nasilje izvira že iz daljne zgodovine, v kateri so ga ponekod tudi podpirali, nekatera ljudstva še danes izvajajo svoje običaje in preprečujejo, da bi se nasilje izkoreninilo. Zato so strokovnjaki skozi zgodovino vedno bolj odpirali tematike, zakaj se nekdo sploh odloči, da bo izvajal nasilje. Po mnogih raziskavah so strokovnjaki prišli do dejstva, da je v prvi vrsti pglavitni razlog za takšno početje **nadzor**. Načeloma velja pravilo, da je moški tisti, ki izvaja nasilje. Vedno več je primerov, ko v zvezi nosi hlače ženska, moški pa se ji mora podrežati.

Žrtev v primerih nasilja načeloma pripisuje krivdo sebi. Želi si verjeti, da situacija ni tako resna, da je zgolj samo neko krajše obdobje. Ampak še vedno so strokovnjaki želeli izvedeti, zakaj bi žrtev sploh ostala v takšnem razmerju. Strokovnjaki ugotavljajo, da je eden od razlogov ta, da je odhod iz takšne družine nekakšen proces. Med poglavitne razloge se pridružujejo tudi navezanost, otroci, finančno stanje, stanovanjska vprašanja ter strah. Zato žrtve, ki skušajo ostati v zvezi, uporabljajo razne strategije. Ker se bojijo zase in za otroke ne želijo povzročati dodatnih trenj, zato se skušajo izogniti povzročitelju. Žrtve, ki doživljajo nasilje že več časa, predvidevajo, kaj napadalca vznemiri, in se skušajo takšnim trenutkom izogniti, bolj zaradi otroka kot zaradi sebe.

Dejavnikov za povzročitev nasilja je več. Najpogostejši dejavnik je **alkohol**. Manj redki dejavniki so tudi **kultura, mediji, finance** in **družba**. V Tabeli 3 so na kratko predstavljeni dejavniki, problem, problematika in rešitve.

Kot pravi pregovor 'iste vrste ptic letijo skupaj' se v družbi pozna, da ko se osebek druži s takimi, ki podpirajo nasilje oziroma ga tudi izvajajo, je pogost pojav ta, da ga bo tudi sam izvajal. Z izvajanjem nasilja nad svojimi otroki je kot poglaviti problem naveden ta, da bo otrok prenesel svojo nasilno vzgojo v svet in tako postal tudi sam takšen, ki podpira nasilje, kar pa postaja glavni problem po vsem svetu. Ker pa je najlažje učiti otroka ko je mlajši, je zelo pomembno, kako stvari vplivajo nanj. Zelo veliko vlogo igrajo mediji, saj ko otroka posedmo pred televizijski ekran in mu predvajamo risanke, mu te lahko prenesejo vzorce, kako naj ravna v kakšni situaciji. Vedno več je risank in risanih filmov, ki temeljijo na agresiji (živčne risanke Maša in medved, agresivne risanke Tom in Jerry) te risanke prikazujejo v 70 % nasilje in zgolj 30 % takšne vsebine, ki bi jo želeli predvajati otrokom. Problem pri novodobnih risankah je ta, da je v večini časa prikazano, kako se problem razvija. Problem nastane pa pri tem, da bo otroku bolj ostalo v spominu, kako je prišlo do problema in ne kako se je problem rešil (se opravičimo, poiščemo skupno rešitev ipd.). Skratka, pri risankah je premalo poudarka na nežnosti in razumnosti⁵.

Tabela 1

Nasilje; dejavniki, problem, problematika in rešitev

Dejavnik	Problem	Problematika	Rešitev
Alkohol	- Na doseg roke vsakemu državljanu - Ugoden - Zasvojenost	- Nezmožnost treznega razmišljanja - Ob občutku stresa, napetosti ipd. je najlažja možnost ta, da napadalec poseže po alkoholu	- Bolnišnice - Oddelek za zdravljenje odvisnosti bolnišnica Idrija in Begunje na Gorenjskem - Programi - AA; Vrhnik, Šempeter pri Gorici, Ljubljana, Postojna, Koper, Grosuplje, Krajn, Domžale, Jesenice in Tolmin
Kultura	- Kulturne norme - Naučena vzgoja - Zgodovinsko opravičljivo	Vzorec nasilnega obnašanja se prenaša iz roda v rod	Prenehanje upoštevanja kulture, če tudi je skrajna meja izgnanstvo (izgnanstvo npr. Amiši)
Mediji	- Večina otrok se poslužuje raznih medijev (televizija, računalnik ipd.) - Nekontrolirane vsebine	- Vzgojanje otroka preko nasilnih vsebin - Premalo kontrole, kaj otrok gleda oziroma igra	- Kontrola vsebin - Več vsebin na podlagi Montessorija, ki deluje bolj na telesni motoriki
Finance	- Premalo denarja za primarne dobrine - Predsodki	Zaradi pomanjkanja denarja trpi psihično zdravje	- Pregledati finance - Poiskati boljšo službo - Poiskati pomoč pri raznih ustanovah - Karitas - Unicef - Rdeči križ
Družba	- Pregovor: iste vrste ptic letijo skupaj - Povzemanje nasilnih dejanj iz družbe - Prenašanje teh dejanj na otroke	- Družba, ki podpira nasilje in ga tudi izvaja, je nevarna zaradi prenašanja teh navad na otroke - Nasilne navade se prenašajo iz roda v rod	- Iskanje nove družbe - Vedeti, kaj je prav in kaj je narobe - Iskanje strokovne psihične pomoči

Posledice nasilja

Nasilje bolj kot odraslemu pusti pečat otroku. Že če otrok samo opazuje, ko se starša prerekata, lasata, davita ipd., je bolj dovzeten, da bo vzorec prenašal tudi na svojo družbo oziroma na svoje bodoče otroke. Ker pa ima vsak otrok drugačen pogled na razne situacije, se lahko še vedno zgodi, da otroku ostanejo za vedno določene posledice (travme iz otroštva).

Otrok lahko postane depresiven, plašen, ima motnje hranjenja, glavobole, težave pri koncentraciji, slabšo samopodobo, zanika nasilje, ima občutek krivde, moči posteljo, je nagnjen k samopoškodovanju, lahko pa posnema nasilna dejanja in še sam stresa svojo jezo na sovrstnike, jih zmerja, ustrahuje ipd. In kot najhujše, se lahko otrok ob ponavljajočem se nasilju počuti krivega in odvečnega. Takšna dejanja lahko pri otroku kot tudi pri odraslemu vzbudijo samomorilske misli.

v Sloveniji je letno od 500 do 600 primerov samomorov. Ta številka nas uvršča v sam svetovni vrh. Za takšno veliko številko je predvsem krivo neprepoznavanje in nezdravljene depresije, ki pa je glavni povod za nerazumna dejanja. Svetovna zdravstvena organizacija WHO opozarja, da je v času pandemije COVID-19 še bolj posegla v življenje mnogih, zato sporoča "Žalovanje, izolacija, izguba prihodka in strah so povzročali različne duševne bolezni ali poslabšali obstoječa stanja, številni so verjetno začeli pretirano uživati alkohol in droge, se soočajo z nespečnostjo in tesnobo." WHO je leta 2020 opravil anketo o duševnem zdravju, in sicer je v svoj načrt za odziv bilo vključenih 108 držav, a le 19 držav je dalo dovolj sredstev^{vi}.

Kam po pomoč, ko zaznamo nasilje

Pri identificiranju nasilja je pomembno predvsem kako se odzvati nanj. Policija ima na svoji spletni strani objavljeno: *Ni dovolj, da si ga (nasilje) opazil. Nasilje v družini je naš skupni problem. Prijavi nasilje na 113^{vii}*. Policija ima spletno stran zastavljeno tako, da žrtvam pomaga pridobiti večino informacij, ki bi jim pomagale, da se znebijo nasilja in povzročitelja nasilja. Policisti letno obravnavajo več kot 1000 primerov nasilja v družinskem okolju. Informacije, ki jih imajo objavljene na njihovi spletni strani, vodijo žrtev skozi proces, zakaj in kako naj prijavi nasilje. Predstavljeno imajo tudi kaj policisti vprašajo, ko se nasilje prijavi (poškodbe, sms grožnje oziroma e-pisma, posnetki, slike, drugi dokazi ipd.). Ker pa je žrtev v večini primerov večino časa pod kontrolo, je policija na spletni strani priskrbelala gumb HITER IZHOD, da lahko žrtev v primeru kontrole v hipu zapusti stran, saj jo klik na ta gumb privede do spletne strani Arso meteo. Obstaja pa tudi mednarodni znak, ki ga lahko žrtev uporabi, ko je v javnosti, in tako na 'tih' način sporoča, da nekaj ni prav.

Slika 1. Mednarodni znak za klic na pomoč^{viii}

Ko nastopi nasilje v družini je v veliki meri tudi zakrito ostalim osebkom (sosedje, sorodniki ipd.). Ko se družina pojavi v javnosti ni spregledati nobenih znakov nasilja, saj igrajo popolno družino. Vprašanje pa se glasi, zakaj bi osebek oziroma žrtev sploh ostajal v takšni situaciji, kjer se nad njim izvaja nasilje. Za takšno vedenje je razlogov več. Večina jih ostaja zaradi razloga, kaj si bodo drugi mislili. Obstajajo pa tudi drugi razlogi. Ker pri družini glavno vlogo igra otrok, saj bi se lahko žrtev počutila krivo, ker je razdrla družino, oziroma si zaradi otroka žrtev daje upanje, da situacija že ni tako slaba, ko se nasilje ne izvaja.

Dejstvo je, da je na začetku vsake zveze večina trenutkov lepih in se komaj čez čas pokažejo pravi obrazi. Večina si zakriva obraz pred resnico ravno zaradi teh trenutkov, v smislu: bo že bolje, saj ni bilo vedno tako hudo. Da je situacija še hujša, si napadalec privošči še

manipulacijo z žrtvijo, ji govori, kako težko ji bo brez njega, da ne bo zmogla sama, skratka, vliva ji dvome, da bo težje, če žrtev odide kot pa če ostane.

Vedeti pa moramo to, da je vedno več organizacij, ki pomagajo ljudem v stiski. Skoraj v vsaki regiji v Sloveniji obstajajo varne hiše, v katere se lahko zatečejo matere, očetje, starejši in otroci. Nudijo jim brezplačno pomoč.

Ampak, ker je to komaj začetek nekega novega življenja, je potrebno nasilje najprej zakonsko prijaviti. Da se žrtev odloči za ta korak, se mora globoko posvetiti sama sebi in si dopovedati, da si zasluži veliko lepše in majn psihično utrujajoče življenje.

Ko se obravnava nasilje v družini, je vpletenih več področij; pravosodno, socialno, šolsko in zdravstveno. Potreben je nekakšen postopek, ki povečuje uspešnost obravnave. Prvič, potrebno je poskrbeti za varnost žrtev. Žrtve je potrebno podučiti, kako se izogniti nasilju in možnosti o izogibu. Drugič, če je družina kljub nasilju pripravljena živeti skupno življenje naprej, ji je potrebno nuditi strokovno pomoč, vendar je le-ta lahko učinkovita, ko storilec prevzame odgovornost za svoja dejanja. In tretjič, pomembno je, da se težavo začne reševati. Če je za nasilje odgovoren alkohol, gre osebek na odvajanje, če pa so v igri razne duševne motnje se osebek posluži institucije, v kateri mu bodo pomagali^{ix}.

Ker je zakonsko določeno, da otrok mora redno obiskovati šolo, je zelo pomembno, da so šolski delavci pripravljeni, ko zaznajo, da je otrok žrtev nasilja. Otrok, ki je v svojem domu žrtev, ga načeloma napadalec zmanipulira v smeri, da ne sme nobenemu povedati, če se kar koli slabega dogaja doma. Zato morajo šolski delavci znati prepoznati znake nasilja. Znaki nasilja so lahko vidni (modrice, poškodbe, zanemarjen obraz, nezadostna higiena, zanemarjena oblačila, neizpolnjevanje potreb, ki bi mu pomagale (očala, zobni aparat, invalidski voziček ipd.). Znaki so pa lahko tudi nevidni, oziroma jih mora zaposleni razbrati med vrsticami. Ti znaki so lahko glavobol, bolečine v trebuhu, zmanjšana koncentracija, agresivnost, strah pred domačimi, izostajanje, žalost, jeza, nizka samopodoba, nedružaben, podhranjenost^x.

Nasilje v družini v času epidemije COVID-19

Predvsem pa se je treba dotakniti tudi epidemije COVID-19, ki je še dodatno poslabšala razmere, kar se tiče nasilja v družini. Vlada je dobronamerno zapovedovala, da je zadrževanje na prostem prepovedano, prepovedano je druženje, obvezna uporaba mask, karantena, policijska ura in še mnogi drugi ukazi. Ti ukazi so primerni za družine, ki se ne poslužujejo nasilja. Ob času karantene so bili družinski člani primorani biti v skupnih prostorih. Za napadalce je bila to idealna priložnost, saj je imel svoje žrtve še bolj pod kontrolo. Policija je oktobra 2020 ustvarila slogan (Slika 2), s katerim sporoča družbi, da v kolikor zazna nasilje, naj ga tudi prijavi. Ker nimajo vsi te sreče in si ne morejo predstavljati, kako in kaj žrtev preživlja, se lahko vsakemu zdi samoumevno, da bi si žrtev lahko sama poskrbela pomoč in se tako rešila maltretiranja. Pomembno je, da ko se nasilje zazna, da se tudi obvesti pristojne organe. V kolikor ne gre za fizično nasilje je že dovolj, da se o tem obvesti policijo, v kolikor pa zaznamo še fizično moč in je opazno, da žrtev potrebuje zdravniško oskrbo, je pa pomembno, da poleg policije pokličemo tudi reševalno enoto. Policiji je primarna naloga, da poskrbi za varnost posameznika. Dosegljivi so 24 ur na dan in odreagirajo na vsak klic pomoči^{xi}.

Slika 2. Oglaševanje za pomoč žrtvam nasilja v času epidemije^{xii}

»Novih klicev na pomoč je manj kot bi pričakovali, saj se žrtve od povzročitelja nasilja težje umaknejo, prav tako pa nimajo možnosti neopazno opraviti klica na pomoč.« To problematiko je zaznalo Društvo za psihološko svetovanje. Z ukrepi, ki so bili podani v epidemiji, se je žrtvam omejilo stik z ljudmi, prijatelji, sorodniki, katerim bi lahko žrtve zaupale svoje težave, da bi ti lahko ukrepali naprej. Zato je tudi težje identificirati žrtve nasilja, saj so ti ukrepi idealna krinka za nadzor žrtve. Zaradi situacije COVID-19 se ljudje ukvarjajo bolj z lastnimi problemi in zato posvečajo manj pozornosti ljudem, ko so v stiski.

Ker pa je situacija COVID-19 prinesla novosti po vsem svetu, so se v času epidemije oblikovale tudi novejšje oblike nasilja v družini:

- omejevanje dostopa do informacij v povezavi s COVID-19 ali dajanje napačnih informacij, katerih namen je ustrahovanje žrtve,
- uporaba epidemije COVID-19 kot izgovora za prevzemanje nadzora nad družinskimi financami,
- onemogočanje dostopa do ustrezne zdravniške oskrbe v primeru simptomov in dostopa do potrebščin, kot so zdravila in zaščitna sredstva,
- onemogočanje dostopa do osnovnih potrebščin, kot je npr. hrana, in onemogočanje izhoda iz bivanjskih prostorov,
- nasilni partner, ki ga je žrtev uspela zapustiti, lahko v času epidemije poskuša manipulirati z žrtvijo s ponujanjem finančne pomoči ali pomoči pri skrbi za otroke,
- uporaba stresa zaradi epidemije kot izgovora za nasilno vedenje^{xiii}.

Institucije, ki pomagajo v stiski

Zaželeno je, da ima vsak posameznik na več mestih shranjene kontakte pomoči. V tabeli 2 so navedeni podatki o pomoči, ostalih virih pomoči in varnih hiš po Sloveniji.

Tabela 2

Kontakt institucij za žrtve nasilja

Institucija	Številka
Policija	113
Gasilci	112
Urgenca	
Policija-anonimno	080 1200
SOS za otroke in ženske	080 11 55
Društvo za nenasilno komunikacijo	LJ: 01/4344-822, 031 770 120 Dosegljiva 24ur na dan-031 770 120 KP: 05/6393170, 031 546 098
Društvo ženska svetovalnica	01/2511-602, 040 359 909
SOS za moške	051 622 193
Varna hiša MB	02/4801-186
Zavetišče Pepcin dom Krško	07/4922-325
Regijska varna hiša Kras	05/6202-442
Zavetišče SOS tel. LJ	080 11 55
Regionalna varna hiša CE	03/4926-357
Varna hiša NM	07/3326-895
Varna hiša Gorenjske	051 200 083
Zavetišče za ženske in otroke nasilja Ljutomer	02/584-8390
Društvo ženska svetovalnica	01/2511-602, 040 260 656
Društvo za nenasilno komunikacijo- varna hiša	031 736 726
Varna hiša za moške	051 622 193
Varna hiša za uživalke nedovoljenih drog	030 696 398

Veliko ljudi si niti ne zna predstavljati, kaj in kako te institucije sploh delujejo. V Sloveniji obstajajo **vladne** in **nevladne** institucije. Pod **vladne organizacije** spadajo *Center za socialno delo, policija, sodstvo, vzgojno izobraževalni zavodi in zdravstvene institucije*. Pod **nevladne organizacije** pa spadajo *Društvo SOS, Društvo za nenasilno komunikacijo in Zavod EMMA (center za pomoč žrtvam nasilja)*.

V nadaljevanju bodo opisane našete organizacije, kaj sploh so njihove naloge in kaj so dolžni žrtvi ponuditi.

Policiji zakon določa kakšne naloge ima. Primarne naloge so varovanje življenja, osebna in premoženjska varnost ljudi. V interesu jim mora biti, da odkrijejo storilca, ki povzroča nevarnost. Vzdrževati morajo javni red, varovati podatke in izvajati naloge določene z zakoni in podzakonskimi predpisi. Pri naši tematiki ima policija vlogo, da pomaga žrtvam nasilja, saj je njihova varnost ogroženo in so zato potrebne pomoči. V tabeli 3 so predstavljena kazniva dejanja in kakšna kazen jim sledi.

Tabela 3

Kaznovanje kaznivih dejanj pri družinskem nasilju

Kaznivo dejanje	Kazen (v letih)
Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj.	5
Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano.	3
Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do mladoletne osebe.	3
Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki sili mladoletno osebo k pretiranemu delu ali k delu, ki ni primerno njeni starosti ali k opuščanju dela, ali jo iz koristoljubnosti navaja k beračenju ali drugim dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj, ali z njo surovo ravna ali jo trpinči.	5
Kdor hudo zanemarja družinske obveznosti, ki jih ima po zakonu, in tako pusti v težkem položaju družinskega člana, ki ne more sam skrbeti zase.	2
Kdor ne daje preživnine za osebo, ki jo po zakonu mora preživljati in za katero je višina njegove preživninske obveznosti določena z izvršilnim naslovom, čeprav bi to zmogetl.	1
Če je ogroženo preživljanje upravičenca, ali če se storilec izmika dajati preživnino.	3
Oseba, ki spolno občuje z mladoletnim krvnim sorodnikom v ravni črti ali z mladoletnim bratom oziroma sestro.	2

V **vzgojno izobraževalnih zavodih** naj bi delovali zaposleni, ki znajo razbrati znake nasilja. Glavno vlogo ima ravnatelj, ki je primarno odgovoren za določen protokol in nemoteno delovanje tima. Šole naj bi imele tudi nekakšnega svetovalca, ki pomaga tako otrokom kot zaposlenim v primeru stiske. Ko svetovalec zazna, da je v razredu otrok, ki je deležen nasilja, se mora svetovalec povezati z razrednikom. Razrednik mora učenca spremljati, mu nuditi ustrezno učno pomoč. Ostali zaposleni pa morajo ta čas postati podpora in opora učencu, da ima vsaj en prostor pod soncem, kjer se počuti varnega.

Kot vse organizacije se tudi delavci v **zdravstvu** zavzemajo, da žrtvi čim bolj pomagajo. Obstajajo urejena pravila in postopki, načini in organi obveščanja za usklajeno delovanje zdravstvenih delavcev pri izvajanju zdravstvene dejavnosti v zvezi z obravnavo žrtev nasilja v družini. Ko delavec zazna nasilje, mora to takoj sporočiti na CSD oziroma če žrtev vztrajno nasprotuje in zanika nasilje, je delavec brez dokazov primoran odvreči sum. Če pa je žrtev ogrožena in se je zatekla na urgenco, je zdravnik primoran obvestiti policijo, CSD, osebne zdravnika, pediatra, zdravstveni delavci morajo sodelovati s CSD v času postopka.

»**Centri za socialno delo** so osrednja strokovna institucija na področju socialnega varstva. Strokovni delavci zaposleni na centrih vam pomagajo pri prepoznavanju socialne stiske ali težave, seznanijo vas z možnostmi socialnovarstvenih storitev in z obveznostmi, ki izhajajo iz izbire storitev. Predstavijo vam celotno mrežo izvajalcev, ki so pristojni za nudenje pomoči.«^{xiv} CSD ima veliko javnih pooblastil, naloge po zakonu in storitve, to bi bilo varstvo otrok in družine, varstvo odraslih, materialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, koordinacija v pluralni mreži na ravni storitev, povezovanje sistema na lokalni ravni, spodbujanje novih programov ipd. Tudi pri CSD obstaja protokol, ki zapoveduje, kako naj na kaj odreagirajo. Protokol vsebuje določene naloge, ki skušajo preprečiti nasilje v družini. Proučitev prijave in ocena potrebe po izdelavi pomoči žrtve, multidisciplinarni tim, delo s povzročiteljem nasilja, regijski medinstitucionalni tim, spremljanje ukrepa sodišča.

Društvo SOS ima namen pomagati čim več ljudem, ki potrebujejo psihično pomoč. Program se bolj nagiba k ženskam. Namen društva je lajšanje raznih problemov ter težav. Izvajajo pa tudi dejavnosti, ki ozaveščajo, izobražujejo in informirajo javnost o problematiki nasilja. V društvu delujejo predvsem prostovoljci, ki imajo znanje o tem, kako delati z žrtvami nasilja.

Neprofitna in nevladna organizacija je tudi **Društvo za nenasilno komunikacijo**. Nasilje definirajo kot problem vseh, ne pa samo posameznika. Njihovo področje je širjenje in ozaveščanje nenasilne komunikacije. Društvo ima tri glavne naloge, saj želijo zmanjšati toleranco do nasilja na sploh, želijo pomagati žrtvam nasilja ter nuditi pomoč izvajalcem nasilja.

Društvo deluje na področjih kot so aktivizem, preventivno delo (izobraževanje širše javnosti prek raznih seminarjev, tečajev, predavanj, delavnic), delo z žrtvijo (nuditi osebno pomoč, svetovanje, varne hiše) in delo s povzročitelji nasilja (svetovanje, delavnice, pogovori, skupine).

Društvo za nenasilno komunikacijo ima tudi varno hišo, v kateri lahko bivajo žene in otroci. Kot že samo ime pove, je hiša namenjena, da varuje družino. Hiša ni namenjena 'večnemu varovanju', saj imajo zgolj manjšo kapaciteto prostorov, ki jo lahko ponudijo. Zato žrtvam pripada zgolj 1 leto in v tem času, si žrtev poišče nove načine, kako bo po 1 letu vzpostavila nov način življenja.^{xv}

V Sloveniji deluje tudi neprofitna organizacija **Zavod EMMA**, ki je bil ustanovljen leta 2000 v Ljubljani. Njihovi cilji so zagotoviti takojšnjo, strokovno, brezplačno in dostopno pomoč čim večjemu številu uporabnic in uporabnikov z območja Posavja in okolice, ki še vedno doživljajo nasilje, pomoč, podpora in koordinacija za ljudi, ki bi na območju Posavja radi takim osebam pomagali, nuditi zaščito uporabnic/kom v akutni fazi med doživljanjem nasilja, čimprejšnje opolnomočenje uporabnic/kov za življenje brez nasilja, kontinuirano delo z uporabniki in uporabnicami v Posavju, ki so se odločili spremeniti vsakdanje življenje in poiskati ustrezne strategije preživetja, pridobivanje, usposabljanje in vodenje prostovoljcev za delo na kriznem telefonu.^{xvi} Leta 2007 se je odprla nova organizacijska enota tudi v Krškem, saj se je tam izkazalo, da je največ klicev ravno iz tega območja.

Ker si vsak posameznik nasilje drugače definira, so v Društvu za nenasilno komunikacijo strokovni delavci sestavili vprašalnik, ki ga lahko vsak posameznik reši in tako ugotovi, ali je žrtev nasilja.

ALI STE ŽRTEV

Ali vam partner jemlje vaš denar, vam onemogoča dostop do vajinega skupnega denarja, je prevzel popoln nadzor nad odločanjem in gospodarjenjem v družini? (DA) – (NE)

Ali vaš partner uničuje vajino skupno lastnino, vaše osebne stvari oziroma vašo lastnino? (DA) – (NE)

Ali vaš partner prelaga svoje odgovornosti in dolžnosti na vas, odklanja delo in skrb za družino? (DA) – (NE)

Ali vaš partner zahteva vašo pokorščino, se obnaša do vas kot do sužnje, gospodinske pomočnice? (DA) – (NE)

Ali vam partner govori: »Saj ničesar ne znaš, ničesar ne narediš prav, kakšna mati pa si, saj ne znaš poskrbeti za otroke, iz tebe ni nič, vsakdo to naredi bolje.«? (DA) – (NE)

Ali vaš partner uporablja otroke proti vam, vam grozi, da jih bo odpeljal ali jim kaj naredil, se z vami »pogovarja« preko otrok? (DA) – (NE)

Ali je vaš partner psihično, fizično in/ali spolno nasilen do otrok? (DA) – (NE)

Ali vam partner onemogoča dostop do dela ali službe, vam preprečuje izhod ali vstop v stanovanje, vam prepoveduje ali onemogoča uporabo avtomobila? (DA) – (NE)

Ali partner ustrahuje vas ali vaše otroke z nevarno vožnjo z avtomobilom ali motorjem, kljub temu, da ste mu jasno povedali, da vas je strah? (DA) – (NE)

Ali vam partner prepoveduje ali onemogoča telefonske in/ali osebne stike z drugimi ljudmi? (DA) – (NE)

Ali vaš partner kriči na vas, vas žali (vas npr. zmerja s prascico, kurbo, cipo, psico, kravo, kuro, kozo, kuzlo), žali in napada ljudi, ki jih imate radi, vašo družino in prijatelje? (DA) – (NE)

Ali vaš partner kritizira in zasmejuje vašo čustva, mnjenja, prepričanja? (DA) – (NE)

Slika 3. Vprašalnik o nasilju I^{xvii}

NASILJA?

Rešite test!
Če se strinjate vsaj z eno trditvijo v posameznem vprašanju, obkrožite DA.

Ali vam partner namerno zbuja občutke krivde (vam npr. govori: »Prava mama ne bi nikoli naredila česa takega!«)? (DA) – (NE)

Ali vas partner neprestano obtožuje, da ga varate in se spogledujete, si izmišlja zgodbe o tem, kdaj in s kom ste ga prevarali? (DA) – (NE)

Ali vas partner prepričuje, da ste nori, da z vami nekaj ni v redu, da potrebujete psihiatrično pomoč? (DA) – (NE)

Ali vam partner grozi, da bo nekaj storil, če ga zapustite (vam, sebi ali komu drugemu)? (DA) – (NE)

Ali vas partner pritiska ob zid, stoji ali sedi na vas, vas nasilno dviga s tal, vas nosi proti vaši volji, udarja z roko, predmetom, vas buta ob predmete ali jih meče v vas, vas brca, vleče za lase, davi, poriva, pljuva, vam zvija roke, vas lovi? (DA) – (NE)

Ali vam partner grozi, da vas bo pretepel, ubil, psihično uničil, vam grozi z orožjem? (DA) – (NE)

Ali vaš partner pravi, da je bil nasilen, ker je bil pijan, pod stresom, mu je padla tema na oči, ni vedel kaj dela? (DA) – (NE)

Ali vas partner prepričuje, da ste slabi v spolnosti, se dotika vašega telesa, ko tega ne želite, vas posiljuje ali sili v spolne aktivnosti, ki jih ne želite (npr. vaginalni, oralni, analni spolni odnos, gledanje in posnemanje pornografskih filmov in revij, fotografiranje, snemanje)? (DA) – (NE)

Ali vaš partner od vas zahteva, da se oblačite drugače (bolj/manj seksualno), grdo govori o vašem telesu? (DA) – (NE)

Ali vas partner na kakršenkoli način kaznuje? (DA) – (NE)

Ali vas partner zakezuje, nadzoruje preko telefona, elektronske pošte? (DA) – (NE)

➤ Rezultate testa najdete na naslednji strani.

Slika 4. Vprašalnik o nasilju II^{xviii}

Zaključek

Na podlagi zapisanega lahko zaključimo, da je nasilje, neglede na obliko, nelagodna situacija. Čeprav se komaj sedaj nekoliko odpirajo oči širši populaciji in se zdaj o nasilju v družini bolj govori, je skrajni čas, da se začne oglaševati, kako nasilje škoduje družbi in posameznikom v njej. Ker ima vsak posameznik svojo življenjsko zgodbo, se je težko poistovetiti z žrtvijo. Nekdo, ki je imel idealno življenje, ne more razumeti, kako je živeti v strahu, biti izpostavljen fizični moči, lagati, se skrivati. Za nekatere so našteje stvari zgolj in samo filmski scenarij, ampak dejstvo je, da je vsaka tretja žrtev deležna družinskega nasilja. Čeprav sem v nalogi govorila bolj o družinskem nasilju, je to samo ena veja nasilja.

V nalogi sem spoznala predvsem to, da je družinsko nasilje povod za vse ostale oblike nasilja. Ko otrok vidi očeta, ki se s svojo fizično močjo spravlja ma mater, je to že povod, da bo tudi sam izvajal nasilje nad ženskami. V družbi prevladuje stereotip, da so zgolj ženske žrtve nasilja, a vedno več nasilja se zaznava tudi nad moški, nad otroki, starejšimi, onemoglimi itd.

Ko zaznamo, da se nad nekom izvaja nasilje, je pomembno, da se o tem najprej obvesti policijo in šele potem fizično ukrepa. Čeprav si s tem lahko nakopamo veliko težav, saj bi se nam nasilnež lahko naposled maščeval, je zelo pomembno, da takrat zaupamo državnim institucijam. Te morajo zagotoviti, da takšni osebk ne škodijo javnosti.

Viri, literatura in opombe

- ⁱ Slovenski slovar knjižnega jezika. *Www.fran.si*. Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=dru%C5%BEin>
- ⁱⁱ Slovenski slovar knjižnega jezika. *Www.fran.si*. Pridobljeno s <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=nasilje>
- ⁱⁱⁱ Filipčič, K. (2000). Miti o nasilju v družini. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 2000(3), 197. Pridobljeno s https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2000/03/RKK2000-03_KatjaFilipcic_MitiONasiljuVDruzini.pdf
- ^{iv} Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). (2008). Uradni list RS, št. 68/16. Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5084>
- ^v Ustni vir. Po izjavi profesorice pri uri psihologije v srednji šoli.
- ^{vi} STA. (b. d.). *WHO opozarja na duševno zdravje*. Pridobljeno s <https://www.sta.si/2815334/who-opozarja-na-unicujoc-vpliv-pandemije-na-dusevno-zdravje>
- ^{vii} RS Ministrstvo za notranje zadeve. (b. d.). Nasilje v družini. *Policija*. Pridobljeno s <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/oosebna-varnost/nasilje-v-druzini>
- ^{viii} Cek, D. (22. 1. 2021). *Mednarodni znak za klic na pomoč*. Pridobljeno s <https://www.primorske.si/slovenija/dlan-stisnjena-v-pest-kot-klic-na-pomoc>
- ^{ix} Revija Socialno delo. (b. d.). *Poročilo – obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo* (288). Pridobljeno s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Obravnava_URN_NBN_SI_DOC-MBT705NZ.pdf/2019012412285799/
- ^x POND. (b. d.). *Prepoznav nasilje. Zdravstvene posledice nasilja v družini – je mogoče premagati ovire in preprečiti posledice?* Pridobljeno s http://www.prepoznajnasilje.si/docs/default-source/izdelki/n-kop%C4%8Davar-gu%C4%8Dek_predavanje_zdravstvene-posledice-nasilja-v-dru%C5%BEini---je-mogo%C4%8De-premagati-ovire-in-prepre%C4%8Diti-posledice.pdf?sfvrsn=0
- ^{xi} Ministrstvo za notranje zadeve RS. (30. 10. 2020). *Za nekatere je lahko dom še nevarnejši od virusa. Če ste žrtev nasilja v družini, poiščite pomoč policije!* *Policija*. Pridobljeno s <https://www.policija.si/medijsko-sredisce/porocila-za-javnost/porocila-za-javnost-gpue/106290-za-nekatere-je-lahko-dom-se-nevarnejši-od-virusa-ce-ste-zrtev-nasilja-v-druzini-poiscite-pomoc-policije>
- ^{xii} Ministrstvo za notranje zadeve RS. (30. 10. 2020). *Oglaševanje za pomoč žrtvam nasilja v času epidemije*. *Policija*. Pridobljeno s <https://www.policija.si/medijsko-sredisce/porocila-za-javnost/porocila-za-javnost-gpue/106290-za-nekatere-je-lahko-dom-se-nevarnejši-od-virusa-ce-ste-zrtev-nasilja-v-druzini-poiscite-pomoc-policije>
- ^{xiii} Guna, L. (22. 4. 2020). *KRIZA MED ŠTIRIMI STENAMI: Epidemija COVID-19 in nasilje v družini*. Pridobljeno s <https://svetovalnicakameleon.si/2020/04/kriz-med-stirimi-stenami-epidemija-covid-19-in-nasilje-v-druzini/>
- ^{xiv} Gov.si. (b. d.). *Centri za socialno delo*. Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/centri-za-socialno-delo/>
- ^{xv} DNK. (b. d.). Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/index.php>
- ^{xvi} Zavod EMMA – Center za pomoč žrtvam nasilja. (b. d.). Pridobljeno s <http://zavod-emma.si/o-nas/>
- ^{xvii} Društvo za nenasilno komunikacijo. (2007). *Nasilje! Kaj lahko storim?* Ljubljana: Delo d. d. Pridobljeno s <https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/NasiljeKajLahkoStorim.pdf>
- ^{xviii} Društvo za nenasilno komunikacijo. (2007). *Nasilje! Kaj lahko storim?* Ljubljana: Delo d. d. Pridobljeno s <https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/NasiljeKajLahkoStorim.pdf>

LARA MUMLEK / po izobrazbi sem ekonomski tehnik je končala srednjo Ekonomsko šolo v Ljubljani . Prvo zaposlitev je dobila kot skrbnica naročniških razmerij v telekomunikacijskem podjetju Inlife, nato se za 2 leti zaposlila kot knjigovodja v računovodskem servisu Kleos, danes je 3. leto zaposlena v kadrovski službi na Ministrstvu za pravosodje, poznana po svoji organiziranosti, natančnosti in širokem računovodskem znanju skrbi, da vsi zaposleni na ministrstvu dobijo pravočasno in pravilno izplačano plačo. Poleg službene dejavnosti svoj prosti čas rada preživi v naravi in osvaja nove hribe.

Povzetek: Komunikacija je bistvo vsakega odnosa, kadar komunikacije ni ali je neprimerna se to pozna na odnosu med partnerjema in je lahko razlog za razpad zveze. V zbranih člankih sem obravnavala različne poglede in mnenja na težo komunikacije med partnerjem, ter kako je ta v hitrem načinu življenja vedno bolj pomembna. Na podlagi kvalitativnega raziskovanja sem prišla do ugotovitve, da se veliko zvez med partnerji konča zaradi ne-komuniciranja oz. neprimernega komuniciranja.

Ključne besede: komunikacija med partnerjema, odnos med partnerjema, neprimerna komunikacija.

KOMUNIKACIJA – PREDPOGOJ DOBREGA PARTNERSKEGA ODNOSA

Uvod

Za komunikacijo pravijo, da je temelj dobrega odnosa, tako med starši, prijatelji kot seveda tudi med partnerji. Vedno več motečih elementov in hiter način življenja pogojujeta slabšo komunikacijo med posamezniki in posledično nezadovoljstva in tegobe. Veliko zakonov in partnerstev razpade le zato, ker partnerja nista večša konstruktivne komunikacije, in ne zato, ker se več ne bi ljubila ali sta preveč različna, da bi lahko skupaj sobivala. Zaradi vse hitrejšega načina življenja je pomembno, da tudi komunikacijo prilagodimo tem razmeram ter si vzamemo čas za partnerja, se s partnerjem pogovarjamo resnično, iskreno, ter ne pozabimo na pozornost, ki je vedno dobrodošla, četudi je noben partner izrecno ne zahteva¹.

Opredelitev komunikacije

Beseda komuniciranje izhaja iz latinske besede *communicare*, kar pomeni posvetovati se, razpravljati, vprašati za nasvet. S komunikacijo ljudje med seboj izmenjujejo sporočila, ki so lahko fizična ali verbalna. Preko komunikacije posameznik spozna okolje, sovrstnike ter oblikuje svoja stališča, spreminja navade. Komunikacija je človeško orodje, ki omogoča vzdrževanje odnosov, usklajevanje mnenj, doseganje ciljev in rezultatov. Vsak posameznik se osnov komunikacije nauči že v prvih letih svojega življenja in skozi življenje svojo komunikacijo prilagaja trenutni osebni zrelosti.

Razlikujemo več oblik komuniciranja. Lahko je enosmerno (brez povratne informacije) ali dvosmerno, pri katerem si prejemnik in pošiljatelj izmenjujeta vlogi. Bolj učinkovita je vsekakor dvosmerna komunikacija.

Komunikacija je lahko besedna ali nebesedna, pri čemer je komunikacijski učinek besedne komunikacije le 7-odstotni, medtem ko je komunikacijski učinek nebesedne komunikacije kar 93-odstotni. Nebesedna komunikacija dopolnjuje besedno komunikacijo in jo lahko izražamo z mimiko obraza, položajem telesa, očesnim stikom, s kretnjami rok idr.

Vsi odnosi, pa naj bodo družinski, prijateljski, partnerski, temeljijo na komunikaciji. S komunikacijo se vzpostavlja odnos med nami in ostalimi posamezniki, se delijo skupni in različni pogledi, izmenjujejo stališča, ter krepi socializacija. Oseba se s svojo komunikacijo, tonom in barvo glasu predstavi drugi osebi in pusti svoj prvi vtis. Na podlagi prve komunikacije med osebami lahko hitro ugotovimo, ali se bomo z nekom ujeli ali ne. Enako kot med ostalimi skupinami je pri partnerjih komunikacija še toliko bolj pomembna, saj večino časa preživljata skupaj^{iii iv}.

Nova zveza

V prvih mesecih novonastale zveze, pogosto nimamo problemov s komunikacijo, saj se z partnerjem šele spoznavamo. Občutek imamo, da lahko s to osebo govorimo dneve in noči, in nikoli nam ne zmanjka zanimivih tem za pogovor. Poleg novega partnerja imamo občutek, da smo dobili najboljšega prijatelja, in komaj čakamo na ponovno snidenje. Po mesecih ali celo letu trajanja zveze, pa pridejo prvi prepiri, »tihe vojne« in »igre, kdo bo prvi popustil«. Zakaj pride do tega? Slej kot prej se bomo s partnerjem poznali do te mere, da nam ne bo več

tako zanimivo poslušati, kako je bilo, dokler ni spoznal nas, in se bomo želeli pogovarjati več o skupni prihodnosti. Živeli smo svoje življenje do točke, kjer smo spoznali parterja in nam je bilo zanimivo poslušati kaj, kako, zakaj je vse počel, dokler ni spoznal nas, zdaj živimo skupno življenje in je treba graditi na skupnem odnosu naprej. Ko bomo v zvezi začeli partnerja jemati kot človeka, ki ima tudi sam napake, nas bodo le te začele motiti, vse dokler ne bo prišlo do spremembe v zvezi preko komunikacije. Preko komunikacije bomo ugotovili, kakšen je, kaj ga moti, kaj ima rad. Osebe smo različne, nekatere povedo, kaj jih moti, druge se bojijo povedati, ker mislijo, da bodo na ta način partnerja samo odrinile stran. Vendar pa je to čar odnosa in odkrivanje samega sebe v sodelovanju z ljubljeno osebo, gledanje v prihodnost, se truditi odnos izboljšati, se posvečati en drugemu in strmeti k tem, da si bosta skupaj ustvarila trdno partnersko zvezo.

Res je, da so nove zveze zabavne in vznemirljive, iskrive, čutne, tako kot je zgoraj napisano, vendar po drugi strani pa so lahko tudi dvomljive, prestrašene, nezaupljive. To se največkrat zgodi v primerih varanja v preteklih zvezah. Pogosto se dogaja, da je prisoten strah, dvomljivost ter nezaupanje. V teh primerih je nujno potrebna komunikacija z novim partnerjem. Komunikacija poteka drugače kot pri novonastali zvezi. Potrebno je odkrito spregovoriti z novim partnerjem ter predelati, preboleti sam pri sebi pretekli odnos. V vsako vezo je potrebno iti s 100 % zaupanjem, saj le tako novo nastala zveza postane zanimiva^{vi}.

Kritične točke pri komunikaciji med partnerjema

Ko smo se s partnerjem spoznali do te mere, da v sebi nimamo občutka navdušenosti, sramežljivosti, nerodnosti, je prava komunikacija zelo pomemben dejavnik. Velik del skupnega življenja je prilagajanje in poslušanje drug drugega. Oba morata imeti namen, da se poslušata zato, da se bosta razumela. Če je komunikacija med partnerjema pod vplivom stresa, ta še dodatno otežuje komunikacijo in pride do neželenih besed ali očitkov, ki nimajo veze s samim pogovorom. Partnerja, ne smeta, kot je to v navadi, prepričati uporabiti kot sredstvo za zmago ali metodo pridobivanja informacij, ki jih bosta hranila za kasnejše »spopade«. Na samo zvezo in posledično komunikacijo ima pomemben vpliv naše vsakdanje življenje, od službe, prijateljev, otrok do vsakodnevnih ovir, kot so zastoji na cestah, zamujanje. Ti vplivi posredno vplivajo na sam odnos. V večini primerov se nam zgodi, ko nimamo nobenega namena se znesti nad partnerja, da naredimo prav to. Čez cel dan se nam je stres nabiral in partner je prava »stresna žogica«, v katerega usmerimo slabo voljo. Pomembno je, da se ne znašamo nad partnerjem, vendar poskušamo zadeve rešiti na miren in ne provokativen način, da vplive zunanjega okolja ne vmešavamo v pogovor s partnerjem, če ta ni potreben za sam odnos.

Na žalost veliko zakonov in partnerstev razpade le zato, ker partnerji niso večji zdrave, konstruktivne komunikacije, in ne zato, ker se partnerja ne bi več ljubila ali pa sta preveč različna, da bi lahko skupaj sobivala. Za zdravo oziroma konstruktivno komunikacijo obstaja 5 zlatih pravil z kritičnimi točkami:

- odpiram se, kar pomeni, odprtost obeh partnerjev. To pa med drugim pomeni, da partnerja komunicirata ne le o otrocih, denarju in vsakodnevnih opravilih, temveč tudi o sebi, svojih občutkih ter njunem odnosu. Kritična točka pri prvem pravilu je, da nekateri partnerji niso vajeni »globokih« pogovorov in bodo morda potrebovali kar nekaj časa, da se bodo opogumili in bolj odprli.
- Uporabljam »jaz sporočila«, kjer gre za osebna sporočila, pri katerih je zelo malo možnosti, da se partner počuti napadenega. Kritična točka se lahko pojavi, ko se partnerja ujameta v krog očitkov, s tem pa v zablokirano komunikacijo oziroma v občutek, da se dobesedno drug z drugim ne moreta več pogovarjati, saj se vsakič spreta. Da pa komunikacija lahko ponovno steče je pomembno, da pri pogovorih partner ostaja pri sebi oz. govori v svojem imenu (jaz čutim, jaz mislim, idr.)
- Ostajam pri konkretnem, kar pomeni, da se pri pogovoru partnerja držita konkretnih dogodkov, okoliščin ali besed partnerja. Velikokrat se lastnega posploševanja partnerja ne zavedata, kar pa lahko pripelje v kritično situacijo, ki ji rečemo obrambna drža. Pomeni medsebojno prepričevanje in iskanje dokazov za lasten prav.
- Povzamem sogovornika pomeni, da med pogovorom večkrat povzamemo partnerjeva sporočila, da bosta oba vedela, da je bil pogovor razumljiv. V nasprotnem primeru imata partnerja občutek, kot da ne govorita istega jezika, kar pa seveda vodi v preprič. Zelo pomembno je, da smo pri povzemanju partnerja zelo pozorni, da ne vemo več o partnerju kot on sam o sebi, zato je potrebno povzemati le to, kar nam trenutno sporoča.
- Verjamem v naju pomeni, da partnerja še vedno ljubimo in da nam ni vseeno za najin odnos ter mu to tudi povemo, ne glede na nesoglasja. Tako bo tudi komunikacija lažje stekla. V primeru, da je eden (ali oba) od partnerjev obupal nad partnerstvom in v vsakem pogovoru išče le še dodatne dokaze, da nista za skupaj, že v naprej obsodi partnerstvo na propad^{vii}.

Kako začeti s primerno komunikacijo

Nobenega napisanega pravila ni, kdo naj začne s pogovorom. Kdo bo tisti, ki se bo vzdržal nepotrebnih komentarjev, in kdo tisti, ki ne bo odkorakal stran, ko se bo začelo resneje pogovarjati. Neko nenapisano pravilo je, da so ženske tiste, ki bodo vedno hotele razčistiti zgodbo do konca, moški pa tisti, ki bodo nekaj časa poslušali, zatem pa našli izgovor, da se bosta že jutri pogovorila, da je danes ali prepozno ali imajo že neke načrte za večer. S tem pride do enega izmed nedokončanih pogovorov in spet do nove ovire na poti, ki bo slej kot prej znova

prišla na plan. Nedokončane stvari nas ovirajo pri ustvarjanju nove. Isto je pri reševanju konfliktov, ko nas nerešeni kregi omejujejo bolj kot si mislimo. Najbolje bi bilo, da bi se oba zavedala pomena prave komunikacije in se trudila, da bi se čim večkrat pogovarjala z namenom, da bi se razumela. Ker sta za ljubezen potrebna dva, je pomembno, da se zanjo tudi trudita dva. Vsak izmed partnerjev je v zvezo prinesel del svojega življenja. Sama veza naj bi temeljila na neki prihodnosti, vendar se vseeno ne moremo izogniti temu, kar je bilo. Ko sama komunikacija privede do prepira začnemo pogosto omenjati partnerjevo preteklost, kot sredstvo za kontra napad. Kljub temu, da tisto, kar je bilo, nima nobene povezave s pogovorom, imamo željo po nenehnem brskanju in metanju, kar je bilo, partnerju v ospredje. Tako smo spet na napačni poti, v nekem začaranem krogu, kjer slaba komunikacija ne razreši nič, vendar pripravlja temelje za nov kasnejši spopad. Zato je toliko bolj pomembno, da se probamo držati teme pogovora in da se vzdržimo komentarjev ter res poslušamo, kaj nam ima partner za povedati.

Pri sami komunikaciji so zelo pomembna tiha pravila pogovora. Pomeni, da vsak partner da drugemu čas, da spregovori o videnju, vsebini konflikta tako, kot ga on/ona vidi oziroma razume. To pa pomeni, da vedno govorimo v ednini, npr. jaz čutim, da se ne razumeva več, tako kot prej, moje stališče je, da bo potrebno otroke vpisati v kakšen športni klub, imam občutek, da te nekaj skrbi, idr. S tem partner ne obtožuje drugega, ampak izhaja iz sebe, iz lastnih občutkov in misli, in sicer na spoštljiv in nežaljav način. Taka komunikacija je zelo primerna, saj daje občutek, da sta razumljena, da sta skupaj poiskala oz. iščeta ustrezne rešitve^{viii}.

Prepir

Ko iz normalne komunikacije, ki je bila govorjena v normalnem tonu, pride do vse glasnejšega prepiranja ima lahko tudi ta dobre strani. Kljub temu, da bi se morali vzdržati samega prepira sploh, če so v bližini otroci, ki vse pomnijo kot spužve, je kreg včasih koristen, ker privleče na plan tisto, kar smo zadrževali v sebi mesece ali celo leta. Vsak se verjetno zaveda, da ničesar ni dobro zadrževati v sebi predolgo časa, ker nas bo vse bolj glodalo. Prepir je sprožilec tistega potlačenega spomina ali strahu.

Npr., ko Ana pride domov iz službe, vidi moža Jana spet ležati na kavču, z raztresenim čipsom vse okrog sebe in ugotovi, da ni še nič naredil. V tem trenutku se Ani začne postopoma nabirati, ker ve, da to ni bilo prvič, vendar že stotič. Kljub temu, da vedno reče, da bo pospravil, je zopet isto. Ana v normalnem tonu vpraša Jana, zakaj spet ni pomil posode, Jan ji odgovori, kaj mu mora težiti takoj, ko pride iz službe. Ana, ki je toliko časa v sebi zadrževala jezo in žalost, sama pomila posodo, ki ni nikoli nič rekla, ali je rekla na napačen način, se zdaj nekontrolirano dere na Jana. Vendar Ana mu sedaj ne meče naprej samo posode, o ne. Ana je začela metati vse stvari, ki jo motijo. V trenutku, pove vse, kar ni nikoli poprej v mesecih ali letih. Jan jo samo obnemoglo gleda in posluša.

Anin odziv ni bil najboljši in pravilen, saj bi morala zadevo kljub vsemu poskušati rešiti brez vpitja in brez vmešavanja stvari, ki se ne nanašajo na sam kreg. Samo tako, bo prepir lahko prinesel tudi kaj dobrega.

Čeprav so prepiri med partnerjema lahko zelo vihravi, so seveda nekaj povsem normalnega. Za zdrav odnos je tudi zdravo, če se partnerja kdaj ne strinjata. Priporočljivo pa je, da po vsakem sporu ne storimo katere od spodaj naštetih petih napak, ki pa lahko uničujoče vplivajo na partnerski odnos:

- nikar ne pometite prepiranja pod preprogo, kar pomeni, da ignoriranje vzroka za prepir ali pretvarjanje, kot da se ni nič zgodilo, ni dobro za zdravo komunikacijo med partnerjema. Za dobro komunikacijo je pomembno, da si partnerja povesta, kaj sta se naučila iz tega.
- Ne deliti podrobnosti prepira na internetu ali s tretjo osebo, saj partnerski odnosi niso za javnost. Z nedolžno objavo lahko omajamo zaupanje partnerja, saj bo posledično lahko odnos med partnerjema deležen odkritega ali prikritega obsojanja s strani sledilcev in anonimnežev.
- Ne bodite trmasti in sprejmite partnerjevo opravičilo. Velikokrat smo zelo trmasti vendar nam to povzroča, da negativne občutke držimo v sebi veliko dlje, kot pa je potrebno. Odpuščanje je zelo dobra praksa v dolgoročnem partnerskem odnosu, saj se moramo zavedati, da niso/nismo vsi popolni.
- V prihodnje ne obujajte spora. Če pari nenehno, konstantno in neprestano obnavljajo pretekle spore, teh ne bo nikoli zares konec in posledično preide v obtoževanje in še večje prepire. To pa pomeni, da ne bo vodilo v zdrav, uspešen in ljubeč odnos.
- Ne kaznujte partnerja z molkom. Ignoriranje partnerja vodi samo v večjo jezo in povzroča še več škode kot prepir. Pomembno je, da si vzamemo nekaj časa, da se umirimo, hkrati pa smo tudi vljudni do svojega partnerja^{ix}.

Pozornost

Ko partnerska zveza že nekaj časa traja, ko smo že navajeni na partnerja do te točke, da ga poznamo tako dobro kot sebe, se pogosto zgodi, da pade raven pozornosti, ki smo jo imeli na samem začetku. Vendar povedati dragemu ali dragi kakšno lepo besedo, napraviti lepo gesto, to se nekje z leti izgubi, na začetku je še prisotno, toda prekmalu nam postane nepomembno. Izgubil se je občutek, da za nekaj lepega ne rabimo denarja, rabimo samo nekoga, ki mu lahko nekaj lepega povemo. Kot partnerja, ki sta čakala, kdo bo kateremu prvi povedal, da ga ima rad, tako manjka ta pozornost tudi zdaj, ko veza že nekaj časa traja. Ljudje smo dokaj enostavni, to velja tako za moške

kot za ženske, samo začeli smo se preveč prilagajati množici in v tem spregledali bistvo, kaj hočem in kaj imamo. In ta slednja je bistvena. Ni dovolj, da smo nekaj dobili, moramo za to še skrbeti. In ljudje se dejansko ne zavedajo, da je pozornost, ki jo partner nudi partnerju skozi komunikacijo, nekaj, za kar ne rabi ničesar drugega kot partnerja, ki ga posluša. Partnerja si morata vzajemno dajati pozornost, saj pri pomankanju pozornosti hitro dobimo občutek neljubljenosti. Nikoli nismo čisto enako cenili prispevka, ki ga ženska naredi doma in se nam ni zdel enakovreden moškemu prispevku. Z leti, ko so ženske začele zastopati enake položaje kot moški, se z njimi dokaj izenačile, se je spremenil celoten družbeni sestav v recimo poslovnem svetu. Vendar pa pogled na ženske ostaja dokaj podoben tistemu, ki je veljal prej. Ta se ni spremenil. Tako niso samo moški več tisti, ki komaj čakajo, da jih doma pričaka kosilo, zdaj so tudi ženske zadovoljne, da jih doma pričaka kosilo, oprano perilo. In ta sprememba, ki še zdaj ni vsem povsem jasna, nas bega. Kar naenkrat niso več samo moški tisti, ki nosijo domov kruh, poleg njih so tu še ženske, ki pridejo enako utrujene domov kot moški. Razlika je pa v tem, da ženske lažje opravijo doma še ostala opravila, ker imajo še vedno tisti občutek dolžnosti kot so jo imele prej, in sicer, da mora biti doma vse urejeno. Moški pa se pri teh opravilih ne znajdejo, ker jim prej ni bilo treba, ko so bile ženske doma. Ta dva različna svetova se zdaj tepeta, na eni strani narašča odgovornost žensk, na drugi upada pomen moškega kot glave družine. Vendar to še zdaleč ne pomeni, da eden drugega ne potrebujeta, še vedno morata biti eden drugemu naklonjena, ženska še vedno rada sliši od moškega, da jo ima rad in obratno. Kljub temu, da se svet spreminja hitro, se moramo odzvati na te spremembe pravilno. Ne smemo zaspati za časom. Kot tehnologija, ki gre s svetlobno hitrostjo naprej, tako so se spremenile tudi vloge v partnerskem življenju. In ženska zdaj očita moškemu, zakaj je spet pozabil iti v vrtec po otroke. To mu prej ni bilo treba. Moški pa ženski očita, zakaj je še ni doma, ker je šla s prijateljicami po službi še na pijačo. Namesto, da bi si to podajala pod nos, se morata poskušati razumeti, se pogovarjati z namenom, da bi se razumela. Vse je šlo naprej, samo s komunikacijo smo nekje zaostali. Ljudje na sploh, ne samo pari, moramo med seboj komunicirati in se naučiti poslušati drug drugega, ter ne vsega prelagati na jutri^{x xi}.

Zaključek

Izpostavila bi, da mora v prvi vrsti vsak začeti pri sebi, vsak izmed partnerjev mora poznati sebe ter biti zadovoljen sam s seboj, le tako bo lahko cenil ljudi okrog sebe, predvsem pa partnerja, s katerim načrtuje skupno življenje. Oseba, ki ni zadovoljna sama s sabo, to nehoti projicira na partnerja in ga krivi za vse slabo, kar se ji dogaja. Tako je prava komunikacija pomemben dejavnik že na samem začetku novega razmerja. Ker nas današnji tempo življenja vse bolj omejuje se pogosto zgodi, da si pozabimo vzeti čas in se posvetiti partnerju. Zato je pomemben pogovor med partnerjema, da ugotovita, kaj ju veseli, kaj imata skupnega, kje se ne strinjata in se predata en drugemu, da se dejansko začneta v stvareh dopolnjevati. To partnerja dosežeta preko komunikacije, le ta pa mora biti resnična oz. prava.

Na drugi strani imamo vse hitrejši tempo življenja, ki nam povzroča vsakodnevni stres in ni naklonjen partnerskim odnosom. Vse več časa preživimo na delovnem mestu, pozno prihajamo domov, se morebiti soočamo še s finančni težavami. Iz dneva v dan je pogovarjanja manj, ali pa ga sploh ni. Ko pa se partnerjema pridruži še otrok, je dragocenega časa še manj, skrbi pa vedno več. In tako k dobremu odnosu lahko pripomorejo majhne pozornosti, ki vzamejo malo časa in truda, a imajo velik vpliv na medsebojni odnos. Vsaka malenkost, s katero partnerju pokažemo, da smo se spomnili nanj, je dobrodošla in zelo lepa gesta. Starost in leta skupnega življenja pri tem ne smejo biti merilo ali ovira. Partnerju lahko ljubeče izkažemo pozornost z objemom, držanjem za roko, rahlim poljubom, raznimi listki po skupnih prostorih z ljubečimi mislimi, majhnimi sladkornimi dobrotami, sporočili po telefonu ali celo telefonski klic, mogoče z majhnim darilcem po pošti ali pa prijazno mislijo na samolepilnem listku ob računalniku. Načinov je veliko, toliko kot različnih ljudi, potrebna je le volja in si vzeti minutno ali dve časa. Majhne pozornosti človeku polepšajo še tako grd oziroma težek dan. Moški in ženske smo enako čustveni in ranljivi. Z izkazovanjem majhnih pozornosti, z ukradenim časom za razvajanje, partnerski odnos in medsebojno ljubezen hranimo in negujemo.

Viri, literatura in opombe

ⁱ Lapornik, K. (2017). *UČINKOVITA KOMUNIKACIJA – KORAK DO SOČLOVEKA IN USPEHA* (Gradivo za udeležence). Združenje izobraževalnih in svetovalnih središč Slovenije. Pridobljeno s https://www.zlu.si/uploads/Dokumenti/Gradivo_Ucinkovita%20komunikacija%20-%20korak%20do%20uspeha%20in%20socloveka%20v_1.0.pdf

ⁱⁱ Ristič, V. (2009). *Konstruktivni partnerski odnosi: pomen komunikacije-Diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno

ⁱⁱⁱ Bernetič, T. (2016). *Nevrolingvistično programiranje (NLP) – spodbujanje komunikacije med nadrejenimi in podrejenimi v podjetju*. Ljubljana: FDV.

^{iv} Rampre, M. (2011). *Komunikacija in obvladovanje konfliktov*. Diplomsko delo. B&B.

^v Forum Duševno zdravje in odnosi (1. 6. 2009). *Nova zveza po prevari*. Pridobljeno s <https://med.over.net/forum/tema/nova-zveza-po-prevari-2465423/>

^{vi} Žigmund, K. (2016). *Soočanje s konflikti v partnerskem odnosu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

^{vii} Primic, H. (14. 6. 2020). *5 zlatih pravil partnerske komunikacije*. Pridobljeno s <https://njena.svet24.si/clanek/osebna-rast/57f3f7fdae11b/5-zlatih-pravil-partnerske-komunikacije>

^{viii} Žuvela, T. (4. 12. 2020). *5 stvari, ki jih ne smete narediti po prepisu s partnerjem*. Pridobljeno s <http://druzina.ena.com/odnosi/5-stvari-ki-jih-ne-smete-narediti-po-sporu-s-partnerjem.html>

^{ix} Zihler, S. (20. 2. 2017). *Glavna težava v odnosu je komunikacija*. Pridobljeno s <https://www.aktivni.si/psihologija/slavko-zihler-glavna-tezava-v-odnosu-je-komunikacija/>

^x Pozorna opazovalka. (13. 1. 2019). *Majhne pozornosti za ohranjanje velike ljubezni*. Pridobljeno s <https://mojpogled.com/majhne-pozornosti-za-ohranjanje-velike-ljubezni/>

^{xi} Jellouschek, H. (2014). *Pozornost v partnerstvu – Kaj daje globino skupnemu življenju*. Celovec: Mohorjeva družba.

NIKOLETA MURENC / rojena 12. 11. 1998. Vpisana sem v 2. letnik fakultete komercialnih in poslovnih ved v smeri komerciala. Trenutno delam v administraciji v Zdravstvenem domu NG ter občasno pomagam v trgovini z ženskimi torbicami in kovčki. V prostem času se najraje družim s prijatelji in berem knjige. Sem marljiva, dobrosrčna in poštena.

Povzetek: V besedilu bom povedala nekaj malega o splošnem nasilju, nekaj o nasilju nad ženskami in nekaj o sami zgodovini nasilja nad ženskami. Pojasnila bom kaj je nasilje, kakšne vrste nasilja doživljajo ženske, kje so tega deležne, vzroke za nasilje, pojasnila bom zakaj se je nasilje povečalo med časom Covid-19, predstavila bom nekaj glavnih organizacij, ki se bojujejo proti nasilju in kam se lahko ženske zatečejo. Povedala bom nekaj malega o mednarodnem dnevu boja proti nasilju nad ženskami ter našela nekaj glavnih dogodkov v boju proti nasilju.

Ključne besede: nasilje, ženske, žrtve, družba, moški.

NASILJE NAD ŽENSKAMI

Uvod

Nasilje nad ženskami – zlasti nasilje v partnerskih odnosih in spolno nasilje – je glavni problem javnega zdravja in kršitev človekovih pravic. Vključuje kazniva dejanja, kot so spolni napadi, posilstva in nasilje v družini, ki nesorazmerno prizadenejo ženske. Gre za kršitev temeljnih pravic žensk, glede na dostojanstvo in enakost. Posledice nasilja nad ženskami so veliko širše, saj poleg žensk, ki so žrtve nasilja, prizadenejo tudi njihove družine, predvsem otroke, prijatelje in družbo kot celotoⁱ. Ocene kažejo, da je bila približno 1 od 3 žensk po vsem svetu vsaj enkrat v življenju podvržena fizičnemu in/ali spolnemu nasilju s strani intimnega partnerja ali neznanca. Skoraj 27 % žensk, starih od 15 do 49 let, poroča, da so bile deležne nasilja s strani njihovega intimnega partnerjaⁱⁱ. Nasilje negativno vpliva na fizično, duševno, spolno in reproduktivno zdravje žensk in lahko v nekaterih primerih poveča tveganje za okužbo s HIV. Nasilje nad ženskami je mogoče preprečiti. Zdravstveni sektor ima pomembno vlogo pri zagotavljanju celovite zdravstvene oskrbe ženskam, ki so izpostavljene nasilju, in deluje kot vstopna točka za napotitev žensk na druge podpirne storitve, ki jih morda potrebujejoⁱⁱⁱ.

Kaj je nasilje?

Nasilje je agresivno dejanje, ki poteka med dvema (lahko tudi več) osebama, kjer ena oseba z besedami ali fizično močjo negativno vpliva na drugo osebo^{iv}. Je kaznivo dejanje, ki na prizadetih osebah pusti posledice, kot na primer poškodbe, psihična škoda, motnje v razvoju ali celo smrt. Dogaja se med pripadniki vseh socialnih in ekonomskih razredov, kulture, verstev in spolnih orientacij. Najpogosteje poteka v zasebnih prostorih, da je prikrito očem javnosti. Pod nasilje spadajo tudi diskriminacija, zmerjanje, posmehovanje, ustrahovanje, pretepanje, ignoriranje, spolno nasilje, strah, zaskrbljenost, živčnost, neobvladovanje jeze, težave s koncentracijo, depresija, umik pred neznanim, nedejavnost, samoobtoževanje, jeza, sram, izguba dobre samopodobe in samospoštovanja. Naštetemu posledično sledijo še motnje hranjenja, odvisnosti in težave s spanjem^v.

Vrste nasilja

Naj si gre za fizično, psihično ali spolno obliko nasilja, le-ta pogosto sledijo stopnjevalnemu vzorcu, v katerem se nadzorno vedenje partnerja sčasoma poslabša. Partner, ki izvaja nasilje, lahko uporabi sisteme zatiranja, ki so že vzpostavljeni v naši družbi, da uveljavi svoje privilegije zoper druge osebe^{vi}.

Fizično nasilje

Fizično nasilje je zloraba fizične moči, ki poškoduje ali ogrozi življenje žrtve. Po navadi ni enkratno dejanje, temveč gre za stopnjevanje nasilja, ki se najpogosteje začne s psihičnim nasiljem. Začne se z blažjimi oblikami, npr. z odrivanjem ali klofuto in se sčasoma stopnjuje in postaja vedno bolj nevarno npr. brcanje, udarci z roko ali predmeti, metanje predmetov proti osebi, v osebo ali po prostoru, namerno izpostavljanje nevarnostim, zvijanje rok, polivanje s tekočino, ožiganje kože, neželeno striženje las, omejevanje gibanja, dušenje, odrekanje ali siljenje s hrano, zavrnitev zdravstvene oskrbe, nadziranje zdravil, prisila k zlorabi substanc, zadrževanje proti lastni volji, uporaba orožja in umor. Vključuje lahko tudi grožnje proti otrokom, hišnim ljubljencem ali družinskim članom. Fizična zloraba je kaznivo dejanje, ali se zgodi znotraj, zunaj družine ali v intimnih odnosih. Policija ima moč in pooblastilo, da zaščiti pred fizičnim napadom tudi, če se zgodi samo

enkrat. Po napadu partner želi žrtev prepričati, da se nasilje ne bo več ponovilo. V večini primerov to ni res, zloraba se lahko ustavi, vendar se bo najverjetneje nadaljevala.

Znaki fizične zlorabe:

- modrice po telesu in očeh, raztrganine in znaki vrvi,
- zlomljene kosti, odprte rane, ureznine, preboji, nezdravljene poškodbe v različnih fazah celjenja,
- zlomljena očala/okvirji ali kakršni koli fizični znaki kaznovanja ali zadrževanja,
- laboratorijski izvidi posameznika o prevelikem/premajhnih odmerku zdravil,
- posameznikovo poročilo o nasilju,
- nenadna sprememba vedenja ranljive osebe,
- zavrnitev skrbnika, da bi obiskovalcem omogočil, da vidijo ranjeno osebo samo^{vii}.

Spolno nasilje

Spolno nasilje je zelo specifična oblika fizičnega nasilja, kjer žrtev nasprotuje spolnim dejanjem. Žrtve so po navadi šibkejše skupine prebivalstva, npr. ženske, otroci, fizično in telesno prizadeti. Povzročitelji so večinoma moški. Pod spolno nasilje spada: posilstvo, spolna zloraba otrok, spolno nadlegovanje, incest, siljenje h gledanju pornografskih vsebin, prisiljen spolni odnos, prisiljeno slačenje, prisiljeno poljubljanje, otipavanje, opazovanje, fotografiranje. Skratka vse dejavnosti povezane s spolnostjo, kjer druga oseba ne želi sodelovati oziroma sodeluje pod prisilo. Posledice spolnega nasilja so racionalizacija zlorabe, zanikanje, da se je sploh kaj zgodilo, potlačitev spomina, občutek, da telo ni tvoje, potreba po absolutni kontroli nad življenjem, bežanje, samopoškodbe, poskusi samomora, različne oblike odvisnosti, izolacija, potreba po varnosti, hazardiranje, izogibanje intimnosti, deloholizem. Spolno nasilje se pojavlja v družini, nad partnerjem, med otroki, med vrstniki, nad starejšimi, na delovnem mestu. Največ spolnega nasilja se zgodi med ljudmi, ki se med sabo poznajo.

Znaki spolne zlorabe:

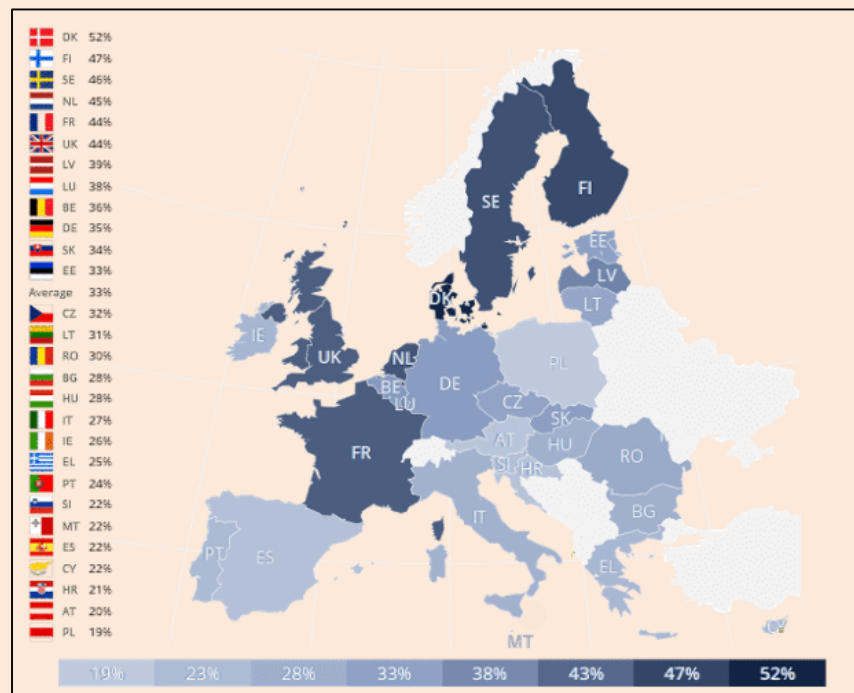
- modrice okoli prsi ali genitalnega področja,
- nepojasnjena venerična bolezen ali genitalne okužbe,
- nepojasnjene vaginalne ali analne krvavitve,
- raztrgano, obarvano ali krvavo spodnje perilo,
- poročilo posameznika o spolnem napadu ali posilstvu^{vii}.

Psihično/čustveno nasilje

Psihično nasilje je pogosto težko prepoznati, ampak je najbolj razširjena oblika nasilja. Je lahko veliko bolj boleče in škodljivo kot fizično nasilje. Je dejanje, ko oseba zlorabi svojo verbalno moč. S tem drugo osebo poniža, razvrednoti ali ji kako drugače škoduje. Žrtve postanejo nesamozavestne in negotove v sebi, zato se umikajo pred družbo^{viii}. To se dogaja v obliki konstantnega kritiziranja človekove osebnosti, žaljenja, zmerjanja, zasmehovanja, ustrahovanja, posesivnosti, kričanja, telesne drže, ustvarjanja negativnih mnenj o osebi, ignoriranja, ljubosumnosti, manipuliranja, uničevanja lastnine in osebnih predmetov, socialne izolacije, omejevanja svobode. Posledice psihičnega nasilja so: ranljivost, izolacija, depresivnost, zloraba mamil, težave s spominom, občutek nemoči in tudi misli na samomor. Žrtve pogosto pripisujejo odgovornost za nasilje sebi.

Znaki psihične/čustvene zlorabe:

- čustvena vznemirjenost,
- izredna odmaknjenost, nekomunikativnost ali neodzivnost,
- nenavadno vedenje, ki se običajno pripisuje demenci (npr. sesanje prsta, grizenje, zibanje),
- živčnosti okoli določenih ljudi,
- poročilo posameznika o verbalni ali duševni zlorabi^{vii}.

Slika 1. Žrtev zlorabe^{ix}Slika 2. Fizična, psihična, spolna zloraba partnerja ali ne-partnerja od 15. leta starosti v Evropi^x

Dejavniki, povezani z nasiljem intimnega partnerja

Intimni partner in spolno nasilje je posledica dejavnikov, ki se pojavljajo na ravni posameznika, družine, skupnosti in širše družbe. Medsebojno vplivajo na povečanje ali zmanjšanje tveganja. Nekateri so povezani s storilcem nasilja, nekateri z doživljanjem nasilja, drugi pa z obema. Neenakost spolov in norme o sprejemljivosti nasilja nad ženskami so glavni vzrok nasilja nad ženskami.

Dejavniki tveganja tako za intimnega partnerja kot za spolno nasilje:

- nižja stopnja izobrazbe,
- izpostavljenost trpinčenju otrok,
- priča nasilju v družini,
- asocialna osebnostna motnja,
- škodljiva uporaba alkohola,

- škodljivo moško vedenje, vključno z več partnerji ali odnosom, ki odobrava nasilje,
- norme skupnosti, ki privilegirajo ali pripisujejo višji status moškim in nižji status ženskam,
- nizka stopnja dostopa žensk do plačane zaposlitve,
- nizka stopnja enakosti spolov^{ix}.

Dejavniki, ki so posebej povezani z nasiljem v intimnih partnerjih:

- preteklost izpostavljenosti nasilju,
- zakonska neskladja in nezadovoljstvo,
- težave pri komunikaciji med partnerji,
- moški nadzor do svojih partnerjev^{ix}.

Dejavniki, ki so posebej povezani s storitvijo spolnega nasilja:

- prepričanje v družinsko čast in spolno čistost,
- ideologije moške spolne upravičenosti,
- šibke pravne sankcije za spolno nasilje^{ix}.

Zgodovina nasilja nad ženskami

Zgodovina ostaja nekoliko nejasna v znanstveni literaturi. To je deloma tudi zato, ker se je o številnih vrstah nasilja nad ženskami premalo poročalo, pogosto zaradi družbenih norm, tabujev, stigme in občutljive narave teme. Zgodovina nasilja nad ženskami je tesno povezana z zgodovinskim pogledom na ženske kot na lastnino in spolno vlogo podrejenosti. V Deklaraciji ZN o odpravi nasilja nad ženskami (1993) je zapisano, da je »nasilje nad ženskami manifestacija zgodovinsko neenakih odnosov moči med moškimi in ženskami, ki so privedli do prevlade nad ženskami in diskriminacije moških ter do preprečevanja popolnega napredovanja žensk in da je nasilje nad ženskami eden ključnih družbenih mehanizmov, s katerim so ženske prisiljene v podrejen položaj v primerjavi z moškimi«. Številne oblike nasilja so bolj razširjene v nekaterih delih sveta, pogosto v državah, ki niso tako razvite. Obstajajo tudi razprave o tem, kako tradicije, lokalni običaji in družbena pričakovanja ter različne interpretacije religije sodelujejo z nasilnimi praksami. Natančneje, nekatere države in družbene skupine v mnogih državah trdijo, da branijo svoje tradicije. Te utemeljitve so vprašljive prav zato, ker jih zagovarjajo praviloma politični voditelji ali tradicionalne oblasti, ne pa tisti, ki so dejansko prizadeti. Potreba po občutljivosti in spoštovanju kulture je tudi element, ki ga ni mogoče prezreti; tako se je začela in traja občutljiva razprava. V Združenem kraljestvu je bila leta 1891 ukinjena pravica moža, da svoji ženi izreče zmerno telesno kazen, da jo zadrži »v okviru dolžnosti«. Od devetdesetih let 20. stoletja naprej, se je na nacionalni in mednarodni ravni povečala dejavnost raziskovanja, ozaveščanja in zagovarjanja preprečevanja vseh vrst nasilja nad ženskami. Študija leta 2002 je ocenila, da nasilje na podlagi spola predstavlja toliko smrti in slabega zdravja pri ženskah, starih od 15 do 44 let, kot rak in je večji vzrok slabega zdravja kot malarija in prometne nesreče skupaj. Raziskava daje prepričljive dokaze, da je nasilje nad ženskami resen in razširjen problem po vsem svetu, ki ima uničujoče učinke na zdravje in počutje žensk in otrok^{xi}.

Nasilje nad ženskami na delovnem mestu

Ljudje, zlasti ženske, preživijo večino svojega življenja na delovnem mestu. Nasilje v službi je nekaj, s čimer se mora na določeni točki v svoji karieri spopasti skoraj 74 % vseh žensk. Običajno jih prizadene nekdo, ki ga poznajo, npr. sodelavec, kupec, stranka ali pacient. In včasih so napadi posledica nasilja v družini, ki se prelije na delovno mesto. Nadlegovanje je eno največjih problemov, s katerimi se morajo spoprijeti vsa podjetja, ko gre za nasilje nad ženskami. To je resna skrb, če so nadlegovani, ustrašeni in mučeni, kar lahko privede do številnih drugih težav^{ix}. Ženske so prisiljene delati v zastrašujočem, sovražnem ali ponižujočem okolju in doživljajo različne nezaželene oblike spolnega vedenja. Prosijo jih za spolne usluge, izpostavljene so neprimernim šalām, namigovanjem in komentarjem ter neželenim fizičnim stikom. Kljub velikemu obsegu spolnega nadlegovanja na delovnem mestu, ostaja premalo prijav in poročil, zaradi strahu pred nevero, krivdo ter socialnim ali poklicnim povračilnim ukrepom^{xii}.

V podjetjih je spolno nadlegovanje velikokrat isto gledano kot spolna naklonjenost. To je pravzaprav posebna vrsta spolnega nadlegovanja, znana kot »quid pro quo«. To je pravna besedna zveza, ki pomeni, da delodajalec pričakuje nekaj (v tem primeru spolne usluge) v zameno za napredovanje, povišanje plače ali drugo posebno priložnost na delovnem mestu. Ker so podjetja ponekod večinoma moško dominantno okolje, so ženske, ki so pravzaprav delavne in ambiciozne, skoraj da prisiljene opravljati spolne usluge, da lahko obdržijo službo ali napredujejo naprej po lestvici navzgor.

Slika 3. Spolno nadlegovanje na delovnem mestu^{xiii}

Nasilje nad ženskami v času epidemije COVID-19

Tveganja nasilja, s katerimi se spopadajo ženske in njihovi otroci v času COVID-19 ni mogoče prezreti. Nasilje nad ženskami ostaja ena glavnih groženj svetovnemu javnemu zdravju in ženskemu zdravju v nujnih primerih. COVID-19 lahko na več različnih načinov poslabša nevarnost nasilja pri ženskah. S sprejemanjem distančnih ukrepov in s spodbujanjem, naj ljudje ostanejo doma, obstaja veliko povečanje tveganja za intimo partnersko nasilje. S tem je verjetnost izpostavljenosti nasilju veliko večja, saj družinski člani preživijo več časa v tesnih stikih in se družine soočajo z dodatnim stresom ali izgube delovnih mest. Ženske imajo tako manj stikov z družino, prijatelji ali organizacijami, ki jim nudijo podporo in zaščito. Ženske v času pandemije nosijo breme povečane oskrbe. Zapiranje šol še poslabša to breme in zanje predstavlja še večji stres. Zmožnost zaslužka za preživetje bo zmanjšal dostop do osnovnih potreb in storitev, povečal potencial za reševanje konfliktov in nasilja ... in povečal tveganje za gospodarsko zlorabo. Storilci zlorabe lahko uporabljajo omejitve COVID-19 za izvajanje moči in nadzora nad njihovimi partnerji, tako še naprej zmanjšujejo dostop do storitev, pomoči in psihosocialne podpore. S tem lahko omejijo dostop do potrebnih predmetov, kot so milo, ženski produkti ... in izvajajo nadzor s širjenjem napačnih informacij o virusu in dogajanju zunaj njihovega prostora^{xiv}.

Zdravstveni sistemi igrajo pomembno vlogo pri zagotavljanju storitev za ženske, ki doživljajo nasilje med izbruhom virusa COVID-19. Čeprav je COVID-19 pri oskrbi zdravstvenih sistemov in zdravstvenih delavcev izjemno obremenjen v tem času lahko nekatere stvari pomagajo omiliti učinke nasilja nad ženskami in otroki. Vse strani, vključene v odziv na COVID-19, morajo ozavešiti potencialne učinke teh ukrepov za ženske, ki so tako še bolj izpostavljene nasilju. Zdravstveni delavci, med katerimi je večina žensk v številnih okoljih, so lahko ogroženi zaradi nasilja v svojih domovih ali na delovnem mestu. Slednje je resen problem, ki se lahko poslabša, ko zdravstveni sistemi ne delujejo. Zdravstveni direktorji ali skrbniki zdravstvenih ustanov morajo imeti načrte za zagotavljanje varnosti svojega delavca^{xiv}.

Varne hiše

Varne hiše obstajajo po vsem svetu. Je stanovanjska hiša, ki predstavlja varen prostor, kamor se lahko pred nasiljem zatečejo ženske in njihovi otroci. Od ostalih družinskih hiš se loči po tem, da se v varni hiši z raznimi ukrepi zagotovi varnost stanovalk in njihovih otrok, med drugim tudi s strogo tajnostjo lokacije. Bivanje v varni hiši je časovno omejeno. V tem času stanovalka dobi psihosocialno pomoč in svetovalno podporo. V varni hiši so zaposlene svetovalke in oskrbnice, ki ves čas skrbijo in urejajo vse potrebno za prihod žrtev. V skladu z individualnim varnostnim načrtom delavke varne hiše sodelujejo s pristojno policijsko postajo^{xv}.

Za sprejem v varno hišo je potreben uvodni razgovor, na katerem ženska predstavi svojo situacijo ter se hkrati seznani s pravili bivanja v hiši. Vsaka stanovalka dobi svojo sobo s televizijo in radijem. Ostali prostori, npr. dnevna soba, kuhinja, terasa in vrt so namenjeni skupni uporabi. V hiši imajo stanovalke računalnik z internetno povezavo, televizijo in knjige. Pralni in sušilni stroji so v skupni uporabi, prav tako likalniki in sušilci za lase. Zaradi popolne tajnosti lokacije v varni hiši niso dovoljeni obiski, sicer pa predstavlja varna hiša začasni dom. V hiši je prepovedano pitje alkohola ali uživanje psihoaktivnih snovi. Kajenje je dovoljeno le v zunanjih prostorih. Prepovedane so vse oblike nasilja.

Organizacije proti nasilju nad ženskami

Ker se nasilje nad ženskami iz dneva v dan veča, se tvori vedno več profitnih in ne profitnih organizacij. Borijo se za pravice žensk in otrok, želijo nuditi varnost in stabilnost žrtvam nasilja v družini ali spolne zlorabe. Ozaveščajo družbo, da se jim pridruži in reši čim več žrtev iz pesti ustrahovalca.

EVAV

EVAV je organizacija specializiranih služb za podporo žensk, raziskovalcev, aktivistov, preživelih in nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za odpravo nasilja nad ženskami in dekleti v vseh oblikah. Njihova vizija je družba, v kateri lahko ženske in dekleta prosto živijo življenje brez nasilja in groženj. Ustanovljeni leta 2005, se zavzamejo za vse ravni vlade, da sprejmejo boljše, bolj združene pristope k odpravi in preprečevanju nasilja nad ženskami in dekleti ter izživajo širša kulturna stališča, ki tolerirajo in odobravajo to zlorabo^{xvi}.

FEMINIST MAJORITY FOUNDATION

Fundacija Feministična večina (FMF) je organizirana s projekti in programi za spodbujanje enakosti žensk, nenasilja, gospodarskega razvoja, reproduktivne pravičnosti in dostopa do kontracepcije, splava in reproduktivnega zdravstvenega varstva, vključno s financiranjem Medicaid, dostopom za mladoletnike, revne ženske in deklice ter ne glede na status priseljevanja. Borijo se za opolnomočenje žensk in deklet po svetu na vseh družbenih nivojih, hkrati pa spodbujajo feminizacijo moči ali doseganje enakosti žensk v vladi in gospodarstvu. FMF si prizadeva odpraviti seksizem, rasizem, homofobijo in podpira zadeve Black Lives Matter, pravice LGBT +, pravice priseljencev in pot do državljanstva, Dreamers, minimalno plačo v višini 15 USD, plačano družinsko zdravstveno in bolniško odsotnost, dostopno in cenovno ugodno zdravstveno oskrbo, varstvo otrok in stanovanja, širitev Medicaida in Medicareja, konec množičnega zapiranja ter socialna in ekonomska pravičnost. Nenazadnje FMF podpira učinkovite ukrepe za boj proti podnebnim spremembam^{xvii}.

EUROPEAN WOMEN'S LOBBY

So največja evropska krovna mreža ženskih združenj, ki zastopa več kot 2000 organizacij v 26 državah članicah EU, treh državah kandidatkah, eni nekdanji državi članici EU, eni državi evropskega združenja za prosto trgovino ter 17 evropskih organizacij, ki zastopajo raznolikost žensk in deklet v Evropi. So družba, v kateri se prepozna, nagradi in slavi prispevek žensk k vsem vidikom življenja – v vodstvu, negi in proizvodnji; vse ženske imajo samozavest, svobodo izbire, nobena ženska ali deklica ne ostane za seboj. Želijo celostno, transformacijsko družbenoekonomsko vizijo, ki temelji na enakosti, socialni pravičnosti in močnem glasu proti revščini žensk^{xviii}.

WE WILL SPEAK OUT

WWSO je globalna organizacija krščanskih nevladnih organizacij, ki jo podpira zavezništvo tehničnih partnerjev in posameznikov, ki se skupaj zavežejo, da bodo končali spolno nasilje v skupnosti po vsem svetu.

Organizacija WWSO se je zavezala krepitvi vloge žensk in deklet, preoblikovanju odnosov med ženskami in moškimi ter zagotavljanju, da so glasovi preživelih spolnega nasilja – žensk, deklet, moških in fantov – glavnega pomena pri njihovem delu^{xix}.

Mejniki v boju proti nasilju nad ženskami

Leto 1979		Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW).
Leto 1993	- Svetovna konferenca o človekovih pravicah, ki je nasilje nad ženskami prepoznala kot kršitev človekovih pravic je prispevala k naslednji deklaraciji ZN. - Izjava ZN o odpravi nasilja nad ženskami je bila prvi mednarodni instrument, ki izrecno opredeljuje in obravnava nasilje nad ženskami. Ta dokument se posebej sklicuje na zgodovinsko za vedno prisotno naravo neenakosti spolov pri razumevanju nasilja nad ženskami.	
Leto 1994	Mednarodna konferenca o prebivalstvu in razvoju, ki nasilje nad ženskami povezuje z reproduktivnim zdravjem in pravicami ter daje priporočila vladam, kako preprečiti nasilje nad ženskami in dekleti ter se nanje odzvati.	
Leto 1996	Svetovna zdravstvena skupščina (WHA) je nasilje razglasila za glavno javnozdravstveno težavo in med prepoznane podvrste vključila še nasilje med partnerji in spolno nasilje, dve vrsti nasilja, ki sta bili pogosto storjeni kot nasilje nad ženskami.	
Leto 1999	OZN so sprejeli neobvezni protokol h Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in 25. november razglasili za mednarodni dan odprave nasilja nad ženskami.	
Leto 2002	Svetovna zdravstvena organizacija je objavila prvo svetovno poročilo o nasilju in zdravju, ki je obravnavalo številne vrste nasilja in njihov vpliv na javno zdravje, vključno z oblikami nasilja, ki še posebej prizadenejo ženske. Poročilo je	

	posebej opozorilo na močan porast organizacij civilne družbe in dejavnosti, usmerjene v odziv na nasilje nad ženskami na podlagi spola.
Leto 2004	Svetovna zdravstvena organizacija je objavila svojo »Več državno študijo o zdravju žensk in nasilju v družini nad ženskami«, raziskavo o zdravju žensk in nasilju v družini z več kot 24.000 ženskami v 10 državah iz vseh regij sveta.
Leto 2006	»Poglobljena študija o vseh oblikah nasilja nad ženskami« generalnega sekretarja OZN, prvi celovit mednarodni dokument o tej temi.
Leto 2011	Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, ki je drugi regionalni pravno zavezujoč instrument o nasilju nad ženskami in dekleti.
Leto 2013	- Komisija Združenih narodov za položaj žensk (CSW) je s konsenzom sprejela dogovorjene sklepe o odpravi in preprečevanju vseh oblik nasilja nad ženskami in dekleti. - Generalna skupščina OZN je sprejela prvo resolucijo, ki poziva k zaščiti zagovornic človekovih pravic žensk. Resolucija poziva države, naj vzpostavijo zakone in politike za zaščito žensk, zagovornic človekovih pravic, ki temeljijo na spolu, ter zagotovijo, da so zagovornice same vključene v oblikovanje in izvajanje teh ukrepov, države pa poziva, naj zaščitijo ženske zagovornice človekovih pravic pred maščevanje za sodelovanje z OZN in za zagotovitev njihovega neoviranega dostopa do mednarodnih organov in mehanizmov za človekove pravice in njihove komunikacije^{xx}.

25. november – mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami

Kljub sprejetju Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk s strani Generalne skupščine OZN leta 1979 ostaja nasilje nad ženskami in dekleti razširjena težava po vsem svetu. V ta namen je skupščina izdala resolucijo 48/104, ki je postavila temelje za pot proti svetu brez nasilja na podlagi spola. Vendar je v svetovnem merilu še dolga pot. Do danes sta le dve od treh držav prepovedali nasilje v družini, medtem ko 37 držav po vsem svetu še vedno izvzema storilce posilstva iz pregona, če so poročene ali se na koncu poročijo z njo, 49 držav pa trenutno nima zakonov, ki bi ščitile ženske pred nasiljem v družini. Aktivistke za pravice žensk že od novembra 1981 praznujejo 25. november kot dan boja proti nasilju na podlagi spola. Ta datum je bil izbran v počastitev sester Mirabal, treh političnih aktivistk iz Dominikanske republike, ki so bile leta 1960 po ukazu vladarja države Rafaela Trujilla brutalno umorjene (1930–1961). Generalna skupščina 20. decembra 1993 z Resolucijo 48/104 sprejme Deklaracijo o odpravi nasilja nad ženskami, ki utira pot k izkoreninjenju nasilja nad ženskami in dekleti po vsem svetu. Končno, 7. februarja 2000, Generalna skupščina sprejme resolucijo 54/134, s katero je 25. november uradno določila za mednarodni dan odprave nasilja nad ženskami in pri tem povabila vlade, mednarodne organizacije in nevladne organizacije, naj se združijo in organizirajo dejavnosti, namenjene ozaveščanju javnosti o tem vprašanju vsako leto na ta datum^{xxi}.

Slika 5. Mednarodni dan boja proti nasilju nad ženskami^{xxii}

Slika 5. Tihi protest proti nasilju nad ženskami^{ixxiii}

Zaključek

Zloraba je prisotna povsod, tudi če je ne vidimo, ne pomeni, da je ni tam. Veliko žensk vsakodnevno utрпи poškodbe ali čustveno zlorabo s strani moža ali partnerja. Tiste, ki pa niso fizično, psihično in spolno zlorabljene so deležne vsaj spolnega nadlegovanja na dnevni ravni. Nasilje nad ženskami doma je že od nekdaj prisotno, ampak se je v zadnjem letu, zaradi COVID-19 situacije, vse še toliko bolj poslabšalo, saj so ženske bile prisiljene ostati doma ter skrbeti za partnerje in otroke. Tako so bile še bolj izpostavljene agresivnim izpadom partnerjev. Ker smo ženske "šibkejši spol" smo lažja tarča kakršni koli zlorabi, naj bo to požvižgavanje ali posilstvo.

Proti nasilju nad ženskami se družba bojuje že nekaj časa. Šele v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja je svetovnim organizacijam uspelo sprejeti zakone, ki nasilje preprečujejo, ampak ga ne ustavijo. Pomembno je, da kot del družbe spremljamo, opazujemo in iščemo znake, ki bi pomagali nekomu rešiti življenje.

Viri, literatura in opombe

ⁱ FRA. (2014). *Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava*. Pridobljeno s https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_sl.pdf

ⁱⁱ WHO. (9. 3. 2021). *Violence Against Women*. Pridobljeno s <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

ⁱⁱⁱ Leskošek, V., & Antić Gaber, M., Selišnik, I., Filipič, K., Urek, M., Matko, K., Zaviršek, D., Sedmak, M., Kralj, A.: *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (2013), str. 1–7

^{iv} Ančič, K. in Lešnik Mugnaioni, D. (2002). *Nasilje-Nenasilje*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

^v DNK. (b. d.). *Kaj je nasilje?* Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>

^{vi} Women Against Abuse. (2021). *Types of abuse*. Pridobljeno s <https://www.womenagainstabuse.org/education-resources/learn-about-abuse/types-of-domestic-violence>

^{vii} Women Against Abuse. (2021). *Types and Signs of Abuse*. Pridobljeno s <https://www.dhsa.wa.gov/altsa/home-and-community-services/types-and-signs-abuse>

^{viii} Psihično nasilje. (b. d.). *Wikipedija*. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Psihi%C4%8Dno_nasilje

^{ix} Violence Against Women. (b. d.). Weebly. Pridobljeno s <https://soc340odufinalproject.weebly.com/>

^x Sedghi, A. (5. 3. 2014). *Violence against women: what the EU-wide survey tells us*. Pridobljeno s <https://www.theguardian.com/news/datablog/2014/mar/05/violence-against-women-european-union-physical-sexual-abuse>

^{xi} Violence against Women. (b. d.). *Wikipedia*. Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women#History

^{xii} Human Rights Watch. (b. d.). *Gender-based Violence in the Workplace*. Pridobljeno s <https://www.hrw.org/tag/gender-based-violence-workplace>

^{xiii} WomenLawsIndia. (b. d.). *Crimes Against Women*. Pridobljeno s <http://www.womenlawsindia.com/legal-awareness/crimes-against-women/>

^{xiv} WHO. (7. 4. 2020). *COVID-19 and violence against women*. Pridobljeno s <https://www.who.int/publications/i/item/covid-19-and-violence-against-women>

^{xv} DNK. (b. d.). *Varna hiša za ženske in otroke, žrtve nasilja*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/dozivljate-nasilje/varna-hisa.html>

^{xvi} End Violence Against Women. (b. d.). Pridobljeno s <https://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/>

^{xvii} Feminist Majority Foundation. (b. d.). Pridobljeno s <https://feminist.org/>

^{xviii} European Women's Lobby. (b. d.). Pridobljeno s <https://womenlobby.org/>

^{xix} Sexual Violence Research Initiative. (b. d.). Pridobljeno s <http://www.svri.org/who-we-are/networks/we-will-speak-out>

^{xx} Violence against Women. (b. d.). *Wikipedia*. Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women#History

^{xxi} Un. (b. d.). *International Day for the Elimination of Violence against Women 25 November*. Pridobljeno s <https://www.un.org/en/observances/ending-violence-against-women-day>

^{xxii} Shor Racism The Red Card. (b. d.). *SHOW VIOLENCE AGAINST WOMEN THE RED CARD*. Pridobljeno s <https://www.theredcard.eu/news/show-violence-against-women-the-red-card/>

^{xxiii} BBC News. (26. 11. 2019). *In pictures: Global protests denounce violence against women*. Pridobljeno s <https://www.bbc.com/news/world-50557784>

ALJAŽ PAJNTAR / avanturist, ki prosti čas najraje preživlja s prijatelji v naravi. Delovne izkušnje nabiram v pivnici Reservoir Dogs in poslovnem centru telekomunikacijskega podjetja. Vedno se veselim novih izzivov in iskanja poti do zastavljenih ciljev.

Povzetek: Delo in prosti čas sta tesno povezani vrednoti in pandemija koronavirusa SARS-CoV-2 je pomembno vplivala na obe. Veliko podjetij je prilagodilo delovni proces in zaposlenim omogočilo delo od doma, spet druga so bila primorana – zaradi vladnih odlokov – svoje zaposlene poslati na čakanje na delo, saj niso smeli poslovati. Svet v katerem živimo se hitro spreminja in nas redno postavlja pred nove izzive. Vedno pogosteje se srečujemo z boleznimi, ki so posledice preobremenjenosti in stresa. Raziskal in predstavil bom načine za ločevanje dela in prostega časa.

Ključne besede: delo, prosti čas, stre, čas, posameznik, družba.

DELO IN PROSTI ČAS

Uvod

Delo in prosti čas – vrednoti, s katerima se srečujemo vsakodnevno. Vsak človek ju doživlja drugače in pomembno je, da najdemo ravnotežje med njima. Izpolnjevanje vrednot vodi v srečo in osebno zadovoljstvo. Omenjeni vrednoti se tesno prepletata in s pandemijo koronavirusa SARS-CoV-2, se je meja med njima še bolj zabrisala. Vedno težje se odklopimo od svojega telefona, na katerem neprestano prebiramo sporočila, sprejemamo klice, sledimo svojim Facebook prijateljem in Instagram sledilcem.

»Za obvladovanje časa v odnosu do delovnega časa so zelo pomembne tudi prostočasne dejavnosti. Tudi te vzgajajo človeka, ga v obdobju odraščanja pripravljajo na življenje. Skozi različne dejavnosti, ki jih počnemo v prostem času, npr. študenti raziskujejo sami sebe, oblikujejo osebnost in gradijo lastno identiteto, kar pa pomaga tudi pri usmerjanju v poklicnem smislu. Tudi v odrasli dobi prosti čas omogoča usvajanje določenih spretnosti in veščin, ki so kasneje uporabne na delovnem mestu in koristne tudi pri samem zaposlovanju.

Prosti čas ima torej pomembno vlogo tudi pri dodatnem izobraževanju in izpopolnjevanju posameznikov. Kombiniranje raznovrstnih dejavnosti (npr. aktivno sodelovanje v klubih, ukvarjanje s športom, udeležba na delavnicah in hkrati še druženje s prijatelji) prispeva k samodiscipliniranosti. Posameznik se tako lahko nauči dobro organizirati svoj (prosti) čas, organizacijske veščine pa so, sploh v današnjem razgibanem in hitro spreminjajočem se okolju, zelo cenjene.«ⁱ

Zakaj je prišlo do tega in kako uspešno ločiti delo in prosti čas? Verjamem, da bom v tem članku odgovoril na zastavljeno vprašanje in da bodo ugotovitve prišle prav številnim, ki se soočajo s podobnimi dilemami.

Definicija vrednot

Vsak posameznik ima svoje vrednote, ki se jih pogosto niti ne zavedamo, ker jih ponotranjimo. Vsak ima svojo predstavbo o tem, kaj je želeno, lepo, primerno in dobro. To so vrednote. Različne kulture imajo različne vrednote, ki se s časom spreminjajoⁱⁱ.

Tudi posamezniki imamo različne vrednote. Osebnost mi veliko pomeni, da se lahko v prostem času s prijatelji odpravim v naravo, drugim več pomeni, da si na primer ogledajo gledališko predstavo, koncert ali preberejo knjigo. Vrednotenje vrednot ni smiselno in ne moremo trditi, da so ene boljše od drugih.

Primeri vrednot: družina, ljubezen, pravičnost, mir, demokratičnost itd.

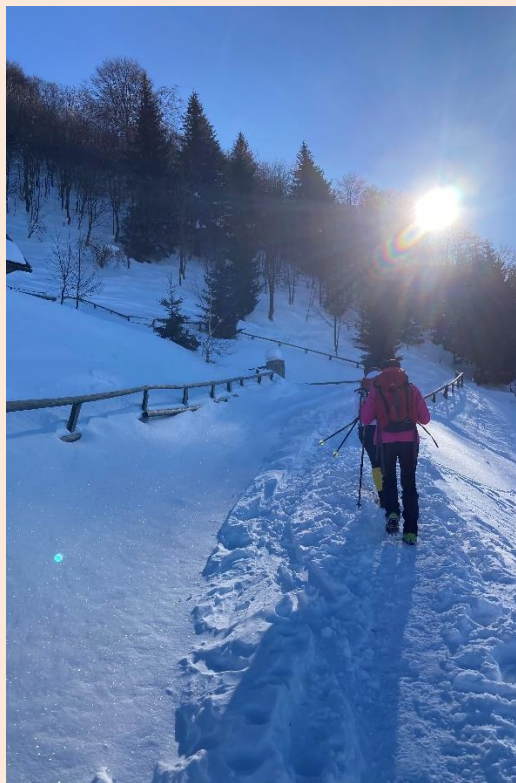
»Vsak posameznik pozna in poseduje določene vrednote, te pa so nizi idej o tem, kaj ljudje pojmujejo kot želeno, lepo, primerno, dobro. Določajo okvir, znotraj katerega je urejeno naše družbeno življenje, in so pomemben del kolektivne zavesti. Na njihovi osnovi razlagamo svet okoli sebe, oblikujemo različna stališča in prepričanja in se usmerjamo k (za nas) pomembnim ciljem.

Ko jih ponotranjimo, sprejememo za svoje, se pogosto niti ne zavedamo njihove širše kulturne določenosti. Menimo, da je tako prav, tako bi bilo treba ravnati in da tako mi mislimo.

Vrednote se v življenju posameznega človeka, tj. na individualni ravni, spreminjajo z dozorevanjem in novimi življenjskimi izkušnjami. Ob hudih življenjskih izkušnjah lahko doživimo tudi prave preobrazbe vrednot. Znan je t. i. vietnamski sindrom, ko posameznik, vojak, ki preživi

vojno, ob vrnitvi v mirnejše življenje doživi vrednotni šok. Kar je veljalo v vojni, je v miru popolnoma neprimerno. Vrednotno preobrazbo lahko povzročita tudi neuspeh v poklicu ali izobraževanju pa tudi razočaranje v družinskem življenju.

Vrednote se ne spreminjajo samo na individualni ravni, ampak tudi na družbeni. Danes so drugačne, kot so bile v preteklosti. Spremembe vrednot na družbeni ravni so povezane z zgodovinskimi oziroma ekonomskimi, socialnimi in političnimi procesi.«ⁱⁱⁱ

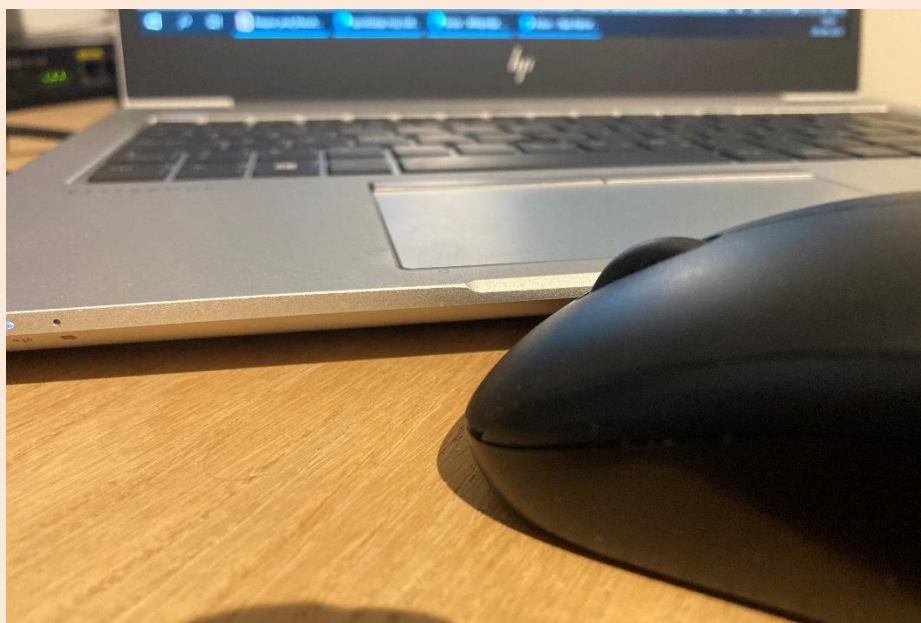
Slika 5. Mir

Delo

»Vsak posameznik se v življenju nenehno sooča z vsemi tremi navedenimi elementi (delo, čas in prosti čas), tako v zasebnem kot tudi poslovnem okolju. Potrebno jih je obravnavati posamezno in hkrati kot celoto, saj se med seboj dopolnjujejo in nadgrajujejo. Čeprav o delu, ker delamo vsi, vemo vse, je potrebno razumeti, kaj je delo, zakaj ga izvajamo in predvsem to, kako ga umeščamo v čas, ki nam je na voljo (prosti čas). Poseben poudarek je potrebno dati delovnemu času, ki ga bolj ali manj spremljamo od strani v prepričanju, da ga vsakemu zaposlenemu odredijo delodajalci. Ob pregledu podatkov boste ugotovili, da je zelo pomembno razumevanje efektivnega delovnega časa v odnosu do celotnega delovnega časa, ki ga preživimo na delovnem mestu. Glede na to, da več kot tretjino časa preživimo na delovnem mestu, je prav, da znamo izkoristiti čas, ko nismo na delovnem mestu. To je t. i. prosti čas, ki ga posameznik namenja prostočasnim dejavnostmi. Ker pa se prosti čas in ostali čas, ki ni neposredno delovni čas na delovnem mestu, v sodobni globalni družbi »zlivajo v eno«, je prav, da tudi življenju v prostem času namenjamo to, na kar opozarjajo različni strokovnjaki, pa tudi samo življenje posameznika.«^{iv}

»Tesno povezan z delom je čas. Vključuje vse aktivnosti, ki jih mora neka oseba opraviti, da bi lahko učinkovito izvršila delovne obveznosti, kot je npr. pot na delo in domov. Meje med delom in časom, ki je povezan z delom, so nejasne in so v času gibljive glede na kulturno okolje.«^v

»V preteklosti so bile paradigme, da bomo boljše rezultate dosegli z več dela in da nam bo pri tem pomagala boljša opremljenost delovnih procesov. Sledile so paradigme, da ni potrebno delati več, ampak bolje in da je potrebno vključiti in izkoriščati visoko tehniko. Sedaj pa za obvladovanje delovnega časa, predvsem režijskih delavcev, velja, da bomo boljše rezultate dosegli z usmerjenostjo v prave (pomembne) naloge in da nam bo pri tem najbolj pomagala maksimalna vključena in izkoriščena tehnika za obvladovanje časa in poslovnih procesov. Za to pa je potrebna ustrezna organizacija dela.«^{vi}

Slika 6. Delo od doma

»Delovni čas je v osnovi čas prisotnosti delavca na delovnem mestu oziroma v podjetju. Le v idealnem primeru je to v celoti tudi čas, ko delavec dejansko dela. Ugotovljeno je bilo, da se s skrajševanjem delovnega časa do neke mere učinek ne zmanjšuje, ampak se ob dobri organizaciji celo poveča.

Čeprav plačano delo traja npr. 8 ur dnevno, smo povprečno le 6,5 ur v službi (gledano na 365 dni, upoštevajoč redne odsotnosti: letni dopust, bolezni, odmori).

Resnično delamo celo manj, saj je potrebno upoštevati še čas za druge motnje.

V povprečju naj bi tako delali celo manj kot 5 ur. To je tudi osnova za izračun produktivnosti. Izkoristek je odvisen od mnogo dejavnikov (dejavnosti, vrste in organizacije dela, kulture podjetja, ipd.).«^{vii}

»Vsakodnevno ureditev delovnega časa ureja:

- tehnični pogoji dela (za kakšno vrsto dela gre). Ne moremo namreč enačiti dela v proizvodnji, za tekočim trakom in dela režijskih delavcev.
- Zmogljivost (kompetentnost) delavca. Vsak posameznik ni enako zmogljiv na vseh področjih. Če nekdo naloge opravi dejansko z »levo« roko, se drugi lahko zelo trudi, pa mu to ne uspe.
- Zahteve (npr. zahteve sindikatov, vplivnih posameznikov, lastnikov).
- Splošni družbeni pogoji (splošni dogovori in norme v družbi). Ti se z leti lahko zelo spreminjajo. Če je bila pred letom 2005 lahko še tendenca k zmanjševanju obremenitev delavca (iz 40 na 36 ali celo 32 urni delovni teden), je danes zaradi globalne konkurenčnosti to neizvedljivo.
- Osnovni cilj urejanja delovnega časa naj bi bil čim večji delovni učinek na eni strani in čim večja humanizacija dela in boljše počutje delavcev na drugi strani. Tako naj bi se omilili vplivi krize in globalnih sprememb. S tem, ko bomo bolje organizirali delo in delovni čas, ne bo potrebno tega podaljševati.«^{viii}

Vpliv pandemije na delo in prosti čas

Pandemija je vplivala na vsa področja našega življenja in delo ter prosti čas nista bili nobeni izjemi. Tudi sam sem nekaj časa delal od doma. Bil sem bolj efektiven, razlogov za to je bilo več. V službi si vzamemo čas za kavo in malico. Doma sem oboje počel ob računalniku, redko kdaj sem računalnik izklopil po 8 urah dela. Sklepam, da je bilo podobno tudi pri poslovnih partnerjih, ki so odgovarjali na elektronska sporočila še pozno popoldan. Opisano je zagotovo dobro za podjetje, nikoli se pa – do zdaj – nisem vprašal koliko je to dobro za zaposlene?

Prosti čas

»Prosti čas je čas, ki si ga posameznik razporeja v svojem življenju glede na njegove aktivnosti in ostale časovne zmožnosti. Čeprav je veliko razlag v smeri, da prostega časa ni nikoli dovolj, menimo, da je napaka v razporejanju le-tega.«^{ix}

V skladu s to definicijo imamo prostega časa relativno malo. To je le tisti čas, v katerem počnemo stvari, ki nas veselijo in jih počnemo zato, ker jih želimo in ne, ker jih moramo. Prosti čas je pomemben za naše počutje in zavedati se moramo, da ljudje različno dojemamo aktivnosti. Nekateri uživajo v teku, kolesarjenju, osvajanju vrhov, istočasno pa drugi raje preberejo kakšno knjigo ali pa si ogledajo gledališko predstavo.

Koliko prostega časa dejansko imamo? Na to vprašanje lahko odgovori vsak sam. Pomislite, kaj v dnevu počnete, ker si to res želite. Kaj vas osrečuje in sprošča? Vsak dan je potrebno poskrbeti, da naredimo nekaj zase. To vpliva na dobro počutje ter na naše dosežke, tako v zasebnem kot poklicnem področju.

Slika 7. Aktivno preživljanje prostega časa

Planiranje časa

Planiranje časa temelji na tem, da si postavimo cilje in naredimo načrt, kako bomo do teh ciljev prišli. Posledica planiranja je, da več dosežemo v krajšem času. V pomoč so nam štiri vprašanja*:

1. »Kaj želimo doseči? – To je osnovno in izhodiščno vprašanje. Pri tem je pomembno poznavanje samega sebe, lastnih vrednot, načel, prednosti in slabosti ter stvari, ki nas resnično osrečujejo.
2. Kako bomo to dosegli? – Ko si izberemo, kaj želimo doseči, je treba sestaviti plan, kako to doseči. Za doseganje cilja potrebujemo določena sredstva (energija, kapital, poznanstva itn.), ki pripomorejo, da se doseže cilj. Osnovno, s čemer je treba začeti, so naše kompetence, znanja, veščine, vrednote in stališča. Smiselno je razmisliti tudi o ovirah, ki se lahko pojavijo na poti za dosego cilja (work smart, not hard). Dobro je upoštevati Paretovo načelo 80/20. To pomeni, da pri ciljih običajno velja, da 20 %, ki sestavljajo

določen cilj, pripelje običajno k 80 % rezultatu. Dobro je, da prepoznamo, kaj je prvi korak (ali dva) k realizaciji cilja. Če se držimo tega, je naš cilj lahko dosežen veliko hitreje, kot če ne bi prepoznali korakov za dosego cilja in se jih lotili najprej.

3. Zakaj želimo to doseči? – Veliko ljudi se ne spomni na to vprašanje pri postavljanju ciljev, je pa izjemno pomemben del. Veliko ciljev ima nek posreden podzavestni motiv, kot je npr. pridobitev spoštovanja, ljubezni, večanje občutka vrednosti, varnosti itd.
4. Kdo je vse vpleten? – Večino ciljev, ki si jih postavimo, vključuje tudi druge ljudi, kar ima svoje prednosti in slabosti.«^{xi}

»Dobra organiziranost dela je predpogoj za uspeh. Še posebej je pomembna dobra organiziranost dela za vodjo katere koli skupine, tima ali organizacije. Pri tem mora vodja upoštevati dve pomembni organizacijski zahtevi dela:

- organizacijo svojega dela in
- organizacijo dela svojih sodelavcev.

Vodja ne more organizirati drugih, dokler ne zna organizirati sebe!

Vsak zaposleni, še posebej vodja, lahko pri sebi upošteva nekatere bistvene zahteve: skuša obvladovati oziroma načrtovati čas, načrtovati delovne naloge, razvrščati delo glede na razpoložljivi čas, upoštevati svoje zmogljivosti in uporabiti različne pripomočke za načrtovanje dela in časa.

Znotraj razpoložljivega časa smiselno razvrstimo naloge glede na to, koliko časa želimo porabiti za določeno nalogo. To je odvisno od tega, kako pomembna je in do kdaj moramo določeno nalogo opraviti, kar je zopet odvisno od tega, kako nujna je.

Kreativne naloge so skoraj vedno tudi pomembne, zato jim je potrebno odmeriti dovolj časa. Nujnost in pomembnost nista isto. Nujne naloge je treba opraviti takoj, da nam ostane dovolj časa za pomembne naloge. Rutinske naloge pogosto niso pomembne, lahko pa so nekatere izmed njih nujne. Pogosto zapravimo preveč časa za mnoge postranske probleme, več življenjsko pomembnih nalog pa ostaja praviloma neizpolnjenih. Zato je treba naloge smotno načrtovati in jih razvrstiti po prednostih. Pri uspešni uporabi časa in delovnih metod lahko prihranimo med 10 do 20 % časa vsak dan (8 ur = 480 min, 10 % = 48 min, 20 % = 96 min = 1 ura in 36 minut)!«^{xii}

»Najdemo tudi nekaj dodatnih napotkov za postavljanje ciljev. Prvi takšen je, da mora biti vsak cilj zapisan! Kar ni zapisano z določenim datumskim rokom, ni cilj, ampak še vedno naša želja.

Drugi napotek je, da naj bi bil vsak cilj postavljen v prvi osebi ednine, kot da je že dosežen (npr. Postal sem vodja oddelka.), stavek pa naj bi bil pozitivno formiran (npr. Želim napredovati.).

Ozadje teh nasvetov izhaja predvsem iz tega, kako delujejo naši možgani in naša podzavest, ki ima izjemno moč. Naši možgani namreč naj ne bi ločevali med realnostjo in tem, kar si zamišljamo. Postavljanje ciljev naj bi bilo toliko bolj učinkovito, če so postavljeni tako, kot da se v zelenem stanju nahajamo že v danem trenutku. Tako naj bi bili veliko bolj motivirani za dosego teh ciljev, saj naj bi v tej smeri delovala tudi naša podzavest.

Drugo pomembno izhodišče pa je, da naši možgani razmišljajo v slikah. Tako npr. vsakič, ko izrečemo »nisem več administrator«, dobimo v možganih sliko sebe, kako administriramo delo. Naši možgani dejansko ta stavek razumejo kot »še več administriram«. To prej prispeva k večji frustraciji, kot pa motivaciji za delo.

Če je cilj formiran kot »jaz sem vodja oddelka«, dobimo v možganih sliko na primer sebe v fotelju na sestanku, ko vodimo oddelek. To pa verjetno prispeva veliko bolj pozitivno k realizaciji našega cilja.«^{xiii}

Stres

»Najpomembnejša dejavnost, s katero se človek najpogosteje sooča v sodobni globalni družbi, je delo, ni pa edina. Tudi življenje v domačem okolju pogosto povzroča stres. Stres dejansko ne preneha takoj po dogodku, ki ga pogojuje. Človek ga prinaša s seboj na delovno mesto, kjer je zaposlen in obratno. Poznamo veliko dejavnikov zunaj delovnega okolja, ki povzročajo stres pri človeku. Uvrstimo jih v dve skupini: stresni življenjski dogodki in napor vsakdanjega življenja.«^{xiv}

Slika 8. Stres

»Posameznik se premalo zaveda tega bolezenskega stanja, ga morda celo zanemarja, čeprav se pogosto sooča z njimi. Posledice stresa se kmalu pojavijo pri njegovi delovni storilnosti, odnosih v družini in doma in vplivajo na njegovo psihično stanje. Dobro je, da se jih prepozna in skuša odpravljati preden eskalirajo do te mere, da postanejo škodljivi za njegovo zdravje.«^{xv}

Tabela 1

Simptomi stresa^{xvi}

FIZIČNI ZNAKI	PSIHOLOŠKI ZNAKI	VEDENJSKI ZNAKI
- glavoboli - potenje - hitrejšje bitje srca - težave s prebavo (pogosto odhajanje na stranišče) - bolečine v želodcu, trebuhu - hitrejšje in bolj plitko dihanje - tresenje rok - višji mišični tonus – napete mišice	- živčnost - depresivnost - nihanja v počutju - izbruhi jeze - občutki neuspešnosti, manjvrednosti - občutje ujetosti, prizadetosti - prisotnost negativnih misli - strah - sumničavost - brezup glede prihodnosti - težave s koncentracijo	- kritiziranje drugih, nepotrpežljivost - zmanjšana spolna sla - težave z govorjenjem - pomanjkanje interesa - motnje spanja - povečan ali zmanjšan apetit - težave pri odločanju - izogibanje družbi

»Poznamo tudi pozitiven stres, torej dogodke, ki imajo na nas pozitiven vpliv, čeprav prav tako porabijo svoj delež mentalne energije – ta stres imenujemo eustres. Od distresa se eustres razlikuje v mentalnih znakih: v primeru eustresa se pojavljajo evforičnost, zanesenost, vznemirjenost in močna motiviranost, razumevanje, pripravljenost priskočiti na pomoč, družabnost, prijaznost, ljubeznivost, občutek zadovoljstva in sreče, umirjenost, uravnovešenost in samozavest, ustvarjalnost, učinkovitost in uspešnost.

Pojavi se tudi povišana sposobnost jasnega in racionalnega razmišljanja, modrost, marljivost, živahnost, tvornost, vedrina in nasmejanost.«^{xvii}

Zaključek

Delo in prosti čas. Koliko časa namenimo tema vrednotama? Zase lahko trdim, da bistveno premalo. S tem člankom zaključujem dodiplomski študij in veseli me, da sem dobil priložnost raziskati omenjeno tematiko, istočasno pa žalosti, ker sem ugotovil, da bi te vsebine lahko spoznal že prej in bi mi bilo zagotovo lažje usklajevati študij, prosti čas in delo. Velikokrat sem se znašel v situaciji, ko nisem vedel, čemu bi posvetil moj čas, in sem posledično sprejemal kompromise na vseh področjih in želel, da bi dan imel 26 ur.

V uvodu sem si zastavil vprašanje, zakaj je prišlo do tega in kako uspešno ločiti delo in prosti čas. Enostavno vprašanje, na katerega pa ni enostavnega odgovora. V pomoč nam je planiranje časa, pri katerem je bistvo določitev ciljev, do katerih želimo priti, in način, kako bomo

te cilje dosegli. Tako bomo hitreje opravili naše delo in imeli več prostega časa zase, svoje bližnje in za stvari, ki nam veliko pomenijo. Stres nas spremlja vse življenje in prav je, da ga znamo prepoznati in se nanj ustrezno odzvati. Vsak sam najbolje ve, kaj ga sprošča. Sam si najraje vzamem čas zase in se usedem na kolo ali pa se odpravim s prijatelji v hribe. Takrat pa skoraj vedno vključim na telefonu letalski način, da nepotrebne dražljaje odstranim, vsaj za tisti čas.

Zakaj imamo takšne težave pri ločevanju dela in prostega časa? Globalizacija, hiter tehnološki razvoj in še številni drugi faktorji – po mojem mnenju – pomembno vplivajo na to. V zadnjem letu pa je pomembno vplivala tudi pandemija, ki je pisarne preselila v naše dnevne sobe in "službenih" 8 ur razpotegnila čez cel dan. Krivično bi bilo, da za to krivimo delodajalce, ker nosimo sami velik del odgovornosti, da je tako. Kaj smo sami naredili, da bi bilo drugače? Največ lahko naredimo prav sami.

Slika 5. Sreča

Viri, literatura in opombe

ⁱ Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* Murska Sobota: BoMa.

ⁱⁱ Macuh, B. (2021). Teme iz Sociologije (str. 26). Celje: FKPV

ⁱⁱⁱ Macuh, B. (2021). Teme iz Sociologije (str. 26). Celje: FKPV

^{iv} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 15). Murska Sobota: BoMa.

^v Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 15). Murska Sobota: BoMa.

^{vi} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 58). Murska Sobota: BoMa.

^{vii} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 59–60). Murska Sobota: BoMa.

^{viii} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 59–60). Murska Sobota: BoMa.

^{ix} Macuh, B. (2017). *Pomen prostega časa posameznika*. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/316668359_POMEN_PROSTEGA_CASA_ZA_POSAMEZNIKA

^x Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 84). Murska Sobota: BoMa.

^{xi} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 85). Murska Sobota: BoMa.

^{xii} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 81–82). Murska Sobota: BoMa.

^{xiii} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 88). Murska Sobota: BoMa.

^{xiv} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 132). Murska Sobota: BoMa.

^{xv} Raspor, A. in Macuh, B. (2016). *Dan je dolg 24 ur: Kako se prebiti skozi vsakodnevno delo in prosti čas?* (str. 151). Murska Sobota: BoMa.

^{xvi} Jeromen, T. in Kajtna, T. (2008). *Sproščanje: Moj mali priročnik*. (str. 17). Trbovlje: Samozaložba T. Kajtna.

^{xvii} Jeromen, T. in Kajtna, T. (2008). *Sproščanje: Moj mali priročnik*. (str. 19–20). Trbovlje: Samozaložba T. Kajtna.

LORA STEFANOVA / rojena 16. 10. 1998. Po zaključku splošne Gimnazije Nova Gorica, zaključuje 3. letnik Fakultete za komercialno in poslovne vede. Pri 21. letih je svojo karierno pot pričela z delom komercialistke na Abanki d. d. Trenutno je zaposlena kot asistentka v digitalnem marketingu pri visokotehnoloških podjetjih Instrumentation Technologies d. o. o. in pa Red Pitaya d. d. v Solkanu pri Novi Gorici.

Povzetek: Mladostništvo je obdobje, ko je odnos med starši in otroci v družini ključnega pomena. Zaupanje, ki je bilo do tedaj vzpostavljeno, pripravi mladostnika na viharne leta novih doživetij in raziskovanja svoje podobe ter iskanja svojega mesta pod soncem. Kljub temu, da z večanjem starosti otroka vloga starša upada in zaupanje postane selektivno, imajo starši še vedno veliko vlogo v njihovem življenju. Ali mladostniki sploh zaupajo svojim staršem? A se to selektivno zaupanje razlikuje tudi med spoloma? Kateremu izmed staršev bolj zaupajo fantje in kateremu dekleta? Z anonimnim anketnim vprašalnikom sem pridobila odgovore na vprašanja. Mladostniki v večini zaupajo svojim staršem in z njimi delijo svoje tegobe. Seveda, saj mladostniki potrebujejo varno območje za deljenje svojih čustev in nekoga, ki bi jih poslušal v težkih časih. Mladostniki se tudi imajo za precej zaupljive osebe, kar odraža po večini dobre družinske odnose. Staršem zaupajo, ker vedo, da so to osebe, ki so jim najbližje in jih ne bodo izdale. Kot pričakovano pa fantje bolj zaupajo svojim očetom, medtem ko dekleta materam, kar je posledica Ojdipovega kompleksa.

Ključne besede: mladostnik, starši, zaupanje, identifikacija.

KATEREMU OD STARŠEV MLADOSTNIKI BOLJ ZAUPAJO?

Uvod

Vsak otrok, torej prav vsak izmed nas, se rodi v družino, ki je njegova primarna družbena skupina in nanj neizmerno vpliva skozi celotno obdobje odrasčanja. Družina ter vloga, ki jo ima vsak družinski član, se skozi čas spreminja, a temelji ostanejo vedno enaki. Medsebojno spoštovanje, razumevanje in pa seveda zaupanje. V obdobju mladostništva ali adolescence mladostniki doživijo polno novih potreb, nenadnih silnih želja in veliko vznemirljivih izkušenj, ki jih seveda nujno spremljajo tudi dvomi, negotovosti in tveganja, ki so neločljivo povezana z velikim številom novosti v tem obdobju. Četudi je zaupanje temeljnega pomena za gradnjo medsebojnih odnosov v tem ranljivem obdobju, se mu posveča premalo pozornosti, še zlasti zaupanju znotraj družinskega kroga. Mati in oče sta nenadomestljiv in pomemben člen pri vzgoji otroka ter gradnji zaupanja, samozaupanja in pridobivanju novih izkušenj. Zanima me, ali mladostniki v tem občutljivem in precej uporniškem obdobju sploh zaupajo svojim staršem? Kaj se skriva za razlogi zaupanja? Kateremu izmed staršev bolj zaupajo fantje in kateremu dekleta?

Mladostništvo ali adolescence

Mladostništvo ali adolescence je obdobje v življenju človeka, ki se začne z nastopom pubertete in konča z vstopom v odraslost, torej približno med 11 in 20 letom starosti. Beseda adolescence izvira iz latinskega pridevnika »adolescens« - doraščajoči. Razvojno obdobje se začne s puberteto, ki pomeni proces pospešenega telesnega razvoja in spolnega dozorevanja. Pod vplivom nagonov in poželenj, ki vznikajo zaradi številnih telesnih in duševnih sprememb, se namreč razmeroma mirno obdobje otroštva končuje, zamenjala ga bo vrsta sprememb in novih spoznanj, ki bodo mladostniku omogočila spoznavanje sebe in odnosov z drugimiⁱ.

Sledi mladostnikovo osamosvajanje, oblikovanje lastne identitete, razvoja odnosov z vrstniki ter preizkušanja vseh različnih vlog, tukaj starši postanejo vse manj strukturirani v primerjavi z vlogo staršev v otroštvuⁱ.

Obdobje je povezano z »uporniškimi« obnašanjem, zato mladostniki pogosto zavračajo vrednote staršev, medtem ko se poveča pomen in vloga vrstnikov in prijateljevⁱⁱ.

Med drugim se spremeni tudi izražanje same avtoritete staršev, saj ta postaja vse bolj vezana le na specifična področja v mladostnikovem življenju. Mladostniki s starši delijo le še selektivno izbrane tematike in vse več zahtevajo svoje zasebnosti, kar lahko okrne odnose v družiniⁱ. Značilno je tudi tesno povezovanje z vrstniki, predvsem s tistimi, ki se srečujejo s podobnimi problemi, iskanje vzornikov. Hkrati se poveča tudi zanimanje za nasprotni spol. Z navezanostjo na vrstnike in z izkušnjami z nasprotnim spolom si mladostnik širi svoje socialne izkušnjeⁱⁱ. Res je, da s staranjem mladostnika vpliv staršev v družini pada vpliv vrstnikov pa narašča, a menim, da z zaupanjem ni tako. Morda je v obdobju mladostništva zaupanje do staršev malce okrnjeno, saj so mladostniki v teh uporniških letih velikokrat trmast, a se kasneje izkaže, da tisti z dobro podlago iz zgodnjega otroštva kasneje v življenju zaupanje do svojih staršev le še okrepijoⁱⁱ.

Slika 1. Mladostnikiⁱⁱⁱ

Zaupanje

Zaupanje je prepričanje, da je nekdo sposoben ali voljen narediti, kar se od njega pričakuje. Vendar je zaupanje popolnoma osebna zadeva in se od posameznika do posameznika razlikuje. Kdaj bomo komu zaupali se odloči vsak posameznik sam. V naših glavah so postavljene meje zaupanja. To so meje, ki jih morajo drugi ljudje doseči, da si pridobijo naše zaupanje. Ljudje ne zaupajo vsem zato, ker jih ne poznajo, ker se bojijo, da bojo izdali njihove skrivnosti ... Ljudje ne bomo zaupali osebnih informacij ali osebnih stisk, mišljenj, doživljanj nekomu, ki ni dosegel meje zaupanja. Po navadi zaupamo ljudem, za katere mislimo oziroma vemo, da jih poznamo. Zaupanje nam daje varnost in svobodo, da lahko gradimo odnose in našo prihodnost. Zaupanje nam omogoča, da si upamo živeti in upamo tvegati osebno, v odnosu, v družini in poslovno^{iv}.

Težko je pridobiti zaupanje mladostnika, še posebej, če v primarni socializaciji ni bilo pogosto deliti svoje težave ali pa prositi za pomoč. Medtem pa je ta zaupni odnos med starši in njihovimi otroki temeljni dejavnik za dobro počutje ter nekakšno zagotovilo, da bo mladostnik kasneje v življenju dobro deloval ter užival v socializaciji.

Starši zelo poredko razmišljajo o tem, kako zelo pomembno je graditi zaupanje znotraj družne med starši in otroki in da je to v celoti odvisno od njih. Če zaupanja ni se odnosi skozi čas skrhajo, še posebej, ko otrok stopi v leta mladostništva in s starši deli le še določene informacije, ki jih sam skrbno izbere. Če zaupanja ne bo naučen, kasneje ne bo mogel vzpostaviti normalnih odnosov v socialnem življenju, saj bo vedno sumničav in nezaupljiv^v.

Meri se zaupanje mladostnika oz. mladostnice, da ga/jo starš razume in spoštuje njegove/njene potrebe ter želje, je torej občutljiv za njena/njegova čustvena stanja in je dostopen/-na v situacijah, ko jo/ga potrebuje^{vi}.

Družina

Družina je združevanje ljudi v skupino s temeljnimi značilnostmi, kot so ljubezen, zaupanje in povezanost, ki združujejo njene člane. Če ljubezni ni, družina razpada. Pravimo, da je družina primarna družbena skupina, ker so zanjo značilni intimni in relativno dolgotrajni odnosi. Poleg tega ima lastnosti družbene institucije, ker znotraj nje potekata vzreja in vzgoja otrok. Običajno družino sestavljata dva starša in eden ali več otrok, torej prevladuje najožja sorodstvena vez. Družinski člani so med seboj povezani biološko in psihično. Psihološka funkcija pa je tudi ena izmed najpomembnejših funkcij družine. Z njo zadovoljijo člani družine potrebo po ljubezni, varnosti, sprejetosti, razvoju in samostojnosti. Družina je tudi naša najpomembnejša skupina, saj nas tisto, kar se zgodi v družini trajno zaznamuje. Družina nam daje smernice glede tega, kako naj ravnamo, kako čutimo in na kakšne načine naj razmišljamo, komuniciramo in celo, kako vidimo svet okoli nas in sebeⁱⁱⁱ.

Vloga matere

Navezanost na mater je prva vez otroka s svetom. Nekako bi lahko rekli, da ta vez določa arhetip vseh psiholoških odnosov. Prav zaradi tega ima mater izrazito čustveno vlogo. Glede na to, da se vez med materjo in otrokom splete že pred rojstvom, ko sta otrok in mater povezana samo telesno, je še posebej intenzivna. V trenutku ko je telesni stik vzpostavljen so postavljeni tudi temelji za materino čustveno podporo. Oče v tem položaju mater le dopolnjuje. Pogoj za zadovoljitev vseh temeljnih potreb mladostnika pa je seveda solidaren medsebojni odnos obeh staršev^{vi}.

Vloga očeta

Kako se bo moški znašel v vlogi očeta je predvsem odvisno od družinskega okolja in kulturnega konteksta. Saj danes pravzaprav ni več mogoče govoriti o enotnem vzgojnem modelu. Čeprav je očetovska vloga vse manj definirana, pa ima oče v očeh mladostnika še vedno poseben in še kako ključen pomen. Očetovsko vlogo lahko opravlja biološki oče, očim, materin partner ali pa kakšen drugi moški znotraj ali zunaj družine. Oče je še dandanes v družini steber avtoritete in zakona. Pravzaprav je nosilec formalne avtoritete, ko oče določa mladostniku meje, da ga obvaruje, in moralne avtoritete, ki temelji na ljubezni, ki povezuje otroka in starše. Naloga očeta je, da mladostnika na poti k samostojnosti in neodvisnosti podpira. V obdobju mladostništva otroci občutijo močno potrebo po povezanosti z očetomⁱ.

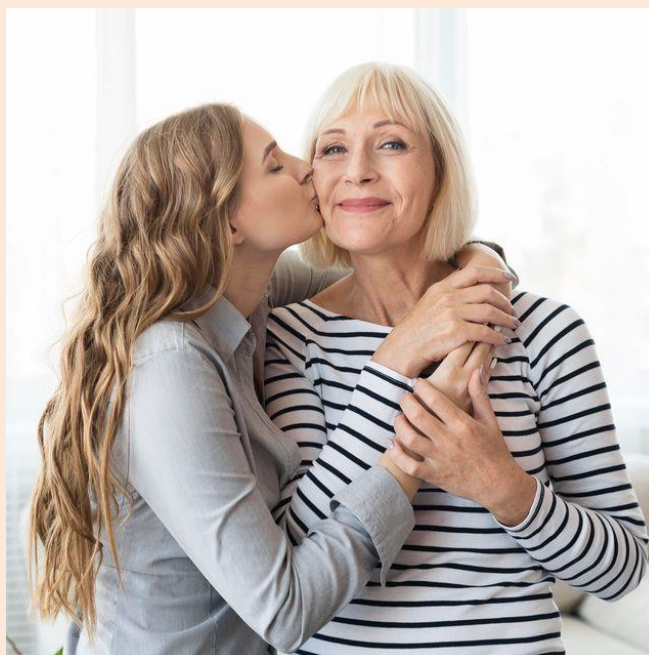
Oče lahko v družinskem svetu vzpostavi svojo integriteto tako, da dosledno poskuša izvajati to, kar pridiga. Oče mora v družinskem odnosu biti dober zgled in dosleden v svojem pristopu do mladostnika^{iv}.

Odnos med materjo in sinom

Fantje so na splošno manj zaupljivi kot dekleta. V otroštvu se pojavi nehoteno in nezavestno zapeljevanje drug drugega. To se zgodi »naravno«, saj sin svojo mater občuduje že od otroštva – to je ena izmed Ojdipovskih stopenj. V mladostništvu pride do burnega čustvenega dogajanja in prebujajoče se spolnosti, kar lahko povzroči težavo, saj se lahko ta sinova očaranost z materjo iz otroštva ponovno pojavi. Sin lahko te vzbujajoče spolne občutke usmeri na mater. Oba se seveda temu upirata, a se še vedno zavedata, da je prisotnoⁱ.

Odnos med materjo in hčerko

Med obdobjem adolescence zaupanje med materjo in hčerjo ni več tako preprosto, kot je bila prej, saj gre za proces oddaljevanja hčerke od njenega prvega vzora ženskosti. Dekle v tem obdobju postaja ženska in gradi svojo identiteto tudi na podlagi identifikacije z mamo in s prevzemanjem njenih značilnosti in stališč, zavedno ali nezavedno^{vii}.

Slika 2. Mati in hči^{viii}

Odnos med očetom in sinom

Sinu je oče prvi vzor moškosti in sin v očetu lahko vidi ali nek ideal ali pa očeta zazna kot tekmeca. Merjenje moči mu omogoči, da se od očeta lahko oddalji in odraste v moškega. Oče ima v odnosu do sina dve različni funkciji. Sin se v njem prepoznava in se z njim identificira, hkrati pa mora oče sinu omogočiti, da se od njega lahko razlikuje. Oče mora sina sprejemati, mu biti vzor in mu omogočiti, da se od njega razlikuje, saj če ne mladostništvo ne bo potekalo gladkoⁱⁱ.

Slika 3. Oče in sin^{ix}

Odnos med očetom in hčerko

Bolj kot dekle v mladostništvu odrasča in postaja ženska bolj se od očeta oddaljuje. To je za očeta lahko zelo občutljivo obdobje, preplavijo ga lahko različni občutki, kot so razočaranje, žalost, ljubosumje in celo jeza. Vsi tej občutki so normalni, dokler hčerke ne ovirajo pri odrasčanjuⁱ.

Ojdipov kompleks

Ojdipov kompleks je pojav, ko rojen otrok moškega spola že v podzavesti usmerja svoja prva ljubezenska čustva k materi in svoja prva čustva sovraštva k očetu, na katerega je pogosto ljubosumen. Otroek pogosto govori, da ne bo šel nikamor od doma in da se bo poročil z mamo, ko bo oče umrl ali celo, da bo očeta ubil. Potrdilo za to razlago je Freud našel tudi v Sofoklesovih verzih. Po Freudovi razvojni teoriji je otrok na začetku tesno povezan z osebo, ki ga neguje, saj ta postane njegov objekt. Najpogostejše je to ženska, ki je otroka rodila in zanj skrbi. Otrokov razmerje s prvim objektom običajno prekine druga oseba in to je po navadi otrokov oče. Otroek očeta zazna kot oviro in kot nekoga, ki razdira njegovo intimnost z materjo. Na zadnji stopnji razvoja pa se otrok moškega spola poistoveti s očetom. Pri otrocih moškega in ženskega spola ključno vlogo prvega objekta odigra falična mati. A deklice se od fantov ločijo po tem, da spoznajo, da ženske nimajo penisa. Fantje pridobijo zaničljiv odnos do deklic, da jim nekaj manjka. Fantek začuti strah pred izvršitvijo kastracije in se počuti ogroženega z strani očeta, zato dobi odpor do matere. Deklice pa to, da ženske nimajo penisa, doživljajo kot posledico kastracije in po

prepoznavanju tega, da njej nekaj manjka, seksualni objekt zamenjajo in sedaj postane to oče, ki ima penis. Medtem ko deklice zamenjajo seksualni objekt, pa fantje dokler kompleksa ne preidejo, objekta ne zamenjajo¹.

Opis vzorca raziskave

Vzorec moje raziskave so bili študentje od 1. do 3. letnika na Fakulteti za komercialne in poslovne vede, med katere sem razdelila kratki vprašalnik. V anketi je sodelovalo 60 mladostnikov. Izbrala sem si dve ciljni skupini, in sicer fante in dekleta. Anketirala sem 30 fantov, kar predstavlja 50 % vzorca, in pa 30 deklet, kar predstavlja ostalih 50 % anketirancev. Vse potrebne podatke sem pridobila z vprašalnikom.

Opis merskega instrumenta

Vse potrebne podatke sem pridobila z vprašalnikom. Vprašanja sem zastavila v obliki ankete, ki je obsegala 4 vprašanja. 1 vprašanje je bilo v obliki ocenjevalne lestvice, 2 sta bili zaprtega tipa in 1 odprtega tipa. Vprašanja zaprtega tipa sem uporabila zaradi lažje obdelave, primerjave in analize podatkov in zato, ker je za odgovarjanje nanj potrebno manj časa ter je lažje. Vprašanje odprtega tipa pa sem uporabila zato, da so anketiranci lahko podali tudi popolnoma lastno mnenje/mišljenje.

Opis postopka zbiranja podatkov

Vprašalnik sem razdelila med sošolce iz vseh podružnic. Vprašalnik sem objavila v ponedeljek, 14. 6. 2021, in odgovore dobila v petek 18. 6. 2021. Povedala sem jim, da je vsak vprašalnik, ki ga rešijo, anonimen. Podatke sem statistično prikazala s tabelami ter interpretacijo podatkov, ki sem jih podkrepila s svojim mnenjem.

Mladostniki staršem popolnoma zaupajo

Vprašanje 1: Obema staršema popolnoma zaupam. (Obkroži od 1 do 5; 1 – sploh se ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam)

Tabela 1

Prikaz števila odgovorov na vprašanje 1

	1 (sploh se ne strinjam)	2 (malo se strinjam)	3 (se strinjam)	4 (zelo se strinjam)	5 (popolnoma se strinjam)
Število izbranih odgovorov	2	4	9	9	36
Odgovori izraženi v procentih	3,3%	6,7%	15%	15%	60%

Na prvo vprašanje je 36 anketirancev (60 %) obkrožilo 5, torej, da se popolnoma strinjajo s trditvijo. 9 anketirancev (15 %) je obkrožilo 4, torej, da se zelo strinjajo. 9 anketirancev (15 %) je obkrožilo 3, torej, da se malo strinjajo. 4 anketiranci (6,7 %) so obkrožili 2, torej, da se deloma strinjajo, in 2 anketiranca (3,3 %) sta obkrožila 1, to pa pomeni, da se sploh ne strinjata s trditvijo.

60 % mladostnikov je obkrožilo, da staršem popolnoma zaupajo. Takšni rezultati so bili po mojem mnenju pričakovani, saj mladostnik v tem obdobju pogosto odkriva svoje meje in svet okoli sebe, kar pomeni, da tudi doživlja nove izkušnje, ki jih pa morda starši ne bi odobraval, in jim jih zato tudi ne zaupa. To tudi obdobje uporniškega obnašanja, zato tudi pogosto zavrača vrednote staršev. Vendar pa je kljub težnji po neodvisnosti še vedno odvisen od svojih staršev saj mladostniku starši pomenijo čustveno zatočišče in zato jim tudi mladostniki v veliko primerih zaupajo¹.

Na podlagi česa temelji zaupanje?

Vprašanje 2: Na podlagi česa zaupaš osebi? Obkroži pravilen odgovor (možnih je več odgovorov).

Tabela 2

Prikaz števila odgovorov na vprašanje 2

Trditve	Mati	Oče
Vem, da me ne bo izdala.	24	24 %
Vem, da me ne bo obsojala.	21	21 %
Vem, da mi bo znala svetovati v kakršni koli situaciji.	21	21 %
Oseba je dokazala, da je vredna zaupanja.	22	22 %
Drugo.	12	12 %

Anketiranci so 24-krat (24 %) obkrožili, da osebi zaupajo zato, ker vedo, da jih ne bo izdala, 21-krat (21 %) zato, ker vedo, da jih oseba ne bo obsojala, 21-krat (21 %) zato, ker vedo, da jim bo oseba znala svetovati v kakršni koli situaciji, 21-krat (22 %) zato, ker je oseba že dokazala, da je vredna zaupanja, in 12-krat (12 %) drugo in navedli svoje razloge za zaupanje, ki so bili: oseba me ima rada, oseba ima takšno funkcijo, da me pod zakonom ne sme izdati.

V tem medsebojnem zaupanju mladostniki vidijo kot da se lahko nekam »zatečejo« pred vsemi nezgodami in težavami, ki jih doživljajo oziroma prejemajo od zunanjega sveta. Ta čustvena podpora, ki je zaupanje med družinskimi člani, ima tudi pomembno družbeno funkcijo, in sicer socializacije. S to podporo in varnostjo, ki jo čutijo otroci doma, se potem lahko vključujejo v širšo družbo in se razvijajo ter pridružujejo drugim družbenim skupinam, ki jim ustrezajo, in z njimi delijo svojo kulturo in občutke.

Mladostniki se smatrajo za zaupljive osebe

Vprašanje 3: Ali ste po vašem mnenju zaupljiv človek?

Tabela 3

Prikaz števila odgovorov na vprašanje 3

Odgovor	Skupaj	Skupaj v %
DA	39	65 %
NE	21	35 %

39 (65 %) anketirancev je odgovorilo, da sebe smatrajo za zaupljivo osebo, in 21 (35 %), da sebe ne smatrajo za zaupljivo osebo, kar pomeni, da so bili vzgojeni v dobrih družinskih odnosih.

Fantje bolj zaupajo očetu

Vprašanje 4: Komu bi se zaupali v navedeni situaciji? (z X označite le en odgovor). Predstavljeni so samo odgovori fantov.

Tabela 4

Prikaz števila odgovorov na vprašanje 4 pri fantih

Trditve	Mati	Oče
V šoli te sovrstniki zbadajo in nadlegujejo.	12	18
Končal/a si razmerje s partnerjem/ko.	24	6
V šoli si dobil/a negativno oceno.	17	13
Želiš narediti samomor.	18	12
Ukradel/a si denar.	13	17
Potrebuješ denar za zabavo.	11	19
Izgubil/a si nedolžnost.	9	21
Zaljubljen/a si v sošolca/ko.	18	12
Imel/a si prometno nesrečo.	9	21
Skregal/a si se z najboljšim prijateljem/ico.	12	18
Depresiven/a si.	19	11
Skupen seštevek odgovorov	162	168

Za četrto vprašanje so fantje, kar 168-krat (50,9 %) izbrali, da bi raje, kar se je zgodilo, zaupali očetu kot materi, in 162-krat (49,1 %) izbrali, da bi raje zaupali materi.

Rezultati so pojasnjlivi z Ojdipovim kompleksom. V falični fazi se fantkova ljubezen do matere poveča, saj je mati prvi objekt ljubezni in očeta doživlja kot tekmeca v boju za njeno ljubezen. Istočasno pa otrok spozna tudi razliko med ženskimi in moškimi spolnimi organi in žensko zaznava kot da ji nekaj manjka; kot da je kastrirana. Zato se pri fantku pojavi strah pred kastracijo, ki bi bila posledica očetovega maščevanja za ljubezen, ki jo fantek čuti do matere. Prav ta strah pa zatre Ojdipov kompleks, saj fantek opusti mater kot ljubezenski objekt in se začne identificirati z očetom. To pa posledično tudi vpliva na to, komu bo mladostnik bolj zaupal svoje občutke. Tako kot prikazujejo rezultati se fantje bolj identificirajo z očetom in zato njemu bolj zaupajoⁱⁱ.

Dekleta bolj zaupajo materi

Vprašanje 5: Komu bi se zaupali v navedeni situaciji? (z X označite le en odgovor). Predstavljeni so samo odgovori deklet.

Tabela 4

Prikaz števila odgovorov na vprašanje 4 pri dekletih

Trditve	Mati	Oče
V šoli te sovrstniki zbadajo in nadlegujejo.	19	11
Končal/a si razmerje s partnerjem/ko.	24	6
V šoli si dobil/a negativno oceno.	18	12
Želiš narediti samomor.	22	8
Ukradel/a si denar.	10	20
Potrebuješ denar za zabavo.	21	9
Izgubil/a si nedolžnost.	22	8
Zaljubljen/a si v sošolca/ko.	23	7
Imel/a si prometno nesrečo.	6	24
Skregal/a si se z najboljšim prijateljem/ico.	25	5
Depresiven/a si.	29	1
Skupen seštevek odgovorov	219	111

Na četrto vprašanje so izmed enajstih situacij dekleta kar 219-krat (66,4 %) izbrala, da bi raje, kar se je zgodilo, zaupale materi kot očetu, in 111-krat (33,6 %) izbrala, da bi raje zaupale očetu.

To, da dekleta več kot očitno bolj zaupajo materam, ni nobeno presenečenje. Dekleta v obdobju mladostništva gradijo svojo identiteto in osebnost na podlagi identifikacij, torej tako, da predvsem prevzamejo stališča in značilnosti matere. Njim se tudi bolj zaupajo, saj verjamejo, da jih bodo matere bolj razumele in jim znale boljše svetovati, saj so to obdobje mladostništva kot dekleta že preživeleⁱⁱⁱ.

Kako pridobiti zaupanje mladostnika in graditi to zaupanje?

Čeprav naša raziskava kaže, da mladostniki v večini le zaupajo svojim staršev, pa vidimo, da je ta odstotek 36 % kar nekako majhen. Iz lestvice vidimo, da jim zaupajo, a ne popolnoma.

Za vzpostavitev zaupanja vrednega odnosa z mladostniki morajo starši biti zgled in v vsakodnevnih situacijah pokazati, kako se zaupanje zasluži. Za vzpostavitev tega odnosa se otrok in kasneje mladostnikov ne sme zavajati. Ob zavajanju in prisotnih belih lažeh, mladostniki razvijejo občutek negotovosti, ki ima nehoti velik vpliv na njihovo nadaljnje obnašanje. Ključnega pomena pa je seveda tudi prava komunikacija. Mladostniki morajo čutiti, da jih je starš pripravljen sprejeti in poslušati ter se pravilno odzvati, ne glede na kakšno informacijo bo naletel. V primeru izgube mladostnikovega zaupanja so posledice lahko, da se mladostnik umakne vase in preneha komunicirati s svojimi starši, kar odnose skrha. Izgubljeno zaupanje je precej težko obnoviti, veliko težje kot z zelo majhnim otrokom. Za poskus ponovne vzpostavitve zdravega zaupljivega odnosa bodite strpni in odzivni na mladostnikove besede ter dejanja^{vii}.

Zaključek

Prisotnost zaupanja v mater in očeta v primarni socializaciji in pa obdobju mladostništva veliko vpliva na otrokovo rast in razvoj. Ugotovila sem, da velika večina mladostnikov popolnoma zaupa svojim staršem.

Fantje v obdobju mladostništva bolj zaupajo očetu, saj se z njim identificirajo in v njem vidijo nekakšen vzor moškosti ter ideal.

Medtem ko dekleta v obdobju mladostništva bolj zaupajo materi, saj dekleta v tem obdobju prevzemajo nekatere značilnosti in lastnosti matere ter se z njo lažje poistovetijo, zato se ji tudi lažje zaupajo.

Anketirani predstavljajo le majhen delež celotne populacije, zaradi tega vzorec ni reprezentativen, kar zmanjša vrednost in veljavnost raziskave. Ob pridobljenih rezultatih pa bi lahko nadaljevali z raziskovanjem in prišli še do mnogih spoznanj, kot na primer: zakaj so se pri določeni situaciji odločili zaupati materi oz. očetu.

Mogoče so anketiranci pri vprašanju, kjer so morali označiti, komu od staršev bi se zaupali v določeni situaciji, rezultati nenatančni, saj so se anketiranci lahko odločili samo za eno opcijo, četudi so velikokrat želeli označiti oba starša. Vprašalnik tudi ni upošteval, v kakšnih vrstah družine živijo anketiranci, kar je, predvidevam, tudi pogojevalo izbiro odgovorov.

Viri, literatura in opombe

ⁱ Braconier, A. (2001). *Kako razumeti mladostnika*. Tržič: Učila založba d. o. o.

ⁱⁱ Meeker, M. (2009). *Močni očetje, močne hčere*. Maribor: Slomškova založba.

ⁱⁱⁱ Aktivni Metropolitan. (28. 11. 2011). Pridobljeno s <https://aktivni.metropolitan.si/psihologija/mladostniki/>

^{iv} Musek, J. in Pečjak, V. (2001). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.

^v Bibaleze. (21. 6. 2021). *Kako se vloga očeta razlikuje od materine?* Pridobljeno s <https://www.bibaleze.si/starsi/ockov-koticek/kako-se-vloga-oceta-razlikuje-od-materine.html>

^{vi} Curk, J., Dogša, Vec, T., Kompare, A., Stražičar, M. (2006). Psihologija spoznanja in dileme. DZS. Pridobljeno s <http://www.dlib.si>

^{vii} Revija za ženske (22. 6. 2021) *Vzpostavljanje zaupanja med starši in otroki*. Pridobljeno s <https://sl.obleceeniobuv.cz/vzpostavljanje-zaupanja-med-starsi-in-otroki-359>

^{viii} Lowin, R. (4. 5. 2021). *60 Best Mother-Daughter Quotes That Celebrate Your Special Relationship*. Pridobljeno s <https://www.countryliving.com/life/entertainment/g19481827/mother-daughter-quotes/>

^{ix} SheKnows. (b. d.). Pinterest. Pridobljeno s <https://www.pinterest.com/pin/434949276486437061/>

MAJDA STUBELJ / z oddajo članka zaključujem študij na Fakulteti za komercialne in poslovne vede. Zaposlena sem kot organizatorica dela na Pošti Slovenije d. o. o., kjer sem tudi predsednica sindikata. Moja velika ljubezen so živali, ki me vsak dan napolnijo s pozitivno energijo.

VESNA KOVAČEVIČ / rojena leta 1987 v Postojni. Po izobrazbi sem ekonomski tehnik. Zaključujem študij, smer Komerciala, na Fakulteti za komercialne in poslovne vede v Celju. Od leta 2011 zaposlena v logističnem podjetju. V prostem času tudi vaditeljica plavanja in športne vzgoje otrok in mladine.

Mobing na delovnem mestu je pereč problem današnje družbe, njegovo reševanje pa je kompleksno in težavno iz več razlogov. Težave se pojavijo že pri sami opredelitvi pojma, ki ni enotna. Posledično je zato težavno tudi zaznavanje in beleženje tega pojava. Čeprav je mobing zakonsko prepovedan in je delodajalec dolžan zaščititi delavce, je pravna varnost žrtev vprašljiva in dokazljivost mobinga težavna.

Ključne besede: mobing, konflikt, trpinčenje, delovno mesto, zaposleni, podjetje, vodstvo.

MOBING NA DELOVNEM MESTU

Uvod

Nespoštljiv odnos, kričanje, žaljenje in ustrahovanje na delovnem mestu niso redek pojav. Ko se takšna ravnanja ponavljajo ali so celo sistematična, lahko govorimo o mobingu oz. trpinčenju. Čeprav smo ljudje različno občutljivi in je dojemanje nadlegovanja ali trpinčenja subjektivno, moramo morebitnim žrtvam prisluhniti. Žrtve mobinga lahko utrpijo hude socialne (izolacija in samoizolacija), psihične (anksiozne motnje in depresija) in psihosomatske posledice (razne bolezni), kar negativno vpliva tudi na delovne kolektive in družbo v širšem smislu. Poleg poslabšanja delovne klime in izgube ugleda, so posledice za podjetja in organizacije, zaradi odsotnosti z delovnega mesta, odpravnin, pravnih stroškov ipd., tudi finančne narave. O dejanskem stanju razširjenosti mobinga nimamo natančnih podatkov, medijsko odmevni primeri pa so tisti, ki se zgodijo na najvišjih položajih, npr. na enem izmed ministrstev pred nekaj leti. Mobing beležimo na podlagi raziskav (najbolj obsežno v Sloveniji je izvedel Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa), pa tudi na podlagi prijav na Inšpektoratu RS za delo. Pri tem je potrebno poudariti, da je pojav mobinga na delovnem mestu bolj razširjen, kot ga odkrijejo inšpektorji, saj vsi primeri ne vodijo do prijave, brez te pa je trpinčenje delavcev na delovnem mestu težko dokazljivo. Zakonodaja narekuje, da mora delodajalec zaščititi delavce pred trpinčenjem, poleg tega pa je šikaniranje tudi kaznivo dejanje in je lahko predmet kazenskega pregona. Pri tem je potrebno omeniti, da ni vsako sporno ali neetično ravnanje v zvezi z delom ali delovnim okoljem tudi nezakonito, vsa nezakonita dejanja s tega področja pa tudi ne sovpadajo z mobingom. V prispevku bodo obravnavani vsi omenjeni problemi s poudarkom na pravnem okvirju in sodni praksi.

Opredelitev pojma mobing

Mobing na delovnem mestu (iz ang. *mobbing*) je relativno nov koncept. Čeprav nasilje v delovnih okoljih ni nekaj novega, pa se je ta pojav začelo preučevati in raziskovati od devetdesetih let prejšnjega stoletja dalje. Definicijo mobinga je prvi podal švedski psiholog Heinz Leymann, ki ga opredeljuje kot psihično nasilje, kar pomeni sovražno in neetično komunikacijo s strani enega ali več ljudi in je večinoma uperjena proti posamezniku.

Takšno ravnanje je pogosto (skoraj vsakodnevno) in se dlje časa ponavlja (vsaj šest mesecev), prav zaradi pogostosti in trajanja pa ima resne psihološke, psihosomatske in socialne posledice. Ta definicija izključuje prehodne konflikte in se osredotoča na obdobje, ko začne psihosocialna situacija povzročati psihična in/ali psihosomatska patološka stanja. Čeprav je mobing v splošnem smislu verjetno rezultat ignorance, pa lahko ima usodne posledice.

Natančnih vzrokov, zakaj v delovnih okoljih prihaja do mobinga, ne poznamo, čeprav obstaja več hipotez. Ko je mobing nekje prepoznan, naj bi pri njegovem reševanju tesno sodelovali predstavniki različnih strok, v prvi vrsti so to psihologi in pravniki. Poleg njih naj bi aktivno vlogo odigrali tudi sindikati.

V slovenščini pogosto naletimo tudi na izraza trpinčenje in šikaniranje, vedno pa gre za skupek dejanj, ki imajo lahko zelo različne pojavnne oblike.

Leymann deli ta dejanja v pet kategorij:

- ravnanja, ki vplivajo na samoizražanje in na način komunikacije (nadrejena oseba žrtvi omejuje možnost, da bi se izražala, nenehno prekinja govor žrtve, kričanje na žrtev in zmerjanje),
- omejevanje in preprečevanje žrtvinih družabnih stikov (z žrtvijo nihče več ne govori, premestitev na drugo delovno mesto, ki je ločeno od ostalih),
- krnitev žrtvinega ugleda (blatenje žrtve za njenim hrbtom, kroženje neutemeljenih govoric, posmehovanje),
- napadi na kakovost žrtvinega poklicnega in življenjskega položaja (za žrtev ni posebnih nalog, odvzamejo ji zadolžitve, žrtev dobiva nepomembne naloge ali naloge, ki vplivajo na njeno samozavest in neposredni napadi na zdravje osebe (žrtev je prisiljena opravljati fizično naporno delo, grožnje s fizičnim nasiljem, odkrito spolno nadlegovanje).ⁱ

Slika 1. Mobing – skriti uničevalec medosebnih odnosovⁱⁱ

Mobing poteka praviloma v več fazah:

- vedno se prične z izvirnim incidentom, ki je navadno konflikt v zvezi z delom. Enkratni konflikt še ne pomeni mobinga, lahko pa vanj preraste, če ni primerno naslovljen.
- V drugi fazi konflikt preraste v osebni napad, kjer se lahko pridruži več udeležencev, problem pa naj bi bile posameznikove osebnostne lastnosti. Posameznik je tako stigmatiziran, kar ima lahko že resne psihične in psihosocialne posledice.
- Sledijo disciplinski postopki delodajalca oziroma vodstva, saj je posameznik viden kot problematičen. Lahko ni skoncentriran in zato dela napake ali je pogosto odsoten z dela. Ukrepi lahko predstavljajo opomin ali premestitev na drugo delovno mesto, žrtev mobinga pa to doživlja kot novo krivico.
- Primeri mobinga, ki preidejo v četrto fazo, se navadno končajo s prekinitvijo delovnega razmerja, bodisi s strani žrtve bodisi delodajalca.ⁱⁱⁱ

Pravni okvir

»Kot zatrjuje ustavno sodišče, je človekovo dostojanstvo v središču ustavnega reda Republike Slovenije. Pravico do osebnega dostojanstva najbolj izrecno določa 34. člen ustave, ki vsakomur daje pravico do osebnega dostojanstva in varnosti. Ta člen ustave bi utegnil biti tudi glavna neposredna ustavnopravna podlaga proti trpinčenju na delovnem mestu oziroma mobingu, verjetno pa tudi proti marsičemu spornemu, čemur so izpostavljeni delavci.«^{iv}

Pravno podlago za varstvo pred mobingom v Sloveniji poleg omenjenega člena ustave predstavlja več določb različnih zakonov. Predvsem je to Zakon o delovnih razmerjih, ki v svojem 7. členu izrecno prepoveduje spolno in drugo nadlegovanje ter trpinčenje na delovnem mestu.

Samo trpinčenje je opredeljeno kot vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravnanje ali vedenje, usmerjeno proti posameznim delavcem na delovnem mestu ali v zvezi z delom^v.

8. člen zakona opredeljuje odškodninsko odgovornost delodajalca po splošnih pravilih civilnega prava, pri čemer se kot nepremoženjska škoda štejejo tudi pretrpljene duševne bolečine zaradi neenake obravnave delavca oziroma diskriminatornega ravnanja delodajalca^{vi}.

47. člen delodajalcu nalaga, da je dolžan zagotavljati takšno delovno okolje, v katerem noben delavec ne bo izpostavljen spolnemu in drugemu nadlegovanju ali trpinčenju s strani delodajalca, predpostavljenih ali sodelavcev. V ta namen mora delodajalec sprejeti ustrezne ukrepe za zaščito delavcev pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali pred trpinčenjem na delovnem mestu^{vii}.

Na mobing se prav tako nanaša 24. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki se nanaša na nasilje, trpinčenje, nadlegovanje in psihosocialno tveganje. Ta določa, da mora delodajalec sprejeti ukrepe za preprečevanje, odpravljanje in obvladovanje primerov nasilja, trpinčenja, nadlegovanja in drugih oblik psihosocialnega tveganja na delovnih mestih, ki lahko ogrozijo zdravje delavcev^{viii}. Opazimo lahko, da je v civilnem in natančneje delovnem pravu odškodninska odgovornost na strani delodajalca.

Drugače je v kazenskem pravu. Kazenski zakonik v 17. členu določa, da kdor na delovnem mestu ali v zvezi z delom s spolnim nadlegovanjem, psihičnim nasiljem, trpinčenjem ali neenakopravnim obravnavanjem povzroči drugemu zaposlenemu ponižanje ali prestrašenost, se kaznuje z zapornom do dveh let. Če ima dejanje iz prejšnjega odstavka za posledico psihično, psihosomatsko ali fizično obolenje ali zmanjšanje delovne storilnosti zaposlenega, se storilec kaznuje z zapornom do treh let^{ix}. V kazenskem pravu tako za mobing ne odgovarja delodajalec, temveč izvajalec ali izvajalci mobinga.

Iz pregleda zakonov sledi, da je mobing na formalni ravni prepoznan, vendar tu ne gre iskati rešitve problema. »Pravni sistem je namreč tog, na normah sloneč sistem, ki nima posluha za tako težke in raznolike probleme, kot je šikaniranje. V eventualnem postopku pred delovnim in socialnim sodiščem je večino dejanj šikaniranja težko dokazati, še težje pa je dokazovati njihovo pravno škodnost znotraj pravnih norm«.x

Poleg tega se mora žrtev mobinga, če se odloči za uveljavljanje pravice do odškodnine, obrniti na pravnika oziroma odvetnika, ki ima ustrezno strokovno znanje, da lahko sproži postopek pred sodiščem.

Slika 2. Sodna praksa^{xi}

Sodna praksa

»Slovenska sodna praksa glede trpinčenja na delovnem mestu oziroma mobinga določa, da gre za specifično obliko obnašanja, ko posameznik ali skupina sistematično grdo ali ponižujoče ravna z namenom, da škodi ugledu, časti, človeškemu dostojanstvu in osebni integriteti nekoga tretjega. Pomembna elementa pri presoji sta tudi namen in povzročitev škode prizadetemu.«^{xii}

Sodna praksa je najbogatejša pri primerih, ki se nanašajo na definicije nadlegovanja in trpinčenja iz 7. člena ZDR-1, pri čemer gre največkrat za odškodninske tožbe. Pri tem je treba dokazati protipravno ravnanje in odgovornost.

Pri dokazovanju mobinga velja znižan dokazni standard, saj delavec navaja dejstva, ki opravičujejo domnevo; velja pa tudi obrnjeno dokazno breme, kar pomeni, da mora ob delavčevem zatrjevanju o trpinčenju delodajalec pred sodiščem dokazati, da tega ni bilo oziroma, da je storil vse, da do tega ni prišlo. Poleg tega velja tudi solidarna odgovornost delodajalca za škodo, ki jo je povzročil njegov delavec.^{xiii}

Primer takšne obsodilne sodbe je:

- VDSS Sodba in sklep Pdp 1/2020

/... tožena stranka v pritožbi navaja, da je tožnica s svojim nestrpnim obnašanjem sama prispevala k slabim odnosom s sodelavci, kar je ugotovilo tudi sodišče prve stopnje. Vendar pa to ne izključuje odgovornosti tožene stranke za škodo, ki je bila tožnici povzročena z ravnanji trpinčenja na delovnem mestu oziroma z opustitvijo dolžnosti zagotavljanja delovnega okolja, v katerem ne bo izpostavljena trpinčenju s strani predpostavljenih ali sodelavcev. Iz ugotovitev sodišča prve stopnje izhaja, da je tožena stranka zaznala slab odnos med tožnico in sodelavkami, pa v zvezi s tem ni sprejela nobenih konkretnih ukrepov, da bi ta odnos izboljšala, to pa utemeljuje ugotovitev odškodninske odgovornosti tožene stranke za škodo .../^{xiv}

Kljub pravilu o obrnjenem dokaznem bremenu, pa je dejansko dokazovanje, da je do trpinčenja zares prišlo, na strani domnevne žrtve oziroma tožnika:

- VDSS Sodba Pdp 436/2020

/... Če delavec v sporu navaja dejstva, ki opravičujejo domnevo, da delodajalec ni zagotavljal varstva pred trpinčenjem, je dokazno breme (da je zagotovil tako delovno okolje, v katerem delavec ni izpostavljen trpinčenju s strani delodajalca, predpostavljenih ali sodelavcev) na strani delodajalca (tretji odstavek 47. člena ZDR-1). Pravilo o obrnjenem dokaznem bremenu velja šele, ko so dokazana zatrjevana sporna ravnanja (dokazati jih mora delavec) in na njihovi podlagi navedena dejstva, ki opravičujejo domnevo, da je delodajalec ravnal v nasprotju s svojo dolžnostjo zagotavljanja takega delovnega okolja, v katerem delavec ni izpostavljen trpinčenju na delovnem mestu, ali da ni sprejel ustreznih ukrepov za zaščito delavcev .../^{xv}

Razlog za sprožitev postopka pred sodiščem je velikokrat odpoved delovnega razmerja:

- VDSS Sodba in sklep Pdp 732/2019

/... Izredna odpoved pogodbe o zaposlitvi delodajalca delavcu je najstrožja sankcija, ki jo ima delodajalec na voljo v primeru ugotovljenih kršitev delovnopravnih obveznosti delavca ... Ker v delovnem pravu velja načelo stopnjevitosti sankcij, je podaja izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi rezervirana za najhujše primere kršitev, ko bi bilo od delodajalca nerazumno zahtevati, da delavca kljub njegovi kršitvi zadrži na delu še v času odpovednega roka. ... Ravnanja direktorja tožene stranke (poskus poslabšanja pogojev dela brez utemeljenega poslovnega razloga, izjava, da bo pozoren na tožnične napake in da bo morala upravičiti svojo plačo, nalaganje prezahtevnih, ponižujočih nalog in nalog pod ravniho kvalifikacije ter odzemanje funkcij, odreditev mesta dela z manjšo mizo) kot celota ustrezajo definiciji trpinčenja na delovnem mestu .../^{xvi}

Dokazati je potrebno tudi, da je trpinčenje sistematično ali se ponavlja. Enkratni dogodek, čeprav nezakonit, v delovnem pravu sam po sebi še ne predstavlja mobinga:

- VDSS Sodba in sklep Pdp 85/2018

/... Pri trpinčenju gre po zakonski definiciji za ponavljajoče se ali sistematično negativno ravnanje zoper delavca. Enkratni dogodek (kot je v tem primeru izredna odpoved) sam po sebi praviloma ne more utemeljevati trpinčenja na delovnem mestu. V drugih očitanih ravnanjih direktorice tožene stranke ni elementov trpinčenja na delovnem mestu. Pritožbeno sodišče zato kljub nezakoniti odpovedi pogodbe o zaposlitvi soglaša s presojo, da se nad tožnico ni vršilo trpinčenje na delovnem mestu .../^{xvii}

Mobing je težko dokazljiv. Domnevnim žrtvam se priporoča natančno evidentiranje spornih ravnanj. Pri vsakem posameznem primeru morajo sodišča presoditi, ali sploh gre za trpinčenje, ter ali je problematizirano ravnanje protipravno.

Na sodiščih se kot sporna ravnanja najpogosteje navaja nalaganje ali nezagotavljanje dela, odpoved pogodbe o zaposlitvi, grožnje s sankcijami, onemogočanje napredovanja in zatiranje neuspešnosti, neupoštevanje predlogov, izolacija in druge oblike psihičnega nasilja.^{xviii}

Slika 3. Ustavimo mobing^{xix}

Zaključek

Mobing na delovnem mestu je vsekakor zahteven problem, ki ima negativne posledice tako za posameznika kot tudi za delovno okolje in družbo. Kot vzroke bi lahko navedli slabo delovno klimo, neustrezno komunikacijo med zaposlenimi, pomanjkljivo komunikacijo med vodstvom in delavci, nesposobnost preprečevanja, zaznavanja in reševanja konfliktov, ignoriranje konfliktov in dopuščanje nasilne komunikacije.

Najobsežnejšo raziskavo o razširjenosti mobinga v Sloveniji je izvedel Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa spomladi 2008. Ta je pokazala, da je bilo v zadnjih šestih mesecih pred raziskavo trpinčenju na delovnem mestu izpostavljenih 10,4 odstotka vprašanih, 1,5 odstotka vprašanih pa je trpinčenje doživljalo pogosto – dnevno ali večkrat tedensko. Skoraj dvakrat večji delež je bil zabeležen pri pričah, to je 18,8 odstotka vprašanih, od tega je bilo 3 odstotke vprašanih priča trpinčenju zelo pogosto.

Ta podatek daje slutiti, da je trpinčenje v Sloveniji še bolj razširjeno, kot bi lahko sklepali iz deleža tistih, ki so se opredelili kot žrtve. V zadnjih petih letih pa je trpinčenje doživljalo kar 19,4 odstotka vprašanih. Kot najpogostejša dejanja so navedeni: pretirana delovna obremenitev, širjenje govoric, opravljanje nalog pod ravnijo zmožnosti, zadrževanje informacij v zvezi z delom, odvzem odgovornosti na ključnih področjih, žaljenje in neprijetno komentiranje osebnosti, poniževanje ali posmehovanje v zvezi z delom ter ignoriranje posameznikovih mnenj in pogledov^{xx}.

Reševanje problema mobinga je prav tako kompleksno kot njegovo zaznavanje. Če posameznik meni, da je žrtev mobinga, mu je na voljo kar nekaj možnosti. Najprej se priporoča, naj se obrne na nekoga v svojem delovnem okolju, bodisi je to zaupnik ali pravna služba sindikata, vsekakor nekdo znotraj podjetja ali institucije.

Sindikati prav tako pozivajo k sprejetju internih aktov, vzorec dogovora o preprečevanju nadlegovanja in nasilja na delovnem mestu in pravilnika o prepovedi spolnega in drugega nadlegovanja na delovnem mestu najdemo na spletni strani Zveze svobodnih sindikatov.^{xxi}

Mnoge organizacije že imajo sprejete takšne akte, vendar nad tem ni pravega pregleda. V pravnem okviru je mobing prepovedan, vendar ostaja vprašanje, ali je tolikšno število zakonov in pristojnih organov res koristno za dejanske žrtve mobinga. Še ena neprijetna posledica tega, da žrtev sproži uradni postopek (disciplinski – znotraj podjetja ali pravni – na sodišču) je, da primer postane javen.^{xxii} To lahko namreč pomeni dodatno stigmatizacijo žrtve.

Ni presenetljivo, da je večina prijav mobinga anonimna, saj se žrtve, pa tudi priče bojijo povračilnih ukrepov s strani delodajalca, v najhujšem primeru prekinitve delovnega razmerja. Domnevne žrtve mobinga lahko podajo prijavo na Inšpektorat RS za delo, ki pa opozarja, da so omenjene prijave še vedno zelo pogosto anonimne in pomanjkljive, prav tako praviloma ni materialnih dokazov, zato je kršitve prepovedi trpinčenja na delovnem mestu na podlagi takšnih prijav izredno težko dokazati.

Poleg tega opozarjajo, da domnevne žrtve mobing večkrat zamenjujejo s stresom na delovnem mestu, izgorelostjo, neprimerno komunikacijo med delavci in nadrejenimi in podobno.

Na podlagi 47. člena Zakona o delovnih razmerjih inšpektorat letno ugotovi v povprečju 300 kršitev, vendar pa ocenjujejo da je pojav mobinga v praksi bolj razširjen. Žrtvam svetujejo, naj se obrnejo na organe pregona, saj imajo ti več možnosti ukrepanja, šikaniranje na delovnem mestu pa je v kazenskem pravu lahko tudi enkratni dogodek, medtem ko je na podlagi zakona o delovnih razmerjih potrebno dokazati sistematičnost in ponavljanje spornega ravnanja.

Zakonodaja prav tako omogoča rešitev sporov z mediacijo ali arbitražo. Razlog, da žrtve v večji meri ne uveljavljajo pravice do sodnega varstva, je ponovno strah pred izpostavljanjem zaradi morebitnih posledic – povračilnih ukrepov - pri določenem delodajalcu ali v lokalnem okolju.^{xxiii}

Tako kompleksni problemi, katerih posledice presegajo zgolj delovno okolje, zahtevajo večplastne rešitve. Zakonodaja na nacionalni ravni je že urejena, rešitve gre tako iskati v ozaveščanju delavcev in delodajalcev, kampanjah proti mobingu ter v raznih preventivnih dejavnostih.

Ključno je ukrepanje še pred pojavom mobinga, torej ko pride do konflikta v delovnem okolju, kar je nujno zaznati in ustrezno nasloviti, preden se ta stopnjuje. Primer dobre prakse na tem področju je projekt »Odpravimo konflikte na delovnem mestu« – Ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem, ki trenutno poteka pod okriljem Inšpektorata RS za delo in vključuje promocijo mirnega reševanja sporov, izvajanje mediacij med delavci in delodajalci ter delavnice in predavanja na to temo.^{xxiv}

Slika 4. Mirno reševanje konfliktov^{xxv}

Viri, literatura in opombe

- ⁱRobnik, S. in Milanovič, I. (2008). *Trpinčenje na delovnem mestu: rezultati raziskave Sindikata bančništva Slovenije in priporočila za delodajalce*. Ljubljana: Sindikat bančništva Slovenije.
- ⁱⁱSindikat občin Slovenije (b. d.). *Mobbing v slovenskih občinah in podjetjih v občinski lasti – SKRITI UNIČEVALEC MEDOSEBNIH ODNOSOV*. Pridobljeno s <https://www.sios.si/mobbing-v-slovenskih-obcinah-in-podjetjih-v-obcinski-lasti-skriti-unicevalec-medosebnih-odnosov/?lang=it>
- ⁱⁱⁱTkalec, L. (2001). Šikaniranje. *Teorija in praksa, letnik* 38(5), 908–926. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20015Tkalec.PDF>
- ^{iv}Pešl Tacol, K. (2014). *Trpinčenje, mobing, nadlegovanje na delovnem mestu – nasilje, ki presega delovno okolje*. Ljubljana: Delavska enotnost
- ^vZakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (13. 3. 2013). Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19 in 203/20 – ZIUPOPĐVE. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944>
- ^{vi}Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (13. 3. 2013). Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19 in 203/20 – ZIUPOPĐVE. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944>
- ^{vii}Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (13. 3. 2013). Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19 in 203/20 – ZIUPOPĐVE. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944>
- ^{viii}Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1). (3. 6. 2011). Uradni list RS, št. 43/11. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5537>
- ^{ix}Kazenski zakonik (KZ-1). (4. 6. 2008). Uradni list RS, št. 50/12. Pridobljeno s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050>
- ^xTkalec, L. (2001). Šikaniranje. *Teorija in praksa, letnik* 38(5), 912. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20015Tkalec.PDF>
- ^{xi}Verbajš, G. (b. d.). *Kaj je sodna praksa?* Pridobljeno s <http://gregorverbajš.si/kaj-je-sodna-praksa/>
- ^{xii}Pešl Tacol, K. (2014). *Trpinčenje, mobing, nadlegovanje na delovnem mestu – nasilje, ki presega delovno okolje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- ^{xiii}Pešl Tacol, K. (2014). *Trpinčenje, mobing, nadlegovanje na delovnem mestu – nasilje, ki presega delovno okolje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- ^{xiv}Višje delovno in socialno sodišče. (22. 10. 2020). VDSS Sodba Pdp 520/2020. Pridobljeno s <https://www.sodisce.si/vdss/odlocitve/2015081111444154/>
- ^{xv}Višje delovno in socialno sodišče. (5. 2. 2021). VDSS Sodba Pdp 436/2020. Pridobljeno s <https://www.sodisce.si/vdss/odlocitve/2015081111446945/>
- ^{xvi}Višje delovno in socialno sodišče. (8. 1. 2020). VDSS Sodba in sklep Pdp 732/2019. Pridobljeno s <https://www.sodisce.si/vdss/odlocitve/2015081111436558/>
- ^{xvii}Višje delovno in socialno sodišče. (24. 10. 2018). VDSS Sodba in sklep Pdp 85/2018. Pridobljeno s <https://www.sodisce.si/vdss/odlocitve/2015081111424771/>
- ^{xviii}Pešl Tacol, K. (2014). *Trpinčenje, mobing, nadlegovanje na delovnem mestu – nasilje, ki presega delovno okolje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- ^{xix}Il Quotidiano giuridico (7. 7. 2020). *Non c'è mobbing se le contestazioni al dipendente non sono pretestuose*. Pridobljeno s <https://www.quotidianogiuridico.it/documents/2020/07/07/non-c-e-mobbing-se-le-contestazioni-al-dipendente-non-sono-pretestuose>
- ^{xx}Klinični inštitut za medicino dela prometa in športa (b. d.). *Razširjenost trpinčenja na delovnem mestu v Sloveniji 2008*. Pridobljeno s <http://www.cilizadelo.si/razsirjenost-trpincenja-na-delovnem-mestu-v-sloveniji-2008.html>
- ^{xxi}Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (b. d.). *Vzorci s področja psihosocialnih obremenitev na delovnem mestu*. Pridobljeno s <https://zsssaupnikvzd.si/zakonodaja/vzorci-aktov-delodajalca/vzorci-aktov-delodajalca/>
- ^{xxii}Tkalec, L. (2001). Šikaniranje. *Teorija in praksa, letnik* 38(5). Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20015Tkalec.PDF>
- ^{xxiii}Inšpektorat RS za delo (b. d.). *Poročilo o delu inšpektorata RS za delo za leto 2019*. Pridobljeno s [http://84.39.218.201/MANDAT20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/4e160c03714c70fac12585840027ea81/\\$FILE/LP_IRSD_2019.pdf](http://84.39.218.201/MANDAT20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/4e160c03714c70fac12585840027ea81/$FILE/LP_IRSD_2019.pdf)
- ^{xxiv}Inšpektorat RS za delo (b. d.). *Poročilo o delu inšpektorata RS za delo za leto 2019*. Pridobljeno s [http://84.39.218.201/MANDAT20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/4e160c03714c70fac12585840027ea81/\\$FILE/LP_IRSD_2019.pdf](http://84.39.218.201/MANDAT20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/4e160c03714c70fac12585840027ea81/$FILE/LP_IRSD_2019.pdf)
- ^{xxv}Vantage Circle (b. d.). *The Guide To Conflict Resolution In The Workplace*. Pridobljeno s <https://blog.vantagecircle.com/conflict-resolution-in-the-workplace/>

MIA TOMINEC / rojena 2. 7. 1998. Obiskujem Fakulteto za komercialne in poslovne vede izredni program komerciala 2. letnik. Med iskanjem boljše zaposlitve delam v proizvodnji. V prostem času se najraje družim s prijatelji in ukvarjam s športom. Sem zabavna, vztrajna, delavna.

Povzetek: V tem raziskovalnem članku boste spoznali kaj sploh je globalizacija in kaj so migracije ne samo v Sloveniji temveč tudi po svetu. Te dve temi sta velik del našega življenja, čeprav se včasih tega sploh ne zavedamo. Iz več različnih virov bom poskušala na čim lažji in razumljiv način predstaviti vse strani globalizacije in migracij. Svet se nagiba k vedno večji povezanosti sveta, kultur in seveda tudi ljudi.

Ključne besede: globalizacija, migracije, Evropska Unija, družba, posameznik, delo.

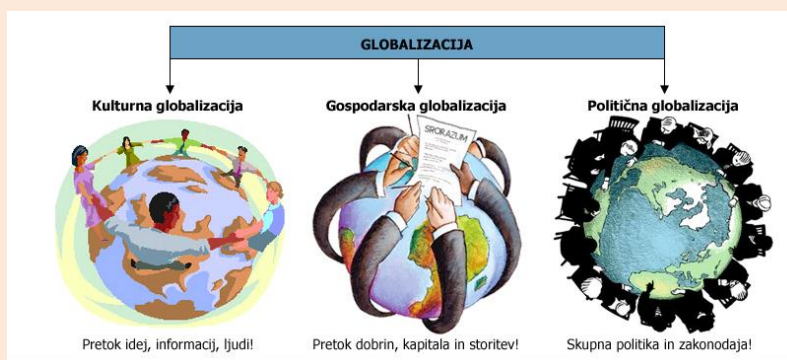
GLOBALIZACIJA IN MIGRACIJE

Uvod

Proces globalizacije je v zadnjih desetletjih brez dvoma popolnoma spremenil svet. Sodobna tehnologija je zmanjšala časovno in prostorsko razdaljo med kraji. Povečanje konkurence letalskih prevoznikov in pocenitev letalskih kart omogoča ljudem poceni in hitre povezave med kraji. To omogoča tudi globalne selitve in pogosto obiskovanje svoje družine, tudi če so prostorsko zelo oddaljeni. S pomočjo elektronskih medijev lahko ljudje v vsakem trenutku komunicirajo z ljudmi iz drugih delov sveta ter spremljajo aktualne dogodke iz vseh delov sveta. Z odprtjem meja se je olajšal pretok dobrin, storitev, kapitala, idej in ljudi. Vse to pa vpliva na vse večjo soodvisnost držav¹.

Definicija globalizacije in migracij

Z besedo globalizacija označujemo kompleksen proces povezovanja sveta na vseh področjih življenja, na podlagi česar postajajo države sveta vse bolj soodvisne. Globalizacijo bi lahko definirali kot splet sprememb v družbi, politiki in ekonomskem sistemu, ki so posledica razširjenega trgovanja in kulturnih izmenjav na globalni ravni. V specifično ekonomskem kontekstu se nanaša na posledice trgovanja, še zlasti liberalizacije in proste trgovine.

Slika 1. Globalizacija¹

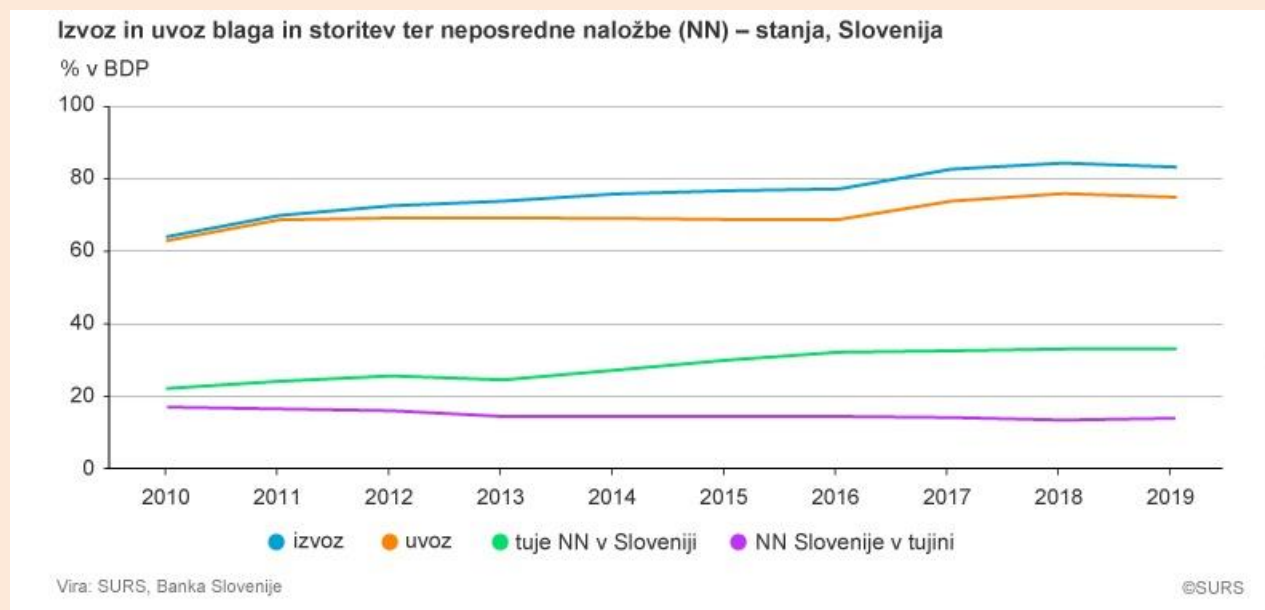
Migracije oziroma selitve so kompleksen globalen pojav, s katerim se srečujejo vse države po svetu. Države so tako lahko izvor migracij, prehodni cilji potovanja ali mesto priselitve, po navadi celo vse troje hkrati¹.

Globalizacija v Sloveniji

Visoka stopnja vključenosti Slovenije v mednarodno menjavo tudi v letu 2019, saj sta bila izvoz in uvoz blaga ter storitev za nekaj več kot 4 % višja kot v 2018. Stanje tujih neposrednih naložb se je povečalo za 4,9 %, stanje slovenskih naložb v tujini pa za 8,7 %. Pomen podjetij, ki so del večnacionalnih skupin, se je znova povečal.

Vrednost izvoza blaga in storitev je v Sloveniji v letu 2019 predstavljala 83,7 %, vrednost uvoza blaga in storitev pa 75,3 % vrednosti bruto domačega proizvoda (BDP). Po relativni velikosti vrednosti izvoza blaga in storitev v vrednosti BDP se je Slovenija v letu 2019 med drugimi državami članicami EU uvrstila kar na 5. mesto, po relativni vrednosti velikosti uvoza pa na 7. mesto.

Stopnja vključenosti Slovenije v mednarodno menjavo blaga, merjena s kazalnikom tržne integracije v blagu (povprečje vrednosti izvoza in uvoza blaga v vrednosti BDP), je bila med članicami EU-28 ena višjih. Višjo je izkazovala zgolj Slovaška, približno enako kot Slovenija pa Madžarskaⁱⁱ.

Slika 2. Prikaz izvoza in uvoza v Slovenijiⁱⁱⁱ

Globalizacija v EU

Evropska unija je ob Kitajski in ZDA ena izmed največjih igralk na svetovnem trgovinskem trgu. Izvoz iz EU predstavlja kar 15 % celotnega izvoza na svetovni ravni. Več kot 36 milijonov evropskih služb je odvisnih od izvoza izven meja EU. V povprečju vsaka milijarda evrov izvoza v tretje države ustvari več kot 13.000 zaposlitev v Evropi.

Mednarodna trgovina pomeni več konkurence, kar sicer zaradi nižjih cen in večje izbire koristi potrošnikom. Po ocenah na letni ravni je mednarodna trgovina evropskim potrošnikom na letni ravni prihranila približno 600 evrov na osebo.

Skupna trgovinska politika državam EU omogoča več vpliva v bilateralnih pogajanjih in v mednarodnih telesih, kot na primer v Svetovni trgovinski organizaciji.

Evropsko trgovinsko politiko pa sestavljajo trije glavni elementi:

- trgovinski sporazumi s tretjimi državami, s katerimi odpiramo nove trge in ustvarjamo priložnosti za evropska podjetja,
- trgovinska pravila, s katerimi evropske proizvajalce ščitimo pred nepošteno konkurenco,
- članstvo EU v Svetovni trgovinski organizaciji, ki predpisuje mednarodna trgovinska pravila. Posamične države so prav tako članice organizacije, vendar pa se Evropska komisija v njej pogaja v skupnem imenu.

Evropsko zakonodajo na področju trgovine in investicij oblikujeta Evropski parlament, ta zastopa interese ljudi in Evropski svet, slednji pa zastopa interese držav članic. Mednarodni trgovinski sporazumi lahko stopijo v veljavo šele takrat, ko jih z glasovanjem potrdi Evropski parlamentⁱⁱ.

Migracije v Sloveniji

Pojem migracija se deli na izseljevanje (emigracijo) in priseljevanje (imigracijo). Gibanja kot taka so lahko notranja ali mednarodna. V primeru Slovenije oziroma v obdobju nekdanje Jugoslavije, je šlo v večji meri za notranje migracije, saj so migranti prihajali večinoma iz držav nekdanje Jugoslavije.

Slovenija je svojo migracijsko politiko oblikovala od leta 1991 naprej, ko je postala neodvisna in mednarodno priznana država. Vojna na področju nekdanje Jugoslavije je povzročila prve večje migracije prebivalstva, ki so prihajali pretežno iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Migracijski tokovi iz nekdanjih jugoslovanskih republik (največ iz Bosne in Hercegovine, Makedonije, Srbije in Kosova) in seveda tudi danes

ti predstavljajo največje število tujih priseljencev v Sloveniji. Pred vstopom Slovenije v EU, so tuji priseljenci na grobo sestavljali dve skupini z različnim statusom. Prvo skupino so predstavljali tisti, ki so imeli slovensko državljanstvo in so ga prejeli na podlagi takrat veljavnega Zakona o državljanstvu Republike Slovenije, v drugo skupino so se uvrščali tisti priseljenci, ki so imeli v RS priznano stalno ali začasno prebivališče.

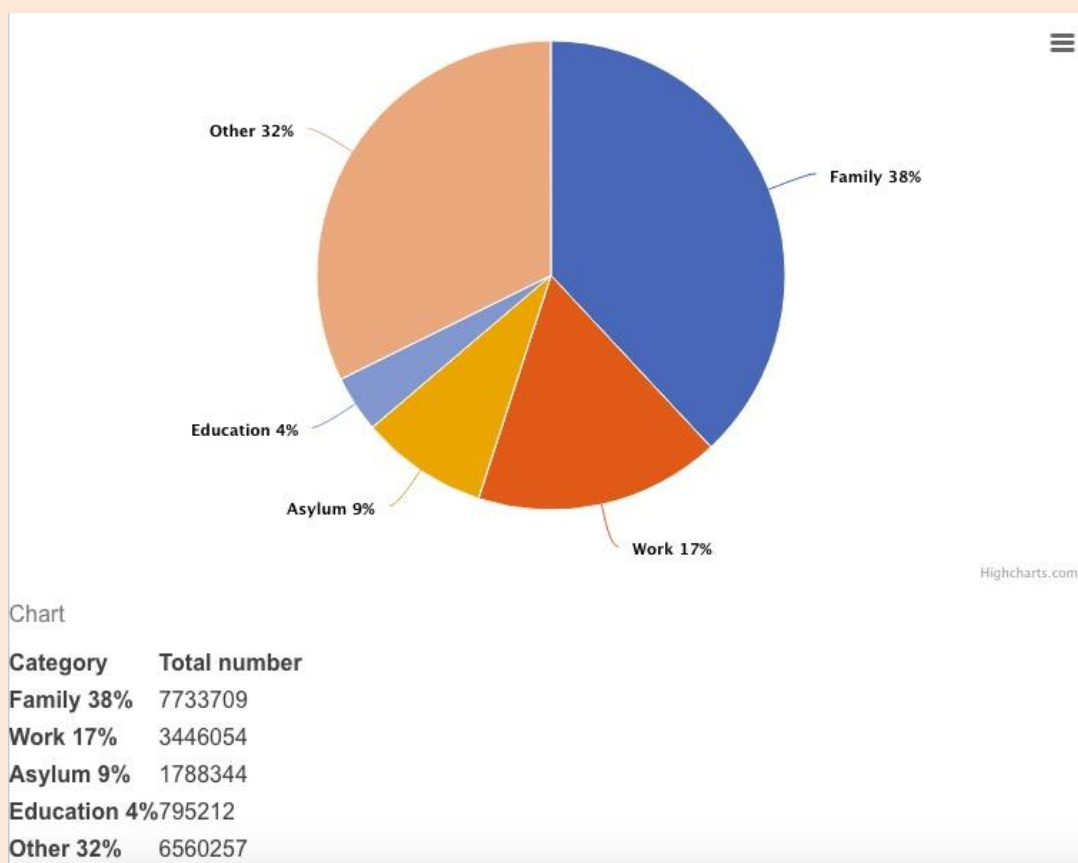
Ko pa je Slovenija vstopila v članstvo EU je njena politika priseljevanja večinoma usklajena z EU politiko migracij in azila ter evropskim pravnim redom, predvsem preko prenosa EU zakonodaje kot so direktive s področja migracij in azila ter vzpostavljanje skupnega evropskega azilnega sistema.

Skozi stoletja se je kljub raznovrstnim oviram na milijone ljudi (pre)selilo v druge kraje, saj človek pozitivno vrednoti gibanje, spreminjanje geografskega in družbenega okolja ter tako poskuša najti zase in svoje bližnje boljše kraje za življenje^{iv}.

Migracije v Evropski Uniji

1. januarja 2019 je bilo v EU skupno 446,8 milijona prebivalcev. Ta številka zajema 20,9 milijona nedržavljanov EU (4,7 % vseh prebivalcev EU). Po drugi strani je v skupno število vključeno tudi 34,2 milijona oseb rojenih zunaj EU (7,7 % vseh prebivalcev EU), tukaj pa niso vštete osebe, ki so rojene v drugi državi članici^v.

Delež prebivalcev, rojenih v tujini, je v EU nižji kot v večini razvitih držav. Večina dovoljenj za prebivanje je bila izdana iz družinskih razlogov, kot je prikazano na spodnji sliki:

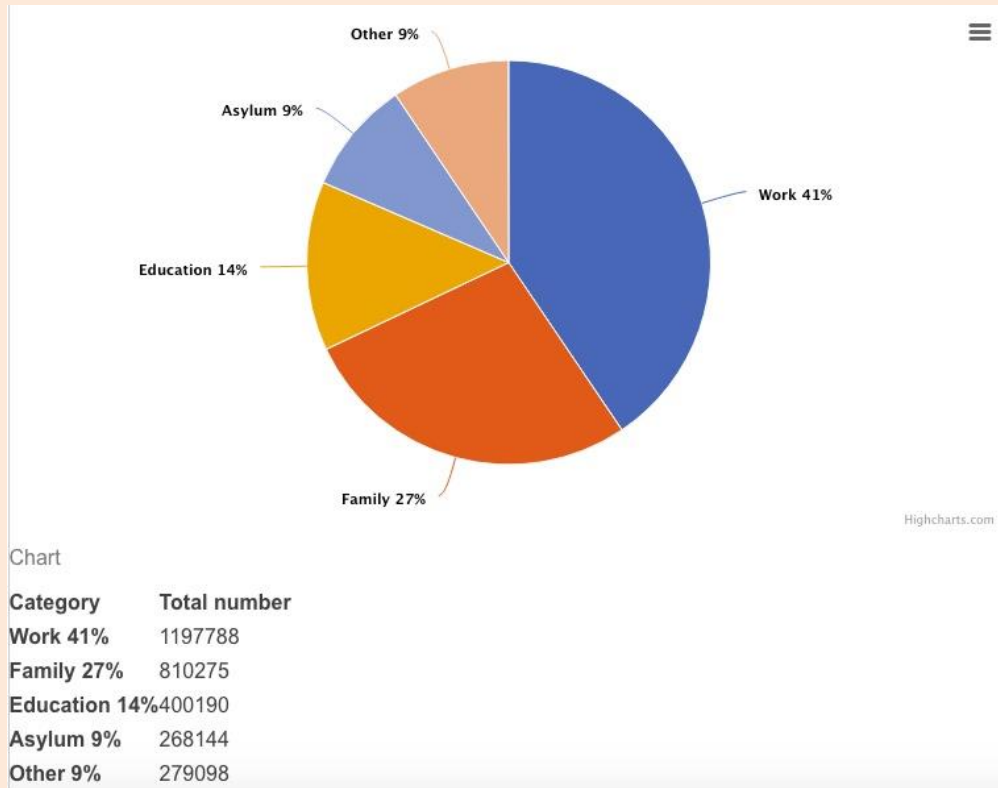

Slika 3. Prikaz razlogov za priseljevanje v EU^v

Leta 2018 se je 2,2 milijona oseb priselilo v EU, medtem pa se je 0,9 milijona oseb odselilo iz EU. Skupno neto priseljevanje v EU je znašalo 1,3 milijona oseb.

Brez migracij bi se evropsko prebivalstvo zmanjšalo za pol milijona, saj je bilo v EU rojenih 4,2 milijona otrok, umrlo pa je 4,7 milijona oseb^v.

Leta 2019 je bilo v EU izdanih 3,0 milijona dovoljenj za prvo prebivanje za:

Slika 4. Prikaz dovoljenj za prvo prebivanje v EU^v

Migracije po svetu

Slika 5. Migracije^{vi}

V novejših mednarodnih priporočilih za statistiko selitev, na primer priporočilo Združenih narodov, je navadno podana tipologija vzrokov selitev na podlagi izobraževanja oziroma usposabljanja (študij v državi, usposabljanje za delo), zaposlitve (začasna ali sezonska, v mednarodnih organizacijah) združitve oziroma formiranja družine (najbližji sorodniki priseljenca, ki že prebiva v državi; zakonec, otroci, partner), dovoljene naselitve v okviru kvot, ki jih dovolijo posamezne države, dovoljene naselitve na podlagi meddržavnih sporazumov in humanitarnih razlogov (begunci, iskalci azila ali začasnega zatočišča).

Mednarodne migracije se večinoma pojavljajo v treh oblikah: regularne (svobodna migracija posameznikov, ki po lastni volji in v okviru obstoječih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča), prisilne migracije (ljudje bežijo kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali množično zaradi strahu pred kolektivnimi kršitvami človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugimi okoliščinami, ki jih povzročajo različni konflikti ali katastrofe) in tudi kot nezakonite migracije (zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi)^{iv}.

Oblike globalizacij

Kulturna globalizacija

Pri kulturni globalizaciji gre za poenotenje različnih običajev, ki pripadajo različnim skupnostim. Izraz se nanaša na spremembe, ki jih doživljajo različni načini življenja različnih ljudi. Zaradi kulturne globalizacije so se običaji, tradicije in umetniški izrazi z različnih koncev sveta prilagajali spremembam, ki so iz nje izhajale. Ti pojavi so najbolj povezani z mediji, skozi katere se združujejo kulture in običaji različnih držav.

Po zaslugi globalizacije in množičnosti komunikacijskih medijev se različne družbe medsebojno povezujejo z ustvarjanjem povezav in vzpostavljanjem enotnosti med njimi in s poudarjanjem njihove raznolikosti.

Hkrati je treba upoštevati, da globalizacija ne spreminja le gospodarskega, ampak tudi vse vsakodnevne vidike življenja nekega naroda. Pa tudi njegove okoljske, politične, družbene elemente in podobno. Zato ima globalizacija svojo globalno kulturo in politiko.

Razmaha globalizacije ni več mogoče ustaviti, vsi udeleženci procesa, to pomeni prav vsak izmed nas, pa je dolžan prevzeti nase odgovornost za svoj planet, za njegovo demokratizacijo, ekologijo, enakopravnost, kulturo in sožitje vseh ljudi^{vii}.

Ekonomska ali gospodarska globalizacija

Ekonomska globalizacija se nanaša predvsem na mednarodno trgovino dobrin, storitev in finančni sektor (bančništvo, investicije, devizni trgi in gibanje kapitala). Ekonomska globalizacija ima dva učinka: prvi je globalizacija potrošnje (država, v kateri je bil izdelek narejen, postane neodvisna od nacionalnosti potrošnika). Drugi pa globalizacija proizvodnje in lastništva (nacionalnost lastnika in nadzornika proizvodnih sredstev je neodvisna od države, ki ga gostuje).

Tukaj je tudi vredno omeniti, da za to veliko povezanost v svetu poskrbijo letala, ladje in druga prevozna sredstva. V zadnjem času je vedno večji poudarek prav na tem, kako hitro ljudje na ta način uničujemo naš planet. Velika in majhna podjetja vedno bolj posegajo po okolju prijazni embalaži, čim manj plastike in okolju prijaznejši načini prevoza dobrin. Tukaj pa je pred nami še dolga pot.

Beseda ekonomska globalizacija se nanaša tudi na ekonomsko integracijo (zmanjševanje nacionalnih ovir za trgovino in investicije, dobrine, storitve in denar se premikajo po svetu bolj svobodno) in tržno deregulacijo (zmanjševanje vloge držav pri reguliranju ekonomske dejavnosti, ali drugače poznano kot ekonomska liberalizacija).

Ta postopek poenostavi ali odpravi norme, ki otežujejo ali ovirajo medsebojno delovanje nasprotnih strank v različnih teritorialnih enotah. Zaradi omejitev protekcionizma in ustvarjanja prostotrgovinskih con so se stroški proizvodnje in prevoza blaga in storitev zelo zmanjšali. Zaradi nižjih obratovalnih stroškov je veliko blaga in storitev postalo na voljo širšemu krogu potrošnikov, kar je imelo koristi tudi za svetovno gospodarstvo. Zaradi odprave omejitev se je obseg zunanjih naložb še povečal, kar je tudi prineslo dodaten dobiček vlagateljem, pa tudi ustvarjanje vedno več novih delovnih mest v razvijajočih se gospodarstvih^{vi}.

Politična globalizacija

Država je v širšem pomenu geografsko politična tvorba, ki ima ozemlje, prebivalstvo in oblast kot elemente. V ožjem pomenu je pa oblast, ki nadzira in upravlja ozemlje in prebivalstvo, ter ima monopol nad sredstvi prisile. Države so deloma pomembne v okviru globalnega političnega reda tudi, če so zdaj postale odvisne od finančnih centrov. Ekonomska globalizacija jim lahko nasprotuje, pritiska ali pomaga in pospešuje. Države so prisiljene k medsebojnemu povezovanju ter sodelovanju. Vedno več je globalnih problemov, ki ne poznajo nacionalnih meja (ekološki problemi, gospodarska kriza ...).

Politična globalizacija obsega nove politične akterje in transnacionalne politične aktivnosti v novem sistemu globalnega vladanja. Združeni narodi in druge mednarodne organizacije so tudi del tega sistema in sodelujejo v politikah, ki vedno bolj spodbijajo suverenost držav. Tudi nevladne organizacije imajo vedno več vpliva ter zastopajo in delujejo prek meja. Mednarodne in nevladne organizacije pomagajo ustvarjati in občasno uveljavljati globalne norme, kot so človekove in demokratične pravice.

Politično globalizacijo se interpretira v treh primerih. V prvem primeru, da je ves svet organiziran v enake politične enote, na primer v nacionalne države, je znak globalizacije. Nikoli prej ni bil svet sestavljen iz samo ene vrste politične enote. V drugem primeru, na politično globalizacijo nakazuje uniformnost, ki jo kažejo nacionalne države v svojih ciljih, strukturah, programih in notranjih delovanjih. Skoraj vse države prevzemajo odgovornost za obširno serijo dejavnosti, ki vključujejo izobraževanje, zdravstveno oskrbo, upravljanje ekonomije in financ, programov blaginje, pokojnin in upokojevanja, zaščito okolja in blažitve revščine, poleg ključnih zadev, ki se tičejo držav, tuje politike in vojaške obrambe. Skoraj vse države imajo razvite birokratske strukture. Za tretji primer pa je značilnost politične globalizacije to, da so v zadnjih stotih letih nastale mnoge meddržavne organizacije, ki so povezane z državami in ki so bile ustvarjene, da bi se ukvarjale s problemi in vprašanji, ki vplivajo na mnoge države. Večina deluje na ekonomskem, političnem in tehničnem področju. Najbolj znane so: Združeni narodi, IMF, WTO, UNESCO itd.^{viii}

Vpliv globalizacije na zaposlovanje

Globalizacija ustvarja veliko novih priložnosti in na drugi strani lahko privede tudi do izgube nekaterih delovnih mest. Zato je obvladovanje negativnih učinkov globalizacije in izkoriščanje njenih priložnosti ena izmed glavnih prioritet Evropske unije.

Ker svetovni trendi včasih močno prizadenejo lokalno gospodarstvo v Evropi (izgube zaposlitev ob stečajih bivših velikih podjetij), je potrebno zagotoviti tudi nova delovna mesta in razvoj panog, ki bodo v prihodnosti ostale pomembne in Evropi prinašale še dodano vrednost, ob tem pa tudi zagotoviti primerno socialno zaščito delavcevⁱⁱ.

Zaposlitvene priložnosti v EU

Število zaposlitev, ki jih ustvarja evropski izvoz v tretje države, se že zadnje čase kar povečuje. Za primer, leta 2000 je bilo v Evropi na račun izvoza zaposlenih 21.7 milijona ljudi, leta 2017 pa že 36 milijonov. V povprečju vsaka milijarda izvoženega blaga v tretje države ustvari kar 13.000 zaposlitev v Evropi.

Te zaposlitve pa niso omejene zgolj na podjetja, ki izdelke proizvajajo in izvažajo, temveč tudi na njihove dobavitelje in izvajalce storitev. Izvoz v države izven EU v Sloveniji ustvarja 140.000 zaposlitev, še 51.000 pa je zaradi skupnega evropskega trga povezanih z izvozom iz drugih držav EU. To pomeni, da je na izvoz v države izven EU vezanih kar 19 % vseh zaposlitev v Sloveniji. Delež visoko izobraženih delavcev v zaposlitvah, povezanih z izvozom, se povečuje, ob tem pa so te zaposlitve v povprečju tudi 12 % bolje plačaneⁱⁱ.

Pozitivne posledice globalizacije

Prva pozitivna lastnost globalizacije je razvoj naše družbe, saj se je zelo razvila glede kvalitet življenja, kar je privedlo tudi do višjega standarda življenja. Življenje dandanes je veliko lažje, kot je bilo nekoč, kar lahko vidimo v modernizaciji in udobju. Države in celo družine so si bližje in lahko ostanejo v stiku s pomočjo pametnih telefonov in interneta. Prav tako lahko opazujemo in se učimo iz različnih kultur po celem svetu. Še ena pozitivna lastnost je gospodarstvo. Dan za dnem se spreminja komunikacija in prometna tehnologija in skupaj s svobodno trgovino so ustvarili tako dobrine kot tudi storitve z izrabo veliko poceni delovne sile v revnejših deželah. Sem spadata tudi Kitajska in Indija, ki sta v primerjavi z Evropo še dvajset let nazaj, revne. Sedaj so veliko pridobile s tem, da velika podjetja selijo svoje proizvodnje k njim, saj je delovna sila tam veliko bolj poceni kot drugje po svetu^{ix}.

Negativne posledice za zaposlovanje

Po drugi strani pa so izzivi globalizacije povezani tudi z zaposlovanjem. Pritisk konkurence iz tretjih držav lahko privede do stečajev podjetij in izgube zaposlitev. V Evropi so najbolj ogrožene panoge: tekstilstvo, čevljarstvo, usnjarstvo, obdelava kovin in proizvodnja kovinskih izdelkov, ki po večini zahtevajo nižje izobraženo delovno silo. Za zmanjšanje negativnih učinkov globalizacije je Evropska unija leta 2006 ustanovila Sklad za prilagoditev globalizaciji. Namenjen je pomoči delavcem, ki so ostali brez službe.

Za zmanjševanje negativnih posledic globalizacije in tudi brezposelnosti je Evropska Unija ustanovila Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji (2006). Sklad pomaga delavcem, ko izgubijo zaposlitev zaradi strukturnih sprememb v svetovni trgovini – na primer zaradi posledic svetovne gospodarske in finančne krize, ali ko velika podjetja prenehajo delovati ali pa preselijo svojo proizvodnjo v tujino. Sklad tudi sofinancira različne projekte in ukrepe, na primer pomoč pri iskanju zaposlitve, svetovanje o poklicni poti, izobraževanje in usposabljanje, mentorstvo ali spodbujanje podjetništva in pomoč pri ustanavljanju novih podjetij. Zagotovi tudi nadomestila za usposabljanje, mobilnost in preselitev, nadomestila za življenjske stroške ter podobno podporo. Dolgoročni namen takih ukrepov je prekvalificiranje presežnih delavcev v panoge, ki v Evropi ponujajo perspektivno prihodnostⁱⁱ.

Korupcija je tudi eden od negativnih lastnosti globalizacije. To je zloraba položaja za pridobitev zasebne koristi. Ko države v razvoju povečajo svoje tržne odnose in se vključijo v svetovno gospodarstvo se pokaže tudi moč finančnih in vladnih ustanov, ki so na preizkušnji. V kolikor so te ustanove oziroma institucije močne so te koristi zelo dobre, v kolikor so šibkejšje se večji del dobičkov pokaže kot korupcija. Gospodarska ali politična korupcija je zloraba javne funkcije za osebno korist^{ix}.

Zaključek

Kot smo lahko videli v tem članku ima globalizacija tako dobre kot tudi slabe strani. Ampak, če se svet ne bi razvil tako močno bi zamudili veliko priložnosti, ki se nam ponujajo. Prav tako bi bilo veliko ljudi lahko brezposelnih oziroma bi delali v slabših razmerah kot sicer. Zaradi prostega pretoka ljudi in dobrin lahko v svoji državi najdemo sestavine oz. dobrine, ki so značilne za državo na drugem koncu sveta. Prav tako lahko sami izbiramo, kje oz. na katerem koncu sveta želimo živeti in delati. To bi bilo več let nazaj nepredstavljivo. Lahko rečemo, da v globalizaciji od vsega slabega in dobrega definitivno pretehtajo dobre lastnosti. Nedvomno je globalizacija v revnejših državah s pomočjo turizma tem državam prinesla veliko prepoznavnosti in financ. Ne moremo pa vedeti, kaj globalizacija prinaša v prihodnosti. Lahko le upamo, da se bodo pozitivne lastnosti še izboljšale, negativne pa zmanjšale.

Viri, literatura in opombe

ⁱ Radoved. (b. d.). *Globalizacija*. Pridobljeno s <http://radoved.si/predogled/15301>

ⁱⁱ Novice Evropski parlament. (21. 8. 2019). *Globalizacija: Vpliv na zaposlovanje in EU*. Pridobljeno s <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/economy/20190712STO56968/globalizacija-vpliv-na-zaposlovanje-in-eu>

ⁱⁱⁱ Lončarevič Štuhec, S. in Zaletel, M. (3. 12. 2020). *Kazalniki globalizacije, Slovenija, 2018, 2019*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8546>

^{iv} Migracije. (b. d.). *Wikipedija*. Pridobljeno s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Migracije#Definicija_\(mednarodnih\)_migracij_in_migranta](https://sl.wikipedia.org/wiki/Migracije#Definicija_(mednarodnih)_migracij_in_migranta)

^v EU. (b. d.). *Pregled podatkov o priseljencih v evropski družbi*. Pridobljeno s

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_sl

^{vi} Kaj je globalizacija? Osnove globalizacije. Pridobljeno s <https://sl.bizzportal.ru/kaj-je-globalizacija-osnove-globalizacije/>

^{vii} M. Svetličič (2004). *Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu*. Pridobljeno s <https://knjigarna.fdv.si/s/u/pdf/140.pdf>

^{viii} M. Kobal (2005). *Ali ekonomska globalizacija vpliva na politično in kulturno globalizacijo (Diplomsko delo)*. Ljubljana: FDV. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Kobal-Matej.PDF>

^{ix} Mesojednik P. (2012). *Globalizacija in globalna neenakost* (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno s <https://core.ac.uk/download/pdf/67566316.pdf>

NIKI TOROŠ / rojena leta 1992 v Šempetru pri Gorici. Po zaključku Srednje ekonomske in trgovske šole v Novi Gorici sem nadaljevala šolanje s študijem ekonomije. Trenutno zaključujem drugi letnik Fakultete za komercialne in poslovne vede. Imam delavne izkušnje na področju javne uprave, turizma, trgovine, komercialne, bančništva in financ. Trenutno sem zaposlena na Novi kreditni banki Maribor.

Povzetek: Vsi si prizadevamo ustvariti nenasilno družbo, zato je pomembno prepoznati nasilje in ukrepati. Pojavlja se več pojavnih oblik nasilja, in sicer: psihično, fizično, spolno in ekonomsko. Raziskave so pokazale, da je največ nasilja v ranljivih skupinah, kot so otroci in starejši. Prevladuje nasilje v družini, čeprav se obravnava veliko kršitev nasilja tudi izven družinskega kroga. Prispevek obravnava tematike, ki so povezane z nasiljem nad otroki in starejšimi.

Ključne besede: nasilje, otroci, starejši, posledice, ukrepi.

NASILJE NAD OTROKI IN STAREJŠIMI – TIŠINA NASILJA

Uvod

Vsi si prizadevamo ustvariti nenasilno družbo, zato je pomembno prepoznati nasilje in ukrepati. Pojavlja se več pojavnih oblik nasilja in sicer: psihično, fizično, spolno in ekonomsko. Raziskave so pokazale, da je največ nasilja v ranljivih skupinah, kot so otroci in starejši. Prevladuje nasilje v družini, čeprav se obravnava veliko kršitev nasilja tudi izven družinskega kroga. Pri otrocih ga je veliko med vrstniki in s strani vzgojiteljev. Z daljšanjem življenjske dobe je trend naglega staranja prebivalstva pripeljal do vse večjega števila različnih nasilnih dejanj, kjer se stari ljudje pojavljajo kot žrtve, kot storilci pa njihovi partnerji, potomci in ostali svojci ter tudi drugi, kot so negovalno osebje, znanci ali sostanovalci v institucijah, ki so namenjene oskrbi starejših ljudi. Takšne zgodbe prepogosto ostajajo zamolčane in skrite za zidovi. Problematika je v tem, da sleherni posameznik nasilja ne zna pravočasno prepoznati, zato je cilj tega članka podati čim več informacij javnosti, da se v čim večji meri nasilje uniči.

Definicija nasilja

»Nasilje predstavlja odnos med dvema stranema, kjer ena stran z uporabo ali pa z grožnjami, da bo uporabila moč, vpliva na drugo stranⁱ. Je dejanje agresije in zlorabe, ki osramoti ali pa namerava osramotiti ali ponižati žrtev. To je kaznivo dejanje, ki na prizadetih osebah lahko pusti nepopravljive posledice, kot so na primer razne poškodbe, psihična škoda, motnje v razvoju ali celo smrt. Nasilje se dogaja med pripadniki vseh socialnih in ekonomskih razredov, kulture, verstev in spolnih orientacij. Pogosto poteka v zasebnih prostorih tako, da je prikrito očem javnostiⁱⁱ.

Pod nasilje spadajo: diskriminacija, zmerjanje, posmehovanje, ustrahovanje, pretepanje, ignoriranje in spolno nasilje.

Pojavne oblike nasilja

Pojavlja se več pojavnih oblik nasilja, in sicer: psihično, fizično, spolno in ekonomsko. S pomočjo teh smernic lahko bolje razumemo, kako prepoznati nasilje. Ključnega pomena je, da se nasilje čim prej prepozna in se na tak način lažje ter hitreje ukrepa.

Slika 9. Reci ne nasiljuⁱⁱⁱ

Psihično nasilje

Psihično nasilje so dejanja, pri katerih oseba zlorabi svojo moč brez uporabe fizične sile, z uporabo besed ali vedenj, ki drugo osebo ponižajo, razvrednotijo, prestrašijo ali ji še kako drugače škodujejo. Primeri psihičnega nasilja so žaljenje, neprestano kritiziranje, grožnje, zasmehovanje, poniževanje in blatenje pred drugimi, prepričevanje osebe, da izgublja razum (t. i. *gaslighting*), preprečevanje stikov z bližnjimi, širjenje lažnih govoric, dejanja, s katerimi povzročitelj nadzoruje žrtev, na primer pregledovanje telefonskih, elektronskih ali drugih zasebnih sporočil in podobno. Psihično nasilje je pogosto težko prepoznati. Žrtve opisujejo občutke zmedenosti, dvomov vase in v to, kaj se jim zares dogaja, ter občutek ujetosti v odnos. Pogosto pripisujejo odgovornost za nasilje sebi. Neredko se počutijo povsem brez moči, da bi karkoli spremenile^{iv}.

Telesno ali fizično nasilje

Telesno ali fizično nasilje je zloraba fizične moči, ki je usmerjena na telo, življenje ali imetje žrtve. Fizično nasilje v odnosu praviloma ni enkratno dejanje, temveč gre za stopnjevanje nasilja, ki se najpogosteje začne s psihičnim nasiljem. Pogosto se začne z blažjimi oblikami, npr. z odrivanjem ali klofuto in se sčasoma stopnjuje in postaja vedno bolj nevarno. Nekateri primeri fizičnega nasilja so klofutanje, brcanje, udarci z roko ali predmeti, metanje predmetov proti osebi, v osebo ali po prostoru, odrivanje ali porivanje, namerno izpostavljanje nevarnostim (npr. prehitra vožnja, neupoštevanje ukrepov za zajezitev epidemije ...), zvijanje rok, polivanje s tekočino, ožiganje kože, neželjeno striženje las, omejevanje gibanja, davljenje ali dušenje, odrekanje ali siljenje s hrano, napadi z orožjem, umor in podobna dejanja^v.

Spolno nasilje

Spolno nasilje so vsa dejanja spolne narave, ki jih oseba čuti kot prisilo. To ne velja v primeru otrok. Otrok, ki doživlja spolno zlorabo, lahko spolno nasilje doživi kot igro in ne nujno kot nekaj neprijetnega, a gre kljub temu za spolno nasilje. Kadar si osebe želijo aktivnosti spolne narave in vanjo privolijo brez fizične, psihične, ekonomske ali druge prisile, govorimo o spolnosti, v nasprotnem primeru govorimo o spolnem nasilju. Privolitev oziroma soglasje je svobodno aktivno sodelovanje oziroma svobodno podano soglasje (angl. *affirmative consent*). Lahko je dano z besedami ali dejanji. Privolitev v določeno spolno aktivnost ne pomeni privolitve v katerokoli spolno aktivnost. Enako velja za obliko spolnega odnosa. Če je oseba soglašala z določeno obliko spolnega odnosa, to ne pomeni, da bo s to obliko soglašala tudi vedno v prihodnosti. Kadar nekdo ni prepričan, ali oseba, s katero želi imeti spolni odnos, s tem soglaša, lahko to preveri z različnimi vprašanji. Nekateri primeri spolnega nasilja so neželjeno otipavanje ali komentiranje telesa, slačenje ter dotikanje, ki si ga oseba ne želi oz. vanj ne privoli, siljenje h gledanju pornografskih vsebin, k masturbiranju, v oralni, analni in vaginalni spolni odnos, siljenje v spolni odnos z drugo osebo, posilstvo, prepovedovanje uporabe kontracepcijskih sredstev, odstranitev kondoma kljub nasprotovanju druge osebe in podobno^{vi}.

Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje so vse oblike nadvladovanja, nadzorovanja, izkoriščanja oziroma poniževanja žrtve s pomočjo sredstev za preživetje ali z odrekanjem pravic, povezanih z zaslužkom. Zaradi ekonomskega nasilja lahko žrtev postane finančno odvisna od povzročitelja, kar ji oteži prekinitev odnosa. Primeri ekonomskega nasilja so omejevanje pravice do zaposlitve, preprečevanje, da oseba razpolaga s svojim ali skupnim denarjem, siljenje osebe v finančno odvisnost, zahteva po pokorščini, ker so dohodki osebe nižji, neplačevanje dodeljene preživnine za otroka, prisiljevanje v sklepanje pogodb ali jemanje posojil, opuščanje obveznosti preživljanja članov ali članic družine, prelaganje celotnega finančnega bremena za preživljanje družine na žrtev in podobno^{vii}.

Vrste nasilja

Poleg različnih pojavnih oblik nasilja poznamo tudi različne vrste nasilja. Termin se uporablja za opisovanje nasilja glede na specifične karakteristike glede na to, kje se nasilje odvija, kakšna sredstva se uporabljajo za izvajanje oz. kdo so povzročitelji ali žrtve nasilja. Med vrste nasilja tako prištevamo nasilje v družini, nasilje v partnerski sferi, nasilje nad otroki, nasilje nad starejšimi, nasilje nad ženskami, nasilje nad moškimi, nasilje med vrstniki, nasilje otrok nad starši, nasilje na delovnem mestu, nasilje na spletu itd. Iz vrst nasilja močno izstopa nasilje nad otroki in starejšimi.

»Nasilje nad starejšimi je obsežen in resen problem, ki usodno ovira kakovostno staranje, mlajšim pa večja toleranco do nasilja.«^{viii}

Nasilje nad otroki

Nasilje nad otroki (mlajšimi od 18 let) je ena najbolj grobih kršitev otrokovih pravic. Otroci morajo biti zaščiteni pred zlorabo, nasiljem in zanemarjanjem. Vsi smo soodgovorni za dobrobit otrok in njihovo zaščito. Za nasilje ni nikoli odgovoren otrok. Stopnja in pogostost nasilja imata svoje posebnosti: pri visoki stopnji agresivnosti ima lahko že eno samo izkustvo enako usodne posledice za otroka, kot če se večkrat ponavlja. Pri manj hudem nasilju pa je prizadetost otroka tem večja, čim večkrat se ponavlja in čim dlje traja. Vsi otroci žrtve nasilja utrpijo daljnosežne negativne vedenjske in zdravstvene posledice zaradi izpostavljenosti nasilju v družini^{ix}.

Odziv otroka na nasilno izkušnjo se pokaže kot tudi druge reakcije na stresno situacijo. Otrok postane prestrašen, občuti notranjo napetost, je nemiren, sposobnost zbranosti in ohranjanja pozornosti sta otežena. Zato se velikokrat pojavljajo tudi težave z učenjem in s šolsko snovjo. Otrok ima lahko težave s spanjem (ponoči se zbujata, ima nočne more, itd.), izgubi tek ali pa se zateka v pretirano hranjenje, lahko postane vznemirjen za najmanjšo stvar in zaradi tega prihaja v konfliktna situacija s sorodniki in vrstniki. Določene posledice izpostavljenosti nasilju se glede na otroka prav tako zelo razlikujejo. Nekateri otroci se umaknejo vase, so potrti, čustveno otrpli, lahko jih mučijo občutki krivde ali pa se poglobljajo v lastno prizadetost, kar se lahko pokaže kot depresija in tesnoba. Nekateri otroci pa se v svoji stiski obrnejo navzven, proti drugim. Občutek prizadetosti in strahu prekrijejo z lastnim nasilnim vedenjem, obvladovanjem drugih, bojevanjem zase, ki včasih ne skriva podrobnosti z nasiljem, kateremu je bil izpostavljen^x.

Slika 10. Nasilje nad otrokom^{xi}

Nasilje nad starejšimi

Zaradi naraščanja deleža starejših ljudi (nad 65 let) v strukturi prebivalstva je nasilje nad starejšimi družbeno vedno bolj prepoznan pojav, vendar o njem nimamo dovolj podatkov in raziskav, zato je o razširjenosti tovrstnega nasilja težko govoriti. Največ nasilja nad starejšimi se dogaja v partnerskih, sorodstvenih, družinskih, intimnih in skrbstvenih odnosih, starejše ženske so bolj pogosto kot moški žrtve nasilja v družini. Značilnosti in dinamika nasilja nad starejšimi so podobne dinamiki nasilja nad ženskami in otroki. Starejše osebe doživljajo fizično, psihično, spolno in ekonomsko nasilje, pogosto so tudi žrtve zanemarjanja. Starejšim, ki so odvisni od tuje pomoči, povzročitelji pogosto odrekajo medicinsko oskrbo, nujno potrebne dobrine ter osnovno nego. Povzročitelji nasilja nad starejšimi osebami so najpogostejše odrasli otroci in partnerji. Starejše žrtve nasilja se pogosto bojijo maščevanja, nerazumevanja in obsojanja okolice, ali pa jih je sram prijaviti nasilje v družini. Občutki sramu so še bolj prisotni v primerih, ko so povzročitelji nasilja njihovi otroci, ki jih pogosto poskušajo zaščititi. Razlogi, da starejša žrtev nasilja v družini ne zapusti nasilnega odnosa, so še različne oviranosti, zdravstvene težave, ekonomska odvisnost od povzročitelja nasilja, slaba informiranost o možnostih pomoči in pomanjkanje socialne mreže^{xii}.

Slika 11. Nasilje nad starejšimi^{xiii}

Vzroki za nasilje

Nasilja se lahko naučimo. Otroci, ki živijo v nasilnih družinah in so priče družinskemu nasilju, se kmalu lahko naučijo biti nasilni. Poleg vzgoje in vrednot, ki jih posredujejo starši svojim otrokom, pa lahko navedemo tudi druge razloge oziroma dejavnike. Mnogi nasilje povezujejo z biološkimi dejavniki, genetskimi predispozicijami in telesno zgradbo.

Otroci, ki izvajajo nasilje in si z njim nekako utrjujejo položaj v družbi, bi lahko s takšnim obnašanjem nadaljevali in si izoblikovali model, po katerem bodo vse življenje reševali lastne probleme^{xiv}.

»Pri nasilnežih so običajno vzroki za nasilje naslednji:

- **Primarni** – Primarni vzrok je bolezenski proces v možganskih strukturah, ki v normalnem življenju omogočajo človeku obvladovati impulze in agresivnost (hipotalamus, septum pellucidum). Te strukture so lahko prizadete ob tumorjih, poškodbah glave, krvavitvah. Hitrost ukrepanja je posledica ocene ogroženosti življenja in zdravja – ali s strani samega bolezenskega procesa ali pa s strani neobvladljivega nasilnega vedenja.
- **Sekundarni** – Sekundarni vzroki so neprijetni in provokativni vplivi okolja, ki lahko sprožijo nasilno vedenje, zlasti če je pri posamezniku trajno ali začasno znižan prag za toleranco na frustracijo in je razdražljiv. To vrsto nasilnega vedenja je mogoče zaslediti pri osebah, ki imajo osebnostne motnje (trajna osebnostna poteza), in pri osebah, ki imajo nekatere oblike duševnih motenj (na primer pri depresiji je pri nekaterih izražena razdražljivost, zato je prag za frustracije začasno znižan). Ukrepanje je v zdravljenju depresije oziroma druge duševne motnje, ki je začasno znižala prag za frustracije. V kolikor gre za trajno osebnostno potezo, je treba posameznika vključiti v programe, kjer se nauči obvladovanja svojih impulzov.
- **Terciarni** – Terciarni vzroki pa so psihopatološke značilnosti določenih bolezenskih motenj, ki bistveno okrnijo stik z resničnostjo (pri psihozi), zaradi česar se posameznik lahko odziva nasilno na podlagi nanašalnih in preganjalnih blodenj, agitacije, motene zavesti ipd. Ta razlog nasilnega vedenja je najpogostejši v psihiatriji. Obvladujemo ga z zdravljenjem osnovnega obolenja, ki je privedlo do motenega stika z resničnostjo.«^{xv}

Ukrepi ob nasilju

Pomembno je, da prepoznamo otroka ali starejšega, ki doživlja nasilje, ter da ob sumu nasilja tudi primerno ukrepamo in sum prijavimo policiji, centru za socialno delo, državnemu tožilstvu ali pa nevladnim organizacijam^{xvi}.

Nasilje je problem, s katerim bi se morali ukvarjati vsi. Najpomembnejšo vlogo pri preprečevanju nasilja ima policija, saj je tista, s katero ima običajno žrtev prvi stik. Pri reševanju nasilja so poleg strokovnosti pomembni še komunikacija, odzivnost, strpnost policistov ter celovit pristop državnih in nevladnih organizacij. Ker je nasilje večplastni problem, se v obravnavo vključujejo različni strokovnjaki, z različnih delavnih področij in institucij^{xvii}.

Kot že omenjeno, ima tudi center za socialno delo pomembno vlogo pri preprečevanju nasilja (CSD). CSD-ji so javni zavodi, ki jih je ustanovila država. Znotraj pooblastil, ki ji jih imajo nudijo pomoč posameznikom, družinam in posebnim skupinam prebivalstva. Z obravnavo nasilja se ukvarja tudi državno tožilstvo, ki je organ pooblaščen z zakonom za pregon storilcev kaznivih dejanj in drugih zakonsko določenih kaznivih dejanj. Pregon izvajajo državni tožilci tako, da vlagajo in zastopajo kazenske obtožbe. Pri pregonu storilcev kaznivih dejanj državni tožilec sodeluje tudi z ostalimi organi pregona – policijo^{xviii}.

Pri preprečevanju nasilja v družini sodelujejo tudi nevladne organizacije (NVO). Najširše strokovno sprejeta definicija NVO, ki je bila uporabljena tudi v mednarodni komparativi raziskavi o neprofitno-volonterskem sektorju, NVO opredeljuje kot organizacije, ki so formalno organizirane oz. institucionalizirane, privatne, institucionalno ločene od države, neprofitne oziroma neprofitno distributivne, samostojne pri vodenju in upravljanju ter vključujejo pomemben delež prostovoljnega dela^{xix}.

Kontaktne številke

Poiščete lahko podporo pri družini, prijateljih, znancih ali sodelavcih. Poveste jim, kaj se vam je zgodilo oziroma se vam dogaja. Poiščete lahko pomoč pri vladnih ali nevladnih organizacijah, še posebej, če nimate ljudi, s katerimi bi se lahko pogovorili. Pomagajo vam lahko pri iskanju varnega prostora. V primeru, da opazite nasilje, kontaktirajte spodaj navedene vladne in nevladne organizacije. Naj vas ne bo strah, zavrtite številko in si zapomnite, da lahko rešite življenje žrtvi nasilja.

Slika 12. Kontaktne številke^{xx}

Policija

Pokličite policijo na številko 113, 080 12 00 ali na številko vaše lokalne policijske postaje. V primeru, da ne morete poklicati policije, lahko nasilje prijavite v naslednjih dneh na policijski postaji ali na tožilstvu^{xxi}.

Center za socialno delo (CSD)

Po pomoč se lahko obrnete na center za socialno delo v vašem kraju oziroma v tistem kraju, ki vam je najbližji, ali na koordinatrico za nasilje. V Sloveniji deluje 12 koordinatric, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja v družini. Tudi nanje se lahko obrnete, če potrebujete pomoč zaradi doživljanja nasilja. Delujejo na centrih za socialno delo (CSD):

- CSD Gornja Radgona za področje Pomurja
(t: 02 564 93 10)
- CSD Slovenj Gradec za področje Koroške
(t: 02 885 01 00)
- CSD Maribor za področje Podravja
(t: 02 250 66 00)
- CSD Celje za celjsko področje
(t: 03 425 63 00)
- CSD Domžale za ob Ljubljansko 1 področje
(t: 01 724 63 70)
- CSD Kočevje za ob Ljubljansko 2 področje
(t: 01 893 83 80)
- CSD Ljubljana Šiška za ljubljansko področje
(t: 01 583 98 00)
- CSD Škofja Loka za področje Gorenjske
(t: 04 517 01 00)
- CSD Koper za področje Primorske
(t: 05 663 45 50)
- CSD Nova Gorica za področje Goriške
(t: 05 330 29 00)
- CSD Krško za področje Posavja
(t: 07 492 25 53)
- CSD Novo mesto za področje Dolenjske in Bele Krajine
(t: 07 393 26 40^{xxii})

Krizni center za mlade (KCM)

V primeru, da je žrtev nasilja otrok so sestavni del pomoči centra za socialno delo tudi ukrepi za varstvo in zaščito otroka. Pri mladoletni osebi je center za socialno delo po zakonu dolžan zaščititi mladoletnega pred nasiljem, ki ga doživlja. Na centru za socialno delo so dolžni mladoletne osebe, ki doma doživljajo zanemarjanje, nasilje ali zlorabo, namestiti v rejniške družine, stanovanjske skupine, krizne centre in mladinske domove. Če ste mladoletni in se morate takoj umakniti, da bi se zaščitili pred nasiljem, se lahko obrnete na krizni center za mlade (KCM):

- KCM Ljubljana - Center za socialno delo (CSM) Ljubljana–Bežigrad
(t: 01 436 92 47, 041 419 121, 041 419 122, 041 424 281)
- KCM Celje - CSD Celje
(t: 03 493 05 30, 031 576 150)
- KCM Krško - CSD Krško
(t: 051 387 810, 041 886 208, 041 795 885)
- KCM Kresnička v Lescah - CSD Radovljica
(t: 04 531 69 30, 040 436 531, 040 436 530)
- KCM Maribor - CSD Maribor
(t: 02 250 26 60, 051 324 211)
- KCM Murska Sobota - CSD Murska Sobota
(t: 02 534 85 82, 041 772 450, 031 304 601)
- KCM Slovenj Gradec - CSD Slovenj Gradec
(t: 02 885 01 11, 041 769 749, 041 301 050^{xxiii})

Nevladne organizacije (NVO)

Za Slovenijo velja, da nobena izmed NVO za pomoč spolno zlorabljenim otrokom ne obravnava primerov zlorab celostno, torej ne obravnava obojih – žrtev in storilcev. V nasprotju z vladnimi institucijami, ki obravnavajo tudi storilce, se NVO osredotočajo le na pomoč žrtvam ter na preventivo pred morebitno zlorabo. Torej v takem primeru se lahko obrnete na spodaj navedene nevladne organizacije:

- Društvo SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja
(t: 01 544 35 13, 080 11 55^{xxiv})
- Društvo ključ - center za boj proti trgovini z ljudmi
(t: 080 17 22, 031 613 000^{xxv})
- Društvo za nenasilno komunikacijo
Ljubljana (t: 01 4344 822, 031 770 120)
Koper (t: 05 6393 170, 031 546 098^{xxvi})
- Združenje proti spolnemu zlorabljanju
(t: 01 431 33 41, 041 20 49 49^{xxvii})

Zaključek

Najslabša je tišina nasilja; o nasilju moramo govoriti, če želimo kaj spremeniti. Nenasilna družba je eden od resničnih simbolov uspeha v kateri koli kulturi in nekaj, za kar si je vredno prizadevati. Ob rojstvu je otrok kot prazna steklenica; želim povedati, da ni vse v genih. Kakšna steklenica bo ta otrok postal, je odvisno od okolja, v katerem odrasča, od vzgoje staršev in vrstnikov oziroma ljudi, s katerimi odrasča. Ozaveščanje in preprečevanje nasilja sta vsekakor ključni sestavini nenasilne družbe za naše prihodnje generacije. Družina je tista, iz katere vsi izhajamo in se iz nje učimo, zato je ta ključnega pomena za nenasilno družbo.

Viri, literatura in opombe

- ⁱ Arsvitae, V. (22. 10. 2010). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje>
- ⁱⁱ Arsvitae, V. (22. 10. 2010). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje>
- ⁱⁱⁱ NEON (15. 11. 2018). *Bodi faca. Reci ne nasilju*. Pridobljeno s <https://www.programneon.eu/bodi-faca-reci-ne-nasilju/>
- ^{iv} Društvo DNK (b. d.). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- ^v Društvo DNK (b. d.). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- ^{vi} Društvo DNK (b. d.). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- ^{vii} Društvo DNK (b. d.). *Kaj je nasilje*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- ^{viii} Macuh, B. (1. 6. 2020). *Seniorji: Nasilje in zanemarjenost starejših*. Pridobljeno s <https://www.seniorji.info/si/aktualno/nasilje-in-zanemarjenost-starejsih-od-podhranjenosti-neustreznih-protiez-in-zdravil-do-vpitja-klofutanja-in-financnih-zlorab-10176306>
- ^{ix} POND (b. d.). *Nasilje v družini*. Pridobljeno s <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini>
- ^x Tomori, M. (2006). *Otrok v nasilni družini – od priče do žrtve izvajalca nasilja*. Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske Fakultete.
- ^{xi} DELO(21. 2. 2019). *Policisti podali ovadbo proti mladoletnikoma, vpletenima v med vrstniško nasilje*. Pridobljeno s <https://www.delo.si/novice/crna-kronika/policisti-podali-ovadbo-proti-mladoletnikoma-vpletenima-v-medvrstniško-nasilje/>
- ^{xii} POND (b. d.). *Nasilje v družini*. Pridobljeno s <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini>
- ^{xiii} Varna starost (15. 6. 2018). *Mednarodni dan boja proti nasilju nad starejšimi*. Pridobljeno s <https://varnastarost.eu/mednarodni-dan-boja-proti-nasilju-nad-starejsimi-15-junij>
- ^{xiv} Macuh, B. (2021). *Teme iz sociologije*. Celje: FKPV.
- ^{xv} Macuh, B. (2021). *Teme iz sociologije*. (str. 58) Celje: FKPV.
- ^{xvi} POND (b. d.). *Nasilje v družini – informacije o postopku na policiji*. Pridobljeno s <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini>
- ^{xvii} Lobnikar, B. (2005). *Preprečevanje nasilja v družini*. Ljubljana: Fakulteta za policijsko varnostne vede.
- ^{xviii} Bajt, R. (2014). *Nasilje nad starejšimi v družini*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici.
- ^{xix} Bajt, R. (2014). *Nasilje nad starejšimi v družini*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici.
- ^{xx} Občina Hrpelje – Kozina (b. d.). *Ustavimo nasilje*. Pridobljeno s <http://www.hrpelje-kozina.si/ustavimo-nasilje/>
- ^{xxi} POLICIJA (b. d.). *Nasilje v družini – informacije o postopku na policiji*. Pridobljeno s <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/oosebna-varnost/nasilje-v-druzini>
- ^{xxii} SCSD (b. d.). *Koordinatorji za preprečevanje nasilja*. Pridobljeno s <https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/koordinacija/preprecevanje-nasilja/>
- ^{xxiii} SCSD (b. d.). *Krizni center za otroke in mladostnike*. Pridobljeno s <https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/krizni-centri/>
- ^{xxiv} Društvo SOS (b. d.). *Zaslужite si živeti varno in v miru*. Pridobljeno s <https://drustvo-sos.si/https://drustvo-sos.si/>
- ^{xxv} Društvo Ključ (b. d.). *Kontakt*. Pridobljeno s <https://drustvo-kljuc.si/kontakt/>
- ^{xxvi} DNK (b. d.). *Kontakt*. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/kontakt.html>
- ^{xxvii} Združenje proti spolnemu zlorabljanju (b. d.). *Kontakt*. Pridobljeno s <https://spolna-zloraba.si/index.php/o-nas/kontakt/>

ŽIGA VOLK / rojen leta 2000 v Šempetru pri Gorici. Po zaključku srednje vzgojiteljske šole v Ajdovščini sem nadaljeval študiji na fakulteti za komercialne in poslovne vede Celje, in sicer program Komerciala 1- izredni študiji. Trenutno opravljam 3. letnik programa komerciala, ampak preden zaključim študij moram opraviti še 2. letnik.

Povzetek: Dejstvo je, da je izobraževanje temelj optimalnega razvoja posameznika in je ključnega pomena za vključevanje v družbo in opravljanje dela. Vsako leto države namenijo veliko finančnih sredstev za izboljšanje izobraževalnega sistema in izobraževanja nasploh. Bolj izobraženi in naučeni ljudje pripomorejo k izboljšanju ekonomije in razmer v vsakdanjem življenju. Prav tako pa se izobraževanje povezuje z vseživljenjskim učenjem, ker izobražujemo se vse življenje, zato lahko rečemo, da je izobraževanje del vseživljenjskega učenja. V različnih obdobjih pridobivamo različne informacije in znanje in s spremembo starosti se prav tako spremenijo interesi in zanimanje za različne stvari. Zato moramo v vsakem življenjskem obdobju razširiti načine pridobivanja znanja in vlagati v čim lažje razumevanje različnih vsebin v različnih življenjskih obdobjih.

Ključne besede: izobraževanje, učenje, družba, odnosi, posameznik, delo.

IZOBRAŽEVANJE IN VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Uvod

Dejstvo je, da se z izobraževanjem srečujemo vsakodnevno in je družbeni pritisk, da se je potrebno izobraževati, iz dneva v dan večji. Ne glede na dejstvo, da mora vsak posameznik imeti doseženo neko optimalno stopnjo izobraženosti, pa se v današnjem svetu pogojuje veliko več, in sicer, da je potrebna zelo visoka izobrazba, če želi posameznik v življenju nekaj doseči, in prav tukaj se razvije odpor do učenja. Zato je potrebno drastično spremeniti pogled na izobraževanje in pridobivanje znanja nasploh, če želimo, da se bodo ljudje izobraževali zaradi lastnega veselja in ne zaradi drugih. Iz tega se lahko navežemo na vseživljenjsko učenje, ki pa je prisotno konstantno tudi takrat, ko sami tega ne občutimo. Bolj kot je posameznik motiviran bolj se bo hotel učiti in pridobivati znanje nasploh. V besedilu bodo predstavljene ključne točke izobraževanja in vseživljenjskega učenja, ki bi jih vsak posameznik moral poznati in razumeti.

Kaj je izobraževanje?

Izobraževanje je tisto, kar ostane potem, ko človek pozabi, česa se je naučil v šoliⁱ.

Izobraževanje se je skozi čas zelo spremenilo, na začetku je bilo predvsem namenjeno pospeševanju gospodarstva, zmanjšati razlike in pospešiti razvoj neke tehnologije. Glede na to, da se izobražujemo na vsakem koraku skozi življenje, ne moremo reči, da je izobraževanje neka omejena stvar. Danes je neka predstava, kaj naj bi bilo izobraževanje, prešla iz obdobja neke neškodljivosti v obdobje skepticizma. Ker nismo bili uspešni pri oblikovanju šolskih sistemov in je zaradi tega v zgodnji 60 letih nastala nekakšna kriza izobraževanja, so se začele pojavljati nove oblike izobraževalnih programov, izobraževanje odraslih, zasebne šole ... Vse to je oblikovalo neformalno izobraževanje, ki danes tvori nek napredek. Pojavlja se vprašanje, katera oblika izobrazbe omogoča največji napredek v sodobni družbi in njeno demokratizacijo. Potrebno je tudi pravilno prenašanje znanja na prihodnje generacije, če želimo biti v skladu z razvojemⁱⁱ.

Izobraževanje v preteklosti, ter kaj prinaša prihodnost

V prejšnjem odstavku smo se dotaknili, kaj naj bi izobraževanje sploh bilo. Vse se je začelo pri naših prednikih in kot vemo je izobraženost bila zelo povezana z vero. Zato je bilo v preteklosti izobraževanje zelo prepleteno z vero, ampak je zaradi različnih zakonov in spremenjenega razmišljanja s časoma postalo ločeno od vere. Veliko knjig in učbenikov je bilo spisanih v samostanih in cerkvah, ki so bile kasneje predelane in se jih morda v današnjih časih uporablja v nekaterih izobraževalnih ustanovah oz. šolah. Zato ima danes vsak posameznik možnost se učiti o religiji, kakor se sami hočejo učiti. Prvo uradno informacijo o izobraževanju lahko pridobimo iz starega Egipta. V Egiptu je izobraževanje pomenilo prehod otroka v odraslo osebo. Tukaj niso poznali neenakosti med moškimi in ženskami, ampak se je ta neenakost pojavil v kasnejših časih. Prav obratno so razmišljali v Indiji. Izobraževanje in vzgoja je bilo konceptualno osredotočeno, na idejo, da bi morali vsi razviti svoj moralni intelektⁱⁱⁱ.

Zelo pomembno je tudi poudariti, da je bilo izobraževanje preteklosti namenjeno predvsem oziroma samo moškim, ker so bile ženske namenjene predvsem za to, da so opravljala hišna opravila. Ta neenakost v današnjih časih skoraj ni več prisotna, čeprav je v nekaterih sodobnih državah ženskam še vedno prepovedano, da se izobražujejo. Trenutna statistika pravi, da celo več žensk kot moških dokonča izobraževanje v formalnih institucijah. Prve predmete so predstavili Grki in Rimljani zaradi tega, ker so hoteli, da so učenci razgledani z različnih področji, npr. zgodovina, poetika, jezik in mnogo drugih. Predmeti niso bili obvezni, ampak učenci so imeli možnost, da so se jih

po želji udeležili. V današnjih časih pa so predmeti v šolah obvezni in poleg osnovnih, ki so jih razvili v preteklosti, smo sedaj dodali v izobraževalni sistem še mnogo drugih predmetov, npr. računalništvo, ekonomija ... Predvsem je v preteklosti izobraževanje temeljilo na lastnih interesih, osebnemu razvoju in fizični aktivnosti. Želeli so, da se učenci razvijajo na vseh področjih. Zdaj pa večina staršev zahteva od izobraževalnega sistema, da njihovi otroci postanejo profesionalci v določeni stvari, ne glede na njihove osebne želje in zdravje. Ljudje in otroci so prisiljeni, da se učijo nadpovprečno samo zato, da bodo lahko tekmovali na globalnem nivoju. Povzeli smo pa kar nekaj metod učenja iz preteklosti, to so: učenje na pamet, debatiranje, testi, branje, pomnjenje vsebine. Čeprav je sedaj izobraževalni sistem predvsem razdeljen tako, da se na različnih stopnjah uporablja različne metode učenja. Glavna značilnost sodobnega učenja je razvoj tehnologije. Izobraževanje v preteklosti je bilo težko, ker so bile informacije dokaj omejene. Z razvojem tehnologije se je pridobivanje informacij in njihovo implementiranje v izobraževanje zelo poenostavilo. Ljudje se lahko izobražujejo na vseh koncih sveta. Ni jim potrebno čakati, da pride neka knjiga do njih mesece in mesece, ampak jo lahko preberejo na internetni strani v nekaj sekundah^{iv}. Kar se pa tiče prihodnosti in izobraževanja, kot ga poznam danes in takšnega, kot smo poznali v preteklosti ne bo več. Že dandanes se izobraževanje zelo hitro spreminja, praktično iz dneva v dan. Vladne oblasti imajo največ vpliva na to, v katero smer se bo izobraževanje in izobraževalni sistem obrnil. Definitivno lahko trdimo, da bo v prihodnosti sistem izobraževanja poudarek dal na pomembnost tehnoloških in profesionalnih sposobnosti posameznika in ne bo več vključeval moralnega izobraževanja. Poudarek bo tudi na razvoju države, da bo le-ta lahko zagotovila učencem razvoj profesionalnih sposobnosti. Vemo, da so izobraženi ljudje glavna prednost vsake države. Vemo tudi, da je izobraževanje temelj vsakega posameznika in z njim lahko naredimo vsako nemogočo stvar mogočo^v.

Vrste izobraževanja

V osnovi se izobraževanje deli na 3 vrste: formalno, informalno, neformalno^{vi}. Začel bom pri formalnih vrstah izobraževanja, pod katero spadajo: šole, vrtci, fakultete in srednje šole. Vse se začne ob rojstvu, ampak ko govorimo o formalnem izobraževanju, se to začne z vstopom otroka v vrtec. Predšolska vzgoja je ključnega pomena za razvoj otroka in po navadi poteka od 1. pa do 5. leta starosti. Program lahko izvajajo javni in zasebni vrtci, če zasebni vrtec pridobi koncesijo lahko opravlja dela javnega značaja. Javne vrtce ustanovi občina, ki jih tudi financira, zato vsi javni vrtci delajo po Kurikulumu za vrtce, ki ga je sprejel Strokovni svet republike Slovenije leta 1999^{vii}. Starši so upravičeni do olajšave pri plačevanju vrtca glede na njihove prihodke in število otrok, ki jih imajo^{viii}. Na drugi strani imamo zasebne vrtce, ki lahko delajo po drugih programih (Montessori, Stain ...). Tukaj moremo poudariti, da vrtec sicer ni obvezen, ampak je priporočen, ker tako otrok dobi nekakšno podlago in socializacijo za nadaljnjo izobraževanje in razvoj, po besedah J. Budanovič Jerončič. Nato sledijo še tri stopnje izobraževanja. Primarno izobraževanje, v katero uvrščamo osnovne šole, program za otroke s posebnimi potrebami in po nekaterih merilih tudi vrtce, čeprav sem predšolsko vzgojo opisal v prejšnjem odstavku. Glede na to, da osnovna šola v Sloveniji traja 9 let ta, zajema dve ravni izobraževanja; kategorijo/raven 1 – Primarno izobraževanje ali prvo obdobje osnovnega izobraževanja in kategorijo/raven 2 – Nižje sekundarno izobraževanje ali drugo obdobje osnovnega izobraževanja, po ISCED 1997. Tako lahko rečemo, da se otroci izobražujejo v osnovnih šolah nekje med 20 in 28 ur na teden (odvisno od razreda). Šolska ura traja 45 min. Šolsko leto pa nekje med 170 in 190 dni. Osnovno šolo ustanovijo občine in je obvezna^{ix}. Sekundarno izobraževanje v Sloveniji delimo na poklicno in srednje strokovno oziroma tehniško izobraževanje. Namenjeno je vsem osebam, ki so predhodno zaključile osnovno šolo in se vpisale na želeno srednjo šolo (sistem sprejemanje na državni ravni). Pred zaključkom srednje strokovne šole se opravlja poklicna matura, pred zaključkom splošnega izobraževalnega programa pa splošna matura. Uspeh in točke na maturi so pogoj za vpis na nekatere terciarne izobraževalne programe^x. Terciarno izobraževanje: pod to vrsto izobraževanja so vključene višje šole in visokošolski študijski programi. Višješolski program je namenjen predvsem temu, da se posameznika pripravi na delo. Traja 2 leti in je vreden 120 kt. Visokošolsko izobraževanje pa zajema 3 stopnje. Po zaključku prve stopnje posameznik dobi diplomu in med 180 kt in 240 kt, nato se lahko vpiše na drugo stopnjo, kjer dobi magisterij, ki je vreden med 60 kt in 120 kt in nato lahko naredi doktorat, ki je vreden med 300 in 360 kt. Imamo pa tudi posebne vrste vzgojno izobraževalnih sistemov. Zadnja leta je velik poudarek na izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Za otroke s posebnimi potrebami imam popolnoma prilagojene šole, ki s svojim programom tem otrokom omogočajo maksimalno vzgojo in izobrazbo. Lahko pa se izvaja na osnovni in srednjih šolah strokovna pomoč za otroke, ki niso nujno hudo bolni, ampak imajo vidne težave med učenjem. Poleg teh programov imam tudi programe, ki so financirani iz javnih sredstev, kot so glasbene šole ali plesne šole. Zadnja leta je pa postalo precej popularno šolanje na domu. Ko se posameznik šola na domu, mora prav tako priti v šolo in opraviti določene teste in izpite, ni mu pa potrebno biti pri šolskih urah, ker se pričakuje, da delo, ki naj bi ga opravil v šoli, opravi doma s pomočjo staršev in literature, ki jo pridobi na začetku leta. Kot vidimo, je formalno izobraževanje precej kompleksno, neformalno in informalno izobraževanje bomo podrobno pogledali pri vse življenjskem učenju^{xi}.

Ključ do izobraževanja v Evropi

Evropska agenda je zadnja leta naredila pomemben korak in si postavila cilj, da bo dosegla 40 % diplomiranih dijakov na posamezno regijo. Ta cilj je zelo drzen, ker je veliko držav, med njimi je tudi Nemčija, ki ne bodo dosegle tega cilja. Ampak, če primerjamo EU in Kitajsko, lahko vidimo, da Kitajska to stopnjo že presega. Zato bo Kitajska prav kmalu postala vodilna velesila v izobraženosti ljudstva. Če bolj

podrobno pogledamo, kaj si je Evropa zadala, lahko vidimo sledeče: prvi cilj je, da se zmanjša število ljudi, ki predčasno zapustijo šolo. Drugi cilj je pa ta, da se poveča število ljudi, ki bodo imeli končano terciarno stopnjo izobraževanja. Ključnega pomena je, da prvi cilj dosežemo relativno hitro, ker dejstvo je, da manj izobraženi ljudje v današnjih časih težje pridobijo službo. Oddaljenost od teh 40 % se pa v vsaki državi razlikuje. V Romuniji, Češki in na Slovaškem bi si bilo treba prizadevati, da izpolnimo vsaj merila. V teh država je namreč treba povečati, kar za več kot 20 %, da bi prišli do teh obljubljenih 40 procentov. Z enako težavo se srečujeta obe sredozemski državi, kot so Portugalska in Italija, država v prehodu pa je Madžarska, ki se nekako usklajuje z Avstrijo. Medtem ko bi Italija morala več kot podvojiti diplomante, bi morala Avstrija še vedno neizmerno vlagati, da bi stopnjo terciarne izobrazbe povečala za več kot 15 procentov in tako dosegla 40 %. Po drugi strani, pa so države, ki so danes dosegle 40 %. To so: Irska, Danska, Luksemburg, Belgija, Švedska, Francija, Združeno Kraljestvo. Irska je doživljala valove visokokvalificirane neto migracije, kar je prispevalo k njenemu povečanju v terciarni sestavi izobrazbe. Nemčija ima do izpolnitve še dobri 12 %, kar pa je ključnega pomena, ker ima največje gospodarstvo v Evropi. Pomembno je, da Evropski oblikovalci in politiki razumejo, da bo količina in kakovost izobraževanja imela ključno vlogo pri ohranjanju evropske konkurenčnosti. Ustvarjanje družbe, v kateri je ustvarjanje znanja na prvem mestu, je ustrezen korak za sprostitev kreativnosti, ki je tako nujno potrebna za prihodnje evropsko bogastvo. Vendar pa je pri vzpostavitvi tovrstne družbe potrebno veliko premisliti^{xii}.

Pomen izobraževanja in možnost izboljšave

Izobraževanje je najboljša ekonomska predpostavka, kar jih je^{xiii}.

Kot vemo je izobraževanje ljudi nujno skozi celo življenje, glede na to, da se družba konstantno spreminja, se posledično tudi možnost pridobivanja novega znanja in izkušenj. Vsak dan odkrivamo nove stvari in te nove stvari tudi takoj začnemo uporabljati, zato je ključno, da se izobražujemo sproti. Ampak za vse nagle spremembe lahko pravzaprav krivimo konstantno izobraževanje in razvoj. Brez dvoma postaja konstantno izobraževanje neka ključna spremenljivka ljudi v današnjem času in se ne konča zgolj z izpitom ali diplomom. Prav tako pa človek zadovoljuje svoje osnovne potrebe preko dela in dobro ve, da sta za delo potrebna razmišljanje in izobraževanje hkrati. Lahko vidimo, da je pridobivanje nekega znanja predvsem človeku v korist, ker lahko tako zadovolji svoje vsakdanje potrebe. Proces učenja in izobraževanja je skupek pridobivanja znanja in pridobivanja nekih delovnih izluženj in navad. Sklenemo lahko krog in rečemo, da cilji vzgoje in izobraževanja izhajajo iz družbenih in zadnje čase predvsem ekonomskih potreb^{xiv}.

Izobraževanje zagotavlja dober položaj znotraj družbe, ker ljudje z visoko izobrazbo predstavljajo zelo vreden vir informacij v naši družbi. Prav tako je prava izobrazba pomembna pri pomoči, ko želimo naučiti druge posameznike sprejemljivih moralnih vrednot in etike. Poleg tega je znano, da samozavest izhaja iz izobrazbe. Bolj kot smo samozavestni lažje je doseči nek uspeh v življenju. Samozavest nas naredi zavedne, kako dobro opravimo določeno nalogo in kako dolgo jo opravljamo^{xv}.

Dejstvo je, da je zmeraj možnost izboljšave in to velja tudi za vse vrste izobraževanja. Glavni problem današnjih izobraževalnih sistemov je prevelika usmerjenost v ocene in dokončne nazive in premalo v praktično izobraževanje. To lahko trdimo predvsem za formalne oblike izobraževanja, ker neformalne oblike se pojavljajo konstantno skozi celo življenje in ne spadajo v isto kategorijo. Študije kažejo, da študentje in dijaki po zaključeni formalni izobrazbi nimajo osnovnih sposobnosti pisanja, kritičnega mišljenja, kar se zdeti samoumevno, je pa v precejšnjem padcu. Prav tako študenti vložijo manj časa v študiju, kot so ga 50 let nazaj. Zato je potrebno temeljito prenoviti izobraževalni sistem, ki bo povezoval prav tako praktično kot tudi teoretično znanje, spodbujal več samostojnega dela in raziskovanja. Prav tako je treba večji poudarek dati na osnovnošolsko izobrazbo, kar se tiče pisanja, branja in podobnih stvari, in odstraniti nekatere stvari, ki jih lahko posameznik naknadno pridobi skozi vseživljenjsko učenje^{xvi}.

Izobraževanje v povezavi z ekonomijo in globalnimi interesi

Množična predpostavka je, da je treba biti za vsako delo dobro izobražen. Tudi če je izobrazba ključna ne pozabimo, da se dela še zmeraj delijo na tista, za katera ni potrebno velikega znanja in je posledično manj plačano, na drugi strani so pa dela ozke specifikacije, za katera je potrebna visoka izobrazba in je plača vidno večja. Delodajalci se srečujejo s problemom izobraženega kadra, ker je nekaterih ozkih specifikacij zelo malo in posledično ne morejo dobiti delovne sile, ki jo potrebujejo. Prav tako pa dodatno izobraževanje delavcev stane delodajalca veliko denarja, zato se nekateri tudi niso pripravljali spusti v določene posle. Zaradi konstantnega razvoja ekonomije se je pojavila velika tekmovalnost na področju izobrazbe. Velika podjetja vlagajo denar v dodatno izobraževanje že tako visoko specializiranega kadra samo zato, da bi postali še bolj konkurenčni. Čeprav to ne velja za vse panoge. Stopnja izobrazbe in nadgrajevanje znanja in sposobnosti igra veliko vlogo pri ločevanju tisti držav, ki so razvite, in tiste države, ki se razvijajo. Čeprav so v igri nekateri faktorji, kot so, kje se država nahaja in kakšni so pogoji za pridobivanje znanja in izobraževanje, bolj izobraženi delavci povzročijo ekonomski presežek, ki ustvarja dobiček^{xvii}. Tukaj igra veliko vlogo globalizacija; ker imajo vodilne države običajno bolj izobražen kader z najboljšo formalno izobrazbo, bodo zato tudi visoko konkurenčne. V današnjem svetu se zelo hitro širimo iz lastne države v druge in pri tem pridobivamo tudi novo znanje, ki pripomore k uspešnosti ekonomije države. Jasno je, da je za razumevanje globalizacije v povezavi z izobraževanjem pomembna specifičnost, zato tudi odnos med globalizacijo in izobraževanjem ni mogoče opisati kot škodljiv ali koristen, ampak je to odvisno od človekovega položaja, perspektiv, vrednost in prioritet. Zato se pri formalne izobraževanju učenca, študente in dijaške pripravlja

na izzive in priložnosti, ki naj bi jih predstavljale novosti, ki jih prinaša globalizacija. Neformalno izobraževanje je pa samo dodatek, ki ga vsak posameznik želi, da bi pridobil dodatno znanje. Vedeti pa moramo, da kulturni, politični in ekonomski vidik ostaja ključnega pomena pri razumevanju, kako se lahko globalno izobražujemo^{xviii}.

Opredelitev vseživljenjskega učenja

Izobraževanje je del našega vseživljenjskega učenja. Ko želimo dobesedno povedati, kaj naj bi bilo vseživljenjsko učenje, lahko rečemo, da je to neke vrste pridobivanje znanja in izkušenj, izobraževanje od rojstva pa vse do smrti. Imam tudi *life wide* učenje, kar pomeni, da se v različnih obdobjih učimo različne stvari. Vseživljenjsko učenje bi rad najprej povezal z neformalnim in in-formalnim izobraževanjem. To je vso znanje, ki ga pridobimo izven organiziranega formalnega izobraževanja, čeprav pod to definicijo spada veliko različnih form pridobivanja znanja^{xix}.

Neformalno izobraževanje opredelimo kot organizirane in pol-organizirane izobraževalne aktivnosti, ki potekajo izven strukture in rutine formalnega izobraževalnega sistema. Prav tako tudi po zaključenem neformalnem izobraževanju dobimo priznanje, ki služi kot dokaz, da smo se naučili nekaj novega. Potem imamo tukaj še in-formalno učenje ali izobraževanje. To je najbolj povezano z vseživljenjskim učenjem, ker poteka vsak dan v vsakem trenutku nenačrtovano in ga kot posamezniki sploh ne občutimo kot učenje ali neko pridobivanje znanja. Preko te vrste učenja posameznik pridobiva praktične izkušnje in znanje, ki ga potrebuje za opravljanja vsakodnevnih nalog, in spoznava nove stvari brez da bi to hotel ali pa ne^{xx}.

Pri vseživljenjskem učenju lahko tudi rečemo, da je ključnega pomena, predvsem za razvoj posameznikove osebnosti značaja in lastnega obzorja. Po navadi se ljudje učijo nekaterih stvari predvsem iz lastnih interesov in zadovoljstva. To pa zato, ker ima večina ljudi neke interese izven nekega formalnega sistema zato, ker je ljudem v naravi, da se bodo učili in se tako razvijali naprej. Kako vemo, da gre za vseživljenjsko učenje? To učenje mora biti prostovoljno, iz lastnih interesov. Ni nujno, da mora biti plačljivo, velikokrat in-formalno, mora biti lastna motivacija iz lastnih razlogov. V današnjem ekonomskem svetu veliko delodajalcev išče pri delavcih to, da razumejo pomen vseživljenjskega učenja in jim potem tudi omogočijo, da se sami izobražujejo v različne smeri, čeprav so zaposleni pri nekem podjetju, ki zahteva lahko samo eno znanje ali pa specifikacijo. Vseživljenjsko učenje prinaša mnogo prednosti, kot so na primer novo dobljena motivacija, ki jo dobimo, ko se naučimo nekaj novega, četudi se tega zavemo šele čez nekaj časa. Lahko si zaradi tega zadamo nove cilje in razvijemo nov hobi, povečamo samozavest, razvijemo socialne in druge sposobnosti^{xxi}.

Evropska unija zadnja leta strmi k spodbujanju vseživljenjskega učenja, ker glede na to, da imamo veliko informacij, lahko ljudje uporabijo veliko teh za lastne potrebe. Ključno je pridobivanje novega znanja in izobraževanja skozi vse življenje, ker tako je postala Evropa kontinent zelo razgledanega prebivalstva. Pomembnost vseživljenjskega učenja je ključnega pomena za prihodnost Evrope. Vse članice Evropske unije se strinjajo, da mora Evropa biti zgled svetu na podlagi vse življenjskega učenja. Dejansko hočemo pokazati, da je mogoče doseči oboje; gospodarsko rast in okrepiti socialno kohezijo. Ljudstvo je glavno bogastvo Evrope. Tako pridemo do sklepa, da je vseživljenjsko učenje bistvo politike, razvoja državljanstva, socialne kohezije in zaposlovanja^{xxii}.

Težave med vseživljenjskim učenjem

Živi kot bi umrl jutri. Uči se, kakor da boš živel večno^{xxiii}.

Med potekom svojega življenja velikokrat naletimo na težave, pa naj se te pojavijo pri izobraževanju ali kateri koli drugi dejavnosti. Prav tako lahko naletimo na težave pri vseživljenjskem učenju. Te težave se lahko pokažejo kot subjektivne ali pa objektivne narave. Definitivno je posameznik nekako omejen na kraj, v katerem prebiva, objekte, ki jih ima na razpolago. Ti faktorji so objektivne narave. Velikokrat vidimo, da so ljudje, ki živijo na nekem samotnem kraju, manj razgledani kot nekdo, ki živi v mestu. Sicer imajo drugačno znanje kot mestni ljudje, ampak, ker so omejeni na kraj bivanja, ne morejo razviti svojega maksimalnega življenjskega učenja. Na drugi strani je pa velikokrat težava subjektivne narave. Najbolj pogoste stvari, ki ovirajo vseživljenjsko učenje, so različne bolezni. Človek, ki je na invalidskem vozičku, nima enakih možnosti za pridobivanje različnega znanja, kot ga ima nekdo, ki je popolnoma zdrav. Prav tako je v zadnjih desetih letih videti porast mentalnih bolezni, ki že bolj ovirajo vseživljenjsko učenje. Najbolj pogoste težave se pojavijo na prehodu iz 3. v 4. vseživljenjsko obdobje, kjer se pojavijo dispozicijski (psihično stanje), institucionalni (kraj bivanja) in situacijski dejavniki. V Sloveniji to rešujemo z učenjem po meri, zavedanjem teh problemov ter učenjem vseživljenjskih vrednot^{xxiv}.

Dodal bi še eno strokovno razlago delitve vseživljenjskega učenja iz leta 1965. Leta 1965 sta Johnstone in Rivera izzive vseživljenjskega učenja organizirala v dve glavni kategoriji situacijskih (zunanjih) in dispozicijskih (notranjih), ki sta vsebovali 10 potencialnih ovir za učenje. Te ovire so bile nato povezane z različnimi spoli, starostjo in socialno ekonomskimi kategorijami. Starejši odrasli imajo navadno več dispozicijskih ovir, mlajši ljudje in ženske pa več situacijskih ovir. Osebe iz nižjih socialno-ekonomskih razmer se soočajo z obema vrstama ovirami^{xxv}.

Sedanji fokus na vseživljenjsko učenje je spoznanje, da mora biti učenje bolj aktivno kot pasivno in bolj strukturirano na dolgi rok. Vsi deli se morajo med seboj povezovati^{xxvi}.

Ta del bi rad zaključil z mislijo, da je vseživljenjsko učenje preobremenjeno z ekonomskimi, osebnimi, socialnimi, motivacijskimi, temeljnimi ovirami, ki na vse nas vplivajo na različne načine^{xxvii}.

Obstajajo dokazi, da so dispozicijske ovire in motivacijske ovire za vzpostavitev učeče se družbe prav tako problematične kot strukturne in institucionalne^{xxviii}.

Vse življenjsko učenje in pomen za posameznika

Uči se postopoma – zmeraj je še ena stvar, ki se jo lahko naučiš^{xxix}.

Glede na to, da nas to učenje spremlja skozi vse življenje, je tukaj kar nekaj prednosti in pomenov, ki jih pridobimo z vseživljenjskim učenjem. Prvo bi rad poudaril profesionalni osebni razvoj. Vsak se po končani formalni izobrazbi zaposli, ampak to ne pomeni, da se je s tem prenehal učiti. Še zlasti kritično je za milenijce, rojene med letom 1980 in 1999, ki so na novo vstopili v delovni svet in razvoj tehnologije ter predstavljajo kar 30 % vseh tistih, ki so vključeni v proces vseživljenjskega učenja. Prav tako je profesionalni razvoj pomemben za razvoj sposobnosti posameznikovega življenja znotraj družbe. Zadnje raziskave kažejo, da tisti, ki je vključen v vseživljenjsko učenje prenaša ta interes na posameznike, s katerimi je v družbi. Druga stvar so pozitivni vplivi na moderno razvito družbo. Kakovost skupnega življenja v družbi neposredno vpliva na to, v kolikšni meri so ljudje vključeni v vseživljenjsko učenje. Raziskave so pokazale, da se plače ljudi zvišujejo, stroški pa ostajajo relativno enaki ali pa celo upadajo, in to koristi vsem. Kar 20 % bolj naklonjeni so tisti ljudje, ki so vključeni v vseživljenjsko učenje, v organizacije, ki se ukvarjajo z rekreacijo, javne šole in visoko šolstvo. Tretja stvar je mentalno zdravje in daljše življenje. Višanje mentalne stabilnosti je še eden izmed pozitivnih stvari, ki jih pridobimo z vseživljenjskim učenjem. V teh časih se je pokazalo, kako pomembno je vseživljenjsko učenje in socializacija nasploh za mentalno zdravje. Zato se je anksioznost pri mladih v času virusa COVID-19 povečala. Prav tako pa učenje skozi celotno življenje pripomore k aktivnim možganom in bistrosti, kar pripomore tudi k daljšemu življenju. Če tega ne bi bilo, bi bile vse stvari samoumevne. Nato pa pridemo k osebnemu razvoju in spreminjanju življenja. Kvaliteta življenja je neposredno povezana z individualno socializacijo in ekonomsko stabilnostjo. V vseh generacijah, (baby boom, gen x, gen y ...) je vseživljenjsko učenje potekalo predvsem iz individualni razlogov, da se posameznik lahko maksimalno razvije. Prav tako pa se lahko posamezniku spremeni življenje čez noč. Starši poročajo, da so se njihovi avtistični otroci takoj spremenili, ko so oni odšli na predavanje o avtizmu^{xxx}. Prišli smo do spoznanja, da vsako leto pridobimo več in več ljudi, ki so aktivno vključeni v vseživljenjsko učenje in se tako bolj izobrazijo, so veliko bolj produktivni in delijo svoje znanje z drugimi ljudmi. Vseh prednosti tovrstnega učenja sicer še nismo uspeli raziskati, a jasno je, da ljudje to učenje potrebujejo in tudi delodajalci strmiijo k iskanju takih ljudi. Zaradi zelo materialne naravnosti človeštva danes je ključnega pomena, da znamo rešiti probleme v različnih dejavnostih brez da bi pri tem povzročili dodatne stroške. Tako nam vključenost v vseživljenjsko učenje omogoča reševanje kompleksnejših problemov in na dolgi rok ustvariti boljše razmere za poslovanje. To krepi tudi ekonomijo^{xxxi}.

Zaključujem z mislijo Eggelmeyerja^{xxxii}, ki pravi, da je naša narava, da se radi uživamo, in da se na to željo po učenju moramo osredotočiti, ker prinese veliko prednosti. Od kvalitete življenja do finančne stabilnosti, vse to nam je v pomoč pri adaptaciji na ta kaotični svet, v katerem živimo, in zato moramo vseživljenjsko učenje sprejeti z odprtimi rokami in ga izkoristiti, ker na tem svetu živimo samo omejen čas. Potrebno je izkoristiti svoj maksimalni potencial, da lahko dosežemo višje cilje.

Vseživljenjsko učenje v Sloveniji

Po podatkih Statističnega urada RS je prebivalec Slovenije, ki se dodatno izobražuje, v povprečju star med 25 in 34 leti. Je visoko izobražen in zaposlen ter se izobražuje zaradi potreb dela, večinoma zunaj delovnega časa. Podatki kažejo pozitiven trend splošnega zanimanja za različne oblike izobraževanj. Trenutno je kar 41 % Slovencev, starih med 25 in 64 leti, vključenih v eno od možnih oblik izobraževanja. Po drugi strani pa je zaskrbljujoče, da so za dodatno pridobivanje znanj in izobraževanje nezainteresirani ravno tisti, ki bi ga najbolj potrebovali – brezposelne osebe, med katerimi prevladujejo posamezniki z nizko stopnjo izobrazbe. V programe za pridobitev izobrazbe je vključena le desetina brezposelnih, v programe neformalnega izobraževanja pa dobra petina brezposelnih^{xxxiii}.

Ukrep vseživljenjskega učenja je v Sloveniji nujen, da se zagotovi dolgoročno ravnavesje med povpraševanjem po delovni sili in aktualno ponudbo del. S tako strategijo bi lahko vzpostavili proaktiven odnos do vseživljenjskega učenja ter bi tako izboljšali dinamiko zaposlovanja. Opaziti je, da v Sloveniji veliko vlagamo v človeške vire in prebivalce. Toda, če želimo z aktualno strategijo stopnjo udeležbe v vseživljenjsko učenje dvigniti na evropsko raven je potrebno veliko vložiti v primeren kader za vseživljenjsko učenje. Potrebno je izobraziti učitelje, izvajalce tečajev, razvoj regionalnih centrov in podobno. V dokumentu, ki je izšel leta 2007 so avtorji izpostavili 14 ciljev, ki razvijajo vseživljenjsko učenje v Sloveniji. Spodaj bom predstavil najbolj ključne. Prvi in najbolj logičen je, da moramo omogočiti vsem učenje in izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih, posebno pozornost je potrebno nameniti tistim, ki imajo pri vseživljenjskem učenju težave ali pa so prikrajšani. Prav tako je eden izmed 14 ciljev tudi ta, da moramo omogočiti vsakemu človeku učenje po njegovi meri, to pomeni, da se more izobraževanje, učenje in usposabljanje optimalno prilagoditi potrebam tistega, ki se uči. Tukaj so še cilji, da bi bilo potrebno dvigniti raven pismenosti v Sloveniji, spodbujati in omogočati učenje na vseh življenjskih področjih in to z ustreznimi instrumenti, ki jih omogoči celostna politika, ki naj bi povezovala gospodarske interese z družbenimi in kulturnimi cilji. Najbolj realen cilj na trenutne razmere

pa je ta, da bi morali pospešiti učeče se družbe, ki naj bi temeljile na nekem znanju ter družbe mislečih, to bi bila evolucijska nadgradnja. Za doseganje teh ciljev je potrebno, da se povežejo različne ravni vzgoje in izobraževanja, ter ustvarijo nek kontinuum vseživljenjskega učenja. Morali bi ustanoviti centre za vseživljenjsko učenje, ampak v Sloveniji nimamo še enotnega modela in temeljih standardov za tak podvig. Konstanto govorimo o stvareh, ki naj bi veljale za vse, ampak ne smemo pozabiti vzeti v zakup posameznikovih potreb, zahtev in specifičnih možnosti. Treba je spremljati razmere, ki se konstantno spreminjajo, iz dneva v dan. Zgoraj navedene cilje moramo doseči z določenimi ukrepi. Ti morajo postati vidni v ustavi, zakonodaji in pri financiranju takšnih projektov. V nadaljevanju bom povedal, katere ukrepe bi morali sprejeti za uresničitev teh ciljev. Prva in ključna stvar je izboljšanje kakovosti vzgoje in izobraževanja, kar zajema različne standarde, ki se povezujejo z vseživljenjskim učenjem, in bi morali vedeti, da kakovostno izobraževanje mora vsebovati prvine vseživljenjskega učenja. Druga stvar, ki smo jo že nešteto omenili, je posodobitev vzgojno izobraževalnih programov v Sloveniji, pa naj bodo ti formalni ali pa ne. Prav tako je potrebno razviti izobraževalne in učne strategije. To so didaktika, metodika in druge, ki naj bi omogočale in podpirale vseživljenjsko učenje. To bi predvsem izpeljali na razvojni raziskovalni ravni in z dobro prakso. V Sloveniji imamo prav tako slabo usposabljanje strokovnih delavcev. Njihovo izobraževanje naj se ne bi končalo po opravljeni diplomu, ampak je potrebno razviti programe za njihovo usposabljanje, da bi lahko uresnili cilje vseživljenjskega učenja. Posodobitev čakajo andragoška usposabljanja in vpeljati je potrebno specializirane podiplomske programe usposabljanja. Nato sta dve pomembni točki, in sicer, moramo razviti sistem za priznavanje različnih vrst učenja; ta more zajemati in potrjevati vse vrste učenja in vsakršno koli pridobivanje znanja. In povečati moramo dostopnost do izobraževanja in učenja. Veliko ljudi v Sloveniji živi v absurdnih razmerah, kjer je učenje zelo oteženo. Ti ljudje so na robu socialnega preživetja ravno zato, ker ne dobijo potrebnega znanja, da bi si lahko pomagali. Prav tako moramo okrepiti infrastrukturo. Zlasti v današnjih časih, ko vse poteka elektronsko, je potrebno zagotoviti maksimalno relevantnost in preverljivost informaciji, ki jih pridobimo na svetovnem spletu. Tukaj imamo še krepitev nevladnega sektorja kot partnerja državi pri razvoju strategije. V tem sektorju, ki je neprofiten, je potrebno razviti partnerske odnose. Pomemben je tudi strateški svet republike Slovenije za vseživljenjsko učenje, ter financiranje vpeljevanja in udejanja strategiji. Brez denarja se v današnjih časih ne da, zato določene strategije ne bo mogoče uspešno razvijati, če je ne bomo finančno podkrepili. Potrebno je tudi povezati raziskovalne zmogljivosti iz univerz, gospodarstva, javnih zavodov in organizacij za vzgojo in izobraževanje. Če hočemo zagotoviti kakovostno raziskovalno delo je treba za vsa področja vseživljenjskega učenja zagotoviti ustrezno institucionalizirano raziskovalno zmogljivost. Treba je razviti statično spremljanje in določiti kazalnike in standarde za spremljanje uresničevanja strategije. Poleg vseh teh naštetih pravil je še kar nekaj drugih. Če bodo vsi ti ukrepi izvedeni in cilji doseženi, bo vseživljenjsko učenje v Sloveniji resnično zacvetelo^{xxxiv}.

Kako izboljšati vseživljenjsko učenje

Moramo se vprašati, kako sploh zgleda nekdo, ki se vseživljenjsko uči in raziskuje. Po navadi, kot smo že zgoraj omenili, je vseživljenjsko učenje v današnjem času predvsem pomembno zaradi kariere in zaposlitve. Pomembno je, da konstantno nadgrajujemo svoje znanje in izkušnje, kar nas naredi boljšega zaposlenega. Vsi posamezniki, ki konstantno iščejo novo znanje, se učijo različni stvari, ne samo tistih ki so potrebne, iščejo nove načine za pridobivanje znanja, so v stiku z najnovejšimi trendi, so prilagodljivi in v stiku z najnovejšo tehnologijo, spremljajo socialna omrežja in pridobivajo podatke prav iz teh. Vsi ti ljudje so tisti, ki se vseživljenjsko učijo z določenim namenom. Ampak prav tako pa je 10 možnosti, kako izboljšati vseživljenjsko učenje. Prva stvar je, da moremo imeti določene cilje. Če si neke stvari ne želiš jo praktično ne boš dosegel. Treba je ustvariti dobre navade. Navado pa ustvarimo preko treh postopkov, in sicer moramo imeti motivacijo, sposobnost in sprožilec. Nihče se ne uči, ker bi se hotel, ampak zato, da bi se naučili nove stvari. Zato lahko tako imenovano motivacijo pospešimo z podkrepitvijo statusa, pridobimo neko novo inspiracijo ali pa nas je samo strah, da bomo izpustili neko življenjsko priložnost in da bi bilo pametno biti del vseživljenjskega učenja. Druga pomembna stvar je socializacija. V eksperimentu so postavili miš v labirint samo in z drugimi mišmi. Ko je bila miš v skupini je hitreje našla pot ven iz labirinta kot takrat, ko je bila sama. To velja tudi za ljudi, da se znamo boljše učiti, ko smo v skupini, kot takrat, kot smo sami. Deljenje idej je ključnega pomena za moderno vseživljenjsko učenje. Če se z nekom pogovarjaš o nečem, kar se hočeš naučiti, ima to dvojni učinek. Ne samo, da ponoviš tvoje obstoječe znanje, ampak lahko pridobiš še dodatno znanje od osebe, s katero imaš ta pogovor. Tretja stvar je izbira različnih virov pridobivanja znanja. Večina delovnih mest ni naključnih in tam smo omejeni na zanje v tistem prostoru. Če pa smo na več različnih krajih v enem dnevu lahko pridobimo znanje iz različnih okolij od različnih oseb. Četrti korak se povezuje s tretjim, čeprav je pomembno, da izberemo različne vire, ampak prav tako je pomembno, da smo selektivni. Trenutno kroži po svetu veliko različnih informacij, ki niso zmeraj resnične. Ker preživimo veliko ur na svetovnem spletu in porabimo veliko časa za iskanje informacij se velikokrat zgodi, da te informacije niso resnične, kar pomeni, da čeprav mi mislimo, da je naše vseživljenjsko učenje uspešno, je na koncu ravno obratno. Peta točka je, da moramo pogledati tudi navzven. Glede na to, da je že v izobraževanju, kot sem zgoraj navedel, vse bolj ozko, se to dogaja tudi pri vseživljenjskem učenju. Postavimo neke vire, s katerimi hočemo priti do določenih ciljev. To pa zelo omejuje vseživljenjsko učenje. Zato moramo pregledati vse možne stvari, ne samo tiste, ki jih dejansko potrebujemo. Šesta točka je razumevanje, da konstantno iskanje informacij in dobesedno siljenje v pridobivanje novega znanja povzroča potrat časa. Vseživljenjsko učenje mora biti konstantno in pretočno pridobivanje podatkov, ki bodo aktualni, relevantni in uporabni. Sedma točka je avtomatizacija vseživljenjskega učenja. Nihče se ne bo učil namesto tebe, si pa lahko učenje poenostaviš. Na primer, vsak dan se učiš zgodovino, ki te zanima, z 20 različnih internetnih strani. Zakaj ne bi tega optimiziral in zbral vse podatke na eni strani tako, da bi bilo učenje in vseživljenjsko učenje bolj enostavno in učinkovito. Osmo in deveta točka se med seboj

povezujeta. Dejstvo je, da ne moremo vseh informaciji sprejeti naenkrat, Zato je dobro, da vsak dan pridobivamo zadostno količino novih informacij in znanja, pa četudi je to naključno, ker si bomo tako lažje zapomnili stvari in bo tako vseživljenjsko učenje bolj učinkovito. Prav tako najnovejše študije kažejo, da tisti posamezniki, ki si vzamejo 15 minut časa preden gredo spat, da premislijo, kaj vse so se naučili danes, pospešijo pridobivanja novega znanja v prihodnosti. Deseta in zadnja stvar pa je to, da moremo biti pozitivno naravnani in imeti željo po osebni rasti. Če je nekdo bolj talentiran na določenem področju, ni nujno, da moramo biti tudi mi^{xxxv}.

Zaključek

V zgoraj napisanem besedilu smo spoznali, kaj naj bi pomenilo izobraževati se, in učiti, kaj vseživljenjsko učenje je in zakaj je ključnega pomena za posameznika. Izobraževanje je lahko obvezno ali neobvezno, moramo ga pa sprejeti z odprtimi rokami, ker biti neizobražen v današnjem svetu je lahko tudi porazno. Vsi dosežki so pogojeni z določenim znanjem in vsaka služba zahteva določeno stopnjo izobrazbe. Pomembno pa je tudi razumeti, da je izobraževanje lahko velikokrat koristno, ampak zaradi napačne predstave ga ljudje občutijo kot nujno zlo. Vidimo, da je potrebno slovenski vzgojno izobraževalni sistem še izpopolniti. Ljudje se preveč ukvarjajo s specifičnimi stvarmi, ki jih kot posameznik v življenju ne bodo potrebovali. Večji poudarek bi bilo potrebno dati na izobraževanju skupaj s praktičnim usposabljanjem, da bi lahko ljudje svo svoje znanje potem tudi povezali v celoto in bi bil to nek optimalni dosežek pri razvoju posameznika. Povežemo lahko še vse skupaj in povemo, da ekonomija strmi k čim večjemu in boljšemu izobraževanju ljudi, ker to prinese večjo korist in dobiček na dolgi rok. Prav tako so nam lahko v pomoč države, kot je Japonska, ki ima zelo razdelan sistem izobraževanja, kar se tudi kaže v tem, kako je njihov narod in kultura napredovala v zadnjih 70 letih.

Glede vseživljenjskega učenja pa lahko povemo, da je v zadnjih letih precej naraslo tudi zaradi tega, ker smo videli, da če se učimo celo življenje in to nenamensko, smo bolj produktivni in imamo boljše kvaliteto življenja nasploh. Vseživljenjsko učenje naj bi potekalo celo življenje. In četudi ga nekateri zanemarjajo, se prav tako učijo, tudi, če sami nočejo. Še posebej je pomembno tako učenje v obdobju, ko vstopimo v svet kot odrasla oseba pa vse tam do pozne starosti. Naše znanje tako konstantno dopolnjujemo in nadgrajujemo, kar nam to omogoča boljše zaposlitvene pogoje in življenjski slog na splošno. Res pa je, da se velikokrat pojavijo nevidne ovire oziroma motnje, ki lahko povzročijo stagnacijo takega učenja. Sploh v novodobnem svetu, kjer vse več ljudi preživi na elektronski napravah, sta se njihova produktivnost in raziskovalnost drastično zmanjšali, k čemur je pripomogel tudi zelo hiter življenjski ritem, ki ljudi demotivira. Kaj to pomeni za prihodnost in vseživljenjsko učenje ... pa lahko samo ugibamo. Lahko pa trdimo, da ljudje ne delajo proti sebi in se nekako trudijo ohraniti življenjski zagon in s tem tudi pomen vseživljenjskega učenja, čeprav tehnologija tako hitro napreduje.

Zaključek bi rad zaokrožil s tem, da na področju izobraževanja ter vseživljenjskega učenja je še veliko neodkritih stvari in možnosti za izboljšavo. Predvsem glede izobraževanja, kar se tiče formalnega dela, letno zelo napredujemo in izboljšujemo sisteme. Kar se pa tiče neformalnega in informalnega učenja, je pa tudi neomejeno število možnosti, ker nikoli ne veš vseh stvari in je zmeraj prostor za izboljšave. To je čar vseživljenjskega učenja, da dejansko poteka konstantno. Smo pa zadnja leta zelo napredovali kar se tiče vseživljenjskega učenja v četrtem obdobju, kar je zelo spodbudno, da se lahko tudi starejše osebe nekaj naučijo, kar 40 let nazaj ni bilo mogoče. Zelo pomembno je, da starejšim osebam omogočimo neko novo izkušnjo, pridobivanje novega znanja in izbrišemo stereotipi, da so starejši ovira mladim. Prav tako pa se z vsako naslednjo generacijo izboljšuje zanimanje pri mladih za konstantno pridobivanje novega znanja in izkušenj, ker kot vidimo je za uspešno ekonomsko okolje potrebno začeti vlagati tudi v mlade ljudi in jih naučiti čim več stvari že v mladih letih tako, da se skozi leta samo že nadgrajujejo. Zaključil bi rad z reko A. Marciera, ki pravi, da tisto, kar se naučimo z užitek, ne bomo nikoli pozabili. To dokazuje vsak posameznik, ki se rad ali pa se ne rad nauči, ampak, česar se naučimo iz čiste lastne volje, resnično ne nikoli pozabimo.

Viri, literatura in opombe

- ⁱ Fölsing, A. (1997). *Albert Einstein: a biography*. Viking.
- ⁱⁱ Godejša, M. (2006). *Transnacionalna mobilnost za izobraževanje (v prostovoljnih organizacijah)* (Doctoral dissertation). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- ⁱⁱⁱ DAWSON, W. R. (1925). Education in Ancient Egypt. *Science Progress in the Twentieth Century (1919–1933)*, 20(77), 109–119.
- ^{iv} Wayne, R. (2016). Comparison Between Past and Present Education System (shoutpost.com)
- ^v Apple, D., Burke, K., El-Sayed, M., Lawrence, B. (2009). Process Education: Past, present, and future. *International journal of process education*, 1(1), 35–42.
- ^{vi} Marsick, V. J. in Watkins, K. E. (2001). Informal and incidental learning. *New directions for adult and continuing education*, 2001(89), 25. DOI: 10.12691/education-3-10-20
- ^{vii} Republika Slovenija. (1999). *KURIKULUM*, Z. V. (1999). Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana: Urad za šolstvo.
- ^{viii} Macuh, B. (2021). *Teme iz sociologije*. Celje: FKPV
- ^{ix} Republika Slovenija. (1996). *Uradni list RS*, št. 12/96. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/celotno-kazalo/199612>
- ^x Tašanoska, T. (2017). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji: 2016/17*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- ^{xi} Europa (19. 3. 2021). *Organizacija in struktura sistema vzgoje in izobraževanja* | Eurydice (europa.eu)
- ^{xii} Roth, F. in Thum, A. E. (2010). *The Key Role of Education in the Europe 2020 Strategy. CEPS Working Document*, (338). DOI:10.2139/ssrn.1706704
- ^{xiii} Blair, T. (1998). *The third way: new politics for the new century* (izd. 588). London: Fabian Society.
- ^{xiv} Godejša, M. (2006). *Transnacionalna mobilnost za izobraževanje (v prostovoljnih organizacijah)*. (Doctoral dissertation). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s Microsoft Word - godejsa-maja.doc (uni-lj.si)
- ^{xv} Saidalavi, C., Hemalatha, F. S. R., Scholar, M. P. R., Mathews, S. M., Gujjar, A. A., Naoreen, B., Aslam, S. (2019). *Strength for Today and Bright Hope for Tomorrow* 10(5). DOI:10.13140/RG.2.2.28097.92009
- ^{xvi} Bok, D. (2017). *The struggle to reform our colleges* (105). Princeton University Press.
- ^{xvii} Radcliffe, B. (2012). *How education and training affect the economy*. Pridobljeno s <http://investopedia.com>
- ^{xviii} Jackson, L. (2016). *Globalization and education*. In Oxford Research Encyclopedia of Education.
- ^{xix} Sahlberg, P. (2009). Lifelong learning. *Lifelong Learning in Europe*, 1, 53.
- ^{xx} Berčnik, S. (2006). Neformalno izobraževanje dijakov in izobraževalne naloge družine. *Andragoška spoznanja*, 13(4), 48–59.
- ^{xxi} Peters, K. (8. 4. 2019). *What is Lifelong Learning? Its Importance, Benefits & Examples*. Pridobljeno s <http://valamis.com>
- ^{xxii} Memorandum, A. (2000). *On Lifelong Learning/Commission of the European Communities*. A Memorandum on Lifelong Learning (acs.si). Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
- ^{xxiii} Prabhu, R. K. in Rao, U. R. (ur.). (1967). *The Mind of Mahatma Gandhi*. Ahmedabad: Navajivan Publishing House.
- ^{xxiv} Macuh, B. (2021). *Teme iz sociologije*. Celje: FKPV
- ^{xxv} Johnstone, J. W. C. in Rivera, R. J. (1965). *Volunteers for learning: A study of the educational pursuits of American adults (4)*. Aldine Pub. Co.
- ^{xxvi} Hamil-Luker, J. in Uhlenberg, P. (2002). Later life education in the 1990s: Increasing involvement and continuing disparity. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 57(6), 324–331.
- ^{xxvii} Laal, M. (2011). Barriers to lifelong learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 28, 612–615.
- ^{xxviii} Bates, T. (2005). Charting the evolution of lifelong learning and distance higher education: the role of research. *Lifelong Learning & Distance Higher*, 133.
- ^{xxix} Thomas, A. K. (2011). *The Business Wisdom of Steve Jobs: 250 quotes from the innovator who changed the world*. Skyhorse Publishing Inc.
- ^{xxx} Ezeofor, O. (2020). Benefits of Lifelong Learning - LERN. Pridobljeno s <https://lern.org/article/benefits-of-lifelong-learning/>
- ^{xxxi} Laal, M. (2012). *Benefits of lifelong learning*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 4268–4272. Pridobljeno s (PDF) Benefits of Lifelong Learning (researchgate.net)
- ^{xxxii} Wang, X. and Hu, Q. (2012). Research Into the Improvement of College Students' Life-Long Learning Ability. *Creative Education*, 3, 69–72. Doi: 10.4236/ce.2012.37B017.
- ^{xxxiii} SURS. (2007). *Anketna raziskava o izobraževanju odraslih v Sloveniji*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/3542>
- ^{xxxiv} Licardo, M. (2007). *Vseživljenjsko učenje in učenje učenja*. Pridobljeno s <https://scholar.google.com/citations?user=WZqXGMAAAAJ&hl=en>
- ^{xxxv} Stephen walsh. (2018). 10 Tips for Better Continuous Learning | Anders Pink. Pridobljeno s <https://blog.anderspink.com/2018/04/10-tips-continous-learning/>

PODJETJA SE PREDSTAVLJAJO

„Premalokrat se zavedate, da je beseda kot kamen: tja, kamor pade, udari in pusti sledi.“

SVETOVALNICA LUČKA – pomoč žrtvam nasilja v družini

Zavod Karitas Samarijan je v decembru 2016 ponudil nov socialnovarstveni program – Svetovalnico Lučka, ki nudi pomoč žrtvam nasilja v družini. Program je vsebinsko in finančno podprlo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, zato so naša svetovanja **BREZPLAČNA**.

Pomoč nudimo vsem polnoletnim osebam, ki so žrtve nasilja, bivšim uporabnicam namestitvenih programov materinskega doma in varne hiše, osebam z izkušnjo nasilja, ki so gibalno ovirane, ter starejšim osebam. Svetovanja in psihosocialno pomoč nudimo tudi ostalim osebam, ki pomoč potrebujejo.

Program nudi brezplačno individualno svetovanje in brezplačno udeležbo v svetovalni skupini, kjer se udeleženke kontinuirano srečujejo vsakih 14 dni, ter možnost brezplačne udeležbe na delavnicah za osebnostno rast. Krajše razbremenilne pogovore omogočamo preko elektronske pošte in telefona.

Individualna svetovanja nudimo v svetovalnici Lučka v Šempetru pri Gorici ter na Ljudski univerzi v Ajdovščini. Svetovalnica Lučka ima svoje prostore v Šempetru pri Gorici na Cesti Prekomorskih brigad 20, 1. nadstropje, pisarna št. 6. Za individualne razgovore in udeležbo v svetovalnih skupinah se je treba predhodno naročiti.

Pisarna je odprta vsak dan od ponedeljka do petka od 8. do 15. ure, ob torkih pa od 10. do 18. ure. Dosegljivi smo na mobilnem telefonu 00386 31 666 321 ali na elektronskem naslovu svetovalnica.lucka@gmail.com.

Program v svetovalnici s pomočjo različnih strokovnjakov s področja nasilja vodi magistrica psihosocialne pomoči Dragica Pavšič Gerenčer.

	Podjetje Energos (op. p. starogrška beseda za potencial), poslovno in kadrovsko svetovanje, d.o.o., celovito analizira in razvija potenciale podjetij in posameznikov. Naše ključne strokovne kompetence zajemajo svetovanje, treninge in coachinge na naslednjih področjih: strateško načrtovanje, podpora podjetjem pri rasti, strateški HRM in upravljanje ključnih kadrov ter razvoj voditeljskih kompetenc.
	Družba CEATM, d.o.o., je bila ustanovljena z namenom, da povezuje Zahodni Balkan in Kitajsko na področju turizma, investicij in svetovanja. Po več uspešno izvedenih projektih sedaj širi svoje delovanje tudi na druge trge. V kolikor vas zanima razvoj novih inovativnih produktov in njihov plasma na tuje trge, nam pišite.
	Eudace, d.o.o., je svetovalno podjetje, ki z znanji in izkušnjami svojih sodelavcev nudi svetovalne storitve na področjih: upravljanja družinskih podjetij in korporacijskega prava, prava informacijske varnosti in telekomunikacij, delovnega prava in kadrovskih procesov ter uvajanja standardov ISO (ISO 9001, ISO 27.001, FSC ...). Med našimi naročniki je več kot 500 zadovoljnih strank (zasebnih podjetij in naročnikov iz javnega sektorja), s katerimi dolgoročno sodelujemo. Skozi celotno obdobje našega delovanja nas spremlja slogan »Naš cilj je najti rešitev«, ki mu ostajamo zvesti in ostaja temeljno vodilo tudi v bodoče.
	Dr. Andrej Raspor kot samostojni podjetnik, svetovalec, mentor in predavatelj nudi storitve s področja razvoja kadrov in organizacijske prenovе poslovnih procesov.

PERFECTUS

Perfectus je skupen projekt svetovalnih podjetij ENERGOS, d.o.o., CEATM, d.o.o., EUDACE, d.o.o. ter Svetovanje in izobraževanje, dr. Andrej Raspor, s. p. Pri razčlenjenemu trgu izobraževanj in svetovanj se je pokazala potreba po povezovanju, zato smo k projektu pritegnili tudi naše poslovne partnerje.

Naš moto je vsaki stranki poiskati najboljšega izvajalca oziroma ji omogočiti najbolj celovito reševanje njenih poslovnih izzivov. V naši partnerski mreži zato združujemo interdisciplinarna znanja in izkušnje. Pomagamo pri krepitvi kompetenc, ki jih podjetja in posamezniki potrebujejo za uspešno poslovanje.

Preboj od problemov do rešitev!

PERFECTUS

Steber storitev predstavljajo delavnice, ki v poslovne procese vpeljujejo metode in tehnike, ki temeljijo na povezanosti, interdisciplinarnosti in celostnem pristopu. Z zaznavanjem trendov in vpeljavo novih metod odgovarjajo na izzive uvajanja razvojnih sprememb v organizacijsko okolje.

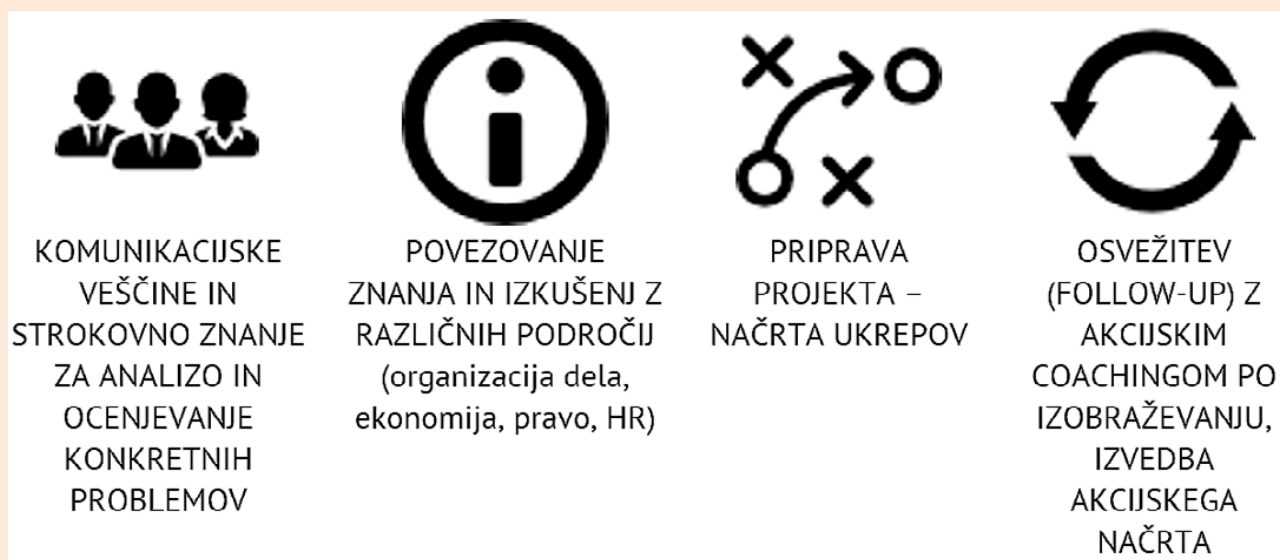
- **Akademija 1.0** (Celovite in naročniku na kožo pisane šole)
- **Intenzivni praktikum 2.0** (Tečaji in seminarji)
- **Coaching 3.0** (Svetovanja in coaching)
- **Poslovni fitness in wellness 4.0** (Odprava konkretnih poslovnih problemov ter ozkih grl – t. i. Prebojniki)
- **Raziskovanje**
- **Založništvo**

ZAKAJ OD 1.0 DO 4.0?

S svojimi produkti sledimo razvoju industrijske revolucije. Začetki le-te sovpadajo z vzpostavitvijo modernega šolskega sistema, zato **Akademija 1.0**. Sledila je faza elektrifikacije, ki jo ponazarjajo tečaji **Intenzivni praktikum 2.0**. Obdobje sistemske in kibernetike dobe je prineslo **Coaching 3.0**. Faza, v kateri ljudje in stroji vedno bolj komunicirajo med seboj, potrebuje popolnoma nove učne pristope. Prav te ponuja **Poslovni fitness in wellness 4.0**.

Ker pa je vsako podjetje v različni stopnji razvojnega ciklusa in ker imajo zaposleni različna predznanja, ponujamo celovit nabor različnih možnosti za pridobivanje temeljnih, generičnih in delovnospecifičnih kompetenc posameznikov.

Tim interdisciplinarnih strokovnjakov vam s kombinacijo predavanj in orodij za samoanalizo nudi učinkovito podporo. Vsak udeleženec tako na delovno mesto prinese **konkreten akcijski načrt**, ki je ključen za odpravo odstopanj skozi vsakodnevno delo.

Akademija 1.0

Storitev je namenjena vsem podjetjem oz. posameznikom, ki bi želeli pridobiti kompleksna znanja s konkretnih poslovnih področij. Skupaj s partnerji smo se v poslovni mreži Perfectus specializirali za projektni menedžment (**Šola projektne menedžmenta**), uporabo modernih tehnologij v marketingu in prodaji (**Šola sodobnega trženja**) ter oblikovanje spletnih strani (**Šola za izdelovanje spletnih strani**). Izhajajoč iz izkušenj, da pri nas trenutno ne obstaja specializirana šola za vodstveni kader in da so prav vodje pred zasedbo vodstvenega položaja premalo pripravljeni na nove izzive, smo zanje oblikovali poseben program **Renesančni vodja**. Pripravili pa smo tudi programe za pomožne vodje npr. v gostinstvu (**Šola za gostinske vodje**) in igralništvu (**Šola za igralniške vodje**).

Akademijo lahko organiziramo za znanega naročnika. Storitve lahko izvedemo v obliki enkratnega izobraževanja, v primeru stalnih potreb podjetja pa v podjetju vzpostavimo učni center. Izobraževanja lahko prilagodimo tudi v obliko študija na daljavo ali samostojnega učenja. Vsak slušatelj dobi tutorja, ki ga spremlja v celotnem obdobju študija.

- **Šola projektne menedžmenta**
- **Šola sodobnega trženja**

➤ **Šole za izdelovalce spletnih strani**

1. Od ideje do prve spletne strani: html + css
2. Oblikovanje spletnih strani: osnove oblikovanja, predloge
3. Dinamične spletne strani: php (začetni)
4. Interaktivne spletne strani: javascript + jquery (začetni)
5. Spletne aplikacije: načrtovanje, izdelava, podatkovne baze
6. Postavitev spletnih strani z uporabo CMS Joomla (potrebno predznanje prejšnjih 5-ih predavanj)
7. Osnove spletnega trženja: Adwords, SEO, socialna omrežja

- **Renesančni vodja**
- **Šola za gostinske vodje**
- **Šola asertivne komunikacije**

Intenzivni praktikum 2.0

Delovno ime za tečaje Perfectusa je **Intenzivni praktikum**. Z imenom želimo poudariti pomen učnih pristopov, ki jih uvajamo na naših srečanjih.

Srečanja niso zasnovana kot klasično predavanje, na katerem slušatelji zgolj pasivno poslušajo. Gre za interaktivno delo, kjer se obravnavajo ozke strokovne vsebine, hkrati pa se specifične povezuje z drugimi področji. Praviloma so za slušatelje zanimivi tečaji **Poslovnega fitnessa in wellnesa 4.0**, na katerih spoznajo, katere so njihove šibke točke in kje možnosti za izboljšave. Intenzivni praktiki so zato živa, razvijajoča se izobraževanja, ki jih stalno dopolnjujemo z novimi vsebinami.

➤ **Ali res obvladam čas in stres?**

Osnovni principi zmanjšanja stresa na delovnem mestu z boljšim razporejanjem svojih zadolžitev

➤ **Ali znajo moji sodelavci obvladovati čas in stres?**

Osnovni principi zmanjšanja stresa na delovnem mestu z boljšim razporejanjem svojih zadolžitev

➤ **Trodelni poglobljeni stres menedžment**

Ravnovesje umskega, telesnega in čustvenega dela človeka

➤ **SDI intenzivni praktikum**

Intenzivni praktikum učinkovite komunikacije in reševanja konfliktov

➤ **Notranji presojevalec ISO 9001:2015**

Usposabljanje za notranje presojevalce sistema kakovosti ISO 9001:2015 za posameznike in podjetja

➤ **Notranji presojevalec – prehod na ISO**

Usposabljanje za notranje presojevalce sistema kakovosti za posameznike in podjetja – prehod na novo verzijo standarda ISO 9001:2015

➤ **Kako varno je vaše podjetje?**

Usposabljanje s področja upravljanja informacijske varnosti v podjetju za delodajalce in vodje

➤ **Življenjski slog odraslih pred upokojitvijo in po njej**

Z vseživljenjskim učenjem v tretje življenjsko obdobje

➤ **Komunikacija v različnih delovnih okoljih**

Kako se pravilno sporazumevati na delovnem mestu

Coaching 3.0

Individualni coaching je **učinkovita metoda za spodbujanje odličnosti** pri menedžerjih, vodjih in ostalih zaposlenih, ki vpliva na sistematičen razvoj ciljnih kompetenc in potencialov posameznega »coacheeja – udeleženca coachinga«. Glavni cilj coaching procesa je **zmanjševati ovire do ciljev** in tako zagotoviti kar se da veliko uspešnost posameznika, torej mu pomagati, da v **polnosti uporabi svoje potenciale**.

Coaching je interaktivni proces, v katerem coach z uporabo posebnih tehnik sproži miselne procese, ki pomagajo posameznikom in podjetjem, organizacijam in ustanovam k hitrejšemu in učinkovitejšemu doseganju boljših rezultatov in ciljev organizacije ter posameznika. Coach v pogovoru s klientom uporablja posebej izbrana vprašanja. Ta vprašanja spodbujajo razmišljanje, iskanje notranjih virov, še neodkritih možnosti in strategij.

Coach večinoma ne predlaga neposrednih rešitev, ampak klientu podaja sugestije. **Coaching temelji največkrat na spodbujanju miselnih procesov klienta**, s katerimi pride sam do rešitev, do katerih bi sicer prišel veliko težje ali pa morda celo ne.

Naši coachi so preizkušeni praktiki, ki združujejo izkušnje vodenja podjetij, svetovalne in predavateljske prakse ter interdisciplinarna strokovna znanja in pristope.

Naš poslovni pristop tako združuje različne teoretične koncepte; iz njih izberemo najboljše prakse, uporabne za naše kliente. Koncepti in programi, ki predstavljajo osnovo za naše delo, so najmanj naslednji:

- Transnational Management Associates – TMA World
- Integrativna relacijska-transakcijska analiza
- Dale Carnegie Training andragoški principi dela
- De Bonovi principi razvoja kreativnosti in inovativnosti
- Nevrolingvistično programiranje (NLP)
- Vitko upravljanje (Lean Management)
- Organizacijski razvoj (Organizational development)
- Agilne metodologije (Agile development)
- Generiranje in inoviranje poslovnih modelov (Business Model Generation/Innovation)

Posebnost Coachinga 3.0 je tudi v tem, da poleg osebnih srečanj ponuja virtualna srečanja in v individualno delo vključuje tudi pametne tehnologije ter sodobne učne pristope.

Poslovni fitness in wellness 4.0

Paket **Poslovni fitness in wellness** ni zgolj šola, delavnica, tečaj ali coaching, ampak mnogo več. Gre za srečanje, ki vodi k razreševanju problemov in odpravi ozkih grl – poimenovali smo ga **Prebojnik**. Udeleženci Prebojnika že pred srečanjem dobijo gradivo, s katerim analizirajo poslovanje, lastno delo in delo svojih sodelavcev. Na ta način indentificirajo ključne težave, s katerimi se soočajo pri svojem delu. Diagnostični vprašalniki za opredelitev ključnih problemov in izzivov so izdelani na podlagi dolgoletnih izkušenj naših izvajalcev.

Na srečanju skupaj analiziramo ugotovitve, svoje izkušnje pa lahko izmenjate tudi z ostalimi udeleženci in na ta način obogatite svoje znanje. Vsak udeleženec na delovno mesto prinese **konkreten akcijski načrt**, ki je ključen za odpravo odstopanj skozi vsakodnevno delo.

Vsi, ki želite še dodatno nadgraditi svoje znanje, lahko to storite z individualnim **Coachingom 3.0** ali pa z **Intenzivnim praktikumom 2.0**.

➤ Kitajci so tu!

Osnovni pristopi za izboljšanje storitev, namenjenih kitajskim gostom in poslovnežem

➤ Izboljšajte potenciale vaših zaposlenih

Naj bodo učinkoviti zaposleni še boljši, neučinkoviti pa le še slab spomin

➤ Obvladovanje prioritet – za zaposlene

S pravilno postavljenimi prioritetami do boljših rezultatov

➤ Obvladovanje prioritet – za vodje

S pravilno postavljenimi prioritetami do boljših rezultatov poslovanja

➤ Kadrovske strategije

Ali lahko podjetje posluje uspešno, ne da bi imelo implementirano kadrovske strategijo?

➤ Notranji izobraževalni centri

Je mogoče z aktivnostmi notranjega izobraževalnega centra neposredno vplivati na ustvarjanje dodane vrednosti podjetja?

➤ Vodja kot trener in coach – male skrivnosti velikih športnih trenerjev

Uspešnost sodobnega voditeljstva je povezana z razvijanjem trenerskih in coaching kompetenc vodij

➤ Prihodnost vašega družinskega podjetja

Spoznajte, kako obvladovati pravna in davčna tveganja, s katerimi se srečuje vaše družinsko podjetje in ga pripravite na prihodnost

➤ Ali vam sistemizacija služi?

Ali vam sistemizacija delovnih mest in plačni sistem v podjetju služita?

➤ Izgradnja vodstvenega tima »po ribje«

Strateški vodstveni trening »po ribje« – intenzivna izkušnja vodstvenega tima

Raziskovanje

Poleg programov, ki so povezani z izobraževanjem in usposabljanjem, Perfectus izvaja tudi raziskovalno dejavnost. Osredotočamo se na nišne raziskave, v katerih analiziramo ozadje problemov in iščemo za vas najprimernejše rešitve.

Aktualne raziskave:

- **Kako pristopiti k usposabljanju?** (avtor dr. Andrej Raspor)
- **Raziskava HRM trendi v Sloveniji in svetu** (avtorja Matej Gal Pintar in mag. Janez Žezlina)
- **Upravljanje in razvoj ključnih kadrov v slovenskih organizacijah** (avtor mag. Janez Žezlina)

"Modrost ni plod šolanja, ampak vseživljenjski poskus, da bi ga pridobili."

Albert Einstein

fakulteta
za komercialne
in poslovne vede

FAKULTETA ZA KOMERCIALNE IN POSLOVNE VEDE
LAVA 7, 3000 CELJE